

PhD értekezés

Dr. Molnár Judit

**Miskolc
2012**

Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola
A doktori iskola vezetője: Prof. Dr. Bragyova András
A doktori program címe: A magyar állam- és jogrendszer, jogtudomány
továbbfejlesztése, különös tekintettel az európai jogfejlődési tendenciákra

A doktori alprogram címe: Az összhang megteremtése a magyar és az Európai
Közösségek polgári eljárásjoga között
Témavezető: Dr. Wopera Zsuzsa intézetigazgató, intézeti tanszékvezető, egyetemi
docens

dr. Molnár Judit

A magyar fizetési meghagyásos eljárás az európai megoldások tükrében

PhD értekezés

Miskolc

2012

Tudományos vezetői vélemény

dr. Molnár Judit

„A magyar fizetési meghagyásos eljárás az európai megoldások tükrében” című PhD értekezéséről

A disszertáns monografikus igénygel dolgozza fel a fizetési meghagyásos eljárás magyar, és egyes európai unió tagállamokban érvényesülő szabályozási megoldásait. Az értekezés kutatási módszere egyértelműen összehasonlító-jogi megközelítésű. Peter Gottwald az összehasonlító polgári eljárásjogról írt tanulmányában a komparatív kutatási módszer négy alapvető funkcióját határozta meg. Elsőként: a megfelelő vizsgálati szempontok, keretek kiválasztása révén ezek a tanulmányok előmozdíthatják az alapvető elvek megtalálását, és mélyítik a saját jogi szabályozás megértését, elősegítve a nemzeti jog továbbfejlesztését is. Másodsorban: a hatályos jog értelmezését szolgálják, harmadsorban alapul szolgálhatnak a jogalkotó számára saját jogrendszere reformjainak kidolgozásához. Negyedsorban pedig az összehasonlító jogi vizsgálatok szolgálhatják a jogi szabályozás egységesítését és harmonizációját különösen a modell-alkotás révén. Molnár Judit dolgozatának célja ezen funkciók kiteljesítése a fizetési meghagyásos eljárás viszonylatában.

Munkájának újszerűsége döntően azon kutatási szempontrendszer alkalmazásából következik, mely szerint a magyar eljárást és annak változásait nem önmagában, történetiségében vizsgálja és értékeli, hanem az Európai Unió tagállamaiban létező fizetési meghagyásos eljárások szabályozási modelljeinek viszonylatában, az ott érvényesülő megoldások között helyezi el, és vonja le a következtetéseit. Ezzel a komparatív kutatási módszerrel a magyar jogirodalomban fellelhető, leginkább a német polgári eljárásjoghoz kapcsolódó összehasonlító munkák mellett szélesebb kitekintési alapon biztosít tudományos rálátást fizetési meghagyásos eljárásunk megítéléséhez.

A szerző különös figyelmet szentel a téma feldolgozása során arra, hogy a magyar fizetési meghagyásos eljárás 2009-2010-ben bekövetkezett változásai nem kizárólag a hagyományos eljárási struktúra alapján, hanem modern technikai szempontból, valamint európai uniós intézményi kapcsolódási pontból is beható vizsgálatot igényel. Ennek következtében a dolgozat három területen tárja fel és értékeli a magyar fizetési meghagyásos eljárást, annak változásokat megelőző, és jelenleg hatályos állapotát. Elsőként az eljárás klasszikusnak tekinthető elemei (kérelmezés, kibocsátás, ellentmondás) körében jellemzi a magyar eljárást, majd külön figyelmet szentel a modern technika-informatika által biztosított elektronikus fizetési meghagyásos jellemzőknek. A vizsgálat harmadik területként az európai fizetési meghagyásos eljárás és a magyar eljárás összehasonlító vizsgálata által következtetéseket von le a magyar és az európai jogintézmény alkalmazásával kapcsolatban.

A szerző megállapításai egyes kutatási elemek feltárása során önállóan is megjelennek, azonban a változások áttekintő, összegző értékelésének a dolgozat konklúziójában biztosít helyet. A dolgozat lezárásaként fogalmazza meg az egyes

vizsgálati egységek esetén elemeiben megjelenő eredményeket, és foglal állást a magyar szabályozás pozitív, illetve negatív irányú elmozdulásai tekintetében.

A szerző összehasonlító-jogi kutatási módszere az egyes tartalmi egységekben más-más céllal van jelen. Az európai megoldások áttekintése keretében a tagállami eljárási szabályok azonos szempontok alapján történő elemzése révén modellalkotás céljából. Ezek az európai megoldások szolgálnak a magyar fizetési meghagyásos eljárás vizsgálatának és értékelésének alapjául. Az elektronikus eljárás jellemzőit kifejezetten a német és az osztrák megoldások szempontjából tárja fel, és a vizsgálat eredményeit a magyar elektronikus fizetési meghagyásos eljárás értékelése során használja fel. Az európai eljárás vizsgálata körében a közjegyző előtti igényérvényesítés szempontjai hatják át a vizsgálatot, és célja az azonos és eltérő sajátosságok kimutatása.

A szerző a bevezetőben rögzített célkitűzések megvalósítása érdekében tudatosan alakította ki a dolgozat szerkezetét és választotta meg a kutatás módszerét, melyet következetesen érvényesít a munkája során. Az értekezés egymást követő szerkezeti egységei fokozatosan biztosítják a kutatási cél kiteljesedését.

A szerző által alkalmazott kutatási módszer szükségszerűen igényli a széles körű nemzetközi kitekintést, és az ezzel járó idegen nyelvű szakirodalom felhasználást. A szerző 2002-től szisztematikusan vizsgálja a dolgozat tárgykörét, a témában számos publikációja látott napvilágot. A témában való jártassága és tájékozottsága mind a külföldi, mind a magyar jog és jogirodalom terén hosszas kutatómunka eredménye, mely megalapozza véleményalkotásait, és mind a jogalkotó, mind a jogalkalmazók felé hasznos következtetéseket közvetít.

A kutatási téma megközelítésének újszerűsége, a feldolgozás komplexitása és mélysége folytán az értekezést nyilvános vitára bocsátásra alkalmasnak tartom.

Miskolc, 2011. április 14.

Dr. Wopera Zsuzsa
egyetemi docens, tudományos
vezető

Tartalomjegyzék

Rövidítések jegyzéke	7
Jogszáály rövidítések jegyzéke.....	8
Bevezető gondolatok.....	9
I. A fizetési meghagyásos eljárás helye és szerepe a polgári peres eljárás elkerülésének eszközei rendszerében.....	14
1. Az igazságszolgáltatás-helyettesítési stratégia megjelenése a polgári eljárásjogi gondolkodásban.....	14
2. Jogirodalmi nézetek a polgári peres eljárás elkerülésének lehetőségeiről.....	19
3. A fizetési meghagyásos eljárás mint nemperes eljárás helye a polgári per alternatívái között	23
II. Fizetési meghagyásos eljárások Európában.....	27
1. Tagállami megoldások a fizetési meghagyásos eljárásban érvényesíthető követelések szerint	29
2. Megoldások a hatáskör és illetékesség szabályozására a tagállami fizetési meghagyásos eljárásokban.....	32
3. A fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem a tagállami szabályozások tükrében	37
4. A fizetési meghagyás kibocsátásának szabályozása a vizsgált tagállamokban.....	42
5. A kötelezett jogorvoslati lehetőségei a kibocsátott fizetési meghagyással szemben	60
III. Az elektronikus fizetési meghagyásos eljárás német és osztrák modellje	72
1. Az elektronikus fizetési meghagyásos eljárás kialakulása és intézményrendszere	72
1/1. Az elektronikus fizetési meghagyásos eljárás kialakulása Németországban.....	72
1/2. Az elektronikus fizetési meghagyásos eljárás kialakulása Ausztriában	73
2. A részvétel formái és a részvételre jogosultak köre az elektronikus eljárásban	75
2/1. Részvétel a német elektronikus fizetési meghagyásos eljárásban	75
2/2. Részvétel az osztrák elektronikus fizetési meghagyásos eljárásban.....	82
3. Az elektronikus eljárás szerepe a kérelmek feldolgozásában	85
3/1. A kérelmek feldolgozása a német elektronikus eljárásban	86
3/2. A kérelmek feldolgozása - A számítástechnikai eszközök bevezetésének terjedelme és szerepe az osztrák fizetési meghagyásos eljárásban.....	92
4. A biztonsági tényezők.....	97
5. Elektronikus eljárás a költségek oldaláról.....	100
6. Elektronikus akta	101
IV. A magyar fizetési meghagyásos eljárás az európai megoldások tükrében	103
IV/A. A magyar fizetési meghagyásos eljárás - modellek és változások	103
1. A fizetési meghagyásos eljárásban érvényesíthető követelések a magyar szabályozásban.....	103
2. A hatáskör és illetékesség szabályai a magyar fizetési meghagyásos eljárásban	107
3. A fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem.....	111
4. A fizetési meghagyás kibocsátása	120
5. A kötelezett jogorvoslati lehetőségei a fizetési meghagyással szemben	133
IV/B. A fizetési meghagyásos eljárás elektronizációja Magyarországon.....	148

1. Az elektronikus fizetési meghagyásos eljárás megjelenése a magyar polgári eljárásjogi szabályozásban - Az elektronikus fizetési meghagyásos eljárás technikai háttere	148
2. Részvétel az elektronikus fizetési meghagyásos eljárásban - a fizetési meghagyás kibocsátásának kérelmezése	152
3. A kérelmek feldolgozása - a számítástechnikai eszközök bevezetésének terjedelme és szerepe a magyar fizetési meghagyásos eljárásban	154
4. Az elektronikusan továbbított adatok biztonságát garantáló szabályozás	157
5. Az elektronikus eljárás a költségek oldaláról.....	158
6. Az elektronikus akta	159
V. Az európai fizetési meghagyásos eljárás	160
1. Az európai fizetési meghagyásos eljárás a vizsgált tagállami megoldások tükrében.....	161
1/1. Az európai fizetési meghagyásos eljárás az érvényesíthető követelések alapján	162
1/2. Joghatóság (hatáskör és illetékesség) a fizetési meghagyásos eljárásokban	166
1/3. A fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem	168
1/4. A fizetési meghagyás kibocsátása	170
1/5. A kötelezett jogorvoslati lehetőségei a fizetési meghagyással szemben	179
2. Az európai elektronikus fizetési meghagyásos eljárás (Az európai fizetési meghagyásos eljárás elektronikus lefolytatásának lehetőségei).....	184
2/1. Megvalósítható-e ez egységes európai elektronikus eljárás?	184
2/2. Az elektronikus eljárás szabályozása a rendeletben.....	185
2/3. Az európai elektronikus fizetési meghagyásos eljárás működőképessége ..	186
3. Európai és magyar fizetési meghagyásos eljárás a közjegyző előtt	192
3/1. Az érvényesíthető követelések a magyar és az európai fizetési meghagyásos eljárásban	192
3/2. Joghatóság (hatáskör és illetékesség) szabályozása a fizetési meghagyásos eljárásokban	195
3/3. Az európai és a magyar fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem	196
3/4. Az európai és a magyar fizetési meghagyás kibocsátása	197
3/5. A kötelezett jogorvoslati lehetőségei az európai és a magyar fizetési meghagyással szemben	200
A kutatás eredményeinek összefoglalása	204
Felhasznált irodalom.....	230
Összefoglalás	249
Zusammenfassung	251

Rövidítések jegyzéke

AB	Alkotmánybíróság
AnwBl	Anwaltsblatt
BH	Bíróági határozatok
CR	Computer und Recht
CRi	Computer law review international
DRiZ	Deutsche Richter Zeitung
EuZW	Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht
IPRax	Praxis des internationalen Privat- und Verfahrensrechts
JWV	Jenaer Wissenschaftliche Verlagsgesellschaft
JZ	Juristenzeitung
K&R	Kommunikation & Recht
MMR	MultiMedia und Recht
NJW	Neue Juristische Wochenschrift
öAnwBl	Österreichisches Anwaltsblatt
ÖJZ	Österreichische Juristen-Zeitung
NJW-CoR	Computerreport der Neuen Juristischen Wochenschrift
RIW	Recht der internationalen Wirtschaft
RZ	Österreichische Richterzeitung
ZEuP	Zeitschrift für europäisches Privatrecht
ZfRV	Zeitschrift für Rechtsvergleichung, internationales Privatrecht und Europarecht
ZZP	Zeitschrift für Zivilprozess

Jogsabály rövidítések jegyzéke

Alk.	1949. évi XX. törvény a Magyar Köztársaság Alkotmányáról
Új Alkotmány	Magyarország Alaptörvénye (hatályos 2012. január 1.-jétől)
Itv.	1990. évi XCIII. törvény az illetékekről
Kjtv.	1991. évi XLI. törvény a közjegyzőkről
öZPO	1895. évi osztrák polgári perrendtartás, Zivilprozessordnung
Pp.	1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról
III. Ppn.	1972. évi 26. tvr. a polgári perrendtartás módosításáról
VI. Ppn.	1995. évi LX. törvény a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény módosításáról
VIII. Ppn.	1999. évi CX. törvény az Országos Ítéltábla székhelyének és illetékességi területének megállapításáról, valamint az igazságszolgáltatás működését érintő egyes törvények módosításáról
XII. Ppn.	2008. évi XXX. törvény a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról
Vbt.	1994. évi LXXI. törvény a választottbíráskodásról
Vht.	1994. évi LIII. törvény a bírósági végrehajtásról
ZPO	1877. évi német polgári perrendtartás, Zivilprozessordnung

Bevezető gondolatok

A fizetési meghagyásos eljárást a XIX. század végén - az 1893. évi XIX. törvénycikk által - vezették be a magyar polgári eljárásjogba, és még a XXI. század polgári eljárásjogában is érdeklődésre számot tartó intézménynek tekinthetjük.

Gáspárdy László 1994-ben megjelent tanulmányának vezérgondolataként a következőket fogalmazta meg fizetési meghagyásos eljárásunkról: *Éppen száz esztendeje múlt, hogy bevezették Magyarországon a fizetési meghagyásos eljárást. Bevezetésének, fenntartásának és csiszolatásának indoka az idők folyamán lényegében nem változott sem nálunk, sem azokban a külföldi országokban, amelyek e jogintézményt ismerik. Általános meggyőződés, hogy a fizetési meghagyásos eljárás olcsóbb és gyorsabb mint a polgári peres eljárás, így mind a hitelezővédelem szempontjából előnyös alternatíva a peres úthoz képest, mind a bíróságok tehermentesítése szempontjából üdvös.*¹

A fizetési meghagyásos eljárás több mint egy évszázados magyarországi léte alatt történtek változások az intézmény szabályozásában, melyek illeszkedtek a kor társadalmi, gazdasági és politikai viszonyaihoz. Az államhatáron belül jelentkező kihívások, követelmények mellett 2004. május 1.-től az európai uniós jogalkotás is testközelbe került országunk jogalkotói, valamint jogalkalmazói számára. A fizetési meghagyásos eljárással napjaink jogtudományában ezért már nemcsak magyar és egyes külföldi államok vonatkozásban találkozhatunk, hanem az európai uniós jogalkotás eredményeinek vizsgálata során is megjelenik ezen intézmény. Ekként a magyar fizetési meghagyásos eljárásra a más államok (köztük uniós tagállamok), és az Európai Unió által bevezetett európai fizetési meghagyásos eljárás által körülhatárolható intézményrendszer részeként tekinthetünk.

Az európai fizetési meghagyásos eljárás megjelenése mellett a polgári eljárások, és így a fizetési meghagyásos eljárás számára is a legnagyobb kihívást a modern technikai eszközök felhasználása, beépítése jelentette és jelenti a XX. század utolsó évtizedeinek és a XXI. század eddig eltelt 10 évének polgári eljárásjogában.²

¹ GÁSPÁRDY László: A magyar fizetési meghagyásos eljárás – nyugat-európai összevetésben Jogtudományi közlöny 1994. április 151. o.

² Lásd erről: KENGYEL Miklós előszava, in: KENGYEL Miklós (szerk.) Az elektronikus polgári eljárás az osztrák és a magyar igazságszolgáltatásban (Konferenciakötet), Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Dialóg Campus Kiadó Pécs, 2008. 7. o.

Georg E. Kodek véleménye szerint a fizetési meghagyásos eljárás szerkezetéből adódóan alkalmas a tömegesen érkező igényérvényesítések gyors, hatékony elintézésére, melynek eredményeképpen a bíróságok peres eljárások számában kimutatható terhei is csökkenthetők. Az eljárás felépítése önmagában alkalmas a követelések peres eljárásnál gyorsabb érvényesítésének biztosítására. Emellett kiváló lehetőséget kínál az információs technikai lehetőségek beépítésére, és ezáltal az eljárás hatékonyságának még nagyobb fokú növelése valósítható meg.³

A magyar fizetési meghagyásos eljárás vizsgálatának kezdetekor (2002-ben) az európai fizetési meghagyásos eljárás megalkotására irányuló bizottsági munkálatok indították arra a dolgozat szerzőjét, hogy a magyar eljárás és a tervezett európai intézmény viszonyát kutassa. A részletes vizsgálódás alapját a bizottsági Zöld Könyv⁴ azon megállapítása képezte, mely szerint határon átnyúló és tisztán belső jogi ügyek esetében is alkalmazhatónak ítélték az európai intézményt.⁵ 2006. februárjában végül kizárólag határon átnyúló ügyek tekintetében sikerült szabályozni az eljárás alkalmazási területét.⁶

A kutatás tartama alatt azonban újabb, már magyar vonatkozású változások láttak napvilágot, melyek újra aktuálissá tették az eljárás kutatását. Ugyanis a magyar jogalkotó az európai intézmény és az elektronizáció, mint két – külsőnek is tekinthető - impulzus hatására lépéseket tett arra, hogy fizetési meghagyásos eljárásunk megfeleljen a XXI. századi kihívásoknak. Így a 2008. évi XXX. törvény modernizációs célkitűzéseket kívánt megvalósítani az eljárás újraszabályozása során, és a Pp. XIX. fejezetén egy teljes - tartalmi - fejezetcserét hajtott végre. Már ekkor egyik jelenős változást generáló tényezőként jelentkezett az eljárás elektronizációjának gondolata. Ebben az időpontban még a bíróságok tevékenységét befolyásolni kívánó jogszabályváltozásról beszélhettünk, mely 2009. július 1.-vel tűzte ki célul az eljárás elektronikus elemeinek hatályba léptetést. 2010. június 1.-jétől azonban - a 2009. évi L. törvény rendelkezései nyomán - a fizetési meghagyásos eljárás szabályanyaga kikerült a Pp.-ből, és ennek következményeként a korábban bírósági hatáskörbe tartozó eljárásunk a közjegyző hatáskörébe helyeződött át, külön

³ KODEK, Georg E.: Der Zivilprozess und neue Formen der Informationstechnik ZJP 111. (2002/4.) 471. o.

⁴ COM (2002) 746. (2002. 12. 20.) Zöld Könyv az egységes európai fizetési meghagyásos eljárásról, és a kis értékű követelések elbírálására irányuló eljárások egyszerűsítéséről és gyorsításáról

⁵ COM (2002) 746. 6. o.

⁶ COM (2006) 57. (2006. 02. 07.) Módosított javaslat: Az Eurpai Parlament és a Tanács Rendelete az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásáról Preambulum (8) pont

törvényben szabályozott nemperes eljárásként jelenik meg a magyar polgári eljárásjog intézményei között.

Ezen változásokra tekintettel újra aktuálissá vált a több mint egy évszázados intézmény szabályozásának részletes vizsgálata. A jogszabály-módosítások alkalmasak voltak arra, hogy megosszák a jogásztársadalmat, eltérő álláspontokkal találkozunk a jogalkotói, jogalkalmazói és a jogtudományi oldalon.

A dolgozat ezért a következő kérdések vizsgálatára kíván vállalkozni:

1. A fizetési meghagyásos eljárásunk 2009. és 2010. évi változásai nyomán rendelkezésünkre álló szabályanyag alapján eljárásunk hogyan viszonyul az európai államokban ismert és alkalmazott fizetési meghagyásos eljárások megoldásaihoz, következett-e be mintaváltás, valamint az eszközölt változások pozitív vagy negatív irányú elmozdulást jelentettek-e?

2. A magyar eljárás szabályai körében is megjelenő elektronikus elemek tekintetében alapja van-e a Magyar Országos Közjegyzői kamara azon hivatkozásának, mely szerint a német-osztrák elektronikus fizetési meghagyásos eljárási modell megvalósítására került sor hazánkban, a fenti két tagállam tapasztalatai alapján alakították ki a magyar eljárás elektronikus rendszerét.

3. A magyar eljárásban 2010. június 1.-jével bekövetkezett hatáskörváltás alapvető változást gyakorolt az európai fizetési meghagyásos eljárás magyarországi alkalmazására is, mivel mindkét intézmény egységesen közjegyzői hatáskörbe helyeződött. A dolgozat ezért szükségképpen kiterjeszti vizsgálatának körét az európai és a magyar fizetési meghagyásos eljárás szabályainak egymáshoz való viszonyára, és arra a kérdésre keresi a választ, hogy milyen azonosságok és eltérések mutathatóak ki a közjegyző előtti igényérvényesítés során a nemzeti és az európai uniós intézmény szabályaiban.

A dolgozat megírása során alkalmazott kutatási módszer vegyes (első sorban jogösszehasonlító, emellett leíró és elemző) jellegű. A magyar eljárás hagyományos elemeinek vizsgálata, nyugat-európai fizetési meghagyásos eljárások rendszerében történő elhelyezése, a változások értékelése megköveteli azon megoldások, modellek kimunkálását, amelyek ún. nyugat-európai mintának tekinthetők. Ezért a dolgozat első része - a jogösszehasonlító kutatási módszer alkalmazásával - hat európai uniós tagállam fizetési meghagyásos eljárásának részletes vizsgálatát és összevetését végzi el, valamint bemutatja a megállapított európai modelleket.

Ezen vizsgálat során az Európai Unió azon tagállamai kerültek kiválasztásra, amelyek fizetési meghagyásos eljárásukkal hozzájárultak az európai modellek megalkotásához, eljárásuk reprezentatívnak tekinthető a nyugat-európai polgári eljárásjog tudomány szempontjából. Reprezentatívnak minősülő eljárásoknak tekinthető így a német, osztrák, francia, olasz, görög és spanyol fizetési meghagyásos eljárást.⁷ A kiválasztott hat tagállam eljárása mellett megjelennek más tagállamok fizetési meghagyásos eljárásai is, ezen esetekben a kitekintés célja egyszer a sokszínűség, máskor az egységesség kihangsúlyozása.

A dolgozat vizsgálati körének második kiemelt területét a magyar fizetési meghagyásos eljárás szabályainak megújítása során megjelenő elektronikus elemek képezik. A hazai elektronikus fizetési meghagyásos eljárás jellemzésének, értékelésnek alapjaként a MOKK által is hivatkozott német és osztrák elektronikus eljárás bemutatására és vizsgálatára kerül sor. E körben az az alapvető kérdésünk, hogy valóban mintának tekinthető-e a két tagállam által megvalósított rendszer, és amennyiben igen, milyen mértékben uralják német, valamint osztrák elemek a magyar szabályozást.⁸ Ezért a német és osztrák elektronikus eljárási megoldást azonos szempontok alapján vizsgálva, azok azonos és eltérő megoldásaira kíván a dolgozat rámutatni. A kutatás során ezért a szerző el is tekint további tagállamok elektronikus eljárásainak elemzésétől.

Az összehasonlító vizsgálat harmadik színtereként a dolgozat az európai és a magyar fizetési meghagyásos eljárás szabályainak azonos és eltérő sajátosságainak kimutatására vállalkozik. E körben az összevetés alapjaként felhasználásra kerülnek az első részben megjelenő európai modellek, és az európai intézmény is elhelyezésre kerül ezen megoldások rendszerében. A kutatás ezen szempontja magában hordozza annak a lehetőségét, hogy azonos európai modellhez tartozás mellett is eltérő európai uniós és a magyar szabályozást tudjuk kimutatni.

⁷ Hasonlóan: GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung Gegenstand-Struktur-Methode dargestellt am Beispiel des Mahnverfahrens Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde der Juristischen Fakultät der Eberhard-Karls-Universität Tübingen, Köhler-Druck, Tübingen 2005. 38. o.

⁸ A MOKK rendszerének kiépítése során a német modell tartományonként eltéréseket tartalmazó elektronikus fizetési meghagyásos eljárásai közül is a bajor rendszert tekintették a legfontosabb mintának. Területe, népessége, földrajzi elhelyezkedése és gazdasági kapcsolatai miatt a MOKK a Bajor Szabadállam által megvalósított megoldást vette egyik kiindulási alapnak a magyar rendszer kiépítése során. SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: Az automatizált fizetési meghagyásos eljárás Németországban és Ausztriában Notarius Hungaricus I. évf. 3. szám 2009. augusztus-szeptember 17. o.

A fenti kérdések megválaszolhatósága érdekében - a fizetési meghagyásos eljárás polgári eljárásjog rendszerében történő bemutatását követően - a dolgozat szerkezetileg három fő részre bomlik. Az első rész az európai megoldások áttekintését végzi el. Ennek egyik elemeként a fizetési meghagyásos eljárás hagyományos szabályainak modellszerű megközelítésére kerül sor. Ezt követi másodikként az elektronikus eljárási jellemzők német és osztrák eljárásban megjelenő elemeinek bemutatása. Ekként a dolgozat első része mind a hagyományos eljárási elemek, mind az elektronikus eljárási jellemzők tekintetében tartalmazza a magyar eljárás vizsgálatának alapjául szolgáló szempontokat, megoldásokat.

A dolgozat második részében a fenti hagyományos és modern technikai elemek magyar fizetési meghagyásos eljárásban való megjelenésének bemutatására, és a választott megoldások értékelésére kerül sor.

A harmadik egysége a dolgozatnak az európai és a magyar eljárás egymáshoz való viszonyára koncentrálni kívánja megválaszolni, hogy milyen azonosságok és eltérések mutathatóak ki a közjegyző előtti igényérvényesítés során a nemzeti és az európai uniós intézmény szabályaiban.

A fent megjelölt kérdések vizsgálata során a magyar és az európai jogintézményt a 2012. január 15-én hatályos szabályozásig tekintetem át. (kézirat lezárásának ideje)

I. A fizetési meghagyásos eljárás helye és szerepe a polgári peres eljárás elkerülésének eszközei rendszerében

1. Az igazságszolgáltatás-helyettesítési stratégia megjelenése a polgári eljárásjogi gondolkodásban

A polgári eljárásjogi irodalmat mind nemzetközi, mind hazai szinten az ezredforduló éveiben a polgári eljárások, polgári perek gyorsításának, hatékonyság-növelésének problémái foglalkoztatták, és ez a téma az új évezred első évtizedének végére sem veszítette el jelentőségét.⁹

A hazai tanulmányok, értekezések fő témáját a polgári eljárást gyorsító szabályok, a polgári perek gyors befejezését biztosító rendelkezések bevezetése, azok gyakorlati érvényesülése, a bírósági eljárások tehermentesítése, valamint az ésszerű idő követelményének érvényesülése képezte.¹⁰

A magyar jogtudomány, valamint a joggyakorlat képviselői által megjelenő, az igazságszolgáltatást, azon belül is a polgári igazságszolgáltatást érintő kritikái és megoldási javaslatai egy nemzetközi szinten is jelentkező problémára, az „igazságszolgáltatás válságára” vezethetőek vissza. Peter Gilles megfogalmazásával élve az igazságszolgáltatás vonatkozásában válsághangulat tört ki, amely összekapcsolódik egy valóságos reformbuzgólkodással.¹¹ A válság mint jelenség nem korlátozódik egyes országokra, Európára, hanem a világ különböző pontjain megtalálható országok sorolhatóak a megjelenési helyek körébe.¹²

⁹ HAUG, Ulrich/PFARR, Heide M./STRUCK, Gerhard: Möglichkeiten der Beschleunigung des arbeitgerichtlichen Verfahrens, Duncker&Humblot Berlin, 1985.; BOHATA, Peter/JUHÁSZ, Edit/GLATZ, H. Ferenc/RECHBERGER, Walter H./KLICKA, Thomas/RIJAVEC, Vesna/SCHÖBERL, Elisabeth/VOGLER, Daniela/UZELAC, Alan/ZOLL, Fryderyk: Beschleunigung des zivilgerichtlichen Verfahrens in Mittel- und Osteuropa, Schriftenreihe des Center of Legal Competence Band 10. Wien-Graz 2004.

¹⁰ Lásd erről a témáról: PÓCZA Róbert: A polgári eljárást gyorsító szabályok érvényesülése a gyakorlatban, Magyar Jog 2006/3. szám 153-161. o.; HAUPT Egon: A polgári per gyors befejezésének eszközei a hatályos polgári eljárásjogi törvény alapján, Magyar Jog 2003/9. szám 546-552. o.; TURBULY Lilla: Az ésszerű idő a polgári perben, Bírák Lapja 1/2003. 41-47. o.; FÜZI Zsófia: Az „ésszerű idő” követelménye az Emberi Jogok Bíróságának gyakorlatában és a polgári perrendtartásban, Collega 2003. április VII. évfolyam 2. szám 46-50. o.; FAZEKAS Sándor: A bírósági eljárás tehermentesítése és gyorsítása, Bírák Lapja 1-2/2004. 33-42. o.; SZÚCS József: Igazságszolgáltatás, vagy gyors perbefejezés, Bírák Lapja 1-2/1996. 205-212. o.

¹¹ GILLES, Peter: Időszerű igazságszolgáltatási problémák és igazságszolgáltatási reformok Németországban - transznacionális összefüggésben Magyar Jog 2001/10. szám 609. o.; A válság formáiról lásd bővebben: ZUCKERMAN, Adrian (szerk.): Civil justice in Crisis, Comparative perspectives of Civil Procedure Oxford University Press 1999.

¹² Lásd erről: ZUCKERMAN, Adrian (szerk.): Civil justice in Crisis

A válsággal együttesen jelentkező reformklíma¹³ egyik alapjának természetesen az az elégedetlenség tekinthető, amely az igazságszolgáltatás működésével kapcsolatban jelentkezik. A problémák egy része ország- és igazságszolgáltatási rendszer specifikus¹⁴, más problémák szinte valamennyi érintett állam igazságszolgáltatásában generálisan jelennek meg. Ilyennek tekinthető a bírósági eljárások időtartama, az igazságszolgáltatási intézmények hatékonysága, ezzel összefüggésben az állami bíróságok rendkívüli megterheltsége.¹⁵

A fenti problémák jelenléte mellett azonban nem tekinthetünk el az évezredváltás által indukált megújítási hangulattól sem, amely az igazságszolgáltatási reformereket mozgatja ilyen jelentős, történelminek tekinthető időszakban.¹⁶ Ezen két tényező együttesen vezetheti el az igazságszolgáltatás működését és működőképességét vizsgálókat ahhoz, hogy aggodalommal szemléljék az igazságszolgáltatás hagyományos állapotát, és kialakuljon az a nézetük, hogy az igazságszolgáltatási rendszerek jelen állapotukban nem képesek megállni a helyüket egy információs korszaknak nevezett "new age" (új korszak) kihívásaival szemben.¹⁷

Az igazságszolgáltatás problémái az egyes országokban mind minőségükben, mind mennyiségükben különbözőek, amelyből adódóan az igazságszolgáltatási reformtörekvések is eltérő terjedelmű, tartalmú intézkedésekben jelennek meg. A problémák és az erre adott/adandó válaszok széles köre ellenére két csoportba sorolhatóak az érintett országok. Peter Gilles álláspontja szerint az egyik oldalon Közép-és Délkelet-Ázsia, Kelet-Európa és Latin-Amerika országai találhatóak, amelyben a problémák és a reformigények az igazságszolgáltatási rendszer hiányosságaira vezethetőek vissza. Így a reformprogram az igazságszolgáltatás

¹³ GILLES, Peter Időszerű igazságszolgáltatási problémák és igazságszolgáltatási reformok Németországban - transznacionális összefüggésben 609. o.

¹⁴ Pl. Németországban az egyesbírák jogosítványainak kiterjesztése, Angliában az igazságszolgáltatási költségek, az Amerikai Egyesült Államokban az ügyvédek felfokozott hatalma. Lásd erről: GILLES, Peter: Időszerű igazságszolgáltatási problémák és igazságszolgáltatási reformok Németországban - transznacionális összefüggésben 609. o.

¹⁵ Peter GILLES nézete szerint az imént felsorolt jelenségek mellett jelentős problémának tekinthető az is, hogy az igazságszolgáltatás fokozódó demokratizálódása ellenére az országok egész sorának igazságszolgáltatási rendszerei leggyakrabban még a saját nemzeti alkotmányaikban kifejezetten szabályozott, és számos egyezményben leszögezett ún. processzuális alap- és emberi jogokat, valamint az ún. igazságszolgáltatási alkotmányi alapelveket a valóságban és a gyakorlatban nem kielégítően tartják szem előtt. GILLES, Peter: Időszerű igazságszolgáltatási problémák és igazságszolgáltatási reformok Németországban - transznacionális összefüggésben 610. o.

¹⁶ KENGYEL Miklós is megállapítja, hogy a modern polgári eljárásjog fejlődéstörténetének egyik érdekessége, hogy három évszázad legnagyobb hatású változásai mindig a századfordulókra estek. KENGYEL Miklós: A polgári eljárásjog az ezredfordulón, Magyar Jog 2000/12. szám 711. o.

¹⁷ GILLES, Peter: Időszerű igazságszolgáltatási problémák és igazságszolgáltatási reformok Németországban - transznacionális összefüggésben 609. o.

felépítésére vagy újjáépítésére, továbbfejlesztésére irányul. A nyugati kapitalista világ országaiban ezzel ellentétesen a többlet-vagy fölösleg szituációból erednek a problémák. Az igazságszolgáltatás ezen országokban általában nem csupán terjedelmes, hanem túlméretezett is. Olyan mértékig differenciálódott, amely az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést is korlátozhatja. Emellett óriási ügyérkezéssel is dolgoznak, amely túlterhelést eredményez a kialakított rendszerben, és jelentős kárt okozza a jogvédelem minőségének, az igazságszolgáltatás színvonalának. Így miközben az első csoportba sorolható országok az igazságszolgáltatás fel- illetve újjáépítésén dolgoznak, addig a második csoport országaiban a rendszer le, illetve átépítése a kitűzött reformcél.¹⁸

Magyarország helyzetének és a magyar polgári eljárások problémáinak feltárása során a közép- és kelet európai országokra jellemző változásokra kell tekintettel lennünk. Ezen térség országainak a politikai és az ezzel együtt járó gazdasági, társadalmi rendszerváltást követően szembe kellett nézniük a jogállamiság kiépítésének kihívásával, és ezzel együtt a bírósági szervezet, az igazságszolgáltatás átalakításának, módosításának feladatával.¹⁹ Országoként ezen térségben is - a közös problémák mellett - a nehézségek sokféleségével, eltérő jellegével, és súlyával kell szembesülni.²⁰

Közösnek tekinthető probléma a bírósági ügyek számának növekedése. Ennek egyik oka a bírósági hatáskör jogállamiság követelményének megfelelő szükségszerű kiszélesítése volt. A bírósághoz fordulás alapvető jogának érvényesíthetősége egyre szélesebb körben vált lehetővé, és a polgári per - a nyugat-európai államokban már jelentkező helyzet mintájára - a közép- és kelet európai országokban is tömegjelenséggé vált.²¹ Emellett a politikai, társadalmi változások hatására a korábbi berendezkedés számára új jogviszonyok jelentek meg, amelyek ugyancsak hozzájárultak a bírósági ügyszámok növekedéséhez.²²

¹⁸ GILLES, Peter: Időszzerű igazságszolgáltatási problémák és igazságszolgáltatási reformok Németországban - transznacionális összefüggésben 611-612 o.

¹⁹ NÉMETH János: Az átmeneti időszak igazságszolgáltatásának jelenlegi helyzete a közép- és kelet európai országokban, Magyar Jog 1998/3. szám 130. o.

²⁰ NÉMETH János: Az átmeneti időszak igazságszolgáltatásának jelenlegi helyzete a közép- és kelet európai országokban 130. o.

²¹ NÉMETH János: Az átmeneti időszak igazságszolgáltatásának jelenlegi helyzete a közép- és kelet európai országokban 130. o.; A polgári per, mint tömegjelenség témájában: CAPPELLETTI, Mauro: Az eljárás mint társadalmi tömegjelenség, ELTE Polgári Eljárásjogi Füzetek II. Budapest 1972. 227-233. o.

²² Így az adóperek, sajtótermékekre vonatkozó eljárások, pártok, egyházi szervezetek nyilvántartására vonatkozó eljárások. NÉMETH János: Az átmeneti időszak igazságszolgáltatásának jelenlegi helyzete

Az igazságszolgáltatás megterheltségének, túlterheltségnek felszámolására különböző reformjavaslatok láttak napvilágot nemzetközi szinten, melyek az igazságszolgáltatási kereslet-kínálat önszabályozásától (Laissez-faire magatartás) az igazságszolgáltatási irányításig (minimalizálás, optimalizálás) terjedő széles skálát jelenítik meg.²³ Ezekről a stratégiákról összefoglalóan kijelenthetjük, hogy az igazságszolgáltatás megjavítására törekednek.

A reformisták jelentős része azonban nem a javításra helyez hangsúlyt, hanem az igazságszolgáltatás kiváltására vonatkozó javaslatokkal áll elő („igazságszolgáltatás-helyettesítési stratégia”). A reform alapja, hogy nem-állami, bíróságon kívüli intézmények létesítésével, már létező intézmények támogatásával kiváltja a bíróságokat, és az állami igazságszolgáltatás iránti keresletet azáltal csökkenti, hogy alternatív intézmények felé tereli a jogkeresőket. Így létrehozza, kiszélesíti az ún. alternatív igazságszolgáltatást (Alternatív Dispute Resolution, ADR).²⁴

A magyar reformtörekvések első lépésben a polgári igazságszolgáltatás javítására, a bírósági peres eljárások hatékonyabbá és gyorsabbá tételére irányultak. Ennek megfelelően a jogalkotó több alkalommal módosította a Polgári Perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvényt. Így példaként említhető a VI. és a VIII. Pp novella, melyek jelentős módosításokat vezettek be az eljárás gyorsítása érdekében.²⁵ A VIII. novella új, alapvető elvként rögzítette a Pp-ben a bíróság azon feladatát, hogy a feleknek a jogviták elbírálásához, a perek tisztességes lefolytatásához és ésszerű időn belül történő befejezéséhez való jogát érvényesítse.²⁶ Az elv mellett 2003. július 1.-jével szabályozásra került egy speciális jogvédelmi eszköz (kártérítés) a bíróság mulasztásával szemben.²⁷ A 2008. évi XXX. törvény bevezette a kísértékű perek

a közép- és kelet európai országokban 135. o.; GÁSPÁRDY László: Polgári perjogunk és a harmadik évezred, Magyar Jog 1999/10. szám 578. o.

²³ GILLES, Peter: Időszerű igazságszolgáltatási problémák és igazságszolgáltatási reformok Németországban - transznacionális összefüggésben 615. o.; KENGYEL Miklós: A polgári eljárásjog az ezredfordulón 715. o.

²⁴ GILLES, Peter: Időszerű igazságszolgáltatási problémák és igazságszolgáltatási reformok Németországban - transznacionális összefüggésben 615. o.; Lásd ehhez a témához: GILLES, Peter: Polgári igazságszolgáltatás a Német Szövetségi Köztársaságban Magyar Jog 1994/8. 501-505. o.; GILLES, Peter: Az állami igazságszolgáltatás alternatívái a Német Szövetségi Köztársaságban Magyar Jog 1994/9. 556-574. o.; TÓVÁRI Tamás: Fizetési meghagyásos eljárásunk néhány kérdése a német ZPO tükrében, in: Studia Collegii Bibó 2001. 295. o.

²⁵ Bővítették a keresetlevél idézés kibocsátás nélküli elutasításának eseteit, az eljárási fegyelem növelése érdekében a feleket gondos és eljárást elősegítő pervitelre hívták fel (szankciókat kapcsoltak ezen kötelezettséggel ellentétes magatartásokhoz). Lásd ehhez: FÜZI Zsófia: i. m. 49-50. o.

²⁶ 1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról (Pp.) 2. § (1) bek.

²⁷ Pp. 2. § (3) bek.

kategóriáját, amelyet 2009. január 1.-jével bocsátott a joggyakorlat rendelkezésére.²⁸ Emellett a jogalkotó a bíróság eljárását számos határidő bevezetésével, illetve a meglévő határidők szigorításával kívánta a hatékonyság és gyorsaság irányába mozdítani.²⁹

Egyes vélemények szerint a jogalkotó által megvalósított Pp. módosítások megfelelőek voltak ahhoz, hogy a peres eljárások gyorsabbak, hatékonyabbak lehessenek, és teljesüljön az ésszerű idő követelménye a peres eljárások lefolytatása során. Ugyanis ezen véleményt vallók elégségesnek tartják a bevezetett eljárást gyorsító eszközök következetes igénybevételét és a törvényes keretek betartását.³⁰ Szűcs József azonban veszélyesnek tekinti ezt az álláspontot, mivel így könnyen érheti az igazságszolgáltatást az a vád, hogy a perek elhúzódásáért csak a bíróságok felelősek, mivel a gyors ügymenet útjából az eljárási akadályok már elhárultak, a helyzet mégsem változott.³¹

Megjelentek azonban a fenti elégedettséggel ellentétes álláspontok is, melyek szerint a Pp. gyorsítás, hatékonyság irányában végzett módosításai nem valósították meg a kitűzött célt. Ezáltal az Emberi Jogok és Alapvető Szabadságok Védelméről szóló 1950. november 4-én Rómában aláírt egyezmény 6. cikk 1. pontja, az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának Ajánlásaiban foglalt eszközök³², és a Pp. bíróság feladatát meghatározó alapelve nem érvényesül maradéktalanul a magyar bíróságok előtt folyó polgári peres eljárásokban. A sorozatos törvénymódosítások ellenére nem csökkent a peres eljárások hossza, azaz a gyakorlati tapasztalatok nem igazolták a módosításokhoz fűzött bizalmat.³³

A bizalom megrendülése előtérbe helyezte a hazai jogtudományban és joggyakorlatban is az igazságszolgáltatás-helyettesítési stratégiák megjelenését. Megnőtt az érdeklődés a polgári peres eljárás alternatíváinak tekinthető eljárások iránt.³⁴ Az alternatívák alapját - többek között - a bíróságtól különböző döntéshozói kör, valamint a más stílusú eljárási mód igénybevételének lehetőségei képezik. A per alternatíváival szemben a következő igények támaszthatóak: az eljárás legyen a

²⁸ Pp. 387-394/A. §ai

²⁹ Pl. Pp. 124. §-a a keresetlevél vizsgálatáról; 125. § a tárgyalás kitűzéséről, 218-219. §-ok a határozatok írásba foglalásáról és kézbesítéséről. Lásd ehhez: FÜZI Zsófia: i. m. 50. o.; PÓCZA Róbert: i. m. 155-156. o.

³⁰ Ezen a véleményen van pl.: PÓCZA Róbert: i. m. 160. o.; HAUPT Egon: i. m. 552. o..

³¹ SZÜCS József: i. m. 206. o.

³² R (81) 7. számú ajánlás; R (84) 5 számú ajánlás; R (86) 12 számú ajánlás

³³ Ezen a véleményen van: FÜZI Zsófia: i. m. 50. o.; FLECK Zoltán (szerk.): Bíróságok mérlegen II. Pallas 2008.

perhez képest működőképesebb, gyorsabb, költségkímélőbb, és biztosítsa a jogvita humánusabb rendezését.

A fenti elvárások azonban nemcsak a jogkeresők érdekeit tükrözik, hanem magának a polgári igazságszolgáltatásnak, az államnak is fontos érdeke fűződhet a jogviták gyorsabb rendezéséhez. Sárffy Andor 1930-ban írt művében a következőképpen szól erről: *az államnak és a jogosultnak egyaránt érdeke, hogy erre az eszközre (per) minél ritkábban legyen szükség. A jogosultnak azért, mert a per pénzben, időben, izgalomban nagy áldozatokat kíván tőle és ezeknek az áldozatoknak nagy része soha nem térül meg. Az államnak pedig azért, mert a per az államtól is áldozatot kíván munkában és költségben és ennek ellenértékét csak részben fedezi a törvénykezési illeték. Amellett a per megzavarja az alattvalók közti békét, amelynek fenntartása egyik legfőbb célja az államhatalomnak.*³⁵

2. Jogirodalmi nézetek a polgári peres eljárás elkerülésének lehetőségeiről

A jogirodalomban általánosan ismert álláspont alapján a konfliktustól a polgári perhez egy tölcserzerűen leszűkülő út vezet.³⁶ A tölcserbe kerülő társadalmi konfliktusok pontos számát és összetételét azonban nem ismerjük, a jogi konfliktusok jelentős része nem alakul át formalizált jogvitává.³⁷ A tölcser-hasonlat alkalmazásának legfőbb indoka, hogy a konfliktusok száma meghaladja a perekét, mely arra enged következtetni, hogy a konfliktusok egy nagyobb része a polgári per felé fokozatosan szűkülő út során, egy közbenső állomáson oldódik fel. Sok jel mutat arra, hogy a konfliktusok döntő többségének a megoldása a jogi eszközök, legfőképpen a bíróság igénybe vétele nélkül történik.³⁸

Mielőtt a konkrét alternatív eszközök, eljárások bemutatására kerülhetne sor, figyelemmel kell lennünk arra, hogy az egyes alternatív eszközök nagymértékben függnék a tölcserbe kerülő konfliktusok típusaitól. A konfliktus-tipológia három dimenzióban vizsgálódik, amikor el kívánja dönteni egy adott konfliktus lehetséges megoldási módját. Ezek a következők:

³⁴ KENGyel Miklós: A polgári eljárásjog az ezredfordulón 718. o.

³⁵ SÁRFFY Andor: A peráradat csökkentése a perenkívüli eljárás fejlesztése útján, Magyar Jogászegylet Könyvtára Budapest 1930 5. o.

³⁶ ROTTLEUTHNER, Hubert: Probleme der Beobachtung von Arbeitsgerichtsverfahren, in: Interaktion von Gericht Baden-Baden 1978.; Idézi: KENGyel Miklós: A polgári bíraskodás hétköznapijai, Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó Budapest, 1990. 17. o.;

³⁷ KULCSÁR Kálmán: A jog szerepe a viták rendezésében, in: Gazdaság – Társadalom- Jog Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó Budapest 1982. 191. o.; GÁSPÁRDY László: Konfliktushelyzetek a polgári jogi viszonyokban, in: Gazdaság és Jogtudomány 1-2. 1979. 286. o.

- a) a konfliktusba kerültek egyszeri vagy tartós kapcsolatban állnak;
- b) a tartós kapcsolat esetén mellé- vagy alá-fölé rendeltségen nyugszik-e a kapcsolat;
- c) a tartós kapcsolatban állók egész személyisége érintett a konfliktus által, vagy csak egy szereppel kapcsolatos a vita.³⁹

A tipológia alapján az egyes konfliktustípusokhoz a következő megoldások kapcsolódhatnak: a) Az egyszeri kapcsolatban állók közötti konfliktusoknál valószínűbb a bírói út választása. A polgári peres eljárás tárgya az alapvető jogi normasértés megállapítása. A tartós kapcsolatban állók konfliktusa esetén a vita alapjául szolgáló jogi normák megsérülésén túl további normasértések és érdeksérelmek jelenhetnek meg, ezért a konfliktus jogi vitává válása és bíróság elé vitele, azon belül is a pervesztés-pernyerés az egész kapcsolat tönkretételét, és így mindkét fél veszteségét okozhatja. Tehát itt nagyobb esély lehet a bírói út elkerülésére.

b) A tartós kapcsolatban állók között fennálló hatalmi hierarchia léte vagy annak hiánya nagyban befolyásolja a jogi vita keletkezését. A mellérendeltségi kapcsolatban álló alanyok konfliktusa esetén nagyobb valószínűséggel terelik formális jogi útra a konfliktust, míg az alá- fölérendeltségi kapcsolatban állók a bírói út elkerülésével kívánják a vitát rendezni.

c) A harmadik vizsgálandó típus esetén a teljes személyiséget érintő konfliktusok bíróság elé kerülésének jóval kisebb az esélye, mint az egyes szerepkörrel kapcsolatos konfliktusok esetében. Az előbbi esetében a konfliktus olyan széles és diffúz életviszonyokban keletkezik, amely egy sor jogi és nem jogi normát, szokást, érzelmi alapokat érint, és amely bírói útra terelve csak leszűkítve és eltorzítva kezelhető. A speciális szerepben érintkezők között a normák pontosan körül vannak írva, és a vita bírói feloldása során ezek vizsgálata válik szükségessé.⁴⁰

A különböző konfliktus-típusokra a jogszociológia négy fő megoldási utat különít el:

- a konfliktusban állók közvetlen tárgyalása;
- egy harmadik fél bevonása, mint a tárgyalásos megegyezés közvetítője (mediátor);

³⁸ KENGyel Miklós: A polgári bíraskodás hétköznapijai 18. o.

³⁹ POKOL Béla: A jog elkerülésének útjai. Mediáció, egyezségkötés <http://jesz.ajk.elte.hu/POKOL9.html> 2006. 03. 24. 2. o.

⁴⁰ ROTTLEUTHNER, Hubert: Alternativen im gerichtlichen Verfahren, in: BLANKENBURG/GOTTWALD/STREMPER (Hrsg.): Alternativen in Ziviljustiz, Bundesanzeiger Bonn, 1982. 146-148. o.; Idézi: POKOL Béla: A jog elkerülésének útjai 2. o.

- egy harmadik fél bevonása, akit a felek felhatalmaznak a vitában kötelező döntés hozatalára, és a döntésnek alávetik magukat (arbitrátor vagy választottbíró);
- a vita állami bíróság elé vitele, ahol a bíró eldönti a jogvitát (ítélkezés).⁴¹

A négy fő út mentén haladva, abból levonható következtetésként megállapíthatjuk, hogy a konfliktus megoldása során egyre növekszik a megoldási út formalizáltsága, a vitamegoldás egyre inkább kicsúszik a felek kezéből, egyre normaorientáltabb lesz, és csökken a tárgyalási pozícióban a mérlegelés szerepe.⁴² A konfliktus-tipológia által felvázolt négy megoldási út első három eleme az egyes konfliktusok típusaitól függően alkalmas lehet a polgári peres eljárás kiváltására.

A konfliktusszociológiai irányhoz leginkább közel álló álláspontot vall Pokol Béla a polgári per alternatívái körében. A szerző a polgári per elkerüléseként gondol az eljárás valódi kiváltására, valamint annak gyorsabb lezárulását is alternatívának tekinti. Az első esetben konfliktus feloldási útként tekint a mediációra és a választott-bíráskodásra, és említést tesz a felek közötti informális megegyezésről. Másodsorban, kiegészítő megoldásként szól azokról az esetkörökről, amikor a konfliktus nem kerül el a peres utat. Ekkor a per végigvitelének félbehagyása, és az egyezségkötés ugyancsak a felek és a bíróság érdekeit szolgáló alternatív megoldás lehet, melyben a bírói ítélettel végződő perbefejezés elkerülhető. Végül megállapítja, hogy a rendes és a rendkívüli perorvoslatok igénybevételének, azaz a konfliktus jogi végigharcolásának elmaradása is képes az eljárás gyorsabb befejezését biztosítani.⁴³

Gáspárdy László nem tekintett újdonságként az alternatív eszközökre, melyet a következő tőle származó gondolat is alátámaszt: *Az a lelemény, amely szerint polgári jogvitákat nemcsak az állam hivatalnok-bírái előtt lezajló perben, hanem egyéb módokon is le lehet folytatni, csupán a mi földrészünkön több ezer éves történelemre megy vissza.*⁴⁴ Emellett szigorú követelményeket is támasztott a peres eljárás elkerülésének eszközeivel szemben, kiemelten vizsgálta azok hatékonyságát, és

⁴¹ POKOL Béla: A jog elkerülésének útjai 2. o.

⁴² POKOL Béla A jog elkerülésének útjai 3. o.

⁴³ POKOL Béla A jog elkerülésének útjai 1. o.

⁴⁴ Itt utal a római kor iudexére és arbiterére, a középkori egyházi, városi és más nem központosított jogszolgáltatási hatalmakra. GÁSPÁRDY László: A polgári per alternatívái de lege ferenda, in: Polgári eljárásjog a XXI. században, Tanulmányok Farkas József emlékére Szerk: KENGYEL Miklós, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Dialóg Campus Kiadó Pécs 2002. 29. o.

akkor tekintette az egyes megoldásokat alternatívának, ha azok előnyösebb, vagy legalább azonos szintű megoldást kínálnak, mint a polgári per.⁴⁵

Ekként a következő eljárásokat jelölte meg a polgári peres eljárás kiváltására alkalmas eszközként: jogsegélyszolgálatok, a pert megelőző informális eljárások (pl. munkaügyi perekben), perelhárító testületek (a fogyasztóvédelemben), és a mediáció.⁴⁶ Ezeken túl a per alternatívájának tekintette még a perenkívüli egyezséget, és a nemperes eljárásként ismert egyezségi kísérletre idézés intézményét, valamint a fizetési meghagyásos eljárást⁴⁷ és a választott-bíráskodást.

Kengyel Miklós a peres eljárás jelentőségének kihangsúlyozása mellett nevezi meg az általa alternatívának tekintett intézményeket, és utal Niklas Luhmann megállapítására, mely szerint a per „érzékletes formalizmusáról” a legfejlettebb társadalom sem mondhat le, mivel a bírói döntés legitimáló hatású.⁴⁸

A polgári per elkerülését szolgáló intézmények feltárása során - a fent bemutatott jogszociológiai nézettől eltérően - nem a pertől legtávolabb eső, elsőként belépő eszközzel kezdi a listázást, hanem a peres eljárástól indulva, onnan távolodva építi fel a lehetséges alternatívák rendszerét. Ekként elsőként a peres eljárást körülvevő, általa „tarka mikrovilágnak” nevezett nemperes eljárásokat, majd az igazságszolgáltatás „előretolt bástyaiként” aposztrofált hatósági eljárásokat (államigazgatási szervek) és egyeztető fórumokat (munkaügyi és szövetkezeti döntőbizottságok) nevezi meg. Végül az utolsó formalizáltnak tekinthető jogvitamegoldó fórumként a választott-bírói eljárást jelöli meg.⁴⁹

Ismert a szerző részéről egy mások osztályozási megoldás is, mely szerint a polgári per alternatívái két csoportba sorolhatóak az alapján, hogy azok a polgári igazságszolgáltatás eszköz- és intézményrendszerén belül, vagy azon kívül helyezkednek el. Az első csoportba példálózó jelleggel azon eljárásokat rendeli, melyek a jogvitákat az általánostól eltérő szabályok alapján kezelik, az intézményesített egyezségkötési kísérleteket, és a bírósági eljárás menetébe különböző pontokon beiktatott vagy kötelezővé tett egyeztető, közvetítő vagy békéltető eljárásokat. A második csoportba a polgári bírósági eljárás valódi

⁴⁵ Alternatíva után nézni akkor és annyiban szükséges, ha és amennyiben egy vagy több modell nagyobb vagy legalábbis más előnyöket kínál, mint a polgári per. GÁSPÁRDY László: A polgári per alternatívái de lege ferenda 29. o.

⁴⁶ GÁSPÁRDY László: A polgári per alternatívái de lege ferenda 30. o.

⁴⁷ GÁSPÁRDY László: Polgári perjogunk és a harmadik évezred 578. o.

⁴⁸ LUHMANN, Niklas: Legitimation durch Verfahren, Neuwied-Berlin 1969.

⁴⁹ KENGYEL Miklós: A polgári bíráskodás hétköznapijai 19-20. o.

alternatíváinak tekintett eljárások tartoznak, így például a választott-bíróági eljárás és a bíróságon kívüli közvetítő eljárások (mediáció).⁵⁰

Összegzőképpen megállapíthatjuk, hogy valamennyi idézett szerző a polgári peres út elkerülési lehetőségeként tekint az egyes perelhárító testületek, hatóságok munkájára, a mediációra, a választott-bíróági eljárásra, valamint az egyes nemperes eljárásokra.

3. A fizetési meghagyásos eljárás mint nemperes eljárás helye a polgári per alternatívái között

A fizetési meghagyásos eljárás olyan nemperes eljárás, amelyben a közjegyző (korábban a bíróság) a jogosult egyoldalú kérelmére a kötelezettet - meghallgatás nélkül és bizonyítási eljárás mellőzésével - a kérelemben foglalt követelés teljesítésére vagy azzal szembeni ellentmondásra hívja fel. Ha a kötelezett a meghagyást tudomásul veszi, nem lép fel azzal szemben, akkor az eljárás elérte a célját: a jogerős határozat létrejöttét, anélkül, hogy a követelés ügyében tárgyalást tartottak volna, bizonyítást folytattak volna le. Ha a kötelezett a meghagyást nem veszi tudomásul, ellentmondással él az ellen, akkor a nemperes eljárás perré alakul át, és a bíróság az ügyet tárgyalni fogja.⁵¹

A fenti, definíciónak is tekinthető meghatározás alapján megállapítható, hogy a fizetési meghagyásos eljárás a nemperes eljárások körébe tartozik. Nemperes jellegét - hatásköri szabályozástól függetlenül - igazolja a polgári peres eljárás garanciális jellegű alapelveinek hiánya az eljárás menetéből. Így nem érvényesül szóbeliség, a közvetlenség, a nyilvánosság, valamint a kétoldalú meghallgatás elve, hiányzik az eljárásból a bizonyítási eljárás lefolytatása.⁵² Az eljáró hatóság a jogosult, mint kérelmező egyoldalú kérelme alapján bocsátja ki a kötelezettet szemben - a jogosulti kérelemben foglaltaknak megfelelően - a marasztalást, azaz a meghagyást. Kizárólag a meghagyás kibocsátását követően kap lehetőséget a kötelezett nyilatkozatának megtételére, ekként a kontradiktórius eljárás elve sem érvényesül.

Kovács Marcell anticipált mulasztási ítéletként tekintett ezen eljárásra. A polgári peres eljárásban az első tárgyaláson meg nem jelent, azaz mulasztó alperessel

⁵⁰ KENGYEL Miklós: A polgári eljárásjog az ezredfordulón 718. o.

⁵¹ NÉMETH János – KISS Daisy (szerk.): A polgári perrendtartás magyarázata 2. Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest 2007. 1847. o.; NÉMETH János – KISS Daisy (szerk.): A bírósági nemperes eljárások magyarázata, A polgári nemperes eljárások magyarázata 1., KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest 2002. 165. o.

szemben kibocsátható bírósági meghagyást⁵³ és a fizetési meghagyást rokon intézményként kezelte. Csupán abban talált különbséget a két eljárás között, hogy a bírósági meghagyás esetében a marasztalás alapját képező mulasztást a bíró az ítélethozatalt megelőző tárgyalás alkalmával állapítja meg. Ezzel szemben a fizetési meghagyás esetében a mulasztás már a bírói határozatot követő olyan tényektől függ, melyek kívül esnek a bíróság perbeli funkciójának keretein, és mégis alkalmasak arra, hogy a kötelezett passzív magatartását olyként minősítsék, mint a védekezésről való hallgatóságos lemondást.⁵⁴

A fizetési meghagyásos eljárás a nemperes eljárások körében a perelhárító, perelőkészítő eljárások csoportjába sorolható az eljárási cél alapján. A kibocsátott meghagyás ellentmondás hiányában helyettesíti a polgári pert, anélkül biztosít jogerős és végrehajtható a határozatot a jogosult számára, hogy a bíróságnak tárgyalást kellett volna tartania. A kötelezett részéről jelentkező jogorvoslat (ellentmondás) esetében a peres eljárás előkészítésére alkalmas jogintézmény. Kengyel Miklós kiemeli, hogy egyben a pert pótló eljárások közé is sorolható, mivel a törvényben meghatározott értékhatár alatt nincsen lehetőség perindításra, míg az értékhatár fölött, amennyiben fizetési meghagyásos eljárás van folyamatban, a perindítás kizárt.⁵⁵

Az eljárás tárgya szerint vagyoni jellegű nemperes eljárás. Fizetési meghagyásos eljárásban kizárólag lejárt, összegszerűen meghatározott pénzkövetelések érvényesítése tartozik.⁵⁶

Az eljárásra jogosult hatóság alapján - 2010. június 1.-jével - a nem bírósági nemperes eljárások közé tartozik, a közjegyzői nemperes eljárások számát gyarapítja. Az eljárással érintett anyagi jogi igény szempontjából az anyagi igény érvényesítésére szolgáló, a peres eljárással hasonlóságot mutató eljárások körében helyezhetjük el. Magyary Géza a fizetési meghagyásos eljárást a polgári perhez legközelebb álló nemperes eljárásként határozta meg, melyet csak a felek kétoldalú meghallgatása választ el a polgári peres eljárástól. Álláspontja szerint az eljárás

⁵² NÉMETH János – KISS Daisy (szerk.): A polgári perrendtartás magyarázata 2. 1848. o.

⁵³ Pp. 136. § (2) bek.

⁵⁴ KOVÁCS Marcell: A polgári perrendtartás magyarázata, Második kiadás, nyolcadik füzet Budapest, 1929. 1225. o.

⁵⁵ KENGYEL Miklós: Magyar polgári eljárásjog Osiris Kiadó Budapest 2008. 525. o.

⁵⁶ BH1975. 320; EBH2000. 316., melyek a 2009. évi L. törvény hatályba lépését követően is összhangban vannak tartalmukat illetően a hatályos szabályozással.

egyoldalú polgári bíraskodásnak tekinthető.⁵⁷ Maga a 2009. évi L. törvény is alkalmazza az eljárással kapcsolatban a bíróság tevékenységéhez való hasonlóságot, és a peres eljárásban született ítéletek analógiáját: a közjegyző eljárása a fizetési meghagyás kibocsátása körében a bíróság eljárásával azonos hatályú, valamint a jogerőre emelkedett fizetési meghagyásnak ugyanolyan a hatálya, mint a jogerős ítéletnek.⁵⁸

Az eljárás szabályozásának helyét illetően jelentős változással találkozunk. Szabályai – az 1911. évi I. törvénycikk (Plósz-féle Pp.) óta - a polgári perrendtartásban voltak jelen. Ekként a hatályos Polgári perrendtartás, az 1952. évi III. törvény XIX. fejezetében kapott helyet. Folyamatos kritika övezte azonban elhelyezését, mivel a Polgári perrendtartás a polgári peres ügyekre vonatkozó szabályokat foglalja magában, míg a nemperes eljárások általában a perrendtartáson kívül, külön jogszabályokban kerülnek szabályozásra. Pp-beli helyét több érv is alátámasztotta, mégpedig hogy célja hasonlít a marasztalási perek céljához, a nemperes eljárások közül a perhez ez áll a legközelebb, valamint a törvényben megjelölt körülmények fennállása esetén perré alakul át.⁵⁹ A kritikai megállapítások azonban 2010. június 1.-jével elveszítették alapjukat, mivel a fizetési meghagyásos eljárás külön törvényi szabályozást nyert a 2009. évi L. törvény által. A jogalkotó tehát visszatért az 1911. évi I. törvénycikk előtti azon állapothoz, hogy a nemperes eljárásra vonatkozó rendelkezéseket a Pp.-n kívül, önálló jogszabályban helyezi el.⁶⁰

Kérdésként vetődik fel, hogy miután a fizetési meghagyásos eljárást fentebb az anyagi igény érvényesítésére szolgáló eljárások körében helyeztük el, valóban képes és alkalmas-e vagyoni jogi ügyekben a jogszerűség alapján történő elintézésre. A válasz megadása körében egyrészt figyelembe kell vennünk az ellentmondás nyomán perré alakuló eljárást, amikor a jogvitának a jogszerűség alapján történő eldöntésére a peres eljárás szabályai alapján nyílik meg a lehetősége. Azon esetekben azonban, amikor a kötelezett ellenmondása hiányában a kibocsátott meghagyás jogerőre

⁵⁷ MAGYARY Géza: Magyar polgári perjog, Budapest, 1939. 87. o.

⁵⁸ 2009. évi L. törvény 2. §, valamint 36. § (1) bekezdés

⁵⁹ NÉMETH János – KISS Daisy (szerk.): A polgári perrendtartás magyarázata 2. 1847. o.

⁶⁰ SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárás 847. o.; A külön törvény általi szabályozás a Pp. XIX. fejezetében is alapvető változást eredményezett 2010. június 1.-jével, mivel az eljárás nemperes szabályai átkerültek a 2009. évi L. törvénybe. A fejezet azonban mégsem maradt kitöltetlenül. Mivel - ahogyan fentebb már megállapítást nyert, a perhez legközelebb álló nemperes eljárásunkról van szó, és a kötelezett ellentmondása folytán automatikusan perré alakul az eljárás -, a Pp. XIX. fejezetének továbbra is tartalmaznia kell a bíróság fizetési meghagyásos eljárással kapcsolatos teendőit, így az eljárás megindítása előtti intézkedéseket, és a perré alakulás esetén érvényesülő szabályokat.

emelkedik, és ítélet hatályú határozatként - a teljesítésre nyitva álló határidő elteltével - végrehajtható lesz, már nem tekinthető egyértelműnek a jogszerűség tárgyában felvetett kérdés igenlő megválaszolása. A kötelezett mulasztását vehetjük úgy, hogy a követelés fennállását elismeri. Az esetek többségében ez a tétel igazolható is, így a követelés jogszerűsége nem válik kérdésessé. Előfordulhatnak azonban olyan esetek, amikor az ellentmondás elmulasztása mögött más okok állnak, és a jogszerűség követelményének meg nem felelő határozat emelkedik jogerőre. A jogalkotó azonban még a jogerőre emelkedés estére is biztosít jogorvoslati eszközöket, amelyek segítségével a kötelezett a jogszerűnek nem tekinthető, de már jogerős fizetési meghagyás hatályon kívül helyezését érheti el (igazolás, perújítás).⁶¹

A fenti kérdés megítélésével kapcsolatban kiemelés érdemel az az alapgondolat is, amely szerint a fizetési meghagyásos eljárás célja a nem vitatott pénzkövetelések egyszerűsített eljárásban, peren kívül történő elintézése.⁶² A fizetési meghagyásos eljárás létrejöttéhez az a gondolat és megfigyelés vezetett, hogy bizonyos - különösen kisebb értékű - perekben a felperesként fellépő jogosult csak akkor fordul a bírósághoz, ha igaza van, és az alperes nem tagadja a kereset jogalapját vagy összecszerűségét. A kötelezett azért kerül késedelembe, mert nem akar vagy nem tud teljesíteni. Így a követelés nem vitatása esetében a perre jellemző hosszadalmas és költséges eljárási forma nem tekinthető igazolhatónak. A fizetési meghagyásos eljárás révén mind a jogosult, mind a kötelezett érdekében mellőzhetővé is válik a polgári peres eljárás.⁶³ Németh János álláspontja szerint a fenti célszerűségi, eljárás-gazdaságossági szempontok alapján indokolt az intézmény fenntartása még akkor is, ha mulasztási rendszerének sajátosságai bizonyos veszélyt is rejt magában.⁶⁴

Tóvári Tamás a következőképpen foglalta össze az eljárással szemben támasztott elvárásokat és azok kihatását az intézményre: A fizetési meghagyásos eljárásnak egyfelől a gyorsaság és egyszerűség, másfelől az anyagi igazság érvényre juttatásának követelménye között kell egyensúlyoznia úgy, hogy az a peres eljárás mellett vonzó alternatíva maradjon, de minimumra szorítsa az alaptalan követelések jogerőssé válásának az eljárás bizonyos automatizmusából eredő veszélyét.⁶⁵

⁶¹ NÉMETH János – KISS Daisy (szerk.): A polgári perrendtartás magyarázata 2. 1849. o.; NÉMETH János – KISS Daisy (szerk.): A bírósági nemperes eljárások magyarázata 167. o.

⁶² 2009. évi L. törvény a fizetési meghagyásos eljárásról 1. § (1) bek.

⁶³ NÉMETH János – KISS Daisy (szerk.): A bírósági nemperes eljárások magyarázata 166. o.

⁶⁴ NÉMETH János – KISS Daisy (szerk.): A polgári perrendtartás magyarázata 2. 1849. o.; NÉMETH János – KISS Daisy (szerk.): A bírósági nemperes eljárások magyarázata 168. o.

⁶⁵ TÓVÁRI Tamás: i. m. 296. o.

II. Fizetési meghagyásos eljárások Európában

Az Európai Unió számos tagállamában ismert és alkalmazott intézmény a fizetési meghagyásos eljárás.⁶⁶ Az egyes tagállami részletszabályozások számos eltérést mutatnak, amely az egységes definíció, fogalom-meghatározás megalkotását megnehezíti.

Mégis megtalálhatóak az eljárásoknak azon meghatározó elemei, melyek segítségével valamennyi, ezen eljárást ismerő és alkalmazó tagállami intézmény a fizetési meghagyásos eljárás fogalomkörében elhelyezhető. Így a bíróság a kötelezett meghallgatását mellőzve bocsát ki egy írásbeli határozatot (Mahnbescheid, Zahlungsbefehl, stb.), mellyel a kötelezettet az abban foglaltak teljesítésére hívja fel; a kötelezett ellentmondással tud védekezni a határozattal szemben, mellyel az érvényesített igény kontradiktórius eljárásban történő vizsgálatát éri el.⁶⁷

Az eljárás egyes tagállami polgári eljárásjogokon belül betöltött szerepét illetően közös kiindulópontnak tekinthető az a felismerés, hogy a tagállami bírósági eljárások jelentős részében nem első sorban a vitás tény és jogkérdések feltárása és tisztázása miatt fordultak a felek a bírósághoz, hanem a kérelmező - konkrét jogvita nélkül - a követelés kikényszerítéséhez szükséges végrehajtható határozathoz kíván a bírósági eljárás során hozzájutni. Ezért elengedhetetlenné vált a tagállamok eljárásjogi szabályozása segítségével megkülönböztetni a valóban vitás ügyeket és a jogvitát nélkülöző igényérvényesítéseket. Ezen elkülönítés nélkül a bírósági klasszikus kontradiktórius munkateher aránytalanul nagy lenne úgy, hogy a nem vitatott igények esetében indokolatlannak is tekinthető a bíróságok peres szabályok szerint zajló eljárása. A cél ezért olyan hatékonyabb és gyorsabb eljárás kialakítása, illetve alkalmazása lett, amely a jogvitát nélkülöző ügyek tekintetében mentesíti a bíróságokat a peres eljárás lefolytatása alól.⁶⁸

⁶⁶ Nem ismeri ezen eljárást a dán, a finn, a britt, és az ír polgári eljárásjog. Lásd erről: RECHBERGER, Walter H. - KODEK, Georg E.: Das Mahnverfahren in den Mitgliedstaaten der EU - Generalbericht, in: RECHBERGER, Walter H. - KODEK, Georg E. (szerk.): Orders for payment in the European Union, Civil Procedure in Europe 4. Kluwer Law International 2001. 7. o.

⁶⁷ RECHBERGER, Walter H. - KODEK, Georg E.: Das Mahnverfahren in den Mitgliedstaaten der EU - Generalbericht 1. o.; Ezt a definíciót alkalmazza GÁSPÁRDY László is. GÁSPÁRDY László: A fizetési meghagyásos eljárás, Polgári nemperes eljárások, Novotni Kiadó, Miskolc, 2001. 125. o.

⁶⁸ Lásd erről: RECHBERGER, Walter H. - KODEK, Georg E.: Das Mahnverfahren in den Mitgliedstaaten der EU - Generalbericht 9-10. o.

A problémára, illetve a kitűzött célra válaszként a legtöbb európai állam polgári eljárásjogában megtalálható olyan – akár már korábban is ismert és szabályozott - intézmény, melynek legfőbb jelentősége az, hogy egy gyorsabb, egyszerűbb és olcsóbb eszköze lehet a bíróság elé kerülő ügyek elintézésének.⁶⁹ Ez az intézmény a tagállamok többségében a fizetési meghagyás, melyet az a bíróság a hitelező egyoldalú kérelme alapján bocsát ki.⁷⁰

A magyar eljárás vizsgálatának alapjául szolgáló szempontok, az azok alapján leszűrhető változások és tapasztalatok megállapítása érdekében a dolgozat ezen fejezete az európai minták bemutatására vállalkozik. Ennek során az eljárás hagyományos elemeit tekinti a modell-alkotás alapjának.

A tagállamok fizetési meghagyásos eljárásainak vizsgálatára irányuló előzetes kutatása során arra a következtetésre jutott a dolgozat szerzője, hogy a modell-alkotás nem köthető kizárólag az adott tagállami jogintézmény egészéhez. Ezért a pontos elemzés érdekében a dolgozat ezen részében a tagállami eljárások jellemzői egyes eljárási elemekre lebontva kerülnek tárgyalásra, és ezeket egymással összevetve kerülnek megállapításra az alkalmazott megoldási utak, modellek. A részletes vizsgálat eredményire támaszkodva válik lehetővé a magyar fizetési meghagyásos eljárás lehető legpontosabb elhelyezése az európai eljárások rendszerében.

A fizetési meghagyásos eljárás ún. hagyományos elemei tekintetében hat európai uniós tagállam eljárásának áttekintésére és elemzésére kerül sor egységes szempontrendszer igénybe vételével. A tagállami eljárások kiválasztása körében a kutatást és a választást a minél sokszínűbb elemzés indokolta, és ekként a német, osztrák, francia, olasz, görög és spanyol fizetési meghagyásos eljárás képezi az európai modellek megalkotására, kimunkálására tett lépések alapját.

⁶⁹ Hasonlóan nyilatkozik: GÁSPÁRDY László: A fizetési meghagyásos eljárás 125. o.; KENGYEL Miklós: Magyar Polgári Eljárásjog 459. o.

⁷⁰ A fizetési meghagyásos eljárást nem alkalmazó államokban sommás eljárás tölti be a fizetési meghagyás funkcióit. Például Nagy-Britanniában. RECHBERGER, Walter H. - KODEK, Georg E.: Das Mahnverfahren in den Mitgliedstaaten der EU - Generalbericht 7. o.; Rechberger és Kodek Finnországot is e körbe tartozóként szerepelteti a fenti forráshelyen. Finnországban azonban létezik speciális fizetési meghagyásos eljárás. Ilyen ügyekben a kötelezettet úgynevezett mulasztási ítélettel kötelezni lehet arra, hogy kifizesse a jogosult követelését. Lásd erről: http://ec.europa.eu/civiljustice/simplif_accelerat_procedures/simplif_accelerat_procedures_fin_hu_or_der.htm#1. (letöltés ideje: 2011. szeptember 9.) Rechberger és Kodek a fenti forrás 14. oldalán - az Európai Igazságügyi Hálózaton megtalálható ténnyel egybehangzóan – már a tiszta fizetési meghagyásos eljárást alkalmazó államok körében szerepelteti Finnországot. RECHBERGER, Walter H. - KODEK, Georg E.: Das Mahnverfahren in den Mitgliedstaaten der EU - Generalbericht 14. o.

1. Tagállami megoldások a fizetési meghagyásos eljárásban érvényesíthető követelések szerint

1/1. Kizárólag pénzkövetelések vagy más jellegű igények is érvényesíthetőek-e az eljárásokban?

A vizsgált tagállami eljárások két típusba sorolhatóak: a kizárólag pénz követelését lehetővé tevő, és az egyéb (teljesítési) igényeket is szabályozó eljárások.

A német és az osztrák fizetési meghagyásos eljárás meghatározott összegű pénz fizetésére vonatkozó igények érvényesítésére alkalmazható. A pénzkövetelésre vonatkozó igényérvényesítés olyan szoros értelmezésre vezet mindkét tagállam fizetési meghagyásos eljárása kapcsán, hogy amennyiben a pénzkövetelés mellett egyéb igényeket is ebben az eljárásban kívánna érvényesíteni a kérelmező, az eljárás már nem alkalmazható, peres eljárásra tartozik minden igény érvényesítése.⁷¹

A német-osztrák megoldáshoz hasonlóan a spanyol⁷² és a belga⁷³ fizetési meghagyásos eljárás is kizárólag pénzkövetelések érvényesítésére szolgál. A francia eljárásjogban is kizárólag meghatározott pénzkövetelés lehet a fizetési meghagyásos eljárás (injonction de payer) tárgya.⁷⁴

Az olasz eljárás a pénzkövetelések mellett a helyettesíthető dolog és ingóságok kiadását is lehetővé teszi fizetési meghagyásos eljárásban.⁷⁵ A görög szabályozás szerint pénzkövetelések mellett értékpapír és egyéb helyettesíthető dolog szolgáltatása is az eljárás tárgya lehet.⁷⁶

⁷¹ KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren im Vergleich zu den Mahnverfahren in Deutschland und Österreich, Jenaer Wissenschaftliche Verlagsgesellschaft (JWV) 2007. 43. o.

⁷² DELCASSO, Jean Paul Correa: La procédure d'injonction de payer en Espagne, in: RECHBERGER, Walter H. - KODEK, Georg E. (szerk.): Orders for payment in the European Union, Civil Procedure in Europe 4. Kluwer Law International 2001. 236. o.

⁷³ MELLAERT, Georg E. Van: Orders for Payment in the Belgian Law, in: RECHBERGER, Walter H. - KODEK, Georg E. (szerk.): Orders for payment in the European Union, Civil Procedure in Europe 4. Kluwer Law International 2001. 92. o.

⁷⁴ Ezen tagállam joga azonban szabályoz egy hasonló intézményt is, amelynek egyéb igények érvényesítése is alapját képezhetik, ezek a teljesítési meghagyások (injonction de faire). EBENBICHLER, Gerhard: Die französische Procédure d'injonction de payer (bzw de faire) im Vergleich zum Mahnverfahren in Österreich, ZfRV 2006/2. 68. o.; NCPC 1425. Art.; BELTZ, Karl-Heinrich: Unterschiede des Mahnverfahren im deutschen und französischen Recht, RIW 1992./7 537. o.

⁷⁵ BALBI, Celso E.: Injonction de payer: Le modèle italien, in: RECHBERGER, Walter H. - KODEK, Georg E. (szerk.): Orders for payment in the European Union, Civil Procedure in Europe 4. Kluwer Law International 2001. 171.o.

⁷⁶ NIKOLOPOULOS, G.: Order for Payment in Greece, in: RECHBERGER, Walter H. - KODEK, Georg E. (szerk.): Orders for payment in the European Union, Civil Procedure in Europe 4. Kluwer Law International 2001. 165. o.

Tehát a német, osztrák, spanyol, belga és francia fizetési meghagyásos eljárás az első, míg a görög és olasz eljárás a második megoldást alkalmazza.

1/2. Értékhathárhoz kötöttek-e az érvényesíthető pénzkövetelések?

A fizetési meghagyásos eljárás alkalmazási körének fenti vizsgálata során megállapíthattuk, hogy valamennyi vizsgált tagállamban találkozunk a pénzkövetelések érvényesítésével, mint az eljárás tárgyával. Egyes tagállami szabályozások a követelések értéke alapján is behatárolják az eljárás alkalmazhatóságát, míg a vizsgált tagállamok nagyobb része nem alkalmaz ilyen jellegű korlátozást.

Az osztrák és spanyol szabályozás szerint a meghatározott összeghatárt meg nem haladó pénzkövetelések esetén kizárólag fizetési meghagyásos eljárásban érvényesíthetőek az igények. Tehát az értékhatárt meg nem haladó pénzkövetelések esetében kötelezővé teszik az eljárás igénybevételét, emellett ezen értékhatar fölött ki is zárják az eljárás alkalmazhatóságát. Ausztriában ez a határ 30 ezer Euró⁷⁷, a spanyol fizetési meghagyásos eljárásban (proceso monitorio) 5 millió Pta. (30 ezer Euró).⁷⁸ Az osztrák és spanyol megoldás az ún. felső összeghatár által korlátozott fizetési meghagyásos eljárást jeleníti meg.

Az uniós tagállamok többsége azonban idegennek tekinti ezt a megoldást. Németországban, Franciaországban, Olaszországban és Görögországban sem alsó, sem felső összeghatár nem korlátozza a fizetési meghagyásos eljárás igénybevételét.⁷⁹

1/3. Vannak-e az eljárásból kizárt követelések

1/3/1. Kizártak-e a külföldi követelések?

Egy kivétellel valamennyi vizsgált tagállam eljárásjoga belföldi kötelezettel szemben engedi az igények fizetési meghagyással történő érvényesítését. A kivétel a német fizetési meghagyásos eljárás, melyben lehetőség van belföldön lakó- vagy tartózkodási hellyel nem rendelkező kötelezett ellen is a fizetési meghagyás

⁷⁷ KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 45-46. o.

⁷⁸ A spanyol jogalkotók a fizetési meghagyásos eljárás újdonságával indokolják a korlátozást. FRÖHLINGSDORF, Josef/LINCKE, Karl H.: Das neue spanische Zivilprozessgesetz (LEC) Auswirkungen auf die wirtschaftsrechtliche Praxis, Recht der internationalen Wirtschaft (RIW) 5/2001. 359. o.; MIRAS, Antonio: Die Entwicklung des spanischen Zivilprozessrechts, Von den Anfängen bis zur Gegenwart, J.C.B. Mohr (Paul Siebeck) Tübingen 1994. 172-174. o.

⁷⁹ Lásd erről: GUNDLACH, Eva: Europäische Prozeßangleichung 46.; 86.; 90.; 95. o.

kibocsátására, amennyiben a külföldi kézbesítés a meghatározott államban megvalósítható.⁸⁰ A német fizetési meghagyásos eljárás során ekkor sajátos szabályok érvényesülnek.⁸¹

1/3/2. Érvényesíthetőségi feltétel-e a követelés lejárt volta?

A vizsgálat eredményeképpen megállapíthatjuk, hogy szinte valamennyi fenti tagállam megköveteli a követelés lejárt voltát, feltételtől és ellenszolgáltatástól mentességét, így a francia, osztrák, spanyol és a görög eljárásjog.

Részben kivételt képez ez alól a német és az olasz eljárás, melyek engedményeket tesznek ezen megkötések alól. Egyrészt kitolják a lejárttá válás határidejét, másrészt az ellenszolgáltatások léte önmagában nem kizáró ok. A német megoldás szerint a követelésnek legkésőbb az ellenmondásra nyitva álló határidő elteltéig kell lejárttá válnia, valamint kizárólag a nem még teljesített az ellenszolgáltatás tekinthető kizáró oknak. Utóbbi kapcsán kiemelendő, hogy a kérelmező kötelezettsége a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmében nyilatkozni arról, hogy a követelése nem függ ellenszolgáltatástól, vagy ha függött is ilyentől, már teljesítésre került. Ezen kérelem vizsgálata során magát a nyilatkozat meglétét vizsgálják, annak valóságát, fennállását nem.⁸²

Az olasz megoldás az ellenszolgáltatásokkal kapcsolatban még tovább is megy, amikor megengedi a fizetési meghagyás kibocsátását akkor is, ha a kérelmező igazolni tudja, hogy az ellenszolgáltatás teljesítéséhez, feltétel bekövetkezéséhez mindent megtett.⁸³

1/3/3. Alkalmazzák-e az egyes tagállamok konkrét ügyek kizárását az eljárás kapcsán?

Ezen kérdés vizsgálata során a tagállami megoldások sokféleségére tekintettel egyenként kerülnek bemutatásra azon tagállamok, amelyek érvényesítenek sajátos korlátozásokat.

Németországban a kötelezett védelmének biztosítására egyes követelések nem érvényesíthetőek a fizetési meghagyásos eljárásban, így azon fogyasztói hitelszerződésből eredő igények, melyeknél a szerződés szerinti éves kamat a 12 százalékpontot meghaladja. Ezzel arra a jelenségre kívántak reagálni, mely szerint

⁸⁰ KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 48-49. o.

⁸¹ ZPO 703d. §; Lásd még ehhez: WAGNER, Rolf: Eljárásjogi problémák a külföldi fizetési meghagyásos eljárásban, Magyar Jog 1996/4. szám 246-248. o.

⁸² GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 47. o.

⁸³ GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 90. o.

egyre gyakoribbá vált a jó erkölcsbe ütköző és ténylegesen fenn nem álló követelések fizetési meghagyásos eljárásban történő érvényesítése. Mindez azért okoz problémát, mert a német eljárás elektronikus ügyintézés keretében, gépi adatfeldolgozással történik, melynek során kizárólag a kérelem alaki vizsgálata történik meg. Ezért a fenti igényeket nem lehet fizetési meghagyásos eljárásban érvényesíteni és ekként végrehajtható okirathoz jutni.⁸⁴ A fenti mértéket meg nem haladó kamattal járó szerződések esetén a fogyasztói hitelszerződésekből eredő igények érvényesítésére nyitva áll a fizetési meghagyásos eljárás.

Továbbá kizárja a német eljárásjog a fizetési meghagyásos eljárásból az olyan igény érvényesítését, amelynél hirdetményi kézbesítés válik szükségessé, azaz a kötelezett ismeretlen helyen tartózkodik.⁸⁵

Az osztrák eljárás kifejezetten egy követeléstípust sem zár ki az eljárás alkalmazási köréből, indirekt eszközzel (kötelező értékhatár szabásával) azonban korlátozzák a fizetési meghagyásos eljárás igénybevételét.⁸⁶ Az osztrák megoldáshoz sorolható a spanyol fizetési meghagyásos eljárás is.⁸⁷

Franciaországban a bűncselekmények elkövetésével kapcsolatos kártérítési igények érvényesítése kizárt az eljárásból.⁸⁸

2. Megoldások a hatáskör és illetékesség szabályozására a tagállami fizetési meghagyásos eljárásokban

2/1. Hatáskör

A fizetési meghagyás kibocsátásárára hatáskörrel rendelkező bíróságok kiválasztása az egyes vizsgált tagállami eljárásokban alapvetően két utat mutat.

Egyik megoldásként a tagállamok többsége, Ausztria, Olaszország⁸⁹, Görögország⁹⁰ és Spanyolország esetén a polgári peres eljárás hatásköri szabályai jelennek meg a fizetési meghagyásos eljárásokban. Tehát a fizetési meghagyás kibocsátása iránti

⁸⁴ KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 55. o.

⁸⁵ GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 47-48. o.

⁸⁶ GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 75. o.

⁸⁷ GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 102. o.

⁸⁸ EBENBICHLER, Gerhard: Die französische Procédure d'injonction de payer 64. o.

⁸⁹ Így az olasz jogban 5 millió líráig (kb. 2600 euró) a békebíróság (guidice di pace) jogosult eljárni. A pretore, azaz a kerületi bíróság jár el minden olyan ügyben, amely nem tartozik a békebíróság hatáskörébe és a vitatott érték az 50 millió lírát (kb. 26 ezer euró) nem haladja meg. Minden egyéb jogvita a tribunale, tartományi bírósághoz tartozik. GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 90-91. o.

⁹⁰ A görög eljárásjogban 2 millió drachmáig (kb. 6 ezer euró) a helyi bíróság, magasabb összegű kérelem esetén a regionális bíróság (tartományi bíróság) rendelkezik hatáskörrel. GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 96. o.

kérelemben megjelölt érték játszik szerepet az eljárásra hatáskörrel rendelkező bíróság meghatározása során.

Az osztrák eljárásjogi szabályozásban sokáig nem volt egyértelmű a fenti modell követése, ugyanis a 2002-es Polgári eljárásjogi novella hatálybalépését megelőzően az osztrák ZPO a kerületi bíróságokat, mint általános elsőfokú bíróságokat jelölte meg a fizetési meghagyások kibocsátására hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságoknak. Ténylegesen azonban megfelelt a szabályozás a polgári peres eljárás hatáskör szabályainak, mivel a kerületi bíróságok hatáskörébe tartozó igényérvényesítések 10 ezer eurót meg nem haladó értékhatára egybe esett a fizetési meghagyásos eljárásban alkalmazott értékhatárral.⁹¹ Azon jogviták, amelyek a pertárgyértékétől függetlenül a tartományi bíróságok hatáskörébe tartoztak, a kizáró, értékhatárra vonatkozó jogszabályi rendelkezések eredményeképpen nem kerülhettek elintézésre fizetési meghagyásos eljárásban. A 2002-es Novella hatálybalépésével azonban megnövekedett az eljárásban érvényesíthető követelések összege, így jelenleg a 30 ezer eurót meg nem haladó követelések képezik azt az összeghatárt, ameddig a fizetési meghagyásos eljárást kötelező igénybe venni. A megemelt összeghatár már túllépi a helyi bíróságok hatáskörét, ekként a kerületi és munkaügyi bíróságok hatásköre mellett a novella a törvényszékek elsőfokú hatáskörét is megnyitotta az eljárás előtt.⁹²

A spanyol eljárás is érdekességet tartogat a hatáskör szempontjából, ugyanis amellett, hogy megállapíthatjuk róla, hogy a hatásköri szabályai illeszkednek a spanyol polgári peres hatáskörhöz, nem hagyható figyelmen kívül, hogy a spanyol fizetési meghagyásos eljárás egy óvatos újdonságnak tekinthető intézménye ezen tagállam eljárásjogának.⁹³ Ebből adódóan kizárólag helyi, elsőfokú bírósági szinten van lehetőség a fizetési meghagyás kibocsátására, köszönhetően az alkalmazott felső összeghatárnak, amely elzárja a magasabb összegű követelések elől ezt az eljárási lehetőséget.

A spanyol fizetési meghagyásos eljárás ezért már átmenetet képez a két modell között, és tartalmát illetően a második megoldási formát jeleníti meg, azaz az elsőfokú bíróságokhoz koncentrált eljárási formaként működik. Ezáltal

⁹¹ Ausztriában 2002-ben emelték meg a fizetési meghagyásos eljárásban érvényesíthető pénzkövetelések értékhatárát, amely így 10 ezer euróról 30 ezer euróra emelkedett meg. GUNDLACH, Eva Europäische Prozessangleichung 96. o.

⁹² GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 75-76. o.

összekapcsolható a német és francia eljárásjog szabályozási rendjével, amelyet ekként lehetne összefoglalni: a követelés mértékétől függetlenül a helyi bíróságokhoz koncentrált fizetési meghagyásos eljárások.⁹⁴

A fizetési meghagyás kibocsátására a német jog szerint a helyi bíróságok (Amtsgericht) jogosultak. Hatáskörük nem függ a vitatott értéktől. Emellett a munkaügyi bíróságok is jogosultak fizetési meghagyást kibocsátani olyan igények esetén, melyek elbírálása a munkaügyi bíróságok hatáskörébe tartozik. A tartományi bíróságok (Landgerichte) kizárólag akként kapcsolódhatnak be fizetési meghagyásos eljárásba, amennyiben az ügy az ellentmondás eredményeképpen a tartományi bíróság elé kerül, ott azonban az ellentmondást visszavonják.⁹⁵

A francia fizetési meghagyásos eljárásban általánosan az ún. tribunal d'instance, míg kereskedelmi ügyekben a tribunal de commerce rendelkezik hatáskörrel.⁹⁶ A francia eljárásjog is az általános elsőfokú bíróságok hatáskörébe utalja a fizetési meghagyások kibocsátását.⁹⁷

Az első megoldás legfőbb előnye, hogy a fizetési meghagyás kibocsátása és a peres eljárás hatásköri szabályai azonosnak tekinthetők, amely megkönnyíti a peres eljárásba történő átvezetést. Az ellentmondás hatására azonnal a peres eljárásra is hatáskörrel rendelkező bíróságnál áll be a perfüggőség.⁹⁸

A második modell alapján a fizetési meghagyások kibocsátására és azt követő peres eljárásra más-más bíróságoknak van hatásköre, ez azonban megnehezíti a jogosultak helyzetét az adott tagállambeli igényérvényesítés során. Így a német és francia megoldás hátrányaként értékelhető, hogy az eljárást ellentmondás hatására követő perre hatáskörrel rendelkező bíróság az eseteknek csak egy részében egyezik meg a meghagyást kibocsátó bírósággal. Előnye abban ismerhető fel, hogy egységes és összefogott feldolgozást kívánnak a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmek,

⁹³ FRÖHLINGSDORF, Josef/LINCKE, Karl H.: Das neue spanische Zivilprozessgesetz 359. o.; MIRAS, Antonio: Die Entwicklung des spanischen Zivilprozessrechts 172-174. o.

⁹⁴ GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 118. o.

⁹⁵ GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 48. o.; KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 65. o.

⁹⁶ A tribunal d'instance a német Amtsgericht, helyi bíróság, míg a tribunal de commerce a német kereskedelmi bíróság francia megfelelőjének tekinthető.

⁹⁷ BELTZ, Karl-Heinrich: Unterschiede des Mahnverfahrens im deutschen und französischen Recht 537. o.

⁹⁸ RECHBERGER, Walter H./KODEK, Georg E.: Überlegungen zu einem europäischen Mahnverfahren, in: RECHBERGER, Walter H. - KODEK, Georg E. (szerk.): Orders for payment in the European Union, Civil Procedure in Europe 4. Kluwer Law International 2001. 50. o.

és a koncentrált ügyintézés az automatizált adatfeldolgozás alkalmazását is lehetővé teszi.⁹⁹

Tehát a vizsgált tagállami megoldások két eltérő megoldási utat mutatnak, így Ausztria, Olaszország, Görögország esetén egyértelműen az érvényesített követelés mértéke szerint peres eljárásra illetékes bíróság jogosult a fizetési meghagyások kibocsátására. A német és francia modell függetleníti a pertárgyértéktől az eljáró bíróságokat, és egységesen az első fokon eljáró helyi bíróságokhoz utalja a fizetési meghagyások kibocsátást. A spanyol fizetési meghagyásos eljárás megoldása átmenetet képez e két alternatíva között. Az érvényesített pénzkövetelés értékét veszi alapul a hatáskör meghatározása során, de mivel - ahogyan azt az első szempontcsoportban (1/2. szempont) megállapítottuk -, értékhatár által korlátozza az eljárás igénybevételét, az első fokú bíróságokon is tartja a fizetési meghagyásos eljárásokat. Így a spanyol megoldás szabályozásában az első, osztrák, olasz, görög szabályozási modell része, de megvalósulását tekintve a német-francia megoldást jeleníti meg.

2/1. Illetékesség

A bíróságok illetékessége kapcsán ismételten két megoldási módszer különíthető el a vizsgálatok eredményeként.

A tagállamok döntő többsége az illetékességet a kötelezett lakó-, illetve szokásos tartózkodási helyéhez köti. Az osztrák, olasz, francia, görög és spanyol jogi szabályozás sorolható ebbe a csoportba.

A német fizetési meghagyásos eljárás ennek szöges ellentéte mellett teszi le voksát, amikor a kérelmező bíróságát, azaz a kérelmező lakó-, illetve szokásos tartózkodási helye szerinti helyi bíróságot ruházza fel illetékességgel.¹⁰⁰ Ez a megoldás azonban sértheti a kötelezett védelmét, megnehezítheti a fizetési meghagyással szembeni védekezését. Továbbá a peres eljárásra is kihatása van, mert az ellentmondással perré alakult eljárásra az általános illetékességi szabályok szerint már az alperes bírósága jogosult.¹⁰¹ Így a német eljárásjogi szabályozás automatikusan számol az áttétel intézményének alkalmazásával. A német választás indoka azonban nem a kötelezett szándékos nehéz helyzetbe hozatala, hanem a már évtizedek óta kifejlesztett

⁹⁹ GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 118. o.

¹⁰⁰ ZPO 689. § (2) bek.

¹⁰¹ ZPO 696. §

elektronikus adatfeldolgozással történő fizetési meghagyásos eljárás működésének biztosítása.¹⁰² Ennek során a kérelmező bíróságának illetékessége előfeltétel ahhoz, hogy a kérelmező a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmét a gépi adatfeldolgozás rendszerébe eljuttassa és onnan hozzá is eljusson a kibocsátott meghagyás.¹⁰³

Külön ki kell emelni, hogy a német fizetési meghagyásos eljárás akkor is igénybe vehető, ha a kötelezettnek nincs belföldi lakó-és tartózkodási hely hiányában „bírósága”, ekkor azonban a fizetési meghagyásos eljárás sajátos szabályokkal egészül ki. Többek között belép a peres eljárásra vonatkozó hatásköri és illetékességi szabályok alkalmazása.¹⁰⁴

A jogosult lakó- illetve tartózkodási helyéhez igazodó illetékes bíróságok kijelölése mellett a német jogban külön kell beszélni az ún. központi meghagyást kibocsátó bíróságokról (zentrale Mahngerichte). Ezek a bíróságok olyan kijelölt helyi bíróságok, amelyek illetékességi területe egy teljes tartomány, így az itt kérelmezett valamennyi fizetési meghagyásos eljárás lefolytatására jogosultak és kötelezettek. A gyakorlati példák azt mutatják, hogy a központi fizetési meghagyást kibocsátó bíróságoknak nem kizárólag egy tartomány, hanem akár több is az illetékességi területét képezheti, tehát a tartományi határokat átlépve közös helyi bíróság is kijelölhető a fizetési meghagyások kibocsátására.¹⁰⁵ Így mindazon fizetési meghagyás kibocsátása az adott központi bírósághoz tartozik, melynek kérelmezője ezen a területen rendelkezik általános hatáskörű bírósággal, azaz a lakó-, vagy tartózkodási helye szerinti bírósága itt van. Csak a peres eljárás alakulással kerül át a kérelmező/felperes kérelmében megjelölt illetékes peres bírósághoz a jogvita. Lényegében a fizetési meghagyások kibocsátására az általánostól eltérő illetékesség területtel rendelkező, kvázi különbíróságokat hozott létre a német jogalkotó.

A német jog automatizált fizetési meghagyásos eljárásának sikerre vitelében ezek a kijelölt bíróságok és maga azon elképzelés, hogy ne valamennyi, hanem csak meghatározott bíróságok vegyenek részt ebben az eljárásban, nagy szerepet játszottak.¹⁰⁶

¹⁰² SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: Az automatizált fizetési meghagyásos eljárás Németországban és Ausztriában 17. o.

¹⁰³ GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 49. o.

¹⁰⁴ ZPO 689. § (2) bek.

¹⁰⁵ ZPO 689. § (3) bek.

3. A fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem a tagállami szabályozások tükrében

3/1. A fizetési meghagyás kibocsátásának kérelmezése - a kérelem tartalma

A fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmek tartalmi és formai vizsgálata körében felállítható egy hipotézis, mely szerint a fizetési meghagyásos eljárások polgári peres eljáráshoz való viszonya alapvetően meghatározza az eljárás folyamatát, különösen megindításának (kérelmezésének) sajátosságait.

A polgári peres eljáráshoz való viszony alapján megkülönböztethető az ún. osztrák (peres eljárással szoros kapcsolatot mutató) és a német (önálló eljárás) megoldása.

Az osztrák szabályozásban a fizetési meghagyásos eljárás a rendes peres eljárás kereteibe integráltan jelenik meg.¹⁰⁷ Azaz a fizetési meghagyásos eljárás az osztrák polgári eljárásjogban a meghatározott összeghatárt (30 ezer eurót) meg nem haladó pénzkövetelések iránti polgári peres keresetindítások szükségszerű első lépése, tehát - függetlenül a kérelmező akaratától, valamint a kötelezetti ellentmondás benyújtásának valószínűségétől-, az igényt kötelező első lépésben fizetési meghagyásos eljárásban érvényesíteni.

A peres eljáráshoz való szoros viszony leképeződik a fizetési meghagyás kibocsátásának kérelmezése körében is, mivel a kérelemnek nincsenek speciális tartalmi és formai követelményei, ugyanazokat a szabályokat kell alkalmazni, amelyek a kereseti kérelemre vonatkoznak. A kérelmező „keresete” alapján a bíróság hivatalból dönt az ügyben a fizetési meghagyás kibocsátása vagy a peres eljárás megindítása mellett.¹⁰⁸ Az eljárás hivatalból alakul az összeghatárra tekintettel fizetési meghagyásos vagy rendes peres eljárássá.¹⁰⁹

Ezáltal az eljárás megindításának az osztrák eljárásjogban nincs külön formulája, a keresetlevélre vonatkozó formai követelményeket kell a kérelmezőnek betartania. Innen ered az eljárási modell neve is, Mahnklageverfahren.

A német polgári eljárásjogban a fizetési meghagyásos eljárás önálló (selbständiges Mahnverfahren). A polgári peres eljárás megindításától teljes egészében elkülönül, speciálisan a fizetési meghagyásos eljárás megindításához szükséges kérelemmel

¹⁰⁶ GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 50. o.

¹⁰⁷ KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 35-36. o.

¹⁰⁸ KODEK, Georg E.: Das Mahnverfahren in Österreich, in: RECHBERGER, Walter H. - KODEK, Georg E. (szerk.): Orders for payment in the European Union, Civil Procedure in Europe 4. Kluwer Law International 2001. 75-76. o.

¹⁰⁹ KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 36. o.

(fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem - Mahnantrag) indul az eljárás.¹¹⁰ A rendes peres eljárással való kapcsolata lényegében az, hogy a kötelezett ellentmondása esetén polgári perré alakul az eljárás.¹¹¹

A német fizetési meghagyásos eljárás tehát kizárólag a jogosult erre irányuló kérelmével indulhat meg.¹¹² A ZPO felsorolja azokat az elemeket, amelyeknek szerepelnie kell egy fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelemben, így az igény, a felek, a bíróság megjelölése¹¹³. Továbbá a kérelemben feltüntetésre kerül azon nyilatkozat is, mely szerint az érvényesített igény nem függ még nem teljesített ellenszolgáltatástól, valamint a kérelem megalapozottságához szükséges bizonyítékokat is meg kell jelölni.¹¹⁴

Hasonlóan jár el az olasz, francia, görög és spanyol eljárásjog is a kérelem önálló jellegének és tartalmának meghatározása során. A francia kérelem kötelező tartalmi elemeit taxatívén sorolja fel az eljárásjogi törvény.¹¹⁵

Az önálló fizetési meghagyásos modellt követő tagállamokban a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem és a peres eljárás kezdőirata, a keresetlevél elkülönülnek egymástól. A tartalmi elvárások tekintetében azonban az esetek nagyobb részében a keresetlevélre vonatkozó előírások alkalmazásával találkozunk a fizetési meghagyás kérelmezése körében is. Egyértelműen megállapítható a kereseti kérelem és meghagyás kibocsátása iránti kérelem azonos forráshoz kapcsolódása a görög és olasz szabályozásban. Az olasz kérelem formai és tartalmi követelményeit a keresetlevélre vonatkozó előírások határozzák meg.¹¹⁶ A görög fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelemnek a keresetlevélre vonatkozó törvényi követelmények mellett kell eleget tenni a fizetési meghagyásból adódó speciális feltételeknek, azaz a

¹¹⁰ Német ZPO 688 § Abs. 1. valamint 690 §

¹¹¹ KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 36. o.

¹¹² Német ZPO 688 § I.

¹¹³ A bíróság megnevezése kettős jelentéssel bír a német eljárásban, mivel az eljárásra a kérelmező lakóhelye szerinti bíróság jogosult, míg az ellentmondás nyomán perré alakult eljárásban már a kötelezett lakóhelye alapítja az illetékességet. Így a kérelmezőnek mindkét bíróságot meg kell jelölni a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmében. GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 51. o.

¹¹⁴ Német ZPO 690 § I.

¹¹⁵ FERRAND, Frédérique: La procédure d'injonction de payer en droit français, in: RECHBERGER, Walter H. - KODEK, Georg E. (szerk.): Orders for payment in the European Union, Civil Procedure in Europe 4. Kluwer Law International 2001. 133. o.

¹¹⁶ GRUNSKY, Wolfgang: Das verfahrenseinleitende Schriftstück beim Mahnverfahren, IPRax 1996. 245. o.

fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem szerepeltetése, a követelés pontos meghatározása (pénzösszeg, kamatokkal együtt).¹¹⁷

Ezen szabály alól a spanyol eljárásjog tesz kivételt, amikor kifejezetten kijelenti, hogy a spanyol eljárásban nem szükséges a keresetlevélre vonatkozó általános előírásokat alkalmazni. Elégségesnek tekinti a kérelemben a kötelezett és a kérelmező adatainak, lakó-, illetve tartózkodási helyének, az igény jogalapjának és az érvényesített követelés mértékének a megjelölését.¹¹⁸

Tehát az osztrák eljárásjog a vizsgált tagállamok esetén egyedülálló megoldásával a peres eljárás kötelező elő-eljárásaként tekint az értékhatárt meg nem haladó követelések esetén a fizetési meghagyásos eljárásra. A német modell ezzel szemben függetleníti egymástól a két eljárástípust, a kötelezett ellentmondása létesít közöttük kapcsolatot.

A fizetési meghagyásos és a peres eljárás egymáshoz való viszonyának vizsgálatát a fenti európai uniós tagállamok jogában azzal a feltevéssel is végeztük, hogy a kapcsolat mértéke meghatározza a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem formáját, tartalmát.

A feltevésünk részben igazolásra is talált. Az osztrák modell két eljárás közötti szoros kapcsolatot felmutató megoldása a kérelmezésben is megjelenik, az öZPO nem szól külön fizetés meghagyás kibocsátása iránti kérelemről, keresetlevélként tekint az eljárás kezdőiratára.

A német modellt követő tagállamok kérelmeiről ezen minta alapján feltételezhetnénk, hogy kifejezetten elkülönítik a kérelmeiket a peres eljárás kezdőiratának formai és tartalmi előírásaitól. A feltételezés tartalomra vonatkozó része azonban nem állja meg valamennyi kérelem tekintetében a helyét, mivel a vizsgált tagállamok megoldásai nem mutatnak egységes képet. Több esetben, így az olasz és görög szabályozásban kifejezetten a keresetlevél előírásait hivatkozzák a meghagyás kibocsátása iránti kérelem elemeinél. Ezzel szemben a német és francia szabályozás külön listázza a kérelem tartalmi elemeit. A spanyol megoldás kifejezetten elválasztja a keresetlevéltől a meghagyás kibocsátása iránti kérelem elemeit, és csupán általános adatokat kér megjelölni a jogosulttól.

¹¹⁷ GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 97. o.

¹¹⁸ IRUZUBIETA, Vázquez: Comentarios a la nueva Ley de enjuiciamiento civil (2000) 1003. o. (hivatkozva: GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 104. o.)

Tapasztalataink tehát azt mutatják, hogy a fizetési meghagyásos és a peres eljárás kapcsolata nem feltétlenül határozza meg a meghagyás kibocsátása iránti kérelem tartalmát és formáját. Így nem igazolható az a tézis, hogy az önálló fizetés meghagyásos eljárás kérelmei tisztán elkülöníthetők lennének a keresetlevelektől. Inkább az látható, hogy az eljárás során alkalmazott kérelmek elemeiben felhasználásra kerülnek a keresetlevél esetén már kimunkált és felsorolt tartalmi elemek. Az olasz és görög polgári eljárásjog kifejezetten szól azok felhasználásáról, míg a német és francia szabályozásban a meghagyás kibocsátása iránti kérelem és a keresetlevél elemei nagyobb részben egymásra vetíthetők.

3/2. A kérelem formája - szabad, illetve kötelező formai előírások

A kérelem benyújtása kapcsán külön figyelmet érdemel, hogy a tagállami megoldás alkalmaz-e formanyomtatványt vagy sem.¹¹⁹

Formanyomtatványok állnak a kérelmezők rendelkezésére a német, osztrák, olasz, francia és spanyol fizetési meghagyásos eljárásban. Amíg azonban a német és az olasz eljárásjogban ez formai előírása és megengedhetőségi feltétele az eljárásnak¹²⁰, addig a francia és spanyol eljárásjog sajátosan tekint a formanyomtatványra. Utóbbiak esetében a nyomtatvány léte nem jelenti a formanyomtatványhoz kötött benyújtást, nem feltétel a formula használata.

Franciaországban elektronikusan és papír alapon is benyújthatóak a kérelmek¹²¹. A formanyomtatvány használata azonban csak ajánlott.¹²² Hasonló a helyzet a spanyol fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem kapcsán is, a jogalkotó inkább csak a kérelmező helyzetén akar segíteni egy formanyomtatvány rendelkezésre bocsátásával. További érdekessége a spanyol formulának, hogy az nem a fizetési meghagyásos eljárásra speciálisan kialakított nyomtatvány. Egy általános, polgári eljárás megindításához szükséges, minimumelvárásokat tartalmazó formula.¹²³

A görög polgári eljárásjogi szabályozás nem ír elő kötelező forma alkalmazását. Ennek hátterében állhat, hogy a görög eljárásjogban az automatizált adatfeldolgozás

¹¹⁹ Ezen vizsgálat körében az osztrák fizetési meghagyásos eljárás nem kap szerepet, mivel az ún. Mahnklageverfahren eljárási jelleg miatt nincsen elkülönült kérelme a peres és a fizetési meghagyásos eljárásnak, mindkét esetben keresetlevelet kell benyújtania a kérelmezőnek.

¹²⁰ COESTER-WALTJEN, Dagmar: Mahnverfahren in Deutschland, in: RECHBERGER, Walter H. - KODEK, Georg E. (szerk.): Orders for payment in the European Union, Civil Procedure in Europe 4. Kluwer Law International 2001. 150. o.; GRUNSKY, Wolfgang: Das verfahrenseinleitende Schriftstück beim Mahnverfahren 245. o.

¹²¹ FERRAND, Frédérique: La procédure d'injonction de payer en droit français 133. o.

¹²² EBENBICHLER, Gerhard: Die französische Procédure d'injonction de payer 66. o.

még új dolog. A számítógépes feldolgozás még csak kevés eljárásban került bevezetésre, és a fizetési meghagyásos eljárás nem sorolható ide. Ennek megfelelően nem állnak rendelkezésre formanyomtatványok sem, amelyekkel a kérelmező a meghagyás kibocsátása iránti kérelmét előterjesztheti, illetve előterjeszteni köteles.¹²⁴ Tehát a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmek formai előírásai tekintetében elkülöníthetők a formanyomtatványt alkalmazó és nem alkalmazó tagállami megoldások. Előbbi kategóriába sorolható Németország, Ausztria, Franciaország, Olaszország és Spanyolország, utóbbiba Görögország.

3/3. Képviselet a fizetési meghagyásos eljárásban

A vizsgált fizetési meghagyásos eljárások képviselettel összefüggő rendelkezései három lehetséges megoldást mutatnak.

A teljes eljárásra kötelező jelleggel írja elő a jogi képviseletet a belga¹²⁵ és a görög eljárásjog. Utóbbi egyértelműen a kötelező jogi képviselet mellett foglalt állást, mára azonban számos bírósági döntés áttöri ezt a kötelezettséget.¹²⁶ Ennek eredményeként már nem valamennyi eljárási cselekménynél kívánja meg a képviseletet. A fizetési meghagyásos eljárásban mindez akként jelenik meg, hogy a képviselőnek kell kitölteni és aláírni a kérelmet.¹²⁷

Németországban és Franciaországban a kérelmező személyesen, illetve képviselővel is eljárhat. Mindkét tagállam fizetési meghagyásos eljárása ugyanis kizárólag elsőfokú bíróságokon zajlik, melyeken nincs képviseleti kényszer.¹²⁸

Nem ír elő képviseleti kötelezettséget a spanyol eljárásjog sem a fizetési meghagyásos eljárásokra. Az ellentmondással perré alakuló eljárásra az általános peres képviseleti szabályok vonatkoznak. A két eljárás képviseletnél alkalmazott eltérő szabályozása azonban az ellentmondás kapcsán összeér, ugyanis amennyiben a rendes peres eljárásban a képviselet kötelező, a fizetési meghagyásos eljárást peres eljárássá alakító ellentmondást a képviselő aláírásával kell benyújtani.¹²⁹

¹²³ GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 104. o.

¹²⁴ NIKOLOPOULOS, George: Orders for payment in Greece 167. o.

¹²⁵ MELLAERT, Georg E. Van Orders for Payment in the Belgian Law 91. o.

¹²⁶ NIKOLOPOULOS, G.: Order for Payment in Greece 165. o.

¹²⁷ NIKOLOPOULOS, George: Orders for payment in Greece 165. o.

¹²⁸ Német ZPO 78§ I.; BELTZ, Karl-Heinrich: Unterschiede des Mahnverfahren im deutschen und französischen Recht 537. o.

¹²⁹ Hozzá kell tenni, hogy a spanyol polgári eljárásjog csak a 150 ezer Pta-t meghaladó pertárgyérték esetén követeli meg a kötelező jogi képviseletet, így az ezen összeghatárt meghaladó kötelezéssel szembeni ellentmondásra vonatkoznak a kötelező képviselet és a képviselő általi aláírás szabályai. FRÖHLINGSDORF, Josef/LINCKE, Karl H.: Das neue spanische Zivilprozessgesetz 360. o.

Egyértelműen a bírósági hatáskörhöz kapcsolódó feltételeket teremt az olasz eljárásjog. A képviselő (patrocinio) jelenléte a hatáskörrel rendelkező bíróság általános eljárási szabályaihoz igazodik, így a peres eljárásra érvényes szabályok átültetése jelenik meg a fizetési meghagyásos eljárásban. A fizetési meghagyás a kibocsátására jogosult bíróság határozza meg, hogy a felek személyesen vagy képviselővel járnak el.¹³⁰

Az osztrák fizetési meghagyásos eljárásban is a peres eljárás és a bírósági szervezet által behatároltan jelenik meg a képviselet kérdése.¹³¹ A kerületi bíróságokon a 4 ezer eurót meghaladó pertárgyérték esetén találkozunk a képviseleti kényszerrel, ezen összeghatár alatt szabad választása van a kérelmezőnek.¹³² A törvényszékek esetén pertárgyértéktől függetlenül kötelező a képviselet. Mindehhez igazodva - a jogosult mellett - a kötelezett is képviselővel köteles eljárni kerületi bíróságon a 4 ezer eurót meghaladó követelést érvényesítő, valamint a törvényszék által kibocsátott meghagyással szembeni védekezése során.¹³³

A tagállami fizetési meghagyásos eljárásokban az általános ügyvédkényszer (belga, görög), a képviselet szabad választása (német, francia), valamint a hatáskörrel rendelkező bíróságtól függő differenciáltság (olasz, osztrák), mint megoldási lehetőségek fedezhetőek fel a képviselet kérdésével kapcsolatban. A spanyol megoldás a német-francia modell kérelmezőre bízott megoldása, és a pertárgyértéktől és bírósági szinttől függő képviseleti kényszer sajátos ötvözete. A perré alakító ellentmondás kapcsán teremt átmenetet a két megoldás között, és a meghatározott pertárgyérték fölött az ellentmondáshoz megköveteli a jogi képviselő aláírását. Ezzel a megoldással a spanyol jogalkotó a fizetési meghagyásos eljárásban továbbra is a kérelmezőre bízta a képviselő igénybevételét, a perben pedig tisztán érvényesül a kötelező képviselet szabálya.

4. A fizetési meghagyás kibocsátásának szabályozása a vizsgált tagállamokban

A tagállami fizetési meghagyásos eljárások áttekintése és rendszerezése során mindeddig az eljárás igénybevételével és kérelmezésével foglalkoztunk. A 4. szempont vezeti át vizsgálatainkat az eljárás lefolytatásának szakaszába, melynek

¹³⁰ A Békebíróság előtt nem kíván meg jogi képviseletet, a kerületi és tartományi bíróság előtt már kötelező a jogi képviselet. GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 91. o.

¹³¹ KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 77. o.

¹³² Osztrák ZPO 27 § I.

¹³³ öZPO 448 § 1.

során bemutatásra kerülnek a kérelmek felett kontrollt gyakorló tagállami hatóságok jogosítványai.

4/1. A fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem vizsgálata

A jogosult által megfelelő formában és tartalommal elkészített kérelem benyújtásával indul meg a fizetési meghagyásos eljárás a tagállam erre hatáskörrel és illetékességgel rendelkező hatósága előtt. A tagállami hatóság megvizsgálja a kérelmet, melynek eredményétől függően további intézkedéseket tesz.

Az intézkedések bemutatását megelőzően azonban külön figyelmet kell fordítanunk a kérelmek vizsgálatának terjedelmére. A tagállami hatóságok által lefolytatott kontroll alapján lehetőségünk nyílik ugyanis eljárás típusokat, modelleket elkülöníteni. Így a fizetési meghagyásos eljárás és a kérelemhez megkövetelt bizonyítékok kapcsolata alapján megkülönböztethető az ún. tiszta és az ún. okirati bizonyításon alapuló eljárás.¹³⁴

A vizsgált tagállamok döntő többségében (Belgium, Franciaország, Olaszország, Görögország és Spanyolország) az okirati bizonyításon alapuló fizetési meghagyásos eljárási modell érvényesül. A bizonyítás terjedelmét, tartalmát, a bizonyítékként felhasznált okiratok szolgáltatását illetően azonban ezen tagállamok szabályozásai is eltéréseket mutatnak.

A francia megoldás esetén egyértelműen megjelenik az okiratok becsatolásának kötelezettsége. A kérelem elutasítására kerül sor, amennyiben a kérelmező nem csatolja a követelését alátámasztó bizonyítékokat.¹³⁵ A jogszabály azonban nem tartalmaz további iránymutatást, hogy milyen okirati bizonyítékot követel meg. Ezért a francia bíró az okirati bizonyíték értékelése során alapvetően nincs kötve kötelező törvényi előíráshoz, az adott esetben dönti el, hogy a becsatolt okirati bizonyíték megfelelő-e vagy sem.¹³⁶ A bíróságok - a jogszabályi előírások pótlására - egyedi ügyekben hozott döntéseikkel alakították ki a követendő gyakorlatot.¹³⁷

A görög szabályozás szerint a követelést magánokirattal vagy közokirattal kell bizonyítani. Az okirat az egyedüli megengedett bizonyítási eszköz, melyet a kérelemhez kell csatolni. Az érvényesített igényt a tényállás rövid bemutatásával kell

¹³⁴ COM (2002) 746. 32. o.

¹³⁵ BELTZ, Karl-Heinrich: Unterschiede des Mahnverfahrens im deutschen und französischen Recht 537. o.

¹³⁶ EBENBICHLER, Gerhard: Die französische Procédure d'injonction de payer 64. o.

¹³⁷ COM (2002) 746. 28. o.

előterjeszteni, amelyből a bíró megállapíthatja, hogy az igény, amelyre a bizonyítás vonatkozik, megalapozott-e.¹³⁸

Spanyolországban a kérelemhez olyan okirat csatolása szükséges, amely az érvényesített követelés fennállását igazolja.¹³⁹ A dokumentumokra nem vonatkoznak sem tartalom, sem forma szempontjából szigorú előírások. Írásbeli vagy elektronikus formában is létezhetnek, és a kötelezett aláírásának vagy pecsétjének kell rajtuk lenni. A NLEC¹⁴⁰ azonban felsorolja a lehetséges okiratokat, amelyek bizonyítékként felhasználhatóak, így: számlák, szállítólevelek, elismervények, telegram, telefax és a kereskedelmi forgalomban szokásos iratok. A felsorolás azonban példálódzó, semmiképpen sem tekinthető taxatívnak. Amennyiben a fizetési meghagyásos eljárásban fogyasztói hiteligeny érvényesítésére kerül sor, az eredeti szerződést is csatolni kell. Olyan irat is megfelelően alátámasztja a követelést, amely a kötelezettséget tartalmazza, és egy olyan irattal együtt kerül benyújtásra, amely az üzleti kapcsolat tartós voltát igazolja.¹⁴¹

Az olasz eljárásjogi törvény felsorolja az eljárásban felhasználható bizonyítékok körét, a joggyakorlat álláspontja szerint azonban minden olyan okirat alkalmas a bizonyításra, amely a bíróság álláspontja szerint az eredetiség és bizonyítási képesség tekintetében alátámasztja a kérelmező állításait.¹⁴² Egyes kérelmezői csoportokat, mint az ügyvédeket, közjegyzőket és állami hatóságokat, feljogosítja, hogy olyan iratot is felhasználhatnak a fizetési meghagyásos eljárásban, amelyet maguk bocsátottak ki. Minden egyes álláspont teljes körű bizonyítását azonban nem követeli meg az olasz szabályozás. A bizonyítékokat a kérelemben kell előterjeszteni.¹⁴³

Az okirati bizonyításon alapuló modellt követő tagállamok között különbséget észlelhetünk az alapján, hogy a kérelemben foglalt tényállítások igazolására felhasznált okiratok a kérelem mellékleteként vagy részeként jelennek meg. Előbbi megoldást alkalmazza a francia, görög és spanyol szabályozás, míg a kérelemben kéri megjelölni a hivatkozott okirat tartalmát az olasz megoldás. A felhasználható okiratok köre sem tekinthető egységesnek. A görög eljárásban kizárólag közokirat

¹³⁸ YESSIOU-FALTSI, Pelayia: Civil Procedure in Hellas, Kluwer Law Internationale The Haag, London, Boston (1995) 400. o.

¹³⁹ RECHBERGER, Walter H. - KODEK, Georg E.: Das Mahnverfahren in den Mitgliedstaaten der EU - Generalbericht 11. o.

¹⁴⁰ Nueva Ley de Enjuiciamiento Civil 1999.

¹⁴¹ FRÖHLINGSDORF, Josef/LINCKE, Karl H.: Das neue spanische Zivilprozessgesetz 359. o.

¹⁴² PIEKENBROCK, Andreas: Der italienische Zivilprozess im europäischen Umfeld, Duncker und Humblot Berlin (1998) 94. o.

vagy magánokirat használható fel, míg a modell további tagállamaiban az okiratok köre nincs ily módon leszűkítve. A francia, olasz és spanyol szabályozásból hiányzik a törvényi taxáció, a bírósági gyakorlat dönti el, mely okiratokat fogadnak el a kérelemben foglalt követelés igazolásához.

Az okirati bizonyítást alkalmazó modell tagállamaiban azonban egységesen megállapítható, hogy – az okiratok benyújtásának módjától és az okirati kör terjedelmétől függetlenül – érvényesül a kérelem eljáró hatóság általi vizsgálata. A vizsgálat eredménye határozza meg, hogy kibocsátásra kerül-e a meghagyás, vagy a kérelem elutasításáról, a kimutatott hiányok pótlásáról szól a jogosultnak címzett határozat.

Az ún. tiszta fizetési meghagyásos eljárás jelenik meg a német és az osztrák polgári eljárásjogban.¹⁴⁴ A fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem kötelező tartalmi elemein túl nem kell bizonyítékokat csatolni a kérelemben foglalt követelés alátámasztására, igazolására.

A bizonyítékok mellőzése az eljárásból azonban azt eredményezi, hogy a kérelemben foglalt igényeket, az azok alapjául szolgáló tényeket kizárólag a kérelmező olvasatában ismeri meg az eljáró hatóság. Emiatt felmerülhet a kétely a kibocsátott meghagyás jogszerűségét illetően. Az eljáró hatóság nem tud fellépni a rosszhiszeműen, jogalap nélkül érvényesített igényekkel szemben. Mivel a hatóságnak nem állnak rendelkezésére a jogosult által hivatkozott tények igazolásához bizonyítékok (okiratok), nem tudja szűrni a jogosult kérelmét. A kötelezett védelme kizárólag saját cselekményeivel (ellentmondásával) valósulhat meg. Ennek eredményeként a kötelezettel szemben kibocsátott, és ellentmondás hiányában jogerőre emelkedett fizetési meghagyás a legtöbb tagállami jogrendszer által ismert mulasztási ítélettel mutat szoros párhuzamot.¹⁴⁵

A fenti aggályok feloldása érdekében az okirati bizonyítást mellőző modellt alkalmazó tagállamokban is megindult a kérelem vizsgálatára vonatkozó útkeresés. Egyértelműnek és vitathatatlannak ismerte el valamennyi érintett tagállam, hogy a benyújtott kérelem teljes körű megalapozottsági vizsgálata a felek meghallgatása és

¹⁴³ FRANK, Martin: Das verfahrenseinleitende Schriftstück in Art. 27 Nr.2 EuGVÜ, LGVÜ und in Art. 6 Haager Unterhaltsübereinkommen 1973. Duncker und Humblot Berlin (1998) 147. o.

¹⁴⁴ A finn és portugál fizetési meghagyásos eljárás is a tiszta, okitai bizonyítást mellőző eljárás típusba sorolható. RECHBERGER, Walter H. - KODEK, Georg E.: Das Mahnverfahren in den Mitgliedstaaten der EU - Generalbericht 14. o.; GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 56. o.

bizonyítékok becsatolása nélkül nem valósítható meg. A tagállamok többsége abban is egységesen nyilatkozott, hogy ennek ellenére meg kellene teremteni a fizetési meghagyásos eljárás szerkezeti felépítésébe illeszthető azon vizsgálati módszert, amely lehetővé tudja tenni a jogosulatlan kérelmek kiszűrését.

A megoldási lehetőségek után kutatva két irányvonal különíthető el: az első szerint a kérelem abból a szempontból megvizsgálható, hogy a kérelmező által megjelölt igény, követelés az előadott tényekből levezethető-e (ún. okozatossági/megalapozottsági vizsgálat), míg a második megoldás szerint a kérelem érdemi vizsgálat alá nem kerül, kizárólag formai kontroll valósul meg. Utóbbi megoldást a portugál fizetési meghagyásos eljárás jól példázza, ugyanis sem a kérelem megalapozottsága, sem tényleges helytállósága, de még a követelés lejátsrása sem kerül megvizsgálásra.¹⁴⁶

A német polgári eljárásjogban szemléletváltásnak lehetünk tanúi, melyet a fizetési meghagyásos eljárásban bevezetett elektronikus ügyintézés eredményezett. Az 1977-es ZPO novellát megelőzően lehetőség volt okozatossági vizsgálatra (Schlüssigkeitsprüfung). A fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem elutasítására került sor, ha a meghagyás az igény egy részére nem volt kibocsátható. Tehát a ZPO 691. §-a ugyan nem szólt kifejezetten a kérelmek megalapozottságának vizsgálatáról, az azonban az eljárás során megvalósult. Az eljáró bíróság másként nem észlelhette volna, hogy a kérelemnek kizárólag egy részére bocsátható ki fizetési meghagyás, az előadott tényállás az érvényesített követelésnek egy részét igazolja. Ezen rendelkezés azonban kikerült a ZPO szövegéből, és ma már nincs lehetősége a bíróságoknak a kérelemtől eltérő meghagyás kibocsátásra, és ennek előzményeként a kérelem megalapozottságának vizsgálatára sem. A vizsgálat hiánya ma már ki is tűnik a jogszabály szövegéből, amikor kifejezetten rendelkezik az érvényesített igény vizsgálatának hiányáról.¹⁴⁷

Tehát a német fizetési meghagyásos eljárás során a kérelmek megalapozottságának vizsgálata nem történik meg, kizárólag formai vizsgálatnak vetik alá a beadványt.¹⁴⁸ Lényegében az eljárás feltételeinek fennállását, a kérelem törvényi követelményeinek

¹⁴⁵ RECHBERGER, Walter H. - KODEK, Georg E.: Das Mahnverfahren in den Mitgliedstaaten der EU - Generalbericht 14. o.

¹⁴⁶ FREITAS, José Lebre de: L'Injonction de Payer dans la loi Portugaise, in: RECHBERGER, Walter H. - KODEK, Georg E. (szerk.): Orders for payment in the European Union, Civil Procedure in Europe 4. Kluwer Law International 2001. 231. o.

¹⁴⁷ ZPO Kommentár 691 § RN. 21.

¹⁴⁸ KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 88. o.

teljesülését vizsgálják. Azaz a Rechtspfleger a formanyomtatvány formáságainak teljesülése mellett azt ellenőrzi, hogy az igény megfelelően meghatározásra került-e, és hogy egyáltalán bírósági útra tarozik-e a követelés érvényesítése.¹⁴⁹ Ezért amennyiben magából a kérelemből kiderül, hogy az igény nem áll fenn, nyilvánvalóan alaptalan, illetve nem peresíthető, a fizetési meghagyásos eljárást megtagadják, a kérelmet elutasítják.

Az osztrák bíróságok hivatalból vizsgálják a kérelmek formai feltételeinek teljesülését, melynek során a kereseti kérelem feltételeinek fennállására helyeznek hangsúlyt. Mindez abból a korábban már bemutatott eljárási sajátosságból ered, hogy az osztrák fizetési meghagyásos eljárás a peres eljárással szoros összefüggést mutat a kérelmezés kapcsán.

A német megoldással ellentétben azonban az osztrák jogban törvényi felhatalmazást kap a Rechtspfleger a kérelmek megalapozottságának vizsgálatára.¹⁵⁰ A 2002-es öZPO novella vezette be ezt az intézményt. Előtte kizárólag a peresíthetőséget lehetett vizsgálni, azaz amennyiben fizetési meghagyás nem lenne kibocsátható, perré alakítható-e az eljárás. Mára már vitathatatlan, hogy a peresíthetőséget a megalapozottság körében kell vizsgálni.¹⁵¹ Egyes esetekben a megalapozottság vizsgálatától el lehet tekinteni, így amennyiben a követelés egyértelműen jogellenes, nem bocsátható ki fizetési meghagyás. Szigorúbb megalapozottsági vizsgálat ilyen esetben nem szükséges.¹⁵² Az osztrák Mahnklageverfahren sajátosságaként meg kell jegyezni, hogy amennyiben a kérelem megalapozatlansága miatt fizetési meghagyás nem bocsátható ki, a kérelem perben történő elintézésére sincsen lehetőség.

Tehát az osztrák jogban a Rechtspfleger a benyújtott kérelmet tartalmi vizsgálatnak veti alá, melynek során a megalapozottságot vizsgálja, azaz hogy a kérelmező személyében az érvényesített igény fennáll-e.¹⁵³

Álláspontom szerint az okirati bizonyításon alapuló és az ún. tiszta fizetési meghagyásos modell sajátosságainak áttekintését követően megállapíthatjuk, hogy mindkét megoldási útnak vannak előnyei és hátrányai.

Az okirati bizonyításos modell előnye hogy a jogállamiság eszméjét szem előtt tartva megköveteli az érvényesített igény igazolását, okiratokkal történő alátámasztását. Az

¹⁴⁹ KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 88. o.

¹⁵⁰ KODEK, Georg E.: Das Mahnverfahren in Österreich 78. o.

¹⁵¹ KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 90. o.

¹⁵² Erről részletesebben: KODEK, Georg E.: Zum Prüfungsumfang im Mahnverfahren, Österreichische Richterzeitung (RZ) 1998. 238-246. o.

okirati bizonyítékok átvizsgálásával kiszűrhetőek a kötelezettel szemben jogalap nélkül érvényesített követelések. Hátránya azonban, hogy a vizsgálat elvégzése miatt több időt vehet igénybe az eljárás lefolytatása, az okiratok megkövetelése szemben áll az eljárás egyszerűsítésének, különösen a gyorsításának elvárásával. Az elektronikus fizetési meghagyásos eljárást gyakorlatilag lehetetlenné teszi.¹⁵⁴

Fontos azt is megállapítani, hogy a kérelemben foglalt követelés és az alapjául szolgáló tények teljes jogi kontrollja is akkor valósítható meg, ha a fizetési meghagyásos eljárásban teljes körű bizonyítást folytat le az eljáró tagállami hatóság. Ezen bizonyítási eljárásban az okiratok mellett egyéb bizonyítási eszközök, mint pl. tanú is igénybe vehető lenne, amely azonban felveti azt a problémát, hogy a fizetési meghagyásos eljárást már semmi nem különbözteti meg a peres eljárástól. Ezért ezen modellben az okiratok is kizárólag korlátozott kontrolleszközök az eljáró hatóság kezében, amely miatt az okirati bizonyításon alapuló modell sem képes a kérelmek teljes körű kontrolljának megvalósítására.

Továbbá az okirati bizonyítás ellen szól a fizetési meghagyásos eljárásban az a körülmény is, hogy az okiratok által - indirekt módon - leszűkül a fizetési meghagyásos eljárás alkalmazási területe, mivel kizárólag az okirattal igazolható igények érvényesíthetőségét teszi lehetővé. Így a pénz fizetésére vonatkozó igények is kizárólag akkor képezhetik tárgyát az eljárásnak, amennyiben írásban kötött szerződésből vagy egyoldalú kötelezettségvállalásból erednek. További problémaként jelentkezik az internetes kereskedelem, és az abból származó igények, amikor is nem áll rendelkezésre okirat, így az igényérvényesítés is problémássá válhat.

Véleményem szerint az okirati bizonyításos modell hátrányai meghaladhatják a benne rejlő előnyöket, különösen azért, mert ezen előnyök a kötelezett oldalán jelennek meg. A hátrányok azonban kifejezetten a jogosult oldalán jelentkeznek, mind az eljárás időtartamával, mind a kérelemhez csatolandó okiratokkal, és ekként az érvényesíthető igények beszűkülésével kapcsolatban.

A fentiekre tekintettel az a gondolat alakulhat ki bennünk, hogy a tiszta fizetési meghagyásos eljárási modell tekinthető járható útnak, mivel mellőzi a kérelemben

¹⁵³ GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 128. o.

¹⁵⁴ Így nyilatkozik: HESS, Burkhard: Strukturfragen der europäischen Prozesangleichung, dargestellt am Beispiel des Europäischen Mahn- und Inkassoverfahrens, In: Schütze (Hrsg.) Einheit und Vielfalt des Rechts, Festschrift für Reinhold Geimer (2002.) 362. o.; RECHBERGER, Walter H./KODEK, Georg E.: Überlegungen zu einem europäischen Mahnverfahren 47. o.

megjelölt tények alátámasztására szolgáló bizonyítékok csatolását. Az okirati bizonyítástól azonban kizárólag akkor lehet eltekinteni, ha az igényt semmilyen jogi vizsgálatnak nem vetjük alá. A kérelmek vizsgálatának elvetése azonban aggályokat vet fel. A kötelezettet az eljáró hatóság nem tudja megvédeni a jogosulatlan igényekkel szemben, ezáltal a rosszhiszemű kérelmezők előnyös helyzetbe kerülnek. Így a tiszta modell előnye ugyan, hogy a kérelmek vizsgálata nem hátráltatja a meghagyásos eljárásokat, hátránya, hogy a kötelezett oldalán jogvédelmet nem képes megvalósítani, amely miatt csökkenhet az eljárás iránti bizalom.

Az előnyök-hátrányok tekintetében középúton helyezhető el az osztrák megoldás. A jogi kontrollt okiratok helyett a kérelemben foglaltak megalapozottságának vizsgálatával kívánja elérni. Probléma azonban, hogy a teljes körű megalapozottsági vizsgálat szemben állhat az eljárást egyszerűsítő és gyorsító törekvésekkel.¹⁵⁵ A standardizált, azaz formanyomtatványokon beadott kérelmek tömeges feldolgozását jelentősen megnehezítené, lehetetlenné tenné egy anyagi jogi vizsgálat lefolytatása. További ellenérv adódik az elektronikus fizetési meghagyásos eljárások technikájából is, ugyanis a számítógépes programok megalapozottsági vizsgálatot nem tudnak végezni, az ún. kérelem-ellenőrző programmal a kérelem formai megfelelése, teljessége vizsgálható.¹⁵⁶

Mindezek alapján megállapíthatjuk, sem az okirati bizonyításon alapuló modell, sem a tiszta, bizonyítékoktól eltekintő modell, de még az osztrák középutas megoldás sem ad mindkét fél részére megfelelő és egyenlő védelmet. Továbbá az eljáró hatóságok munkája iránti bizalmat sem erősítik, mivel az első modellben elhúzódhatnak az eljárások, míg a második esetben ugyan rövid a kibocsátási idő, de a kérelmek kontroll nélkül válnak meghagyásokká.

Felvetődik a kérdés, hogy a felek, azaz jogosult-kötelezett viszonyában kell-e a fizetési meghagyásos eljárásban egyforma jogvédelmet biztosítani? Véleményem szerint nem. Maga az eljárási szerkezet sem támasztja alá a felek egyenlőként történő kezelését: az eljárás a jogosult kérelmére indul, a kötelezett a kibocsátott meghagyás kézbesítésével értesül a vele szemben lefolytatott eljárásról. Az eljárás a jogosult igényérvényesítésének megkönnyítése érdekében került szabályozásra, ezért abban a kérdésben is, hogy a kérelemben foglalt adatok, tények mennyiben kívánnak alátámasztást, követhető lehet ez az eredeti célkitűzés: a jogosult érdeke, amely

¹⁵⁵ GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 130. o.

¹⁵⁶ GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 130. o.

egyértelműen a rövid határidővel lefolyó, lehető legkevesebb bizonyítással járó fizetési meghagyásos eljárás. A kötelezett érdekvédelmét a jogi szabályozás és az eljáró hatóság azáltal tudja biztosítani, hogy megfelelő tájékoztatást nyújt számára a meghagyás jogi jellegéről, a jogorvoslati lehetőségről, valamint elmaradásának jogkövetkezményeiről. A fentiekre tekintettel a tiszta fizetési meghagyásos eljárási modell német változata, azaz a kérelmek formai vizsgálata tűnik megfelelő megoldásnak.

4/2. A fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem vizsgálatára hivatott személyi kör a tagállamokban

A vizsgált tagállami eljárásokban a meghagyás iránti kérelem vizsgálatára feljogosított személy és az eljárás felépítése, a kérelemhez csatolható bizonyítékok köre szoros kapcsolatot mutat. Az okirati bizonyításon alapuló, megalapozottsági vizsgálatot előíró eljárásban a kérelem vizsgálatára kizárólag bíró lehet jogosult, szakmai kompetenciája nélkülözhetetlennek tekinthető. Egy olyan eljárásban azonban, ahol a kérelem megalapozottsága nem képezi a vizsgálat tárgyát, azaz kizárólag a kérelem formai áttekintésére kerül sor, bírósági alkalmazottak is eljárhatnak, nem feltétel a bírói képességek és képzettségek elsajátítása. Erre tekintettel megállapítható, hogy a tiszta fizetési meghagyásos modell esetén ún. Rechtspfleger (igazságügyi alkalmazott: okmányirodai, bírósági irodai alkalmazott) intézi az eljárást a német és osztrák jogban¹⁵⁷, míg az okirati bizonyításon alapuló eljárást megvalósító francia, olasz, görög és spanyol fizetési meghagyásos szabályok szerint a bírák feladata az eljárás lefolytatása.¹⁵⁸

Mivel azonban a tiszta eljárási modellben a német és osztrák szabályozás lényeges eltérést mutat, azaz előbbinél pusztán formai szempontú a kérelem vizsgálata, addig az utóbbi esetében megvalósul egy okozatossági vizsgálat, az osztrák eljárásban sajátosan alakul az eljárás lefolytatására rendelt személyi kör is. Tekintettel arra, hogy a kérelmek vizsgálata nagyobb képzettséget igényelhet a vizsgálatot végző személytől, indokolt lehet bírói hatáskörbe helyezni a fizetési meghagyásos eljárást. Mégis döntő érvként az osztrák szabályozásban a bírák terheinek csökkentését vették alapul, és főszabály szerint alkalmazotti körbe telepítették a kérelmek vizsgálatát.

¹⁵⁷ ZPO 691.§ I. 1.; öRPfG 16.§ I.1.

¹⁵⁸ A helyi bíróság egyesbírája, valamint a kereskedelmi bíróság előadója jár el a fizetési meghagyásos eljárásokban. BELTZ, Karl-Heinrich: Unterschiede des Mahnverfahrens im deutschen und französischen Recht 537. o.; GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 91.; 96.; 103. o.

Emellett azonban a nagyobb kerületi bíróságokon, illetve olyan bíróságokon, amelyekeken nem állnak rendelkezésre bírósági alkalmazottak, gyakorlatilag a bírák intézik a fizetési meghagyásokat. Továbbá a bíró az eljárás bármely szakaszában beléphet az eljárásba, az ügyet magához vonhatja és meghozhatja a döntést (kibocsátja a meghagyást vagy elutasítja a kérelmet).¹⁵⁹

Azáltal, hogy a fizetési meghagyásos eljárást nem bíró, hanem Rechtspfleger, mint pl. okmányirodai, bírósági irodai alkalmazottak feladatává tesszük, a bírák ügyterhe jelentősen csökkenthető. Így a bíró a valódi peres jogvitákra tud munkájával koncentrálni, fizetési meghagyásos eljárással kizárólag akkor találkozunk, amennyiben az ellentmondás folytán perré alakult.¹⁶⁰ A német és részben az osztrák megoldás ellen szól azonban az a körülmény, hogy a fizetési meghagyásos eljárásokban felvetődhetnek olyan jogi problémák, amelyek megoldása olyan fokú jogi szakismeretet feltételez, amely meghaladhatja az ügyintézői szféra szakmai tudásszintjét. A bíró, mint jogász ebből a szempontból kvalifikáltabb szereplője lehet az eljárásnak.¹⁶¹

A meghagyásos eljárások sajátos szereplőjeként kell itt szólni a számítógépes programokról is, amelyek ún. automatizált kérelem-feldolgozás során járnak el, és tevékenységük nem feltétlenül igényel kontrollszemélyt.

4/3. Intézkedések a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem alapján

4/3/1. Kibocsátás, illetve részleges kibocsátás

Az alcímbe alkalmazott alternatíva a kérelmek vizsgálatának természetére vezethető vissza.

A tiszta fizetési meghagyásos eljárások (német és osztrák megoldás) mellőzik az okirati bizonyítékok csatolását, amelyből következhetne, hogy a formai kontrollon túl semmilyen vizsgálatnak nem vetik alá a benyújtott kérelmeket. Ebből azonnal levonhatnánk a következtetést, hogy a kérelem formai megfelelősége esetén a meghagyást a kérelem egészére bocsátják ki, míg hiba esetén a kérelmet elutasítja az eljáró hatóság.

¹⁵⁹ COM (2002) 746. 26. o.

¹⁶⁰ COM (2002) 746. 26. o.

¹⁶¹ HABSCHEID, Walter: Der Rechtspfleger in der Gerichtsorganisation, In: SCHÜTZE, Rolf A. (Hrsg.), Einheit und Vielfalt des Rechts, Festschrift für Reinhold Geimer zum 65. Geburtstag, C. H. Beck Verlag, München (2002) 210. o.

Mint ahogy a 4/1. szempont alatt bemutattuk, Németországban formai vizsgálat, Ausztriában megalapozottsági vizsgálat történik. Az elvégzett vizsgálatok eltérő volta is arra enged bennünket következtetni, hogy fenti kategorikus kijelentésünk sem felelhet meg a valóságnak.

A német polgári eljárásjogban kibocsátásra kerül a meghagyás, amennyiben nem kellett a kérelmet elutasítani.¹⁶² A német jog tehát nem ismeri a kérelemtől eltérő, részleges kibocsátást. Mindez a formai vizsgálatból adódik. Ezért amennyiben a kérelem nem teljes egészében felel meg a vizsgált feltételeknek, nem bocsátanak ki meghagyást. A német megoldás az eljárás egyszerűsítését tartja szem előtt.¹⁶³

Az osztrák eljárásban a formai és tartalmi (megalapozottsági) vizsgálat pozitív eredménye esetén fizetési meghagyás kibocsátására kerül sor, és a vizsgálat eredményéhez képest, részben is kibocsátható a meghagyás. A „részleges” fizetési meghagyás a részítélet mintájára kerül szabályozásra.¹⁶⁴

Az okirati bizonyításon alapuló fizetési meghagyást alkalmazó tagállamokban (Belgium, Franciaország, Olaszország, Görögország és Spanyolország) a kérelem és a csatolt okirati bizonyítékok vizsgálatát követően, annak eredményétől függően a teljes kérelem tekintetében, illetve annak egy részére is kibocsátható a meghagyás. Azaz kizárólag a megalapozott részben bocsátható ki a fizetési meghagyás. A megfelelően alá nem támasztott igények érvényesítésére nem kerülhet sor ebben az eljárásban.¹⁶⁵

A gyakorlatban azonban problémákat vet fel a kérelem egyes részeire vonatkozó kibocsátás. Ezáltal ugyanis nem csökkennek a bíróságok peres terhei, a meghagyással nem érintett kérelemrész tekintetében peres eljárásban érvényesíthető az igény, és a kérelmező összességében nem jut hozzá hamarabb a teljes követeléséhez.¹⁶⁶ A probléma a bizonyítást követelő modell tagállamai mellett a tiszta eljárást alkalmazó osztrák polgári eljárásjogot is jellemzi. A vizsgált tagállamok közül egyedül Németország esetén beszélhetünk a fenti aggály teljes kizártságáról.

4/3/2. A kérelem elutasítása

¹⁶² ZPO 691. §

¹⁶³ KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 105. o.

¹⁶⁴ KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 109. o.

¹⁶⁵ GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 87. o.

¹⁶⁶ BOSINA, Josef/SCHNEIDER, Martin: Das neue Mahnverfahren und die ADV-Drittschuldneranfrage – Handbuch für die Praxis mit Mustern und Beispiele (Wien 1987.) Rn. 102.

Az eljáró tagállami hatóság a jogosult kérelmének (formai és/vagy tartalmi) vizsgálatát követően arra a következtetésre is juthat, hogy a kérelemben megjelölt igény tárgyában nem bocsátható ki fizetési meghagyás, illetve a kérelem szenved olyan hibában, mely nem orvosolható. Ekkor a fizetési meghagyásos eljárást kérelmet elutasító határozattal zárja le.

Amennyiben a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmet az eljáró tagállami hatóság elutasítja, az elutasító határozattal szemben nem áll rendelkezésre jogorvoslat a német¹⁶⁷, francia¹⁶⁸, olasz¹⁶⁹ és görög¹⁷⁰ szabályozás alapján. A német eljárásban azonban – az eljárás elektronikus jellegéből adódóan – szót kell ejtenünk egy esetről, amikor mégis jogorvoslattal támadható a kérelem elutasítása. Ez kizárólag akkor áll fenn, ha a kérelmet elektronikus úton terjesztették elő, és azzal az indoklással utasították el, hogy a forma nem kompatibilis a bíróság rendszeréhez.¹⁷¹

Az osztrák eljárás sajátosságából adódóan amennyiben a Rechtspfleger nincs meggyőződve arról, hogy a meghagyás kibocsátható, illetve a kibocsátás feltételei nem állnak fenn, túlnyomó többségében nem a kérelem elutasítása mellett dönt, hanem hivatalból perré alakítja az eljárást. Ez egy sok vitával övezett területe az osztrák fizetési meghagyásos eljárásnak.¹⁷² Lehetőség van azonban arra is, hogy a Rechtspfleger a bíró elé tárja az aktát. Ekkor gyakori megoldás, hogy hiánypótlási felhívás kibocsátására kerül sor. Ezen utóbbi esetben is fennáll azonban a perré alakítás lehetősége, mivel a hiánypótlás sikertelensége esetén a kérelem továbbra sem utasítható el, hanem peres eljárás indul.

Perré alakításkor az osztrák bíróság egy jogorvoslattal nem támadható végzéssel mondja ki a fizetési meghagyás kibocsátásának megtagadását. A fentiekre tekintettel nem sok értelme lenne az osztrák eljárásban külön jogorvoslatot biztosítani a végzéssel szemben, mivel az elutasítás magával hozza azonnal a peres eljárás megindulását. Kizárólag akkor beszélhetünk a kérelem elutasításáról, ha az általános peres feltételek hiánya áll fenn, tehát a rendes peres eljárás sem indítható meg.¹⁷³

4/4. A kibocsátott fizetési meghagyás tartalma

¹⁶⁷ ZPO 691 § (3) bek. 2. mondata

¹⁶⁸ BELTZ, Karl-Heinrich: Unterschiede des Mahnverfahrens im deutschen und französischen Recht 537. o.

¹⁶⁹ GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 92. o.

¹⁷⁰ Görög ZPO 628 § (2) bek. (Lásd: GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 98. o.)

¹⁷¹ ZPO 691 § (3) bek. 1. mondata

¹⁷² KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 109. o.

Az eljáró tagállami hatóság a jogosult kérelme alapján, a kötelezett meghallgatása nélkül, kibocsátja a fizetési meghagyást. A hatóság döntése nem más, mint a kötelezettnek szóló felhívás arról, hogy vagy elfogadja a meghagyást és teljesíti az abban foglaltakat, vagy az előírt határidőn belül megtámadja azt.¹⁷⁴

A vizsgált tagállamok fizetési meghagyásait¹⁷⁵ áttekintve megállapíthatjuk, hogy legfőbb tartalmi elemeik egységesnek tekinthetők.¹⁷⁶

A fizetési meghagyások két fő részre bonthatóak. Első részük tartalmazza a jogosult, kötelezett és a bíróság adatait, valamint a kérelmező által megjelölt igényeket, így a főkövetelést, költségeket, kamatokat.¹⁷⁷

A meghagyások második része tartalmazza a kötelezett megfelelő tájékoztatását. A fizetési meghagyásos eljárás ugyanis a meghagyás jogerőre emelkedésével egy végrehajtás alapjául szolgáló okiratot bocsát a jogosult rendelkezésére, miközben az eljárás során a hatóság a kötelezettet nem hallgatta meg, egyszerűsített, gyorsított eljárásban járt el.

Azonban az ilyen egyszerűsített eljárás sem mondhat le a kötelezett meghallgatásáról.¹⁷⁸ Mivel az eljárás szerkezeti kialakítása miatt a kötelezett csak a meghagyás kibocsátásával értesül a vele szemben lefolytatott eljárásról, a kötelezett jogainak megfelelő védelmét már a meghagyásban biztosítani kell. A jogvédelem eszköze a meghagyás második részében megjelenő tájékoztatás, amelyből a meghagyás természetéről, joghatásairól, a rendelkezésre álló jogorvoslati lehetőségről, annak módjáról és határidejéről értesülhet kötelezett.¹⁷⁹

Ezáltal biztosítható, hogy a jogban járatlan kötelezett az általa megalapozatlannak vagy túlzott mértékűnek ítélt követeléssel szemben ellentmondást benyújtva peres eljárás kezdeményezhessen, és a perre jellemző nyilvános, pártatlan és kétoldalú meghallgatáson alapuló eljárásban védekezhessen a kérelmezővel szemben.

¹⁷³ KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 110. o.

¹⁷⁴ A fizetési meghagyásos eljárás európai uniós fogalma. Lásd erről: COM (2002) 746. 20. o.

¹⁷⁵ Így a német Mahnbescheid, az osztrák Zahlungsbefehl, az francia ordonnance d'injonction de payer, az olasz decreto d'ingiunzione, a spanyol requerimiento de pago és a görög fizetési meghagyás. Lásd ehhez: GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 39-107 o.

¹⁷⁶ GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 131. o.

¹⁷⁷ Ahogyan korábban bemutattuk, a legtöbb tagállam – a fizetési meghagyásos és a peres eljárás kapcsolatára tekintet nélkül - a keresetlevélre vonatkozó jogszabályi előírásokat alkalmazza háttérszabályként a meghagyás iránti kérelmekre. Ennek folytán a kibocsátott fizetési meghagyásokban is megjelennek a kérelem legfőbb elemei. GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 132. o.

¹⁷⁸ GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 134. o.

¹⁷⁹ GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 134. o.

A tájékoztatás tehát magában a meghagyásban megjelenik. A francia és a belga eljárásban azonban egy második garanciát is beépítettek a kötelezett jogvédelmének biztosítására. Ezen tagállamokban a fizetési meghagyást a bírósági alkalmazott személyesen kézbesíti a kötelezettnek, melynek során a kézbesített irat tartalmának, jogkövetkezményeinek ismertetése is megtörténik.¹⁸⁰ Ezáltal ún. szóbeli kitanítás valósul meg.

A megoldás előnyei vitathatatlanok, azonban az eljárási költségek, az eljárás gazdaságossági megfontolásai miatt a tagállamok többségében eltekintenek a meghagyások személyes kézbesítésétől. Így jellemzőbb a postai kézbesítés, és a kötelezett írásbeli tájékoztatása. Emiatt az általánosan jellemző írásbeli kitanítás legfontosabb követelménye a mindenre kiterjedő, jól érthető és egyértelmű tájékoztatás.

Részletesen megvizsgálva a kötelezettnek szóló tájékoztatásokat, megállapítható, hogy annak legfőbb elemét a kötelezett számára nyitva álló cselekvési alternatíva megjelölése képezi: a meghagyásban megjelölt határidőn belül teljesítse a meghagyásban foglaltakat, vagy ugyanezen határidőn belül vegye igénybe az adott tagállam által biztosított jogorvoslati lehetőséget (ellentmondás). A jogorvoslat igénybevételi módját, formáját és határidejét is meg kell jelölni a kibocsátott meghagyásban.¹⁸¹ Mellőzhetetlen információnak tekinthető továbbá a jogorvoslat elmaradása esetére alkalmazandó jogkövetkezmények rendelkezésre bocsátása: ellentmondás hiányában a meghagyás jogerőre emelkedik, és végrehajtási eljárás keretében kikényszeríthető a benne foglalt követelés. A meghagyásban foglalt követelés teljesítésével kapcsolatban tájékoztatni kell a kötelezettet a fizetési halasztás, részletekben történő teljesítés-kezdeményezésének lehetőségéről is.¹⁸²

A német fizetési meghagyás egy sajátos tájékoztatási elemet is tartalmaz, ugyanis egyértelműen a kötelezett tudomására hozza, hogy a kérelmet a bíróság nem vizsgálta meg érdemben. A fizetési meghagyás ezen eleme a kérelmek vizsgálatának jellegéhez kapcsolódik, amely Németországban kizárólag formai vizsgálatként jelentkezik. Ezzel szemben az olasz, francia, görög és spanyol eljárásban okiratokkal kell igazolni a követelés fennállását, Ausztriában pedig megalapozottsági vizsgálat

¹⁸⁰ EBENBICHLER, Gerhard: Die französische Procédure d'injonction de payer 66. o.

¹⁸¹ KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 110. o.

¹⁸² KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 108. o.

jellemző. Így a bíróság általi vizsgálat hiányára utalás a német meghagyás - vizsgált tagállamok esetén egyedülálló – eleme.¹⁸³

4/5. A fizetési meghagyás kézbesítése

A kézbesítés során arra kell hangsúlyt helyezni, hogy a címzettnek olyan módon és olyan időben kell a kézbesítést elvégezni, hogy védekezéssel élhessen az érvényesített követelésekkel szemben.¹⁸⁴

A fizetési meghagyásos eljárásban különös jelentősége van a kézbesítési szabályoknak, a kézbesítés megtörténtétől indul a kötelezett rendelkezésére álló jogorvoslati határidő számítása. Amennyiben a kötelezett nem él védekezéssel, a fizetési meghagyás jogerőre emelkedik, azaz a jogosult - a kötelezett meghallgatásának mellőzésével - hozzájut a végrehajtás alapjául szolgáló határozathoz. Ennek feltétele, hogy a kötelezett nem kapcsolódik be az eljárásba. A kötelezett passzivitása azonban kizárólag akkor szolgálhat ezen jogkövetkezmények alapjául, ha a meghagyást megfelelő módon és határidőben kézbesítették számára. Amennyiben a kézbesítésre vonatkozó jogszabályi előírások betartásra kerültek, vélelmezhető, hogy a kötelezett akaratlagos magatartásával marad távol az eljárástól, teljes tudatában a kérelmező igényeinek és a rendelkezésre álló jogszabályi, védekezési lehetőségeknek.¹⁸⁵

A kötelezett jogainak védelmét legjobban a francia megoldás szerinti közvetlen kézbesítés biztosíthatja (signification a'personne), melynek során az irat tartalma is ismertetésre kerül.¹⁸⁶ A kézbesítés ezen módja azonban a gyakorlati alkalmazás során nehézségekbe ütközhet, gyakran nem valósítható meg a kötelezett részére történő közvetlen irat átadás és tájékoztatás. Erre tekintettel a francia jogban is ismertek kiegészítő (postai) kézbesítési formák (absence signification a'personne).¹⁸⁷

A vizsgált tagállamok döntő többsége eltekint a fizetési meghagyás közvetlen kézbesítésének szabályozásától, ezt a kézbesítési formát a saját tagállami jogi szabályozásuk szempontjából idegen elemnek tekintik. Így általánosságban a fizetési meghagyások postai szolgáltató útján történő kézbesítésével találkozunk, amelyet a

¹⁸³ ZPO 692 § (1) bekezdés 2. pont

¹⁸⁴ 1393/2007/EK rendelet a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről 19. cikk (1) bek.

¹⁸⁵ COM (2002) 746. 36-37. o.

¹⁸⁶ BELTZ, Karl-Heinrich: Unterschiede des Mahnverfahrens im deutschen und französischen Recht 537. o.; KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 123. o.

¹⁸⁷ EBENBICHLER, Gerhard: Die französische Procédure d'injonction de payer 66. o.

kézhezvétel visszaigazolására szolgáló intézményekkel bástyáznak körül (tértivevény).¹⁸⁸ A postai kézbesítés irányulhat a kötelezett kezéhez, illetve kisegítő megoldásként elfogadható minden olyan kézbesítés, amely a kötelezett közvetlen közelébe képes a bírósági, hatósági iratot eljuttatni (fő- és kiegészítő kézbesítés).¹⁸⁹ Ezek a kézbesítési szabályok képesek biztosítani a fizetési meghagyásos (és a peres) eljárás működőképességét.

A postai úton történő kézbesítés mellett ki kell térnünk a fizetési meghagyásos eljárás és a hirdetményi kézbesítés viszonyára. A német fizetési meghagyásos eljárás számos kisegítő megoldást szabályoz a kézbesítéssel kapcsolatban (meghatározott személyi körhöz (hozzátartozó, munkavállaló, munkáltató) történő, illetve levélszekrénybe történő elhelyezés), a hirdetményi kézbesítés kapcsán azonban határozottan elutasító álláspontra helyezkedik. A kézbesítés ezen formáját, amelynek során a bíróság hirdetőtáblájára függesztik ki a meghagyást, nem tekinti megfelelőnek a kötelezett érdekeinek védelme szempontjából.¹⁹⁰ A hirdetményi kézbesítés elkerülése érdekében a német ZPO nem engedélyezi a fizetési meghagyásos eljárás igénybe vételét, amennyiben a kérelemből kitűnik a hirdetményi kézbesítés szükségessége.¹⁹¹ A német eljárás a kézbesítés szabályozásában azonban nem következetes, ugyanis amíg a meghagyás esetén tiltja a hirdetmény alkalmazását, a végrehajtható okirat kézbesítése kapcsán már lehetővé teszi azt.¹⁹²

Az osztrák eljárásban is ismert a hirdetményi kézbesítés, de csak kivételesen vehető igénybe. A sajátos helyzet akkor áll fenn, ha kizárólag a meghagyás kibocsátása után derül ki, hogy a kötelezett lakó-, illetve tartózkodási helye ismeretlen. Amennyiben ez a tényező a meghagyás kibocsátása előtt ismert, nem bocsátható ki a meghagyás.¹⁹³

A német eljárás azon egyedülálló sajátosságából adódóan, hogy külföldi kötelezettel szemben is kibocsátható a fizetési meghagyás, meg kell említeni a külföldre történő kézbesítést is.¹⁹⁴

¹⁸⁸ NIKOLOPOULOS, G.: Order for payment in Greece 166. o.

¹⁸⁹ Lásd ehhez: 805/2004/EK rendelet a nem vitatott követelésekre vonatkozó európai végrehajtható okirat létrehozásáról 13-14. cikk

¹⁹⁰ MÜNZBERG, Wolfgang: Die materielle Rechtskraft der Vollstreckungsbescheide, Juristen-Zeitung 1987. 477. o.

¹⁹¹ ZPO 688 § (2) bek. 3. pont

¹⁹² ZPO 699 § (4) bek. 3. pont

¹⁹³ KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 126. o.

¹⁹⁴ ZPO 183. § (2) bek.

A fizetési meghagyás kibocsátását követő kézbesítés a vizsgált tagállami eljárások többségében hivatalból megtörténik, azaz a kérelmező külön kérelme nélkül kézbesítik a meghagyást a kötelezett részére. A görög¹⁹⁵, a német¹⁹⁶, spanyol¹⁹⁷, olasz¹⁹⁸ és osztrák¹⁹⁹ fizetési meghagyásos eljárást a hivatalból történő kézbesítés jellemzi.

Kivételes megoldást alkalmaz a francia eljárás, ugyanis a kibocsátott meghagyást kizárólag a jogosult kérelmére kell a kötelezettnek kézbesíteni. Erre tekintettel a fizetési meghagyás kibocsátásával egyidejűleg tájékoztatják a jogosultat, hogy a kibocsátástól számított 6 hónapon belül van lehetősége a kézbesítés kérelmezésére. Amennyiben ezt a határidőt elmulasztja a jogosult, a kibocsátott meghagyás érvénytelen lesz. A szabályozás hátterében a francia kézbesítési szabályok rendhagyónak tekinthető megoldása, bírósági alkalmazott általi közvetlen kézbesítés, mint elsődleges kézbesítési forma áll. A francia megoldás egyik következménye, hogy amikor a bíróság csak a kérelem egy részében bocsátja ki a meghagyást, a kérelmező választási lehetőséget kap: 1. lemondhat a meghagyás kézbesítéséről, amely miatt a meghagyás érvényét veszíti. (Ezáltal megnyílik a lehetőség arra, hogy a követelését teljes egészében peres eljárásban érvényesítse a kötelezettel szemben.); 2. kérheti a részleges fizetési meghagyás kézbesítését, amely azzal a következménnyel jár, hogy a részkövetelése jogerőre emelkedik és ítélt dolgot (res iudicata) eredményez.²⁰⁰

4/6. Határidők a meghagyás kibocsátásával és a kézbesítésével kapcsolatban

A fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem elintézésére, a meghagyás kibocsátására valamennyi vizsgált tagállami eljárásban találkozhatunk határidő megjelölésével. A meghatározás alapján két csoportra bonthatjuk a vizsgált tagállamok eljárásait: az elektronikus eljáráshoz meghatározott speciális határidőket alkalmazókra, és a keresetlevél elintézéséhez kapcsolódó kibocsátási határidőt szabályozó megoldásokra.

Németországban és Ausztriában a kérelmek elektronikus feldolgozásához és a meghagyások automatizált eljárásban történő kibocsátáshoz szoros határidőt

¹⁹⁵ Görög ZPO 630 § (lásd erről: GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 99. o.)

¹⁹⁶ ZPO 166 §

¹⁹⁷ FRÖHLINGSDORF, Josef/LINCKE, Karl H.: Das neue spanische Zivilprozessgesetz 360. o.

¹⁹⁸ GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 93. o.

¹⁹⁹ öZPO 247 §

határozott meg a tagállami jogalkotó: a német kérelmet a bírósághoz érkezésének napján kell feldolgozni, és a meghagyást kibocsátani, amennyiben ez a nap munkanap. Amennyiben nem munkanapon érkezett be a kérelem, akkor a beérkezést követő munkanapon kell az intézkedéseket megtenni.²⁰¹ Az osztrák elektronikus kérelmek alapján a beérkezést követően azonnal meg kell tenni a szükséges intézkedéseket és a meghagyást ki kell bocsátani.²⁰²

Az osztrák fizetési meghagyásos eljárásban azonban a keresetlevéllel kapcsolatos intézkedési határidők is megjelennek. Az osztrák szabályozás sajátosságaként meg kell említeni, hogy a kereseti kérelemre is vonatkozik az a szabályozás, hogy amennyiben különös időráfordítás nem szükséges az elintézéshez, a beérkezés napján kell elintézni a kérelmeket.²⁰³ Az elintézési határidő tekintetében az osztrák fizetési meghagyás iránti (kereseti)kérelmek és a peres kereseti kérelmek azonos elbírálás alá esnek.²⁰⁴

A vizsgált tagállamok közül a francia, olasz, görög és spanyol fizetési meghagyásos eljárásban a meghagyások kibocsátására a keresetlevél esetén irányadó eljárási határidők alkalmazása jellemző.²⁰⁵

Így a kibocsátási határidőket tekintve többsége kerültek a kereseti kérelmekhez igazodó határidő-szabások, melyhez az osztrák megoldás is csatlakozik. Ausztria esetében a fizetési meghagyás iránti kérelmek és a kereseti kérelmek kivételesen szoros kapcsolatot mutatnak, mely ún. Mahnklageverfahren eljárástípusra vezethető vissza.

A vizsgált tagállami fizetési meghagyásos eljárások azonban nemcsak a fizetési meghagyás kibocsátását kötik határidőhöz, hanem a kézbesítése kapcsán is meghatározhatnak olyan időintervallumot, amelyen belül meg kell történni a kötelezett részére történő kézbesítésnek. Amennyiben az a határidő eredménytelenül telik el, a kibocsátott meghagyás érvénytelen lesz.

Ezt a megoldást követi a francia, olasz és görög fizetési meghagyásos eljárás.

A három tagállam esetén azonban eltérések adódnak abból, hogy kit kötelez a kézbesítésre vonatkozó határidő. Mint ahogyan a 4/4. pontban bemutatásra került, a

²⁰⁰ EBENBICHLER, Gerhard: Die französische Procédure d'injonction de payer 66. o.

²⁰¹ ZPO 689 § (1) bek.

²⁰² DANZL, Karl-Heinz (Hrsg.): Kommentar zur Geschäftsordnung für die Gerichte I. und II. instanz (Geo.), CD-ROM (Wien 2005.) 110. § 23.

²⁰³ KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 110. o.

²⁰⁴ KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 110. o.

²⁰⁵ Lásd ehhez: GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 87., 93.; 99.; 106. o.

kézbcsítés történhet hivatalból vagy a jogosult kérelmére. A francia szabályozás a jogosultat köti, mivel a meghagyást kizárólag a kérelmező erre irányuló kérelmére kézbcsítteti a bíróság. A kérelem a meghagyás kibocsátásától számított 6 hónapon belül terjeszthető elő.²⁰⁶ Az olasz és görög eljárásban hivatalból intézkedik az eljáró bíróság a kötelezettnek történő kézbcsítésről. Az olasz eljárásjog a kibocsátástól számított 40 napon belüli²⁰⁷, míg a görög 2 hónapon belüli²⁰⁸ kézbcsítést ír elő a bíróság számára.

5. A kötelezett jogorvoslati lehetőségei a kibocsátott fizetési meghagyással szemben

5/1. A jogorvoslat meghatározása a fizetési meghagyásos eljárásban

A fizetési meghagyásos eljárás meghatározása szerint az eljáró tagállami hatóság a jogosult egyoldalú kérelmére, a kötelezett meghallgatását mellőzve bocsátja ki a fizetési meghagyást.²⁰⁹ A kötelezett a kibocsátott meghagyás részére történt kézbcsítésével értesül egy olyan eljárásról, mely az érdemi határozat meghozatalával le is zárult.²¹⁰ Ahhoz azonban, hogy a fizetési meghagyásos eljárás is eleget tegyen a jogorvoslathoz való jog, mint alapvető eljárásjogi alapelv biztosításának, szabályozni kell a kibocsátott meghagyással szembeni védekezés lehetőségét. Arra tekintettel, hogy a meghagyás kibocsátásával a fizetési meghagyásos eljárás le is zárult, nem a fizetési meghagyásos eljárásban érvényesíthető jogorvoslati lehetőségről, hanem a fizetési meghagyással, mint érdemi határozattal szemben igénybe vehető védekezési eszközzel kell számolnunk a kötelezett oldalán.

A kötelezett rendelkezésére álló jogorvoslati lehetőséget számbavételével megállapíthatjuk, hogy a tagállamok többségében (Ausztria, Olaszország, Franciaország, Görögország, Spanyolország) egy, míg egyes tagállamokban (Németország) két alkalommal is jogorvoslattal élhet a kötelezett a meghagyásos eljárásban született határozattal szemben. Ezt a megállapítást Walter H. Rechberger és Georg E. Kodek akként fogalmazta meg, hogy a fizetési meghagyás szerkezeti

²⁰⁶ EBENBICHLER, Gerhard: Die französische Procédure d'injonction de payer 66. o.

²⁰⁷ GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 93. o.

²⁰⁸ Görög ZPO 630§ A. (lásd erről: GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 99. o.)

²⁰⁹ Lásd ehhez: az európai fizetési meghagyásos eljárás definíciója COM (2002) 746. 10. o.

²¹⁰ BH1999. 32., mely a 2009. évi L. törvény hatályba lépését követően is összhangban van tartalmát illetően a hatályos szabályozással.

felépítése határozza meg, hogy az adós számára milyen lehetőségek állnak rendelkezésre a jogorvoslat során. Ugyanis az eljárás lehet egy – és több fokú.²¹¹

A jogorvoslati lehetőségek száma alapján egyfokú a fizetési meghagyásos eljárás, amennyiben a kötelezettnek egy alkalommal van lehetősége a meghagyással szemben védekezésre (ellentmondás). Ennek elmaradása az eljárás lezárulását eredményezi, a fizetési meghagyás az ellentmondási határidő elteltével jogerőre emelkedik és végrehajtható lesz.²¹² A kétfokú fizetési meghagyásos eljárásban a fizetési meghagyás csak az egyik határozat, egy első lépés, ugyanis a végrehajthatóságához egy további határozat szükséges, amelyet az ellentmondási határidő elteltével bocsát ki a bíróság, és a kötelezett jogorvoslattal támadhat meg.²¹³

A fizetési meghagyással szemben igénybe vehető tagállami jogorvoslatok elnevezése a nyelvi eltérések miatt ugyan különböző²¹⁴, tartalmilag azonban egységesen az ellentmondás fogalma alá sorolhatjuk őket.²¹⁵

A tagállami fizetési meghagyásos eljárások áttekintése során a jogorvoslatok témaköre sajátos szerkezeti elválasztást is szükségessé tesz, mivel ezen a ponton az eddig egységes eljárás kettévál, és az egyik út a határidőben előterjesztett ellentmondás, és annak következtében a peres eljárás, a másik az ellentmondás elmaradása esetén bekövetkező jogerőre emelkedés és végrehajthatóság vizsgálata lesz.

5/2. A fizetési meghagyással szemben előterjesztett kötelezeti ellentmondás

5/2/1. Az ellentmondás formai és tartalmi előírásai

A vizsgálat tagállami fizetési meghagyásos szabályok alapvetően két megoldást mutatnak a kötelezett rendelkezésére álló ellentmondás tartalmi és formai feltételeit illetően. A német és francia eljárás a kötelezett számára nagy szabadságot biztosít

²¹¹ RECHBERGER, Walter H. - KODEK, Georg E.: Das Mahnverfahren in den Mitgliedstaaten der EU - Generalbericht 8. o.

²¹² HELMREICH, Heinz: Erscheinungsformen des Mahnverfahrens im deutschsprachigen Rechtskreis – unter besonderer Berücksichtigung des Mahnverfahrens in der Zivilprozessordnung und seiner Vorgängermodelle Köln, Berlin, Bonn, München, 1995. 172. o.

²¹³ A kétfokú eljárás a német Mahnverfahren sajátossága. ZPO 699. §

²¹⁴ Így a német Widerspruch (ZPO 694. § (1) bek.), az osztrák Einspruch (öZPO 248. §), az olasz opposizione (GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 93. o.), a francia opposition (EBENBICHLER, Gerhard: Die französische Procédure d'injonction de payer 67. o.; NCPC 1425. Art.; BELTZ, Karl-Heinrich: Unterschiede des Mahnverfahren im deutschen und französischen Recht 538. o.).

²¹⁵ Lásd ehhez: GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 60., 81., 86., 93., 99., 106. o.

mind tartalmi, mind formai szempontból. A görög és olasz eljárásban szigorú tartalmi követelményeknek kell eleget tennie a kötelezettnek.

A német eljárásjogban ugyan főszabályként tekintenek az ellentmondás írásbeli előterjesztésére, amelyet erre rendszeresített formanyomtatvánnyal is segíteni kívánnak, azonban a kötelezett nem köteles az űrlapot igénybe venni, azaz formátlanul is előterjesztheti az írásbeli ellentmondását. Valamint az írásbeli forma sem köti, mivel a meghagyást kibocsátó bíróságnál szóban is előterjeszthető az ellentmondás.²¹⁶ Az ellentmondás tartalmát illetően a német ZPO nem ír elő különösebb követelményeket, elégséges az a pusztá akaratnyilvánítás a kötelezett részéről, hogy a követelést vitatja. A kötelezettnek a meghagyással egyidejűleg kézbesített ellentmondás formanyomtatványon megjelölhetőek a vitatás alapjául szolgáló tények, és azok alátámasztásául szolgáló bizonyítékok. A kötelezett azonban azáltal eleget tesz az ellentmondás jogszabályi feltételeinek, hogy a meghagyásba foglalt követelés vitatását kinyilvánítja.²¹⁷ A francia megoldás is követi ezt a mintát, megfelelőnek és befogadhatónak minősíti a kötelezett ellentmondását, amennyiben abból kitűnik a követelés vitatása.²¹⁸

A kötelezett számára biztosított egyszerűsített – pusztá vitatáson alapuló - védekezési lehetőség hátrányos jellemzője, hogy nem biztosítja a jogosult, mint felperes és a perre illetékes bíróság számára, hogy az első tárgyalást megelőzően értesüljenek a kötelezett vitatásának alapjául szolgáló tényekről, bizonyítékokról, amely káros hatással lehet a peres eljárás időtartamára.²¹⁹

A görög ellentmondás alapvetően eltér a fenti tagállamok álláspontjától, ugyanis a meghagyást kibocsátó bíróság feladatává teszi az ellentmondás megalapozottságának vizsgálatát. Erre azonban kizárólag akkor van lehetősége, ha a kötelezett az ellentmondásában köteles volt megjelölni a védekezésének alapjául szolgáló tényeket és az azokra vonatkozó bizonyítékokat. Így amennyiben a határidőben előterjesztett ellentmondás a tartalma alapján megalapozott, a bíróság érvénytelennek nyilvánítja a meghagyást. Az ellentmondás megalapozatlansága azzal a következménnyel jár, hogy a bíróság elutasítja azt, és megerősíti a meghagyást.²²⁰ Tehát a görög jog megköveteli az ellentmondás megalapozását, mert ehhez igazítja annak

²¹⁶ ZPO 692. és 694. §

²¹⁷ GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 61. o.

²¹⁸ EBENBICHLER, Gerhard: Die französische Procédure d'injonction de payer 67. o.

²¹⁹ Lásd ehhez: MünchCOMm ZPO (-Holch) 694. § RN. 13-15.

²²⁰ GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 100. o.

jogkövetkezményeit is. Az olasz szabályozást is jellemzi a formai-tartalmi elvárás, ugyanis a keresetlevélre vonatkozó előírásokat rendeli alkalmazni a kötelezett ellentmondására.²²¹

A spanyol és az osztrák megoldás formálisan a szigorúbb rendszer felé mutat, azonban a szabályok átvizsgálását követően már nem tartható fenn ez az álláspont. E két tagállam szabályozásában is a kötelezett számára biztosított szabadság érvényesül.

A spanyol ellentmondás ugyanis tovább megy egy lépéssel a német és francia megoldás kizárólag a vitatásra vonatkozó elvárásán, és indokolást vár a kötelezettől hogy milyen alapon vitatja a követelés fennállását. A vitatás alapjául megjelölt tények igazolása azonban már nem kötelező eleme az ellentmondásnak, azaz nem kell az állításokra vonatkozó bizonyítékokat megjelölni, csatolni a beadványhoz. Így az eljáró bíróság ugyan közelebb kerül a kötelezett oldalán megjelenő körülményekhez, de továbbra sem vizsgálhatja meg azok valóságát, fennállását. Így a spanyol eljárás jogosultja, mint felperes és az eljáró bíróság is kizárólag a perben ismerheti meg a kötelezett, mint alperes védekezésének alapját.²²²

Az osztrák ellentmondás megítélése kapcsán fontos szerepet kap az a körülmény, hogy az eljárás a peres eljárással szorosan összefügg (Mahnklageverfahren). Az eljárás ezen jellemzője kihatással van mind a kérelmező, mind a kötelezett nyilatkozataira. Ennek következtében az osztrák ZPO a kötelezettől a keresetlevéllel szemben benyújtott ellenkérelem tartalmi elemeinek teljesülését kívánja meg.²²³ Az elvárások ellenére azonban a joggyakorlatban sem indokolási, sem formakényszer nem jellemzi a kötelezett védekezési lehetőségét.²²⁴ Így a kötelezett részéről érkező beadvány - minden további tartalmi követelmény teljesítése nélkül is - ellentmondásként kerül kezelésre a bíróságon, amennyiben egyértelműen kitűnik belőle a vitatás szándéka. Tehát az osztrák ellentmondás formálisan szigorúbb alaki és tartalmi előírásokkal szabályozott jogorvoslati lehetőség, gyakorlatilag azonban a német, francia és spanyol ellentmondásra jellemző szabadsággal mutat rokonságot.

5/2/2. Az ellentmondás határideje

²²¹ GRUNSKY, Wolfgang: Der verfahrenseinleitende Schriftschstück beim Mahnverfahren 245. o.

²²² GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 106. o.

²²³ öZPO 246. §; KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 145. o.

²²⁴ HELMREICH, Heinz: Erscheinungsformen des Mahnverfahrens im deutschsprachigen Rechtskreis 142. o.

Valamennyi vizsgált tagállamban jogszabály által biztosított határidő áll rendelkezésre az ellentmondás előterjesztésére. Napokban számított határidő jellemzi az olasz, görög és spanyol eljárást, így az olasz fizetési meghagyással szemben 40, a görög esetén 15, a spanyol eljárásban 20 napon belül terjeszthető elő a kötelezett részéről ellentmondás.²²⁵

Hetekben határozza meg az ellentmondás előterjesztésére nyitva álló határidőt a német és osztrák eljárás. A német jogban a kötelezett a meghagyás kézbesítéstől számított két héten belül élhet ellentmondással. A munkaügyi bíróság által alkalmazott fizetési meghagyások esetén az ellentmondási határidő egy hét.²²⁶ Az osztrák kötelezett (alperes) a fizetési meghagyással szemben a kézbesítéstől számított 4 héten belül élhet ellentmondással.²²⁷

A francia és a német fizetési meghagyásos szabályozás alkalmaz hónapokban meghatározott ellentmondási határidőt, amely a francia eljárásban egy hónap.²²⁸ A német eljárásról ugyan már szóltunk a határidőket hetekben meghatározó tagállamok körében, szükséges azonban jelen csoportban is megemlíteni a szabályozást, mivel a külföldi kötelezettel szemben kibocsátott fizetési meghagyások esetén egy hónapos ellentmondási határidőt biztosít a német ZPO.²²⁹

A határidő meghosszabbíthatóságával a vizsgált tagállamok közül az olasz szabályozásban találkozhatunk. Az ellentmondási határidő (40 nap) a kötelezett kérelmére, indokolt esetben 10 nappal meghosszabbítható, és legfeljebb 60 nap lehet a teljes időtartama.²³⁰

Valamennyi határidő számításának kezdő időpontja a fizetési meghagyás kézbesítéséhez kapcsolódik. A fizetési meghagyások kézbesítése a vizsgált tagállamok döntő többségében postai szolgáltató igénybevételével történik.²³¹ A szolgáltató a kézbesítés megtörténtéről a kézhezvétel időpontját tartalmazó igazolás visszajuttatásával értesíti a kibocsátó tagállami hatóságot.²³²

²²⁵ BALBI, Celso E.: Injonction de payer: Le modèle italien 186. o.; NIKOLOPOULOS, G.: Order for Payment in Greece 169. o.; DELCASSO, Jean Paul Correa: La procédure d'injonction de payer en Espagne 245. o.

²²⁶ ZPO 692. § (1) bek. 3. pont

²²⁷ öZPO 248 §.

²²⁸ EBENBICHLER, Gerhard: Die französische Procédure d'injonction de payer 67. o.; BELTZ, Karl-Heinrich: Unterschiede des Mahnverfahren im deutschen und französischen Recht 538. o.

²²⁹ ZPO 703d. §

²³⁰ BALBI, Celso E.: Injonction de payer: Le modèle italien 186. o.; GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 93. o.

²³¹ A kivétel a francia közvetlen kézbesítés. Lásd ehhez 4/5. pont.

²³² Lásd ehhez: GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 60., 81., 86., 93., 99., 106. o.

A határidő elteltével a fizetési meghagyást úgy kell tekinteni, hogy azt ellentmondással nem támadták meg. Az elkésett ellentmondást az eljáró tagállami hatóság hivatalból elutasítja. Az elutasítás, mint jogkövetkezmény alól a német kétfokú fizetési meghagyásos eljárás kivételt teremt, mivel a kötelezett ellentmondási határidő elteltével, de még a végrehajthatóvá nyilvánító határozat kibocsátása előtt benyújtott beadványát a második határozat elleni jogorvoslatként (Einspruch) értelmezi, és ezzel peres útra tereli az eljárást.²³³

5/2/3. Az ellentmondás joghatása

A határidőben benyújtott ellentmondás megakadályozza a fizetési meghagyás jogerőre emelkedését, jogerős határozat hiányában nem kerülhet sor végrehajtásra. A jogosulnak - a végrehajtható határozat elnyerése érdekében - rendes polgári peres eljárásban kell folytatnia a kötelezettel szembeni igényérvényesítést.²³⁴

Az ellentmondás ezen hatásai valamennyi vizsgált tagállami eljárásban ismertek. Mégis találkozhatunk lényeges eltérésekkel azzal kapcsolatban, hogy a kötelezett védekezése a meghagyás további sorsát hogyan befolyásolja, illetve hogy a nemperes eljárásból a perbe történő átmenet mennyiben tekinthető automatikus lépésnek.

Az ellentmondás fizetési meghagyásra gyakorolt közvetlen hatását tekintve két csoportra oszthatóak a tagállami megoldások. A francia²³⁵, görög²³⁶, és olasz²³⁷ eljárás jellemzője, hogy az ellentmondás hatására perré alakuló eljárásban a meghagyás vizsgálata képezi az eljárás tárgyát. Így az eljáró bíróság a vizsgálat eredményétől függően ítéletével megerősíti (helybenhagyja) vagy hatályon kívül helyezi a meghagyást. Ezzel szemben az osztrák, német és svéd eljárásban az ellentmondás önmagában hatályon kívül helyezi a kibocsátott meghagyás, és ezért a peres eljárásban a feleknek úgy kell álláspontjaikat tényekkel és bizonyítékokkal alátámasztani, mintha fizetési meghagyásos eljárás lefolytatására nem is került volna sor.²³⁸

A másik vizsgálható szempont a fizetési meghagyásos eljárásból peres eljárásba történő átmenetet érinti, azaz a kötelezett ellentmondása automatikus átvezetést

²³³ ZPO 700. §

²³⁴ COM (2002) 746. 41. o.

²³⁵ EBENBICHLER, Gerhard: Die französische Procédure d'injonction de payer 67. o.; FERRAND, Frédérique: La procédure d'injonction de payer en droit français 146. o.

²³⁶ NIKOLOPOULOS, G.: Order for Payment in Greece 169. o.

²³⁷ BALBI, Celso E.: Injonction de payer: Le modèle italien 186.o.

²³⁸ COM (2002) 746. 41. o.

eredményez-e, vagy a feleknek, legfőképpen a jogosultnak a feladatává válik-e a peres eljárás megindítása. Ausztriában²³⁹, Franciaországban²⁴⁰, Olaszországban²⁴¹ és Portugáliában²⁴² az ellentmondás automatikus perré alakító hatásáról kell beszélni, míg Németországban²⁴³, Luxemburgban a felek valamelyikének kérelmére indul meg a peres eljárás.²⁴⁴

Spanyolországban mindkét megoldás ismert, mivel 3000 Eurot meg nem haladó követelés esetén automatikusan alakul perré a fizetési meghagyásos eljárás, ezen összeghatár fölött a jogosult erre irányuló kérelmét követeli meg az eljárásjogi szabályozás.²⁴⁵

A fél kezdeményezéséhez köthető peres eljárás további kérdést vet fel azonban a kérelmezés határidejével kapcsolatban. A spanyol szabályozásban egy hónap, Svédországban 4 hét, Luxemburgban 6 hónap áll a fél rendelkezésre, hogy a peres eljárás megindítása iránti kérelmét előterjessze.²⁴⁶ A német megoldás sajátossága, hogy mindamellett, hogy a ZPO a felek feladatává teszi a peres eljárás kérelmezését, a perré alakítás iránti kérelem már a meghagyás kibocsátása iránti kérelemben is szerepeltethető.²⁴⁷ A gyakorlatban a két kérelem általában együtt jár, melynek hatása, hogy az ellentmondás benyújtásával a fizetési meghagyásos eljárás automatikusan alakul át peres eljárássá.²⁴⁸

5/2/4. A perre hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság

A kötelezett által előterjesztett ellentmondás hatására az osztrák, francia, olasz, portugál és - 3000 Eurot meg nem haladó követelés esetén - a spanyol fizetési meghagyásos eljárás perré alakul át. A német és - 3000 Eurot meghaladó követelés érvényesítése esetén - a spanyol szabályozás alapján a felek valamelyikének kérelmére kerül sor peres eljárás lefolytatására.

²³⁹ HELMREICH, Heinz: Erscheinungsformen des Mahverfahrens im deutschsprachigen Rechtskreis 143. o.

²⁴⁰ BELTZ, Karl-Heinrich: Unterschiede des Mahnverfahren im deutschen und französischen Recht 538. o.

²⁴¹ BALBI, Celso E.: Injonction de payer: Le modèle italien 186.o.

²⁴² FREITAS, José Lebre de: L'injonction de Payer dans la loi Portugaise 231.o.

²⁴³ ZPO 696. § (1) bek.

²⁴⁴ A német és luxemburgi fizetési meghagyásos szabályozás alapján mindkét félnek lehetősége van a kérelem előterjesztésére, mivel a kötelezettnek is érdekében állhat annak jogerős határozattal történő megállapítása, hogy a jogosult által érvényesített követelés nem áll fenn a kötelezett o.án. COM (2002) 746. 41-42. o.

²⁴⁵ DELCASSO, Jean Paul Correa: La procédure d'injonction de payer en Espagne 246. o.

²⁴⁶ COM (2002) 746. 42. o.

²⁴⁷ ZPO 696. § (1) bek.

²⁴⁸ KORMANN, Johannes Maximilian Das neue Europäische Mahnverfahren 143. o.

A fizetési meghagyásos eljárást követő peres eljárás az adott tagállam polgári perre vonatkozó szabályai alapján zajlik. Első kérdésként az vetődik fel, hogy melyik bíróság jogosult eljárni a perré alakult eljárásban. Ennek a kérdésnek a megválaszolásához vissza kell utalnunk a 2. szempontcsoport 2/1. és 2/2. szempontja alatt bemutatott tagállami megoldásokra. Az eljáró tagállai bíróságok (hatóságok) hatáskörével kapcsolatban megállapítható, hogy a német, francia és spanyol megoldásban a követelés mértékétől függetlenül egy meghatározott – a legalsóbb - bírósági szinthez kapcsolódik a fizetési meghagyások kibocsátása, míg Ausztria, Olaszország, Görögország és a szabályozott felső értékhatár miatt Spanyolország esetén a perre vonatkozó hatásköri és illetékességi szabályok alapján járnak el a bíróságok a meghagyások kibocsátása esetén is.

Az illetékesség esetén arra a következtetésre juthattunk a 2/2. szempont alapján, hogy a vizsgált tagállamok döntő többségében a kötelezett (későbbi alperes) lakóhelyéhez, szokásos tartózkodási helyéhez igazodik a bíróság illetékessége. A német megoldás a jogosult lakóhelyéhez igazítja a területi munkamegosztást, mégpedig azzal a sajátossággal, hogy központi fizetési meghagyásos bíróságokat (zentrale Mahngerichte) jelöl ki az eljárás lefolytatására, és ezzel elszakítja az eljárást a perre illetékes bíróságok rendszerétől.

Azon tagállamokban, ahol mind a hatáskör, mind az illetékesség szempontjából a peres szabályokat látjuk érvényesülni a fizetési meghagyásos eljárásokban, így Ausztriában, Olaszországban, Görögországban és Spanyolországban, a két eljárás közötti technikai átmenet problémamentesnek tekinthető. Azon a bíróságon alakul perré az eljárás, ahol a meghagyás kibocsátása is megtörtént. A bíróság rendelkezik a per lefolytatásához szükséges iratanyaggal, hiszen kezdettől fogva ő járt el az ügyben.

Ezzel szemben az eltérő hatásköri és/vagy illetékességi szabályozás külön jogszabályi rendelkezéseket feltételez az ellentmondást követő ügyintézésre, iratbeszerzésre. A német fizetési meghagyásos eljárásban mind a hatáskör, mind az illetékesség kapcsán eltérésekkel találkoztunk a perre vonatkozó szabályokhoz képest. Ennek következtében a perré alakuláskor a meghagyásos eljárásban eljáró bíróságnak a perre illetékes, illetve a felek által kikötött bírósághoz kell továbbítania az iratokat.²⁴⁹ Ezzel egyidejűleg lezárul a fizetési meghagyásos eljárás, és megszűnik

²⁴⁹ HELMREICH, Heinz: Erscheinungsformen des Mahverfahrens im deutschsprachigen Rechtskreis 110. o.

a Rechtspfleger szerepe is, megindul a polgári peres eljárás és a bíró feladatkörébe kerül át az ügy.

A francia szabályozás a legalsóbb szintű bíróságokhoz kapcsolja a fizetési meghagyásos eljárásokat, és a hatásköri szabályozáson az ellentmondás folytán bekövetkező automatikus perré alakulás esetén sem kíván változtatni. Ennek eredményeképpen akkor is a helyi bíróság jár el, ha a követelés értéke miatt az igényérvényesítés már nem tartozna a helyi bíróság peres hatáskörébe. Tehát – a német megoldással szemben - nem kerül sor áttételre, a meghagyást kibocsátó bíróság rendelkezik hatáskörrel a perre is. Ez a szabályozás azonban megakadályozhatja, hogy a jogosult igényének érvényesítésével magasabb szintű és szakmailag magasabb színvonalú bírósághoz jusson el. Amennyiben a jogosult perré alakulás esetén el akarja kerülni a helyi bíróság eljárását, le kell mondani a fizetési meghagyásos eljárás igénybevételéről, és igényét polgári peres eljárásban kell érvényesítenie. Azaz keresetlevelet kell a bírósághoz benyújtania, és jogi képviselőt kell meghatalmaznia.²⁵⁰

A perré alakult eljárásban a bíróság feladata, hogy az adott tagállam szabályainak megfelelő határidőn belül kitűzze a szóbeli tárgyalást, és a feleket megidézze. A kérelmező (továbbiakban felperes) számára az idézéssel együtt a kötelezett ellentmondását is kézbesítik.²⁵¹

5/3. A fizetési meghagyás hatálya ellentmondás hiányában (jogerőre emelkedés)

A fizetési meghagyással szemben rendelkezésre álló jogorvoslat (ellentmondás) előterjesztésére nyitva álló határidő eredménytelen eltelte a vizsgált tagállami eljárási szabályozásokban eltérő joghatásokkal bír attól függően, hogy az adott tagállami fizetési meghagyásos eljárás egy- vagy kétfokozatúnak tekinthető.

Az egyfokú eljárásban a kötelezettnek egy alkalommal van lehetősége a meghagyással szemben védekezésre. Amennyiben ezt elmulasztja, az eljárás lezárul, a fizetési meghagyás jogerőre emelkedik. A kétfokú fizetési meghagyásos eljárásban a fizetési meghagyás csak az első határozat, amely ellen amennyiben nem él ellentmondással a kötelezett, a bíróság végrehajthatóvá nyilvánító határozatot hoz, amely ellen a kötelezett újabb jogorvoslattal élhet. Ezen második jogorvoslat

²⁵⁰ BELTZ, Karl-Heinrich: Unterschiede des Mahnverfahren im deutschen und französischen Recht 538. o.

²⁵¹ HELMREICH, Heinz: Erscheinungsformen des Mahverfahrens im deutschsprachigen Rechtskreis 142. o.

elmaradásának következménye a végrehajthatóvá nyilvánító határozat jogerőre emelkedése. Ezért ebben az eljárástípusban a végrehajthatóvá nyilvánítás tekinthető a valódi mulasztáson alapuló befejező határozatnak.²⁵²

A vizsgált tagállami fizetési meghagyások tehát a jogorvoslati határidő(k) elteltével jogerőre emelkednek. A jogerős fizetési meghagyások végrehajthatóak.²⁵³ Eltéréseket tapasztalhatunk azonban azzal a kérdéssel kapcsolatban, hogy az egyes tagállami szabályozások hogyan kívánják a fizetési meghagyások jogerejét és végrehajthatóságát a jogosult számára igazolhatóvá tenni.

Az osztrák fizetési meghagyás ellentmondás hiányában automatikusan jogerőre emelkedik.²⁵⁴ A végrehajthatóságához nem szükséges külön íven kibocsátott végrehajthatóvá nyilvánító határozat, a jogosult a jogerős fizetési meghagyás alapján végrehajtási eljárást indíthat.²⁵⁵ Érdekesképpen meg kell jegyezni, hogy a végrehajtás elrendelése körében az osztrák bíróság mielőtt kiállítaná a végrehajtható okiratot a jogerős meghagyás alapján, megvizsgálja, hogy szabályszerű volt-e a meghagyás kézbesítése.²⁵⁶

Az osztrák megoldással találkozunk a görög szabályozásban is, mert a jogosult a görög fizetési meghagyás jogerőre emelkedésével egyben végrehajtható okiratnak is minősülő bírósági határozatot tart a kezében, amely a végrehajtás alapjául szolgál.²⁵⁷

A görög szabályozás sajátossága, hogy előzetesen végrehajthatónak tekinti a kibocsátott meghagyást, azaz már az ellentmondás előterjesztésére nyitva álló határidő eltelte előtt is megindítható a végrehajtási eljárás. A kötelezett által előterjesztett ellentmondás és az alapján meginduló rendes peres eljárás sem eredményezi automatikusan a végrehajtás felfüggesztését. A kötelezettnek kell alperesként a perben erre irányuló kérelmet előterjeszteni, amelynek az eljáró bíró mérlegeléssel hozott döntésével helyt adhat, és az ellentmondás folytán folyamatban lévő per lezárulásáig elrendelheti a végrehajtás felfüggesztését. A felfüggesztés biztosítékadásához is köthető.²⁵⁸

²⁵² HELMREICH, Heinz: Erscheinungsformen des Mahverfahrens im deutschsprachigen Rechtskreis 172. o.

²⁵³ COM (2002) 746. 45. o.

²⁵⁴ Mind az alaki, mind az anyagi jogerőhatás beáll ezen időpontban. Így az osztrák jogerős fizetési meghagyás azonos a jogerős marasztaló bírósági ítélettel. HELMREICH, Heinz: Erscheinungsformen des Mahverfahrens im deutschsprachigen Rechtskreis 173. o.

²⁵⁵ KODEK, Georg E.: Der Zivilprozess und neue Formen der Informationstechnik 472. o.

²⁵⁶ HELMREICH, Heinz: Erscheinungsformen des Mahverfahrens im deutschsprachigen Rechtskreis 173. o.

²⁵⁷ NIKOLOPOULOS, G.: Orders for payment in Greece 169. o.

²⁵⁸ GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 100. o.

A spanyol fizetési meghagyásos eljárásban a kötelezett ellentmondásának elmaradása esetén a bíróság kibocsát egy végzést a jogerőre emelkedésről, amelyet a végrehajtási eljárás megindítása követ.²⁵⁹ A jogosult részéről ehhez külön kérelemre nincs szükség.²⁶⁰ A végrehajtásra az ítéletek végrehajtására vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni. A kötelezett azonban a végrehajtás alatt megtámadhatja a meghagyás végrehajthatóságát. Továbbá a végrehajtást követően, mind a jogosult, mind a kötelezett a fizetési meghagyásos eljárásban érvényesített összeget, illetve a végrehajtással érintett követelések helyreállítását bírósági peres eljárás tárgyává teheti.²⁶¹

A francia és olasz szabályozásban a jogerős fizetési meghagyások végrehajthatósága nem automatikusan követi a jogerőre emelkedést, a jogosult végrehajthatóság megállapítása iránt előterjesztett kérelme szükséges hozzá.²⁶² A jogosult az ellentmondásra nyitva álló egy hónapos határidő elteltét követő további egy hónapon belül kérheti a végrehajthatóvá nyilvánító klauzula elhelyezését a fizetési meghagyáson.²⁶³ A gyakorlatban a kérelmező már a határidő elteltét megelőzően benyújthatja a klauzula iránti kérelmet, azonban az csak az ellentmondási határidő elteltével vagy az ellentmondás visszavonását követően kerül kibocsátásra.²⁶⁴ Ezt a megoldást támogatja a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem (formula) kialakítása is, amely a kibocsátására irányuló kérelem mellett a végrehajthatóvá nyilvánításra vonatkozó bírósági döntés meghozatalára vonatkozó kérelmet is magába foglalja. Így abban az esetben, ha kötelezett nem él ellentmondással, a bíróság a határidő elteltét követően azonnal végrehajthatóként záradékolja a jogerős meghagyást.²⁶⁵ A jogosult számára meghatározott kérelmezési határidő azonban jogvesztő jellegű, azaz a fizetési meghagyás érvényét veszíti, amennyiben a jogosult elmulasztja a kérelem egy hónapon beüli előterjesztését.²⁶⁶

Az olasz megoldás is megkívánja az ellentmondási határidő elteltét követően a meghagyás végrehajthatóvá nyilvánítását. A francia szabályozással megegyező

²⁵⁹ DELCASSO, Jean Paul Correa: La procédure d'injonction de payer en Espagne 239. o.

²⁶⁰ VOLZ, Gerhard W.: Reform des spanischen Zivilprozessrechtes, EuZW 1999. 259. o.

²⁶¹ RECHBERGER, Walter H. - KODEK, Georg E.: Das Mahnverfahren in den Mitgliedstaaten der EU - Generalbericht 15. o.

²⁶² GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 141. o.

²⁶³ BELTZ, Karl-Heinrich: Unterschiede des Mahnverfahren im deutschen und französischen Recht 538. o.

²⁶⁴ EBENBICHLER, Gerhard: Die französische Procédure d'injonction de payer 67. o.

²⁶⁵ BELTZ, Karl-Heinrich: Unterschiede des Mahnverfahren im deutschen und französischen Recht 538. o.

²⁶⁶ EBENBICHLER, Gerhard: Die französische Procédure d'injonction de payer 68. o.

módon nem születik különálló végrehajthatóvá nyilvánító végzés, hanem a bíró a meghagyás végrehajthatóságáról szóló tanúsítványt, klauzulát helyez el a meghagyáson.²⁶⁷

A német fizetési meghagyásos eljárás a kétfokú eljárási modellt követi, így miután a kötelezett nem él ellentmondással a meghagyással szemben, a jogosult - a bírósági költségek megfizetését és a két hetes ellentmondási határidő elteltét követően - kérelmezheti a végrehajthatóvá nyilvánító végzés kibocsátását.²⁶⁸ A kérelmezés végső határideje a meghagyás kézbesítésétől számított hat hónap, elmulasztása esetén a meghagyás elveszíti érvényességét.²⁶⁹ A végrehajthatóvá nyilvánítást a kötelezettnek hivatalból kézbesíteti a bíróság. Ettől kizárólag akkor kell eltekinteni, ha a jogosult a kérelmében a közvetlen, végrehajtó általi kézbesítést kérte.²⁷⁰

²⁶⁷ BALBI, Celso E.: Injonction de payer: Le modèle italien 171.o.

²⁶⁸ A végzés kibocsátása iránt előterjesztett kérelmében a jogosultnak meg kell jelölni, hogy történt-e a kötelezett részéről teljesítés, és ha igen, milyen összeget érintően. ZPO 699 § (1) bek.

²⁶⁹ ZPO 701 §

²⁷⁰ A megoldás előnye, hogy a bírósági alkalmazott közvetlenül a kézbesítést követően a foglalat is elvégezheti. ZPO 699 § (4) bek.

III. Az elektronikus fizetési meghagyásos eljárás német és osztrák modellje

Az európai modellek alkotásának második területét a fizetési meghagyásos eljárás elektronikus jellemzőinek feltárása képezi, melynek során a bevezető gondolatokban már említett magyar álláspont, a MOKK által is hivatkozott német és osztrák eljárás képezi a modellalkotás alapját. Ennek folytán eltekint a szerző további tagállamok elektronikus eljárásainak elemzésétől.

A vizsgálat célja, hogy kimutassa, milyen azonosságok és eltérések jelentkeznek a német és az osztrák fizetési meghagyásos eljárás elektronizációja során. A kutatás eszköze egy egységes szempontrendszer, melynek segítségével bemutatatható a két elektronikus eljárás, és levonhatóak a következtetések.

1. Az elektronikus fizetési meghagyásos eljárás kialakulása és intézményrendszere

1/1. Az elektronikus fizetési meghagyásos eljárás kialakulása Németországban

A fizetési meghagyásos eljárás hatékonyság-növelésének gondolata az 1960-as évek végén vetődött fel arra a probléma reagálva, hogy a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmek egyre növekvő száma miatt a bírósági fizetési meghagyásos eljárás már nem képes a feladatának hatékony betöltésére.²⁷¹

Az eljárás hatékonyságának jelentős csökkenését látva, a Baden-Württembergi Igazságügyi Minisztérium 1974-ben egy vizsgálat lefolytatását rendelte el, amelynek alapvető kérdése volt, hogy van-e lehetőség a fizetési meghagyásos eljárások automatizált, elektronikus lefolytatására.²⁷² Az 1976-os ZPO novella (Vereinfachungsnovelle)²⁷³ ezen vizsgálat eredményeire támaszkodva teremtette meg a fizetési meghagyásos eljárás gépi lefolytatásának eljárásjogi alapjait, amely nem volt más, mint a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmek vizsgálata körében a

²⁷¹ FÖRSCHLER, Hermann: Kann das gerichtliche Mahnverfahren seine Aufgaben noch erfüllen? JZ 1969. 103. o.

²⁷² HUHN, Dieter: Probleme der Automation im gerichtlichen Mahnverfahren, In: ANDRÉ, Achim (Hrsg.), Automation in Gerichts- und Verwaltungsverfahren, Berlin 1980. 42. o.; SEIDEL, Ulrich/BRÄNDLE, Wolfgang: Das automatische Mahnverfahren: Weiterentwicklung und Rationalisierungschancen, Köln 1989. 1. o.

²⁷³ Gesetz zur Vereinfachung und Beschleunigung gerichtlicher Verfahren (Vereinfachungsnovelle) 3. Dezember 1976. BGBl 3281

megalapozottság vizsgálatának eltörlése, és a tisztán formai kérelem-kontroll bevezetése.²⁷⁴

1982. október 1.-jén a Stuttgarti és a Stuttgart-Bad Cannstadt-i helyi bíróságon (Baden-Württemberg tartományban) megkezdte működését az új rendszer, mely a Stuttgarti modell elnevezést kapta.²⁷⁵ Tekintettel az ország föderális berendezkedésére, a német ZPO a tartományi kormányok hatáskörébe utalta a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmek számítógépes feldolgozását. Minden tartomány maga döntötte el, mikor és milyen keretek között vezeti be a gépi adatfeldolgozást a fizetési meghagyásos eljárásában, illetve melyik központi bírósághoz rendeli ezen eljárásait.²⁷⁶ Az egyes tartományokban így különböző időben teremtődött meg az elektronikus eljárás lehetősége, és némileg eltérő rendszerekkel is találkozhatunk.²⁷⁷

A szövetségi köztársaság egész területén végül - 25 év elteltével -, 2007. május 1.-jével vált lehetővé az elektronikus fizetési meghagyásos eljárás igénybevétele.²⁷⁸

1/2. Az elektronikus fizetési meghagyásos eljárás kialakulása Ausztriában

Az elektronikus eljárás kialakításának alapkövét az 1983-as Polgári eljárásjogi novella (Zivilverfahrensnovelle) tette le²⁷⁹, amely bevezette az osztrák ZPO (öZPO) 453., 453a §-aival az eljárás elektronikus lefolytatásának jogi alapjait. Általánosságban biztosította a fizetési meghagyásos eljárás számítógépes adatfeldolgozással történő elintézését, kötelezővé tette a formanyomtatványok igénybe vételét, és sajátos eljárási szabályokat rendelt alkalmazni az elektronikus eljárásban.²⁸⁰

Az eredeti rendszer 1986-ban az Innere Stadt Wien kerületi bíróságon kezdte meg működését. Ezzel egyidejűleg került bevezetésre az eljárás kötelező igénybe vételére

²⁷⁴ ZPO 691. §

²⁷⁵ Lásd ehhez: BASCHANG, Rolf/THEOBALD, Udo: Das „perfectionierte” Mahnverfahren, NJW 1974. 1985. o.; KELLER, Rolf: Die Automation des Mahnverfahrens – Schwerpunkte einer Projektentwicklung NJW 1981. 1181. o.; MAYER, Herbert: Die Automation des gerichtlichen Mahnverfahrens NJW 1983. 92. o.; SEIDEL, Ulrich/BRÄNDLE, Wolfgang: Das automatische Mahnverfahren 4. o.

²⁷⁶ ZPO 689. § (3) bekezdés, 703c (3) bekezdés

²⁷⁷ SEIDEL, Ulrich/BRÄNDLE, Wolfgang: Das automatische Mahnverfahren 3-4. o.; SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: Az automatizált fizetési meghagyásos eljárás Németországban és Ausztriában 16. o.

²⁷⁸ Ezen időponttól Szászországban és Thüringiában is lehetővé vált az elektronikus eljárás. SUJECKI, Bartosz: Das elektronische Mahnverfahren, Eine rechtsvergleichende und europarechtliche Untersuchung Mohr Siebeck Tübingen 2008. 123. o.

²⁷⁹ SUJECKI, Bartosz: Das elektronische Mahnverfahren 186. o.

²⁸⁰ SCHÖNAUER, Günter Wilfried: Das ADV-Mahnverfahren im Zivilprozess Graz 1997. 28-29. o.

vonatkozó öZPO szabály is.²⁸¹ A végleges és teljes automatizált adatfeldolgozáson alapuló rendszer 1995-ben valósult meg, és kezdte el működését.^{282 283}

Az osztrák igazságszolgáltatás magas színvonalú lehetőségeket biztosít az információs technológia igénybe vételéhez.²⁸⁴ Ehhez már korán felismerték, hogy a siker érdekében nem csak elméletben kell gondolkodunk erről a területről, hanem a valóságos alkalmazhatóságra kell hangsúlyt helyezni. Ennek eszközéül kötelező előírások megalkotása vagy egyéb ösztönzések, mint például az anyagi előnyök is szolgálhatnak.²⁸⁵ Mára ez a rendszer Európa legfejlettebb e-igazságszolgáltatási rendszerévé vált.²⁸⁶

Németországban és Ausztriában közel ugyanazon időszakra tehető az elektronikus eljárás kialakítására irányuló munkálatok megindulás és kiteljesedése.

A két vizsgált európai uniós tagállamban működő eljárás intézményrendszerével kapcsolatban megállapítható, hogy Ausztriában 1990 óta egy nagyon gyakorlatias, átgondolt rendszerrel működik az elektronikus kommunikáció a kérelmezők és a bíróságok között. Mindez jelentős költségcsökkenést és gazdasági bevételt eredményezett.²⁸⁷

²⁸¹ GOTTWALD, Thomas/VIEFHUES, Wolfram: Elektronischer Rechtsverkehr in Österreich MMR 2004. 792. o.

²⁸² SCHÖNAUER, Günter Wilfried: Das ADV-Mahnverfahren im Zivilprozess 30. o.; SUJECKI, Bartosz: Das elektronische Mahnverfahren 186. o.

²⁸³ Ausztriában az elektronikus polgári eljárások megvalósításának jogszabályi alapjait a bírósági szervezeti törvény (Gerichtsorganisationsgesetz) 1990-es módosítása teremtette meg (Lásd ehhez: Gerichtsorganisationsgesetz (GOG) 89a-89d. §ai); Ezáltal az elektronikus kommunikáció a felek és a bíróságok között lehetővé vált. Elektronikus beadványok nyújthatók be az illetékes bírósághoz, illetve elektronikus kikérdezések is fogadhatóak. Tehát a bírósági ügyintézés elektronikusan is működtethető. BOSINA, Josef/SCHNEIDER, Martin: Die elektronische Klage Wien 1990. 15. o.

²⁸⁴ Ekként számos elektronikus nyilvántartás létrehozatala mellett a végrehajtási eljárásban is működik az elektronikus eljárás. 2004 óta biztosított az elektronikus iratbetekintés. GOTTWALD, Thomas: Aktuelles zum IT-Einsatz in der österreichischen Justiz, in: SCHWEIGHOFER, Erich/LIEBWALD, Doris/KREUZBAUER, Günther/MENZEL, Thomas (Hrsg.): Informationstechnik in der juristischen Realität, Jahrbuch Rechtsinformatik, Wien 2004. 319-321. o.; GOTTWALD, Thomas/VIEFHUES, Wolfram: Elektronischer Rechtsverkehr in Österreich 794. o.; KODEK, Georg E.: Der Zivilprozess und neue Formen der Informationstechnik 473. o.

²⁸⁵ GOTTWALD, Thomas/VIEFHUES, Wolfram: Elektronischer Rechtsverkehr in Österreich 797. o.

²⁸⁶ Az osztrák rendszer sajátossága, hogy számos többlépcsős szolgáltatást is biztosít a meghagyások kibocsátásán, végrehajtási lap kiállításán, postázásán kívül. Így biztosított az elektronikus iratbetekintés, elektronikus kommunikáció a felek között is, online helpdesket üzemeltet, össze van kapcsolva a lakcímnnyilvántartással, a társadalombiztosítási nyilvántartásokkal, elektronikus illetékbeszedési rendszert tartalmaz, a bírósági ügyintéző munkáját határozatszerkesztővel segíti. SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: Az automatizált fizetési meghagyásos eljárás Németországban és Ausztriában 18. o.

²⁸⁷ Kb. 20 millió euróra tehető az az összeg, amelyet a postai kézbesítés kiváltásával meg lehet spórolni az államkassza számára. Lásd erről: GOTTWALD, Thomas/VIEFHUES, Wolfram: Elektronischer Rechtsverkehr in Österreich 795. o.

Az osztrák intézményrendszer stabilitásához képest Németországban jelenleg is sokszínű képpel találkozunk. Ennek oka abban keresendő, hogy míg Ausztriában szövetségi hatáskörben került kialakításra a rendszer, addig Németországban a szövetségi és tartományi hatáskörök között megosztott az elektronizáció megvalósítása.²⁸⁸ A sokféleség abban nyilvánul meg, hogy az eredetileg bevezetett és tesztelt rendszer mellett/helyett több próbaeljárást is futtattak/futtatnak a tartományok.²⁸⁹ Így az osztrák egységességgel szemben Németországban 16 tartomány sokszínű és sajátos automatikus adatfeldolgozási rendszerével kell számolni. Emellett az egyes szakbírószágok létrehozatala is nehezíti az elektronikus eljárás átlátható és egységes megvalósítását.²⁹⁰

A rendszer kialakítására vonatkozó munkálatok és a teljes megvalósulás időpontjait vizsgálva azt láthatjuk, hogy Németország esetében 25 év, Ausztriában 9 év elteltével beszélhetünk az elektronikus fizetési meghagyásos eljárás megteremtődéséről.

2. A részvétel formái és a részvételre jogosultak köre az elektronikus eljárásban

2/1. Részvétel a német elektronikus fizetési meghagyásos eljárásban

A német elektronikus eljárás kérelmezése kialakulásától kezdődően több módosuláson is átesett, és alkalmazkodott a megváltozott technikai lehetőségekhez. Kezdetben a kérelmeket a bíróságok iktatták be, vezették be a számítógépes rendszerükbe, illetve a kérelmező adathordozón (magnószalag, lemez) nyújthatta be a kérelmét az illetékes bíróságra. Előbbi esetben a hagyományosan papír alapon benyújtott kérelmek adatait rögzítették a számítógépes rendszerbe. Utóbbi kérelem-benyújtási mód az ún. Datenträgeraustausch (DTA)-Mahnverfahren (adathordozócserén alapuló eljárás) elnevezéssel vonult be a köztudatba.²⁹¹ A fizetési

²⁸⁸ SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: Az automatizált fizetési meghagyásos eljárás Németországban és Ausztriában 17-18. o.

²⁸⁹ Lásd erről: GOTTWALD, Thomas/VIEFHUES, Wolfram: Elektronischer Rechtsverkehr in Österreich 795. o.

²⁹⁰ GOTTWALD, Thomas/VIEFHUES, Wolfram: Elektronischer Rechtsverkehr in Österreich 795. o.

²⁹¹ MAYER, Herbert: Die Automation des gerichtlichen Mahnverfahrens 92. o.; HESS, Burkhard: Das automatische Mahnverfahren CR 1991. 245-246. o.; SALTEN, Uwe: Modernes Mahnverfahren – Datenträgeraustausch DFÜ, Beleglesung NJW-CoR 1996. 312-313. o.; SEIDEL, Ulrich/BRÄNDLE, Wolfgang: Das automatische Mahnverfahren 5. o.

meghagyás kibocsátása iránti kérelmet tartalmazó adathordozó a bírósági gyakorlatban túlnyomó részt flopi lemez volt.²⁹²

Az elektronikus adat(hordozó)cseré rendszerében való részvétel két feltétel teljesítésével válik elérhetővé: be kell szereznie a kérelmezőnek a szükséges fizetési meghagyásos eljárásra vonatkozó programot, valamint egy formátlan kérelemmel a rendszerben való részvétel engedélyezését kell igényelnie.^{293 294}

Az eljárás sajátossága, hogy a részvételi kérelem benyújtását követően a kérelmező egy nyolc jegyből álló azonosító kódot kap, amely valamennyi személyes adatát, valamint a meghatalmazottjának adatait is tartalmazza.²⁹⁵

A fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmet végső soron a jogosult saját számítógépén – az azon működtetett hivatalos program segítségével – készíti el, amelyet eltárol az adathordozón. Ezen kérelmezési módozatban az ügyek többsége mágneslemezen, pendrive-on került benyújtásra.²⁹⁶

A kérelmező az adathordozóhoz egy aláírt kísérőiratot is csatol (a kérelme kinyomtatott és aláírt példányát), amely lehetőséget biztosít a bíróság számára annak megvizsgálására, hogy valamennyi, az adathordozó lévő adat megfelelően beolvasására és feldolgozásra került-e.²⁹⁷ Az adathordozó és a kísérőirat ezt követően

²⁹² A kezdetektől tekintve a szóba jöhető adathordozókról lásd: BECKMANN, Udo: Mahnen per Diskette, NJW-CoR 1994. 312-314. o.; SALTEN, Uwe: Modernes Mahnverfahren 315. o.; SCHMIDT, Jürgen: Elektronische Datenverarbeitung im Mahnverfahren, München 1990. 198. o.

²⁹³ A kérelemnek tartalmaznia kell a kérelmező személyes adatait, a bankszámlájának számát, és a hozzá kapcsolódó banki beszédési meghatalmazást. Emellett a kérelmezőnek meg kell jelölnie a rendelkezésére álló számítógépes szoftver és hardver állapot, valamint a bírósággal létesített kapcsolat mértékét. SUJECKI, Bartosz: Das elektronische Mahnverfahren 125. o.; SELBMANN, Ralf H.: Das Mahnverfahren Aussergerichtlicher und gerichtlicher Forderungseinzug und konventionelles und automatisiertes Mahnverfahren, Haufe Mediengruppe Freiburg-Berlin-München-Würzburg-Zürich, 2001. 266. o.

²⁹⁴ További feltétel, hogy a kérelmező és a bíróság által alkalmazott elektronikus feldolgozási rendszer kompatibilis legyen egymással. A kérelmező ún. teszt-adathordozóval kipróbálhatja, hogy közte és a bíróság között megfelel-e a rendszer az előírt feltételeknek. SELBMANN, Ralf H.: Das Mahnverfahren 270. o.; SCHMIDT, Jürgen: Elektronische Datenverarbeitung im Mahnverfahren 196. o.

²⁹⁵ SALTEN, Uwe/GRÄVE, Karsten: Gerichtliches Mahnverfahren und Zwangsvollstreckung, 3. Auflage Köln 2007. 25. o.; SALTEN, Uwe: Modernes Mahnverfahren 315. o.; SEIDEL, Ulrich/BRÄNDLE, Wolfgang: Das automatische Mahnverfahren 8. o.; SUJECKI, Bartosz: Das Mahnverfahren, Heidelberg 2007. Rn. 239.; Így az adatok helyett a kérelmező az azonosító segítségével kommunikálhat a bírósággal. A bírósági iratokban az azonosító helyett azonban mindig a kérelmező adatai találhatók majd meg. Az azonosító - és abban megadott bankszámla adat - alkalmas arra is, hogy a bíróság beszédési megbízást bocsásson ki, amellyel a bírósági eljárás költségeit és az egyéb költségeket automatikusan a bírósági kasszába beszedje. SUJECKI, Bartosz: Das elektronische Mahnverfahren 125. o.

²⁹⁶ SELBMANN, Ralf H.: Das Mahnverfahren 263. o.; SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: Az automatizált fizetési meghagyásos eljárás Németországban és Ausztriában 17. o.

²⁹⁷ A kísérőirathoz lásd részletesen: BECKMANN, Udo: Mahnen per Diskette 37-38. o.; HESS, Burkhard: Das automatische Mahnverfahren 245-247. o.; SUJECKI, Bartosz: Das Mahnverfahren Rn. 241.; SELBMANN, Ralf H.: Das Mahnverfahren 264. o.

általában postai úton kerül benyújtásra az illetékes bírósághoz.²⁹⁸ A kérelmezés utolsó momentumaként az adathordozón lévő kérelem adatai a bírósági számítógépes rendszerbe kerülnek elhelyezésre és feldolgozásra.²⁹⁹

1990-től a ZPO 690. § (3) bekezdése megteremtette a jogi alapjait a kérelmek elektronikus továbbításának.³⁰⁰ Ezáltal létrejött az ún. Datenfernübertragung (DFÜ) Mahnverfahren, azaz az adattovábbításon alapuló eljárási modell. Az elektronikus eljárás ezen formája nyomán a kérelem adatai elektronikusan (tárgyasult alak nélkül) jutnak el közvetlenül az illetékes bírósághoz. A kérelmező saját számítógépén elkészített kérelmét az adattovábbításhoz rendszeresített hivatalos program elektronikus jelekké alakítja, amelyet az adattovábbító vonalon keresztül a bíróság számítógépes rendszerébe juttat el. A kérelem számítógép által értelmezhető, olvasható szöveggént kerül elraktározásra.³⁰¹ Így az adattovábbítás ezen módozata olyan kérelmezők számára könnyíti meg a bírósághoz fordulást, akik rendelkeznek telex, teletex, telefax felhasználási lehetőséggel.³⁰²

A DFÜ-eljárás már egy jelentős hardver fejlesztést igényelt a bíróságokon. Ez a fejlesztés a szövetségi állami struktúra ellenére egy egységes koordinációs hatóságot hívott életre, amely az elektronikus fizetési meghagyásos eljárás lefolytatására volt hivatott. Ez a hatóság a Baden-Württembergi Igazságügyi Minisztérium volt, amely azon tevékenykedett, hogy egész Németországban egységesen folyjanak le az eljárások, és dolgozott az elektronikus fizetési meghagyásos eljárás továbbfejlesztésén.³⁰³

Bartosz Sujecki a DFÜ-eljárást az online-kérelmezés első, megalapozó lépésének tekinti³⁰⁴, mellyel egyet kell értenünk, mivel valamennyi, a továbbiakban bemutatásra kerülő elektronikus kérelmezési lehetőség a DFÜ eljárással megteremtett jogszabályi és technikai alapból indul ki.

A PofiMahn kérelmezés ötvözi a DTA és a DFÜ eljárás elemeit, amelyeket internetes alapra helyez, és ezáltal elindítja a modern technikai lehetőségekhez

²⁹⁸ A postai úton történő benyújtás hibájaként tekinthető, hogy az összes benyújtott lemez kb. 1,5 %-a a továbbítás során megsérül. Lásd erről: GRÄVE, Karsten/LUKIES, Dietmar: Der Königsweg NJW-CoR 1998. 228. o.; SUJECKI, Bartosz: Das Mahnverfahren Rn. 241.

²⁹⁹ BECKMANN, Udo: Mahnen per Diskette 37-38. o.; SUJECKI, Bartosz: Das Mahnverfahren Rn. 241.; SALTEN, Uwe: Modernes Mahnverfahren 313. o.

³⁰⁰ Rechtspflege-Vereinfachungsgesetz vom 17.12. 1990, BGBl I. 1990. 2847. o.

³⁰¹ SELBMANN, Ralf H.: Das Mahnverfahren 263. o.; HOLCH, Georg: Geändertes Mahnverfahren - neue Vordrucke NJW 1991. 3179. o.

³⁰² SCHMIDT, Jürgen: Elektronische Datenverarbeitung im Mahnverfahren 205. o.

³⁰³ SUJECKI, Bartosz: Das elektronische Mahnverfahren 123. o.

³⁰⁴ SUJECKI, Bartosz: Das elektronische Mahnverfahren 123. o.

illeszkedő kérelmezési módzatok kialakulását. Tehát egy web-es (internetes) alapú elektronikus adatcserét tesz lehetővé a túlnyomórészt professzionális kérelmezők és a fizetési meghagyásos bíróságok között.³⁰⁵ A részvétel feltétele - a számítógépes hardver és szoftver állományon túl -, egy minősített aláírással ellátott aláírási kártya és a hozzá kapcsolódó kártyaolvasó.³⁰⁶ Ebből adódóan az elektronikus adatcsere ezen formájában való részvétel is kérelemhez kötött.

A DTA-eljáráshoz hasonlóan itt is megtörténik a kérelmező és a bírósági számítógépes program kompatibilitásának tesztelése, amelyet egy személyes azonosító követ, amennyiben a ProfiMahn rendszerben a kérelmező részvétele lehetővé vált. Az azonosító mellett azonban a kérelmezőnek egy elektronikus postafiókot is kell nyitnia bíróság számára, ahol a bírósági tájékoztatások elhelyezhetők a kérelmező számára.³⁰⁷ Ezek a professzionálisan megalkotott rendszerek ugyanis lehetővé teszik, hogy a kérelmező elektronikus értesítést kapjon a kézbesítésről, a kézbesítés sikertelenségéről, az illetékekről, illetve minden az eljárással kapcsolatos körülményről.³⁰⁸

A Profimahn rendszer korlátozó sajátossága azonban, hogy minden fizetési meghagyást kibocsátó bíróságon külön kell kérelmezni a részvételt, tehát az azonosító kizárólag egy adott bíróság tekintetében áll rendelkezésre.³⁰⁹

A kérelmezés menete a következő: a hozzáférési adatok felhasználásával a kérelmező az ún. ProfiMahn-Modul segítségével előállítható kérelmek közül kiválasztja a kívánt kérelmet. A kitöltést követően elhelyezi rajta elektronikus aláírását (azaz lezárja a kérelemét), és elektronikusan megküldi a meghagyásos bíróságnak. Erről egy elektronikus átvételi elismervényt kap a kérelmező, amely a meghagyás adatainak benyújtásával egyidejűleg egy automatikus közlemény formájában a kérelmező elektronikus postafiókjában jelenik meg.³¹⁰

Azzal a céllal, hogy a fizetési meghagyásos eljárás elektronikus formáját a kevesebb számú kérelmet benyújtó kérelmezők számára is elérhetővé tudják tenni, bevezetésre

³⁰⁵ A ProfiMahn-kérelmezésről részletek a www.profimahn.de o.on megtalálhatóak. (Letöltés ideje: 2009. június 10.); SUJECKI, Bartosz: Das Mahnverfahren Rn. 224.

³⁰⁶ SUJECKI, Bartosz: Das elektronische Mahnverfahren 126. o.

³⁰⁷ SUJECKI, Bartosz: Das elektronische Mahnverfahren 126. o.

³⁰⁸ SALTEN/Gräve: Gerichtliches Mahnverfahren und Zwangsvollstreckung, 4. aktualisierte Auflage. Köln, Oktober 2009. 34. o.

³⁰⁹ SUJECKI, Bartosz: Das elektronische Mahnverfahren 126. o.

³¹⁰ SUJECKI, Bartosz: Das Mahnverfahren Rn. 245.

került az ún. online-kérelmezés lehetősége (Online-Mahntrag).³¹¹ Ezzel az interneten keresztül biztosított, ingyenes lehetőséggel a kérelem kiállítható, kinyomtatható, és hagyományos módon benyújtható a bírósághoz, illetve lehetőség van elektronikus benyújtásra is.³¹²

A kérelmezés ezen formájának különlegessége, hogy a kérelmező egy online űrlapot tölt ki. Különösen nagy előnyt jelent, hogy a kérelmező minden egyes pont esetén segítséget vehet igénybe, hiszen az interneten képfájlok, ábrák segítik, hogy mindent pontosan az eljárás, illetve a software által megkívánt módon töltsön ki. A rendszer már a kitöltés közben ellenőrzi az adatok helyességét, és megfelelő iránymutatásokat ad. Tehát a program a kérelem kiállításának minden lépését magyarázattal látja el, és a bevitt adatokat megfelelőségi vizsgálatnak veti alá. Így a laikus kérelmező lehetőséget kap arra, hogy jogi segítség, képviselő nélkül, az eljárási költségek alacsony szinten tartásával nyújthassa be a kérelmét. A kérelmezés hatékonyságát alapvetően előmozdítja az adatbevitelt követő megfelelőségi vizsgálat, amely által hiánytalan kérelmeket tudunk a bírósághoz benyújtani, így az eljárás időtartama is kevesebbre szorítható.³¹³

Az online-kérelmezés feltétele alapvetően egy internet hozzáféréssel ellátott számítógép. Az elkészített online-kérelem benyújtása kapcsán választási lehetőséget kap a kérelmező. A kérelem benyújtható elektronikusan, amelyet azonban további feltételhez kötött: rendelkeznie kell egy speciális programmal (Java Web Start és OptiMahnSign), valamint minősített aláírást tartalmazó aláírási kártyával és kártyaolvasóval.³¹⁴ Ezen megoldás igénybe vétele esetén a kérelem adatainak beérkezését követően a bírósági számítógépes rendszer visszaigazolást küld a kérelmezőnek.³¹⁵ Az online kérelem kitöltést követő online benyújtás a ProfiMahn kérelmezés modern technikai lehetőségeihez igazodó változatát jeleníti meg.

Egyszerűbb megoldásként az Online-Mahntrag nyomtatási funkciójának igénybevételével lehetővé teszi a kérelem kinyomtatást, és bírósághoz történő hagyományos eljuttatását. A online-kérelmezés kisegítő megoldásként kell szólnunk kell az ún. „Barcode- fizetési meghagyás iránti kérelemről”. 2006-ban a legtöbb

³¹¹ Az online-kérelmezésről részletek a www.online-mahntrag.de, valamint a www.optimahnooffice.de oldalakon megtalálhatóak. (Letöltés ideje: 2009. június 10.)

³¹² SUJECKI, Bartosz: Das elektronische Mahnverfahren 127. o.

³¹³ SUJECKI, Bartosz: Das elektronische Mahnverfahren 127. o.

³¹⁴ SUJECKI, Bartosz: Das Mahnverfahren Rn. 246.

³¹⁵ SALTEN, Uwe/GRÄVE, Karsten: Gerichtliches Mahnverfahren und Zwangsvollstreckung, 3. Auflage 19. o.; SUJECKI, Bartosz: Das Mahnverfahren, Rn. 251.

fizetési meghagyással foglalkozó bíróságon megteremtették annak a lehetőségét, hogy a kérelmező a kérelem összes elemét online rögzíthesse, majd kérelmét a kereskedelembe szokásos fehér, A/4-es papírra kinyomtatva postára adással juttathatja el a bírósághoz.³¹⁶

Ez a kérelem-benyújtás átmenet képez a papír alapú kérelmezés és az elektronikus kérelmezés között. A kérelmező számára abból származik előny ez esetben, hogy a kérelmet aláírását tároló kártya nélkül használni tudja, valamint a hivatalos papír alapú formula beszerzésétől is megkíméli magát. A bíróság számára pedig az előny abban áll, hogy a kinyomtatott kérelem egy vonalkóddal ellátott papírlapon kerül beadásra, a bíróság pedig a kérelmen szereplő adatokat egyszerűen, gyorsan tudja szkennelni.

Kormann szerint az eljárás a bevásárlóközpontok pénztárgépeinek működéséhez hasonlítható, amikor a vonalkódos papír alapú kérelmek adatait a bíróságok szkenneléssel rögzítik a számítógépes rendszerben.³¹⁷ Ez az alternatíva azon kérelmezők számára lehet tehát hasznos, akik rendelkeznek internet hozzáféréssel, de aláírásukat tároló kártyával nem, ekként az online kérelem-benyújtásra nincs módjuk.³¹⁸

A fenti kérelmezési módok nyomán megállapíthatjuk, hogy a fizetési meghagyás kibocsátása iránti elektronikus kérelmezés kezdetben túlnyomó részben a nagyhitelezők érdekeit, és az eljárás hatékonyabb lefolytatását kívánta szolgálni. Mára már a kisebb követeléseket érvényesíteni kívánó jogosultak (az ún. one-shot players) számára is elérhetővé vált az elektronikus kérelmezés.³¹⁹

Így - a különböző jogosulti kör figyelembe vételével – több, fentebb röviden bemutatott formája is ismert az eljárás igénybevételének. Sujecki három formát említ, amelyek a következők: DTA-Mahnverfahren, ProfiMahn, Online-Mahntrag.³²⁰ Kormann – a ZPO alapján³²¹ - két alapvető elektronikus kérelmezési lehetőségről szól, a DTA és a DFÜ- eljárásról. Azonban ő is hozzáteszi, hogy ezeken túl igénybe vehető a ProfiMahn és az Online-Mahntrag lehetősége is.³²²

³¹⁶ KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 186. o.

³¹⁷ KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 186. o.

³¹⁸ KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 186. o.

³¹⁹ SUJECKI, Bartosz: Das elektronische Mahnverfahren 124. o.

³²⁰ SUJECKI, Bartosz: Das elektronische Mahnverfahren 124. o.

³²¹ Münchkomm ZPO (-Holch) 690. § Rn. 35.

³²² KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 185. o.

A német (elektronikus) fizetési meghagyásos eljárást kérelmezők számára tehát hagyományos (papír alapú és szóbeli), valamint elektronikus kérelem benyújtásra is lehetőség van. Nem tekinthető korlátozásmentesnek a kérelmezés formája azonban az ügyvédek számára, akik 2008. december 1.-jétől kizárólag az elektronikus kérelmezés lehetőségével élhetnek.³²³

Az ügyvédség körében éles kritikával illették a jogalkotó ezen döntését. Álláspontjuk szerint a kényszer alkalmazása nem megfelelő módszer az elektronikus kommunikáció igénybevételének előmozdítására. Az eljárás egyszerűbbé és vonzóbbá tételével hatékonyabban elérhető lenne az, hogy az ügyvédek - szabad döntésük alapján - a kérelmezés ezen formáját válasszák a papír alapú módszer helyett.³²⁴ A jogalkotói döntés elleni érvek között szerepelt az is, hogy az internet hozzáférés és a minősített elektronikus aláírás megkövetelése - költségek szempontjából - hátrányosabb helyzetbe hozhatja a jogi képviselőket és a képviselt személyeket.³²⁵

A megfogalmazott kritikák azonban mára már kevésbé tűnnek időszerűnek, az információs technológia fejlődésével és használatának elterjedésével okafogyottá is válnak. Ezzel egyidejűleg az elektronikus aláírással kapcsolatban is valószínűsíthető, hogy a közeljövőben a mindennapi élet valamennyi területén jelen lesz, így beszerzésük az ügyvédek számára is elkerülhetetlenné válik.³²⁶ Természetesen ez kezdetben többletköltségekkel jár, de ezek olyan költségek, amelyek eredményt hoznak, s ami miatt megéri befektetni a rendszerbe.³²⁷

Az ügyvédek számára kötelezővé tett elektronikus kérelmezés eredményeként jelentős változás állt be a kérelmek arányát illetően. Bajorországban 2007-ben az 1.200.000 fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem 31 %-a papír alapon került benyújtásra, már 2009-ben ez az arány 15%-ra, azaz felére csökkent.³²⁸

³²³ ZPO 690 § (3) bekezdés; Münchkomm ZPO (-Holch) 690. § RN. 34

³²⁴ REDEKER, Helmut: Mahnverfahren nur elektronisch? Bitte nicht!, AnwBl 2006, 448. o.

³²⁵ KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 184. o.

³²⁶ A munkaügyi bíróságok előtti eljárások esetében a kérelmeket csak és kizárólag elektronikus módon lehet a bíróságokhoz eljuttatni, egyéb lehetőség nem áll az ügyvédek rendelkezésére. Art. 15 des Zweiten Gesetzes zur Modernisierung der Justiz (2. Justizmodernisierungsgesetz) vom 22.12.2006 BGBl. 2006 I 3416.; RECHBERGER, Walter/McGuire, Mary-Rose: Die elektronische Urkunde und das Beweismittelsystem der ZPO, In: RECHBERGER, Walter H. (Hrsg.) Die elektronische Revolution im Rechtsverkehr – Möglichkeiten und Grenzen (Wien 2006) 8. o.

³²⁷ KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 185. o.

³²⁸ Ebben az időszakban a német elektronikus fizetési meghagyásos eljárásban összesen 9 millió kérelem került benyújtásra. SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: Az automatizált fizetési meghagyásos eljárás Németországban és Ausztriában 17. o.

2/2. Részvétel az osztrák elektronikus fizetési meghagyásos eljárásban

Az 1990. január 1.-i ausztriai bevezetések az elektronikus eljárásban való részvétel lehetősége egy meghatározott személyi körre korlátozódott.³²⁹ A „kiváltságosokra” ugyanis szigorú felelősségi rendszert telepített az osztrák jogalkotó. Így kizárólag ügyvédek, közjegyzők és szaktestületek bíróság előtti képviselőre feljogosított szervek kaptak jogosultságot az új rendszer igénybevételére.³³⁰

Ezt a kört 1994-ben kibővítették azon jogalkalmazókra is, amelyek hatósági gazdasági felügyelet alatt álltak, így elsősorban biztosítók és bankok kapcsolódhattak be az elektronikus eljárásba.³³¹ A rendszer több éves problémamentes működési tapasztalatai alapján a korlátozást végül 2000-ben teljes egészében feloldották.³³² Ezáltal sikerült megvalósítani és növelni az elektronikus eljárás hatékonyságát és költségcsökkentő hatását.³³³ Mára a bírósági szervezeti törvény alapján – személyi korlátozás nélkül - mindenki jogosult elektronikus kérelmet benyújtani.³³⁴

A személyi kör teljessé tétele mégsem jelenti az elektronikus eljárás automatikus, közvetlen, korlátozásmentes igénybevételét. Ugyanis a kérelmezőnek rendelkeznie kell speciális, kötelezően alkalmazandó fizetési meghagyásos szoftverrel, melynek beszerzése jelentős költséggel jár.³³⁵ Ezért kizárólag azon személyek számára éri meg az elektronikus eljárás, akik rendszeresen veszik igénybe a fizetési meghagyásos eljárást.³³⁶

Az elektronikus eljárás minden polgár számára hozzáférhetővé tétele érdekében az osztrák Igazságügyi Minisztérium egy internetes oldalt alakított ki, amely elektronikus dokumentumok interaktív kitöltésére biztosít lehetőséget.³³⁷ Ez a

³²⁹ GOG (Gerichtsorganisationsgesetz) 89a § (1) bekezdés

³³⁰ SCHNEIDER, Martin/FRANK, Peter/KIRSCHBICHLER, Ursula/MORAVEC, Wolfgang/ROTH, Peter: Der Elektronische Rechtsverkehr mit den Gerichten (ERV), Wien 1999. 5. 17. és 49. o.; BOSINA, Josef/SCHNEIDER, Martin: Die elektronische Klage 28. o.; GOTTWALD, Thomas/VIEFHUES, Wolfram: Elektronischer Rechtsverkehr in Österreich 793. o.

³³¹ SCHNEIDER, Martin/FRANK, Peter/KIRSCHBICHLER, Ursula/MORAVEC, Wolfgang/ROTH, Peter: Der Elektronische Rechtsverkehr mit den Gerichten (ERV) 135. o.

³³² Budgetbegleitgesetz öBGBI. I. 26/2000.; GOTTWALD, Thomas/VIEFHUES, Wolfram: Elektronischer Rechtsverkehr in Österreich 793. o.

³³³ SUJECKI, Bartosz: Das elektronische Mahnverfahren 189. o.

³³⁴ GOG (Gerichtsorganisationsgesetz) 89a § (1) bekezdés

³³⁵ A szoftver csomag költsége a csatlakozás költségeivel együtt kb. 500 Euro (135 ezer forint). SUJECKI, Bartosz: Das elektronische Mahnverfahren 189. o.; GOTTWALD, Thomas/VIEFHUES, Wolfram: Elektronischer Rechtsverkehr in Österreich 793. o.

³³⁶ 2003-ban kb. 4750 résztvevője volt az elektronikus eljárásnak, melynek nagyobb része (4400 résztvevő) ügyvéd volt. Lásd erről: GOTTWALD, Thomas/VIEFHUES, Wolfram: Elektronischer Rechtsverkehr in Österreich 793. o.

³³⁷ GOTTWALD, Thomas/VIEFHUES, Wolfram: Elektronischer Rechtsverkehr in Österreich 794. o.; Az oldal elérhető:

megoldás a német online-Mahntrag kérelmezési módozat osztrák megfelelőjének tekinthető.

A kérelmezéshez szükséges hardver és szoftver feltételek mellett az elektronikus eljárás igénybeviteléhez egy „címkód” (Anschriftcode) használata is kötelező a kérelmező részéről.³³⁸ Ez egy jelsorozat, amely adatokat tartalmaz a résztvevőre vonatkozóan, így: név, aláírás, az elektronikus eljárásban való részvétel formája, terjedelme. A címkód fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelembeli feltüntetésével minden, a kód alatt elhelyezett adat automatikusan átadásra kerül a bíróság számítógépes rendszerébe. Ezáltal az adatok kitöltésére fordítandó idő, valamint a fellépő hibák lehetősége is csökkenthető.³³⁹

A címkód két különböző bankkapcsolatot tud kezelni. Egyrészt az ún. befizetési számlát, amely a kérelmező illetve képviselője részére történő pénz befizetés „címezett” számláját jelenti. A kötelezett számára már a meghagyással együtt kézbesíthető egy formanyomtatvány a fizetés teljesítéséhez. Másrészt megadható a címkódban a bírósági költségek automatikus beszédésére szolgáló számla is.³⁴⁰ Az elektronikus eljárás feltételeként ezen utóbbi számla megadását kötelezően írják elő, mivel a fizetési meghagyásos eljárás költségeit kizárólag automatikus beszédéssel lehet megvalósítani.³⁴¹

A címkód igénybevétele akkor is ajánlott, ha a jogkereső nem kívánja igénybe venni az elektronikus eljárásokat, mivel az adatait tartalmazó kód felhasználásával a

<http://www.justiz.gv.at/internet/html/default/2c9484852308c2a60123e629fa19054c.de.html> (letöltés ideje: 2010. augusztus 17.)

³³⁸ Elektronische Rechtsverkehr (ERV) 7. § (2) bek.; BEER, Johannes: Das Mahnverfahren nach der Zivilverfahrens-Novelle 2002. Diplomarbeit Universität Linz, 15. o.

³³⁹ BOSINA, Josef/SCHNEIDER, Martin: Das neue Mahnverfahren und die ADV-Drittschuldneranfrage Rn. 485.; SCHÖNAUER, Günter Wilfried: Das ADV-Mahnverfahren im Zivilprozess 65. o.; SCHNEIDER, Martin: Neun Monate ADV-Mahnverfahren; ADV-Drittschuldneranfrage ab 1.9.1986. öAnwBl. 1986. 565. o.; HAGEN, Johann J.: Modernisierung und Standardisierung von Zivilprozessen, in: KÖNIG, Bernhard (Hrsg.), Historiarum ignari semper sunt pueri, Festschrift Rainer Sprung, Wien 2001. 162. o.; CHRISTIAN, Alexander: ADV-M-Codes öAnwBl 2002. 248. o.

³⁴⁰ SCHNEIDER, Martin/FRANK, Peter/KIRSCHBICHLER, Ursula/MORAVEC, Wolfgang/ROTH, Peter: Der Elektronische Rechtsverkehr mit den Gerichten (ERV) 204. o.; SCHÖNAUER, Günter Wilfried: Das ADV-Mahnverfahren im Zivilprozess 35. o.; CHRISTIAN, Alexander: ADV-M-Codes 248. o.

³⁴¹ Lásd ehhez: SCHNEIDER, Martin: Elektronischer Rechtsverkehr aufgrund der Erweiterten Wertgrenzen-Novelle 1989. öAnwBl. 1989. 453. o.; BOSINA, Josef/SCHNEIDER, Martin: Die elektronische Klage 18. o.; SCHNEIDER, Martin/FRANK, Peter/KIRSCHBICHLER, Ursula/MORAVEC, Wolfgang/ROTH, Peter: Der Elektronische Rechtsverkehr mit den Gerichten (ERV) 204. o.; GOTTWALD, Thomas/VIEFHUES, Wolfram: Elektronischer Rechtsverkehr in Österreich 793. o.

kérelmezések során fellépő adat-hiba lehetőségek elkerülhetőek.³⁴² A címkód tehát általában biztosítja a résztvevő egyértelmű azonosítását az elektronikus eljárásokban, mivel egy titkos jelszóval garantálja a hozzáférés biztonságát.³⁴³

A címkódot az ügyvédek és ügyvédi irodák számára az ügyvédi kamarák, a közjegyzőknek a közjegyzői kamarák, egyéb résztvevőknek az osztrák Igazságügyi Minisztérium adja ki.³⁴⁴ A kód kiadására kérelemre kerül sor, a kérelmet a potenciális kérelmezőnek a bírósághoz kell benyújtania. Az ügyvédek és közjegyzők azonban hivatalból megkapják ezen kódot, melynek folytán az osztrák ügyvédek és közjegyzők kötelesek az elektronikus kommunikációhoz szükséges eszközökkel rendelkezni.³⁴⁵ Az ügyvédek számára a kérelmezés kizárólag elektronikus formában valósulhat meg, melyet 2007. július 1-jétől tettek kötelezővé.³⁴⁶

Mind a német, mind az osztrák megoldás rendelkezik azzal a sajátossággal, hogy nem teszi valamennyi kérelmező vonatkozásában kizárólagossá az elektronikus kérelmezést. Így továbbra is megvan a lehetőség, hogy hagyományos módokon, így papír alapon és szóban is elő lehet terjeszteni a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmeket.

A német kérelmek előterjesztésnek öt formájáról nyilatkozik a szakirodalom (DTA és DFÜ-Mahnverfahren, ProfiMahn, Online-Mahntrag és a Barcode fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem), Ausztriában két alkalmazott módozat ismert, a német DFÜ-eljárás és a ProfMahn kérelmezésnek megfelelő, biztonsági kódhoz kötött benyújtás, valamint az online kérelmezés.

Az elektronikus kérelmezésre jogosultak köre mindkét vizsgált rendszerben a korlátozott hozzáféréstől mára eljutott a szabad hozzáférés állapotáig. Németországban az igénybe vehető kérelmezési módok technikai feltételei által vált korlátozottá a potenciális kérelmezői kör, ugyanis mind a DTA, mind a DFÜ eljárás,

³⁴² Ekként nyilatkozik: SCHNEIDER, Martin: Neun Monate ADV-Mahnverfahren 565. o.; CHRISTIAN, Alexander: ADV-M-Codes 248. o.; GOTTWALD, Thomas/VIEFHUES, Wolfram: Elektronischer Rechtsverkehr in Österreich 793. o.

³⁴³ SCHNEIDER, Martin/FRANK, Peter/KIRSCHBICHLER, Ursula/MORAVEC, Wolfgang/ROTH, Peter: Der Elektronische Rechtsverkehr mit den Gerichten (ERV) 2. o.; GOTTWALD, Thomas/VIEFHUES, Wolfram: Elektronischer Rechtsverkehr in Österreich 793. o.

³⁴⁴ GOTTWALD, Thomas/VIEFHUES, Wolfram: Elektronischer Rechtsverkehr in Österreich 793. o.

³⁴⁵ 1999-től kötelező az ügyvédek számára a technikai feltételek biztosítása és az eljárás igénybevétele. GOTTWALD, Thomas/VIEFHUES, Wolfram: Elektronischer Rechtsverkehr in Österreich 792. o.; Lásd még ehhez: SCHNEIDER, Martin/FRANK, Peter/KIRSCHBICHLER, Ursula/MORAVEC, Wolfgang/ROTH, Peter: Der Elektronische Rechtsverkehr mit den Gerichten (ERV) 2-3. o.; SCHÖNAUER, Günter Wilfried: Das ADV-Mahnverfahren im Zivilprozess 65. o.

³⁴⁶ SUJECKI, Bartosz: Das elektronische Mahnverfahren 191. o.

valamint a ProfiMahn kérelmezés jelentős hardver és szoftver fejlesztéseket igényel, mely a költségei miatt a kevesebb kérelmet benyújtók számára megterhelő, és rövid távon meg nem térülő kiadásokat eredményez. Tehát a német megoldásban áttételesen korlátozták a kérelmezők körét. Az online és barcode kérelmezés megjelenésével azonban mára az egyszeri igényérvényesítők is megkapták a lehetőséget az elektronikus kérelmezésre.

Ausztriában először kifejezett személyi korlátozásokkal, és ezek mellé beépített nagy költségvonzatú beruházásokkal határolták be az igénylők körét. A meghatározott, felelősségre is vonható, ellenőrzés alatt tartható személyi körrel lényegében letesztelték a rendszer működőképességét, biztonságát. A pozitív tapasztalatok nyomán 2000.-től feloldották a személyi korlátozásokat. Fennmaradt azonban az osztrák megoldásban is az áttételes korlát, az anyagi oldal, azaz a nagyobb befektetést igénylő feltételek megteremtése miatt továbbra sem beszélhettünk az igénybevétel korlátozásmentességéről. Mára azonban Ausztriában is megnyílt az online kérelmezés lehetősége, mely az igényérvényesítőtől minimális feltételeket (internet csatlakozással ellátott számítógép) kíván meg. Így mind a német, mind az osztrák megoldás valamennyi, akár egyszeri igényérvényesítés esetére is biztosítja az elektronikus kérelmezés előnyeit.

Az ügyvédek, mint az igényérvényesítő fél képviselői számára mindkét tagállam megoldása kötelezően írja elő az elektronikus kérelem benyújtást. Németországban 2008. december 1.-jétől, Ausztriában 2007. július 1.-jétől él ez a szabályozás. Érdekességképpen érdemes visszatekinteni az eljárás bevezetésének időpontjára, mert azt láthatjuk, hogy az ügyvédi kar mindkét szabályozásban megfelelő felkészülési időt kapott a jogalkotótól. Így Németországban 19 hónapot (az egész köztársaság területén történő alkalmazhatóságtól számítva, miközben az egyes tartományok jóval régebb óta alkalmazták a rendszert), Ausztriában 12 évet.

3. Az elektronikus eljárás szerepe a kérelmek feldolgozásában

A német és az osztrák fizetési meghagyásos eljárásban, ahogyan a kérelmezés kapcsán már utaltunk rá, az elektronikus kérelmek mellett továbbél a hagyományos (papír alapú és szóbeli) kérelem előterjesztés lehetősége is. Míg a kérelmek bemutatása során elkülönítetten kellett szólnunk a két típusról, a kérelmek bíróságon történő feldolgozása kapcsán már egységes módszerről számolhatunk be, a kérelmek a bírósági számítógépes rendszerben kerülnek feldolgozásra.

3/1. A kérelmek feldolgozása a német elektronikus eljárásban

A német elektronikus eljárás legfőbb sajátossága, hogy gyorsan és a legminimálisabb emberi közreműködésre törekedve történik az eljárás, a meghagyás kibocsátása iránti kérelmek feletti bírósági kontroll terjedelmét a lehető legszűkebben határozza meg a német jogalkotó. A kérelmeket a bíróságok belső számítógépes rendszere ellenőrzi, a fizetési meghagyás kibocsátására úgy kerül sor, hogy emberi tényező, emberi közreműködés nem jelenik meg, nem szükséges az eljárás során.³⁴⁷

Kérdésként vetődik fel, hogy a számítógépes program hogyan tudja megvalósítani a kérelemben feltüntetett adatok érdemi ellenőrzését. Ezen adatfeldolgozás alapját az 1976-os ZPO novella (Vereinfachungsnovelle) teremtette meg, amikor a fizetési meghagyásos eljárásban eltörölte a kérelmek megalapozottságának vizsgálatát, mint eljárási lépést.³⁴⁸ A fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmek egy megengedhetőségi vizsgálaton (Plausibilitätsprüfung) esnek át, amelyet a bírósági számítógépes program végez el.³⁴⁹ Az adatfeldolgozás egyszerűbbé tétele érdekében az automatizált fizetési meghagyásos eljárásban megjelenik a formanyomtatvány kényszer.³⁵⁰

A kérelem bírósághoz érkezését követően az elektronikus adatfeldolgozó szoftver ellenőrzi a kérelem megfelelőségét. A vizsgálat arra irányul, hogy a kérelem eleget tesz-e a ZPO és az elektronikus formanyomtatvány kitöltésére vonatkozó szabályoknak, feltételeknek, azaz a kérelem teljes, megengedhető-e. A számítógépes program alkalmaz értékhátér figyelést is, amelynek segítségével az összegszerű adatokat ellenőrizni tudja.³⁵¹ A rendszer logikai kapcsolatokat vizsgálva kiszűri, ha a kérelem adatai ellentmondóak, a követelés értéke, vagy az érvényesített igény miatt

³⁴⁷ SUJECKI, Bartosz: Das elektronische Mahnverfahren 124. o.

³⁴⁸ SELBMANN, Ralf H.: Das Mahnverfahren 53. o.

³⁴⁹ A vizsgálat eredményeképpen az „értelmezhetetlen”, valamint keresettel nem érvényesíthető követelések a fizetési meghagyásos eljárásban nem érvényesíthetőek. Lásd ehhez: SUJECKI, Bartosz: Das Mahnverfahren Rn. 89, 145.

³⁵⁰ ZPO 703c § (1)-(2) bekezdése; Münchkomm ZPO (-Holch) 703c. § RN. 12-14. Megkülönböztethető ekként fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem (Mahnbescheidsantrag); fizetési meghagyás (Mahnbescheid); ellentmondás (Widerspruch); kézbesítési értesítés (Zustellungsnachricht); sikertelen kézbesítésről szóló értesítés (Nichtzustellungsnachricht); megismételt kézbesítés iránti kérelem (Neuzustellungsantrag); végrehajthatóvá nyilvánítás iránti kérelem (Vollstreckungsbescheidsantrag); és végrehajthatóvá nyilvánításról szóló határozat (Vollstreckungsbescheids) formanyomtatvány. SCHMIDT, Jürgen: Elektronische Datenverarbeitung im Mahnverfahren 97. o.

³⁵¹ Die maschinelle Bearbeitung der gerichtlichen Mahnverfahren (§§688 ff. ZPO) 23. o.

nem terjeszthető elő kérelem.³⁵² ³⁵³ A vizsgálat során az eljárás alkalmazási területére, a bíróságok hatáskörére, illetékességére, és a kérelem tartalmi elemeire vonatkozó feltétele teljesülését kontrollálja a rendszer.³⁵⁴

Amennyiben a kérelem nem megfelelő, a rendszer a kérelmező számára értesítést küld (Monierungsschreiben), melyben tájékoztatja a rendszer által észlelt hibákról.³⁵⁵ A hibák listája mellett tájékoztatást is nyújt, hogy mielőtt a hibákra tekintettel a kérelem elutasítására kerülne sor, a kérelmezőt megilleti a nyilatkozattétel joga, amelynek során lehetőséget kap a formai hiányosságok, illetve egyéb akadályok elhárítására.

Ez a felhívás különösen akkor válik fontossá, amikor a rendszer azt észleli, hogy a kérelmező által érvényesíteni kívánt igény csak részben lehet fizetési meghagyásos eljárás tárgya. Ekkor ugyanis belép a ZPO azon szabálya, hogy a kérelem egy részére nincs helye fizetési meghagyás kibocsátásának, az egész kérelem elutasítás következik be.³⁵⁶ A Monierungsschreiben ezen esetben arra is szolgál, hogy a kérelmező eldönthesse, hogy kívánja-e a megfelelőnek ítélt igényére korlátozni a fizetési meghagyásban érvényesített igényeit, vagy a teljes kérelmet fenntartva vállalja a kérelem elutasítását és annak következményeit.³⁵⁷

A Monierungsschreiben-re adott kérelmezői válasz határozza meg az eljárás további menetét, mivel kizárólag a teljes hibaelhárítás eredményezheti az eljárás folytatását. A kérelmezői válasz (Monierungsantwort) formanyomtatványon nyújtható be,

³⁵² MANIAK, Kathrin: Die Verjährungsunterbrechung durch Zustellung eines Mahnbescheids im Mahnverfahren 2000. 131. o.

³⁵³ A tapasztalatok alapján számos tipikusan elkövetett hibalehetőséget tartanak számon. Ezek közé tartozik pl.:

- a kérelmező, a kötelezett illetve a peres eljárásra illetékes bíróság postai irányítószámának hiánya, illetve a megadott adatok téves volta;
- a peres eljárásra illetékes bíróság megjelölésének elmaradása, hibás adatok szerepeltetése, illetve a megjelölt bíróság nem illetékes a ZPO szabályai szerint;
- a törvényes képviselő adatainak hibái, mint a képviseleti jogosultság nem felel meg a cégforma esetén előírtaknak, hiányzik a képviselő neve, illetve hibásan került megadásra;
- a mellékkövetelés összegét alátámasztó bizonyítékok, illetve a követelés megjelölése teljesen hiányzik a kérelemből;
- a főkövetelés megjelölése során a formanyomtatvány által rendelkezésre bocsátott katalógusszámok hiányoznak, illetve nem megfelelő szám került megjelölésre, a követelés esedékességét a kérelmező nem jelölte meg, illetve hibásan adta meg az erre vonatkozó adatot.

Lásd ehhez: SCHMIDT, Jürgen: Elektronische Datenverarbeitung im Mahnverfahren 119. o.; Die maschinelle Bearbeitung der gerichtlichen Mahnverfahren (§§688 ff. ZPO) 23. o.

³⁵⁴ A vizsgálat a ZPO 688-690. §-ban szabályozott feltételek fennállására irányul. Ekként nyilatkozik: SCHMIDT, Jürgen: Elektronische Datenverarbeitung im Mahnverfahren 115. o.

³⁵⁵ Münchkomm ZPO (-Holch) 691. § Rn. 5.; Die maschinelle Bearbeitung der gerichtlichen Mahnverfahren (§§688 ff. ZPO) 24. o.

³⁵⁶ ZPO 691. § (1) bekezdés 2. pontja

³⁵⁷ Münchkomm ZPO (-Holch) 691. § Rn. 26-27.

melyet a bíróság a felhívással egyidejűleg a kérelmező rendelkezésére bocsát.³⁵⁸ Maga a nyomtatvány is tartalmazza azt a tájékoztatást, hogy a bíróság általi felhívás teljes megválaszolásának elmaradása a kérelem elutasítását eredményezi.³⁵⁹

Amennyiben a program az értékhatárok kapcsán hibát észlel, illetve ha a kérelmező a formanyomtatványon szereplő kódszámok helyett a szabadon kitölthető egyéb kategóriát választotta ki, továbbá a kérelmező betűket használt a számok helyett adott nyomtatvány-elem kapcsán, a rendszer jelzi a Rechtspfleger (bírósági alkalmazott) részére, hogy szükségessé vált a kérelem kinyomtatása.³⁶⁰ Ekkor a papír alapúvá tett kérelem a bírósági alkalmazott elé kerül vizsgálat, feldolgozás és a döntés meghozatala, azaz a fizetési meghagyás kibocsátása céljából.³⁶¹

A kérelem megfelelése, valamint a feltárt hiányosságok kijavítása esetén (Monierungsantwort), a rendszer intézkedik a fizetési meghagyás kibocsátásáról és kézbesítésről.³⁶²

A számítógépes adatfeldolgozás és kibocsátás sajátos következménye, hogy a fizetési meghagyáson a bíróság pecsétje szerepel, aláírást nem kíván meg a ZPO.³⁶³ A bírósági alkalmazott kézírásos aláírása a határozaton ugyanis nem egyeztethető össze a számítógépes adatfeldolgozás módszerével. A bírósághoz a kérelmezői és kötelezett adatok a számítógép által olvasható formátumban érkeznek be, amelyekre adandó bírósági „válaszok” is számítógép által készülnek el, és kerülnek kézbesítésre. Ezért a jogalkotó lemond a kézírásos aláírás megköveteléséről a bírósági alkalmazottak oldalán, mint ahogyan ezt megteszi a kérelem esetében is.³⁶⁴ A bírósági pecsét helyettesíti az aláírást, amelyet konkrét lenyomattal, illetve az elektronikus formanyomtatványon rányomtatott formátumban is lehet szerepeltetni.³⁶⁵

³⁵⁸ Die maschinelle Bearbeitung der gerichtlichen Mahnverfahren (§§688 ff. ZPO) 24. o.; SCHMIDT, Jürgen: Elektronische Datenverarbeitung im Mahnverfahren 130-131. o.

³⁵⁹ „Eine Nichtbeantwortung zur Zurückweisung Ihres Antrages führen kann” Lásd: Monierungsantwort formanyomtatvány In: Die maschinelle Bearbeitung der gerichtlichen Mahnverfahren (§§688 ff. ZPO) 26. o.

³⁶⁰ KELLER, Rolf: Die Automation des Mahnverfahrens – Schwerpunkte einer Projektentwicklung NJW 1981. 1185. o.; SALTEN, Uwe/RIESENBERG, Antje/JURKSCH, Volker: Das automatisierte gerichtliche Mahnverfahren, Heidelberg 1996. 55. o.; SCHMIDT, Jürgen: Elektronische Datenverarbeitung im Mahnverfahren 1991. 125. o.

³⁶¹ KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 187. o.

³⁶² KELLER, Rolf: Die Automation des Mahnverfahrens 1187. o.

³⁶³ ZPO 703b § (1) bek.

³⁶⁴ ZPO 690 § (3) bekezdés

³⁶⁵ Münchkomm ZPO (-Holch) 703b § Rn. 1

A fizetési meghagyás kibocsátásával egyidejűleg a számítógépes program automatikusan elkészíti az eljárás költségeiről szóló kimutatást, amelyet a meghagyás kibocsátásával azonos időpontban továbbít a kérelmezőnek.³⁶⁶ A költségek befizetésének határideje a kézhezvételtől számított két hét.³⁶⁷ A számítógépes program által elkészített költség-kimutatás mellé a kérelmező számára egy befizetési formanyomtatványt is csatolnak. Igénybevétele lehetővé teszi a befizetés gyorsabb feldolgozását.³⁶⁸

A fizetési meghagyást a kötelezett részére - az ellentmondás benyújtásához rendelkezésre álló ellentmondás-formanyomtatvánnyal együtt - a bírósági iratokra vonatkozó általános szabályoknak megfelelően - papír alapú formában - kézbesítik.³⁶⁹

Amennyiben a meghagyás kézbesítése sikertelen, a kérelmezőt értesíti a bíróság. Az értesítésben közli a kötelezett adatait, a kézbesítés megkísérlésének időpontját, a sikertelen kézbesítés okát, valamint csatol egy formanyomtatványt a megismételt kézbesítés kérelmezéséhez.³⁷⁰ A megismételt kézbesítés iránti kérelemben nem kell megismételni azokat az adatokat, amelyek már a meghagyás kibocsátása iránti kérelemből ismertek. Kizárólag a megváltozott adatokról kell nyilatkoznia a kérelmezőnek.³⁷¹

A fizetési meghagyás sikeres kézbesítéséről a kérelmezőt kézbesítési értesítéssel tájékoztatják, melyben a kézbesítés időpontját is közlik.³⁷² A tájékoztatás mellett egy újabb formanyomtatványt is a kérelmező rendelkezésére bocsátanak, amellyel a

³⁶⁶ SCHMIDT, Jürgen: Elektronische Datenverarbeitung im Mahnverfahren 134. o.

³⁶⁷ Kostenrechnung nyomtatvány tájékoztatósi eleme. Die maschinelle Bearbeitung der gerichtlichen Mahnverfahren (§§688 ff. ZPO) 30. o.

³⁶⁸ Az elektronikus adatfeldolgozásban történő részvétel formái esetén már szoltunk arról, hogy ún. azonosító kódot kap a kérelmező, amely tartalmazza azon bankszámla adatait, amelyről - a kérelmező által engedélyeztetten - beszédési megbízással tudja a bíróság az eljárás költségeit behajtani. Amennyiben ilyen beszédési megbízás áll a bíróság rendelkezésére, a költségkimutatást a fizetési meghagyás kézbesítéséről/kézbesítésének sikertelenségéről szóló értesítéssel együtt küldik meg a kérelmezőnek. Mivel a program érzékeli, ha beszédési megbízás szerepel kérelem kapcsán a rendszerben, ekkor nem mellékel befizetési formanyomtatványt. Die maschinelle Bearbeitung der gerichtlichen Mahnverfahren (§§688 ff. ZPO) 29-31. o.

³⁶⁹ Die maschinelle Bearbeitung der gerichtlichen Mahnverfahren (§§688 ff. ZPO) 27. o.

³⁷⁰ Die maschinelle Bearbeitung der gerichtlichen Mahnverfahren (§§688 ff. ZPO) 31-32. o.

³⁷¹ Így a kötelezett aktuális címe, a kötelezett megnevezése, amennyiben ez elírás, illetve egyéb nyilvánvaló helytelenség miatt nem volt azonosítható, az eljáró peres bíróság megjelölése, amennyiben a fenti adatok változása folytán a peres eljárásra illetékes bíróság is változna, a kötelezett törvényes képviselőjének megjelölése, ha eddig nem szerepelt a kérelmen, illetve helytelenül volt feltüntetve. (Antrag auf Neuzustellung eines Mahnbescheids formanyomtatvány) SCHMIDT, Jürgen: Elektronische Datenverarbeitung im Mahnverfahren 49. o.; Die maschinelle Bearbeitung der gerichtlichen Mahnverfahren (§§688 ff. ZPO) 32-34. o.

³⁷² Die maschinelle Bearbeitung der gerichtlichen Mahnverfahren (§§688 ff. ZPO) 35. o.

fizetési meghagyás végrehajthatóvá nyilvánítása iránti kérelmét terjesztheti elő.³⁷³ Ezen kérelem első, és egyben legfontosabb eleme, hogy a kérelmezőnek nyilatkoznia kell a kötelezett részéről érkezett teljesítésről, annak mértékéről, ekként két alternatívát kínál a formanyomtatvány: a formanyomtatvány első mezőjébe az 1-es számot beírva azt jelzi a kérelmező, hogy a kötelezett részéről nem történt teljesítés; a 2-es szám feltüntetésével jelzi, hogy történt teljesítés. Mivel a kötelezett a teljes összeget, illetve annak egy részét is teljesítheti, a további sorokban a kérelmezőnek meg kell jelölnie a beérkezett teljesítés/ek összegét.³⁷⁴

A kérelem sajátossága, hogy a fizetési meghagyáson szereplő összesen túl további igények megtérítése is követelhető a kötelezettől, amennyiben azok a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem beadása után keletkeztek.³⁷⁵ A számítógépes program általi „adathalmaz-felhasználás” eredményeként a kérelmezőnek nem kell külön figyelnie arra, hogy a bírósági eljárás költségeit és a jogi képviselttel kapcsolatban keletkezett kiadásait is külön feltüntesse a végrehajthatóvá nyilvánítás iránti kérelmén, ugyanis a bíróság, azaz a számítógépes szoftver azokat automatikusa hozzáadja a kérelem adataihoz.³⁷⁶

A kérelem egy sajátos alternatívát kínál a végrehajthatóságot kérelmező számára, amely abban nyilvánul meg, hogy a kötelezett részére történő kézbesítés során a bíróság általi kézbesítés helyett alternatív kézbesítési lehetőségeket is igénybe vehet a kérelmező.³⁷⁷

A kötelezett ellentmondás benyújtásával védekezhet a fizetési meghagyás jogkövetkezményeivel szemben.³⁷⁸ A kötelezett hagyományos módon, azaz papír alapú kérelemmel vagy szóban terjesztheti elő ellentmondását a fizetési meghagyást kibocsátó bíróságon. Az ellentmondáshoz formanyomtatvány áll rendelkezésre, amelyet a fizetési meghagyással együtt kézbesítenek a kötelezett részére. A formanyomtatvány alkalmazása azonban nem kötelező, a kötelezett egyéb formában is előterjesztheti vitatását. Azt azonban meg kell állapítani, hogy a nyomtatvány

³⁷³ SCHMIDT, Jürgen: Elektronische Datenverarbeitung im Mahnverfahren 182. o.

³⁷⁴ Antrag auf Erlass eines Vollstreckungsbescheids. Die maschinelle Bearbeitung der gerichtlichen Mahnverfahren (§§688 ff. ZPO) 38. o.

³⁷⁵ Die maschinelle Bearbeitung der gerichtlichen Mahnverfahren (§§688 ff. ZPO) 35. o.

³⁷⁶ Die maschinelle Bearbeitung der gerichtlichen Mahnverfahren (§§688 ff. ZPO) 36. o.; ZPO 699. § (3) bekezdés 2. mondata

³⁷⁷ ZPO 699. § (4) bekezdés; Erről a kérelem 6. mezőjében kell nyilatkoznia. Antrag auf Erlass eines Vollstreckungsbescheids. Die maschinelle Bearbeitung der gerichtlichen Mahnverfahren (§§688 ff. ZPO) 38. o.

³⁷⁸ SCHMIDT, Jürgen: Elektronische Datenverarbeitung im Mahnverfahren 167. o.

alkalmazás ajánlott, mivel elősegíti a jogorvoslat hatékonyabb, gyorsabb feldolgozását.³⁷⁹

Az ellentmondás hatásaként jelentkező perré alakulás az elektronikus adatfeldolgozás kapcsán azzal a sajátos elemmel egészül ki, hogy szükségessé válik a fizetési meghagyásos eljárás aktájának kinyomtatása, papír alapúvá tétele és megküldése a peres eljárásra illetékes bíróság számára.³⁸⁰

A tapasztalatok alapján ki kell emelnünk, hogy a német fizetési meghagyásos eljárás elektronikus gépi adatfeldolgozós rendszere nyomán a benyújtott kérelmek túlnyomó többsége tekintetében a fizetési meghagyás emberi közreműködés nélkül, automatikusan kerül kibocsátásra.³⁸¹ Ez a körülmény azt jelezheti számunkra, hogy a számítógépes program átveszi a döntést a bíróságtól, mint embereket foglalkoztató egységtől.

A megállapítás azonban aggályokat is kelthet bennünk. A kételyek és bizonytalanságok eloszlatása érdekében a számítógépes program és az elektronikus feldolgozás mögé kell tekintenünk. Ekkor ugyanis azt láthatjuk, hogy a bírósági alkalmazottak nem kizárólag akkor léphetnek be az eljárásba, ha a rendszer hibát észlel és kezdeményezi a kérelem kinyomtatását, hanem az emberi tényező az egész rendszer ellenőrzését, felügyeletét áthatja. Ezért kijelenthetjük, hogy összességében a bírósági alkalmazottak az eljárás valamennyi stádiumában megőrzik az „eljárás ura” pozíciójukat, és bármikor felülvizsgálhatják a rendszer által hozott határozatokat.³⁸²

A számítógépes rendszer tevékenysége azonban nem ér véget a fizetési meghagyások kibocsátásával, ugyanis feladata az ellentmondások, kifogások, illetve a végrehajthatóvá nyilvánító végzések kibocsátása iránti kérelmek beérkezésének és a hozzájuk kapcsolódó határidők figyelése is. A rendszer a beérkező kérelemnek megfelelően jár el, így ellentmondás hiányában és a kérelmező által benyújtott végrehajthatóság megállapítására irányuló kérelemre végzést bocsát ki a fizetési meghagyás végrehajthatóságáról, míg ellentmondás beérkezése esetén automatikusan intézkedik az akta jogosult által - a meghagyás kibocsátása iránti kérelemben - megjelölt polgári peres eljárásra illetékes bírósághoz történő továbbításáról. Az akta nem más, mint az elektronikusan tárolt kérelmek és egyéb benyújtott iratok, valamint

³⁷⁹ Die maschinelle Bearbeitung der gerichtlichen Mahnverfahren (§§688 ff. ZPO) 47. o.

³⁸⁰ ZPO 696. § (2) bekezdés

³⁸¹ KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 187. o.

³⁸² KELLER, Rolf: Die Automation des Mahnverfahrens 1185. o.

bíróági határozatok kinyomtatott változata, mely minden információt tartalmaz, ugyanúgy, mint a hagyományos bíróági akták.³⁸³

Természetesen a kérelmező irányában is működik a számítógépes rendszer automatikus értesítési tevékenysége, azaz az ellentmondás beérkezéséről, valamint a peres eljárásra illetékes bírósághoz való továbbításról is tájékoztatást kap a kérelmező.³⁸⁴

3/2. A kérelmek feldolgozása - A számítástechnikai eszközök bevezetésének terjedelme és szerepe az osztrák fizetési meghagyásos eljárásban

Az elektronikus eljárás bevezetésének célja Ausztriában kettős volt: egyrészt az eljárások gyorsítása, másrészt a bíróságok terheinek csökkentése.³⁸⁵ Ezek megvalósítása során a számítógépes rendszernek egy tisztán támogató szerepet szántak a bíróági munka folyamatában.³⁸⁶ Különösen azon előnyök kívánták kihasználni, hogy gyorsabb kommunikációt valósíthat meg a bíróság és eljárásban részt vevők között, valamint lehetővé teszi a határidők figyelését, az eljárási díjak megfizetésének automatikus ellenőrzését, és végső soron a fizetési meghagyások kibocsátását, központi kézbesítését.³⁸⁷ Önmagában már a központi postázás, mint módszer, a bevezetését követően hamar átfogó költség-racionalizációs hatásokat eredményezett.³⁸⁸

Az eljárás a meghagyás kibocsátására irányuló kérelem (Mahnklage) bírósághoz történő benyújtásával indul.³⁸⁹ A kérelem elektronikus úton és hagyományosan is benyújtható.³⁹⁰ Utóbbi esetben a kérelem adatait a bíróági számítógépes rendszerben rögzíteni kell. A rögzítés a bíróági alkalmazottak feladata.³⁹¹

³⁸³ Münchkomm ZPO (-Holch) 689. § Rn. 5.

³⁸⁴ HESS, Burkhard: Das automatische Mahnverfahren 247. o.

³⁸⁵ Lásd ehhez: BOSINA, Josef/SCHNEIDER, Martin: Das neue Mahnverfahren und die ADV-Drittschuldneranfrage Rn. 404.; KALMUS, Gerhard: Das Mahnverfahren ab 1.1.1986. ÖJZ 1985. 709. o.; SCHNEIDER, Martin: „Netzwerk Justiz”: Elektronischer Rechtsverkehr im Justizbereich, EDV & Recht 1989. 110. o.; SCHÖNAUER, Günter Wilfried: Das ADV-Mahnverfahren im Zivilprozess 21. o.

³⁸⁶ SCHNEIDER, Martin/FRANK, Peter/KIRSCHBICHLER, Ursula/MORAVEC, Wolfgang/ROTH, Peter: Der elektronische Rechtsverkehr mit den Gerichten (ERV) 20. o.

³⁸⁷ SUJECKI, Bartosz: Das elektronische Mahnverfahren 188. o.

³⁸⁸ SCHNEIDER, Martin: „Netzwerk Justiz” 110. o.; KALMUS, Gerhard: Das Mahnverfahren ab 1.1.1986. 705. o.; BOSINA, Josef/SCHNEIDER, Martin: Die elektronische Klage 14. o.; KODEK, Georg E.: Der Zivilprozess und neue Formen der Informationstechnik 473. o.

³⁸⁹ BOSINA, Josef/SCHNEIDER, Martin: Das neue Mahnverfahren und die ADV-Drittschuldneranfrage Rn. 449.; SCHÖNAUER, Günter Wilfried: Das ADV-Mahnverfahren im Zivilprozess 37. o.

³⁹⁰ SUJECKI, Bartosz: Das elektronische Mahnverfahren 191. o.

³⁹¹ SUJECKI, Bartosz: Das elektronische Mahnverfahren 161. o.

Elektronikus fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem benyújtása esetén a bírósági számítógépes rendszerben jelenik meg a kérelem, amely az adatrögzítés hibalehetőségeit a minimumra csökkenti. Az elektronikus kérelemre is az írásbeli beadványokra vonatkozó tartalmi előírásokat kell alkalmazni – egy eltéréssel: aláírás nem kell hozzájuk.³⁹²

Az elektronikus kérelem útját végignévezve, a következő lépésekről/állomásokról kell szólni: A kérelem adatainak átvitele egy továbbító-állomáson (Datakom Ausztria GmbH Wien) keresztül valósul meg³⁹³, amely az adatokat az ún. Bundesrechenzentrumba (szövetségi számítógépes központ) juttatja el.³⁹⁴

Miután a kérelem - akár a bírósági alkalmazott általi adatbevitel által, akár elektronikus úton - megérkezik az illetékes bíróság számítógépes rendszerébe, a bírósági rendszer számos feldolgozást és logikai vizsgálatot végez el.³⁹⁵ Kiegészítésképpen a rendszer egyes kérdésekre is irányítható, amely pontos vizsgálatnak felel meg a határozatot hozó szerv részéről.³⁹⁶

Ezen előzmények után egy ún. határozat-tervezet születik, amely azonban nem a hagyományos értelemben vett javaslat, hanem sokkal inkább a vizsgálati eljárás sajátosságairól szóló tájékoztatás.³⁹⁷ Amennyiben a határozat-tervezet hibafelhívást tartalmaz, amely lehet hibás, hiányos adat, illetve jogi hiányosság³⁹⁸, két lehetőség

³⁹² GOG 89c §

³⁹³ Egy külső továbbító szervezet közbeépítésével az osztrák jogalkotó arra volt figyelemmel, hogy az adatátviteli eljárás technikai változásaira hatékonyabban és gyorsabban tud reagálni egy ilyen külső egység, mint a bíróságon belül kiépített rendszer. Lásd erről részletesen: SCHNEIDER, Martin: „Netzwerk Justiz” 111. o., BEER, Johannes: Das Mahnverfahren nach der Zivilverfahrens-Novelle 2002. 48. o.

³⁹⁴ Kivételesen lehetőség van közvetlen adatforgalomra is az eljárás alanyai és a számítógépes központ között. Ennek a feltétele, hogy ez az út a technikai lehetőségek alapján célszerűbbnek minősüljön, így egyszerűbb, olcsóbb adminisztrációt szolgáljon. SCHNEIDER, Martin/FRANK, Peter/KIRSCHBICHLER, Ursula/MORAVEC, Wolfgang/ROTH, Peter: Der elektronische Rechtsverkehr mit den Gerichten (ERV) 33. o.; BOSINA, Josef/SCHNEIDER, Martin: Die elektronische Klage 35. o.

³⁹⁵ A számítógépes rendszer vezeti a hivatalos nyilvántartást, dotálja a hivatalos segédeszközöket, pl. névjegyzékek, ellenőrzi az adatok egyezését és helyességét (pl. a hatáskört, illetékességet, a költségeket), megállapítja a bírósági eljárás költségeit. Ehhez lásd részletesen: SCHNEIDER, Martin/FRANK, Peter/KIRSCHBICHLER, Ursula/MORAVEC, Wolfgang/ROTH, Peter: Der elektronische Rechtsverkehr mit den Gerichten (ERV) 45. o.

³⁹⁶ SUJECKI, Bartosz: Das elektronische Mahnverfahren 193. o.

³⁹⁷ HAGEN, Johann J.: Modernisierung und Standardisierung von Zivilprozessen 158. o.; BOSINA, Josef/SCHNEIDER, Martin: Das neue Mahnverfahren und die ADV-Drittschuldneranfrage Rn. 455.; KODEK azonban arra hívja fel a figyelmet, hogy maga a határozat-javaslat elnevezés nem szerencsés, tekintettel a számítógépes program által adott információk jellegére. KODEK, Georg E.: Der Zivilprozess und neue Formen der Informationstechnik 473. o.

³⁹⁸ Ilyen hiány lehet a kérelmező aláírásának hiánya, nem tartozik a kérelem elbírálása a bíróság hatáskörébe, illetékességébe. Lásd erről: Beer, Johannes: Das Mahnverfahren nach der Zivilverfahrens-Novelle 2002. 54. o.; SCHÖNAUER, Günter Wilfried: Das ADV-Mahnverfahren im Zivilprozess 38. o.

kínálkozik: a bírósági alkalmazott javítja ki kérelem hibáit, vagy a kérelem hiánypótlási felhívással együtt visszaküldésre kerül a kérelmezőnek.³⁹⁹ Utóbbi esetben befejeződik az elektronikus eljárás, mivel a kérelmező hiánypótlásra irányuló beadványai elektronikusan nem nyújthatóak be. Az eljárást hagyományos módon intézik el.⁴⁰⁰

Amennyiben a tervezet pozitív vizsgálati eredményt tartalmaz, azaz a rendszer nem fűz megjegyzést a kérelem adataihoz, a fizetési meghagyás kibocsátható. Ekkor kinyomtatják a tervezetet és a kibocsátó szerv elé utalják. A kibocsátó (bíró, Rechtspfleger) maga dönti el, hogy követi-e a tervezet általi megállapításokat, vagy más tartalmú határozatot hoz.⁴⁰¹ Ezen mérlegelési lehetőség azonban a gyakorlatban nem érvényesül élesen, mivel a határozat-tervezettel teljesen ellentétes határozatok nem jellemzőek. A pozitív tervezet minden esetben fizetési meghagyás kibocsátását eredményezi. A fizetési meghagyás kibocsátása, azaz a folyamat elindítása egy kóddal, azonosítóval történik, amelyet a kibocsátó a bírósági számítógépes rendszerben ad meg.

A fizetési meghagyás elkészítése ugyanis a szövetségi számítógépes központban történik, ahol nemcsak kinyomtatják, hanem postázásra kész állapotba is kerül, valamint a központi kézbesítési rendszeren keresztül a kötelezettnek kézbesítik.⁴⁰² Tehát a szövetségi számítógépes központ kulcsszerepet kap az elektronikus fizetési meghagyásos eljárásban, mivel itt nem csupán az adatfeldolgozás valósul meg, hanem a fizetési meghagyások itt készülnek el, a határozatok is itt nyerik el központilag egységes formájukat.⁴⁰³

A bíróságtól „elkészítési paranccsal” megküldött fizetési meghagyásokat a következő napon postai kézbesítés útján továbbítják a kötelezett részére.⁴⁰⁴ A kötelezettnek történt kézbesítést követően a bírósághoz visszaérkező tértivevény segítségével

³⁹⁹ SCHNEIDER, Martin/FRANK, Peter/KIRSCHBICHLER, Ursula/MORAVEC, Wolfgang/ROTH, Peter: Der elektronische Rechtsverkehr mit den Gerichten (ERV) 46. o.

⁴⁰⁰ SUJECKI, Bartosz: Das elektronische Mahnverfahren 193. o.

⁴⁰¹ SUJECKI, Bartosz: Das elektronische Mahnverfahren 193. o.

⁴⁰² BOSINA, Josef/SCHNEIDER, Martin: Das neue Mahnverfahren und die ADV-Drittschuldneranfrage Rn. 458.; SCHNEIDER, Martin/FRANK, Peter/KIRSCHBICHLER, Ursula/MORAVEC, Wolfgang/ROTH, Peter: Der elektronische Rechtsverkehr mit den Gerichten (ERV) 42. o.; SCHNEIDER, Martin: „Netzwerk Justiz” 110. o.

⁴⁰³ SCHÖNAUER, Günter Wilfried: Das ADV-Mahnverfahren im Zivilprozess 98. o.; SCHNEIDER, Martin/FRANK, Peter/KIRSCHBICHLER, Ursula/MORAVEC, Wolfgang/ROTH, Peter: Der elektronische Rechtsverkehr mit den Gerichten (ERV) 40. o.; BOSINA, Josef/SCHNEIDER, Martin: Das neue Mahnverfahren und die ADV-Drittschuldneranfrage Rn. 185.

⁴⁰⁴ SCHNEIDER, Martin/FRANK, Peter/KIRSCHBICHLER, Ursula/MORAVEC, Wolfgang/ROTH, Peter: Der elektronische Rechtsverkehr mit den Gerichten (ERV) 43. o.

ellenőrzi a kibocsátó a kézbesítés szabályszerűségét.⁴⁰⁵ Amennyiben a kézbesítés szabályszerű volt, a kézbesítés időpontját a számítógépes rendszerben rögzítik, és elindítják az automatikus határidő-figyelést. Egyébként a kérelmezőt a hibás kézbesítésről, a kézbesítés állásáról a bíróság tájékoztatja, amely a számítógépes központon keresztül történik. Lehetőség van arra is, hogy a kézbesítés állapotáról elektronikus értesítést küldjenek.⁴⁰⁶

Az ellentmondási határidő elteltével, amelyre a fenti határidő figyelő funkció figyelmezteti a bíróságot, a kibocsátó a fizetési meghagyást automatikusan felveszi a végrehajtható határozatok listájára, amellyel a meghagyás végrehajtható és jogerős lesz. Ennek következtében a jogerős fizetési meghagyás végrehajthatósági klauzulával látható el. Gyakorlati megvalósulás ennek akként történik, hogy négy hét elteltével egy listát nyomtat ki a bírósági számítógépes rendszer, amelyen azok a fizetési meghagyások találhatók, amelyek esetében ellentmondás elmaradása miatt a végrehajthatóvá nyilvánítás esedékessé vált. Ezt a listát azonban a bíró (bírósági alkalmazott) először megvizsgálja, és majd ezt követően jelöli ki azokat a fizetési meghagyásokat, amelyek végrehajthatóvá nyilváníthatók.⁴⁰⁷ A végrehajtható fizetési meghagyás kiállítása és kézbesítése a szövetségi számítógépes centrum közreműködésével valósul meg.⁴⁰⁸

Jogorvoslat esetén automatikusa megvizsgálják az ellentmondási határidő betartását. Amennyiben határidőben érkezett, az automatikus fizetési meghagyásos eljárás lezárul, és az eljárás rendes peres eljárásként folytatódik, ahol a bíró a tárgyalási határnap kitűzésére köteles. Az elkésett ellentmondást elutasítják, és az elutasító határozatot automatikusan postázza a számítógépes központ a kötelezettnek.⁴⁰⁹

⁴⁰⁵ BOSINA, Josef/SCHNEIDER, Martin: Das neue Mahnverfahren und die ADV-Drittschuldneranfrage Rn. 459.; SCHÖNAUER, Günter Wilfried: Das ADV-Mahnverfahren im Zivilprozess 40. o.; BEER, Johannes: Das Mahnverfahren nach der Zivilverfahrens-Novelle 2002. 58. o.

⁴⁰⁶ SCHNEIDER, Martin/FRANK, Peter/KIRSCHBICHLER, Ursula/MORAVEC, Wolfgang/ROTH, Peter: Der elektronische Rechtsverkehr mit den Gerichten (ERV) 43. o.; BEER, Johannes: Das Mahnverfahren nach der Zivilverfahrens-Novelle 2002. 59. o.

⁴⁰⁷ GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 184. o.; SCHÖNAUER, Günter Wilfried: Das ADV-Mahnverfahren im Zivilprozess 41. o.

⁴⁰⁸ BOSINA, Josef/SCHNEIDER, Martin: Das neue Mahnverfahren und die ADV-Drittschuldneranfrage Rn. 461.; SCHÖNAUER, Günter Wilfried: Das ADV-Mahnverfahren im Zivilprozess 40. o.; BEER, Johannes: Das Mahnverfahren nach der Zivilverfahrens-Novelle 2002. 58. o.; MAYR, Peter G.: Stellung und Aufgaben des Rechtspflegers in Österreich, Entwicklung und Bedeutung ein Institution der Gerichtsbarkeit, Der Deutsche Rechtspfleger 1991. 399. o.

⁴⁰⁹ BOSINA, Josef/SCHNEIDER, Martin: Das neue Mahnverfahren und die ADV-Drittschuldneranfrage Rn. 462.; SCHÖNAUER, Günter Wilfried: Das ADV-Mahnverfahren im Zivilprozess 42. o.

Az osztrák jogalkotó álláspontja szerint tehát a fizetési meghagyásos eljárás elektronikus lefolytatása nem irányulhat arra, hogy a meghagyás kibocsátása iránti kérelem adatainak automatikus vizsgálatát követően a számítógépes rendszer kibocsáthassa a meghagyást, amely végső soron nélkülözhetővé teszi a határozatot hozó szervet (bíróági alkalmazott, bíró). Ezért az osztrák elektronikus fizetési meghagyásos eljárásban a kérelem adatainak beérkezését követően a számítógépes program csupán egy határozat-tervezetet készít. Így a fizetési meghagyás csak az illetékes határozathozatalra feljogosított bíró, Rechtspfleger közbenső intézkedése után kerülhet kibocsátásra. Ezért az osztrák eljárásban továbbra is emberi kézben marad annak a kérdésnek eldöntése, hogy a meghagyás kibocsátható-e vagy sem.⁴¹⁰

Felvetődik azonban az a kérdés, hogy ez a „megerősítő” emberi tényező nem csupán szimbolikus-e? Bartosz Sujecki azon a véleményen van, hogy semmiképpen sem tekinthető szimbolikusnak az osztrák bírák közreműködése. Álláspontja szerint ez kizárólag akkor lehetne így, ha a határozathozatali orgánus a döntését érdemi vizsgálat nélkül, automatikusan adná meg. Még ezt is elfogadhatónak látja azonban abban az esetben, ha az eljárások nagy száma miatt – amely valóban jelentkező probléma a nagyobb bíróságokon - a kérelmek „emberi” vizsgálata a fizetési meghagyásos eljárásokat időben elhúzná.⁴¹¹

A legjelentősebb különbség a fenti témában mutatkozik a német és az osztrák elektronikus eljárási modell között, azaz hogy az osztrák eljárásjog kizárólag támogató szerepet kíván szánni az elektronizációnak, ezzel szemben a német modell az emberi közreműködés nélküli fizetési meghagyásos eljárás megvalósítását tűzte ki célul.

Ausztriában továbbra is bíró, illetve Rechtspfleger adja meg a számítógép számára a parancsot a meghagyás kibocsátására, miután a számítógép a lefuttatott logikai kérelem-vizsgálat eredményét határozat-tervezet formájában megjeleníti számára. A bíró, Rechtspfleger eltérhet a számítógép által tett javaslatról. Így az osztrák eljárásban az emberi közreműködés kifejezetten kimutatható.

⁴¹⁰ KODEK, Georg E.: Der Zivilprozess und neue Formen der Informationstechnik 473. o.; KODEK, Georg E.: Das Mahnverfahren in Österreich 84. o.; SCHNEIDER, Martin/FRANK, Peter/KIRSCHBICHLER, Ursula/MORAVEC, Wolfgang/ROTH, Peter: Der elektronische Rechtsverkehr mit den Gerichten (ERV) 46. o.; LECHNER, Herbert: Das gerichtliche Mahnverfahren, Dissertation Universität Augsburg 1991. 147. o.; KALMUS, Gerhard: Das Mahnverfahren ab 1.1.1986. 709. o.; SCHÖNAUER, Günter Wilfried: Das ADV-Mahnverfahren im Zivilprozess 25. o.

⁴¹¹ SUJECKI, Bartosz: Das elektronische Mahnverfahren 189. o.

A német modell főszabályként tekint a számítógép által történő eljárásra, kibocsátásra, így amennyiben a vizsgálatot végző program hibát észlel, jelzi ezeket a kérelmező számára, és a kérelmezői javítások, hiánypótlások figyelembe vételével a program teszi meg a szükséges intézkedéseket: a kérelem megfelelősége, vagy helyesbítettsége esetén intézkedik a fizetési meghagyás kibocsátásáról, hiba esetén a kérelmet elutasítja.

Mindkét megoldásban szerepet kap azonban a kérelmek hagyományos papír alapú elintézése is. Amennyiben a német elektronikusan benyújtott kérelem nem értelmezhető a számítógép számára, mert az előírt kódok, számok helyett betűket szerepeltet, a program jelzi a Rechtspfleger számára a kérelem kinyomtatásának szükségességét. Ilyenkor az elektronikus eljárás helyébe a hagyományos elintézés lép. Ausztriában amennyiben a határozat-tervezet hibafelhívást tartalmaz, a kérelem hiánypótlási felhívással együtt visszaküldésre kerül a kérelmezőnek.⁴¹² Ezzel be is fejeződik az elektronikus eljárás, mivel a kérelmező hiánypótlásra irányuló beadványai elektronikusan nem nyújthatóak be. Az eljárást hagyományos módon intézik el.⁴¹³

Az elektronikus eljárás a fentiektől eltekintve hasonló eljárási, technikai lépésekből áll mindkét tagállamban, az eljárás menete, az automatizált vizsgálatok rokon vonásokat mutatnak. Mindkét modell alkalmazásának tapasztalatai – függetlenül a számítógépes technológiának szánt szerepkörtől - azt mutatják, hogy az elektronikus eljárás jelentősen képes növelni az eljárás hatékonyságát.⁴¹⁴

4. A biztonsági tényezők

A mára kialakult német és osztrák szabályozás szerint a kérelem papír alapon (és szóban), valamint elektronikus formában is előterjeszthető a bíróságokon. Amennyiben papír alapú kérelmezésre kerül sor, a bíróság köteles a formanyomtatvány kitöltésével elkészített kérelem adatait a számítógépes rendszerben rögzíteni.⁴¹⁵ A kérelmen ekkor a kérelmező aláírásának is szerepelnie

⁴¹² SCHNEIDER, Martin/FRANK, Peter/KIRSCHBICHLER, Ursula/MORAVEC, Wolfgang/ROTH, Peter: Der elektronische Rechtsverkehr mit den Gerichten (ERV) 46. o.

⁴¹³ SUJECKI, Bartosz: Das elektronische Mahnverfahren 193. o.

⁴¹⁴ KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 189. o.

⁴¹⁵ KELLER, Rolf: Die Automation des Mahnverfahrens 1186. o.

kell, mint annak igazolásának, hogy a kérelmező akaratával egyező tartalmú a benyújtott kérelem.⁴¹⁶

A kérelem elektronikus formában történő benyújtása a bíróság számára azzal az egyértelmű előnnyel jár, hogy szabadul az adatrögzítés terhe alól. A kérelem azonban ezen formájában nélkülözni fogja a kérelmező sajátkezű aláírását. A kérelem adatai elektronikusan jutnak el a bírósághoz, mely úton számos torzulás, sérülés érheti őket. A német eljárásban az adatok védelmére kezdettől fogva nagy hangsúlyt helyeztek, és a sajátkezű aláírás pótlására az egyes elektronikus kérelmezések esetén kiegészítő megoldásokat vezettek be. A Datenträgeraustausch (DTA) eljárás esetén a kísérő irat intézménye garantálta, hogy a bíróság valóban a kérelmező által elkészített kérelem adatai alapján járjon el.⁴¹⁷ Az aláírt kísérőirat tartalmával összevethetőek az adathordozón beérkezett kérelem-adatok.⁴¹⁸

Az újabb formák (pl. DFÜ-eljárás) esetén el is tekintenek a kérelmező sajátkezű aláírásától, mint a kérelem kötelező elemétől.⁴¹⁹ Elégségesnek tekinti a ZPO, hogy a kérelemből egyértelmű legyen, hogy azt nem a kérelmező akarata, szándéka nélkül nyújtották be a bírósághoz.⁴²⁰

Az elektronikusan továbbított kérelmek adatainak védelmére az elektronikus aláírást fejlesztették ki, melynek segítségével az elektronikus dokumentum lezárásra kerül. A lezárás megakadályozza – a bírósági rendszerbe történő eljuttatás során - a dokumentum megváltoztatását, károsítását.⁴²¹

A kérelmek biztonsága érdekében az adattovábbításon alapuló valamennyi kérelmezés előfeltétele egy chipkártya, amelyet a bíróság bocsát a jogosult rendelkezésére. A kártyát egy olvasó berendezésbe helyezve, és megadott titkos pin kód beütésével tudja a kérelmező a kérelem továbbítását biztosítani.⁴²² Természetesen ez feltételezi, hogy a kérelmező a fizetési meghagyásos eljárás

⁴¹⁶ ZPO 690. § (2) bekezdés; Münchkomm ZPO (-Holch) 690. § RN. 32

⁴¹⁷ Az adathordozó és a kísérőirat általában postai úton kerül benyújtásra az illetékes bírósághoz. A postai úton történő benyújtás hibájaként tekinthető, hogy az összes benyújtott lemez kb. 1,5 %-a a továbbítás során megsérül. Lásd erről: GRÄVE, Karsten/LUKIES, Dietmar: Der Königsweg 228. o.; SUJECKI, Bartosz: Das Mahnverfahren Rn. 241.

⁴¹⁸ A kísérőirathoz lásd részletesen: Beckmann, Udo: Mahnen per Diskette 37-38. o.; HESS, Burkhard: Das automatische Mahnverfahren 245-247. o.; SUJECKI, Bartosz: Das Mahnverfahren Rn. 241.; SELBMANN, Ralf H.: Das Mahnverfahren 264. o.

⁴¹⁹ ZPO 703b. § (1) bekezdés; SELBMANN, Ralf H.: Das Mahnverfahren 264. o.

⁴²⁰ ZPO 690 § (3) bekezdés; HOLCH, Georg: Geändertes Mahnverfahren- neue Vordrucke 3179. o.

⁴²¹ RÜSSMANN, Helmut: Herausforderung Informationsgesellschaft: Die Anwendung moderner Technologien im Zivilprozess und anderen Verfahren, in: RECHBERGER, Walter/ KLICKA Thomas (Hrsg.): Procedural Law on the Threshold of a New Millenium, Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung Wien 2002. 211. o.

kezdeményezését megelőzően kapcsolatba lép az illetékes bírósággal, hogy a chipkártyát és a hozzá tartozó pin kódot beszerezze. Ezért tekinthetők az adattovábbításon alapuló modellek az ügyvédi irodák és az eljárást gyakran igénybe vevő vállalkozások számára kedvező és igénybe vett megoldásnak az elektronikus kérelmezési lehetőségek között.⁴²³

Németországban tehát az elektronikus eljárások során továbbított adatok biztonságának garantálására és a visszaélések megakadályozására az elektronikus aláírást tekintik megfelelő megoldásnak.⁴²⁴ Elektronikus aláírás szükséges a kérelembenyújtáshoz a DFÜ-eljárásban, a ProfiMahn megoldás esetében és az Online Mahnantrag elektronikus benyújtása esetén.

Az osztrák rendszer egy jelentősen egyszerűbb biztonsági modellel dolgozik. A kérelmező és a bíróság közötti kommunikáció alapja egy számsorozat, melyet címkódnak (Anschriftcode) neveznek. A német kérelmezési lehetőségek első változataként bemutatott DTA-Mahnverfahren esetében találkoztunk ugyanezen adathalmazt felölelő kód alkalmazásával. Mindkét esetben a kód egy jelsorozat, amely adatokat tartalmaz a résztvevőre vonatkozóan, így: név, aláírás, az elektronikus eljárásban való részvétel formája, terjedelme. A címkód fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelembeli feltüntetésével minden, a kód alatt elhelyezett adat automatikusan átadásra kerül a bíróság számítógépes rendszerébe. Ezáltal az adatok kitöltésére fordítandó idő, valamint a fellépő hibák lehetősége is csökkenthető.⁴²⁵

Míg a német megoldások a kezdeti adathordozó csere rendszerétől folyamatosan eltávolodva a címkód alkalmazásának sem tulajdonítottak különösebb szerepet a technikai fejlődés előrehaladásával, addig az osztrák rendszerben jelenleg is működik a kérelmek és az adatok ilyen formájú védelme. A választott megoldás sikerességének legfőbb mutatója, hogy a rendszer 1990-es bevezetése óta nem volt szükség visszaélések miatti felelősségre vonásra. Tehát a mindennapi alkalmazás során egyáltalán nem tekinthetők gyakorlatnak a visszaélések, és emiatt a rendszer

⁴²² SELBMANN, Ralf H.: Das Mahnverfahren 263. o.

⁴²³ MANIAK, Kathrin: Die Verjährungsunterbrechung durch Zustellung eines Mahnbescheids im Mahnverfahren 58. o.

⁴²⁴ GOTTWALD, Thomas/VIEFHUES, Wolfram: Elektronischer Rechtsverkehr in Österreich 795. o.

⁴²⁵ BOSINA, Josef/SCHNEIDER, Martin: Das neue Mahnverfahren und die ADV-Drittschuldneranfrage Rn. 485.; SCHÖNAUER, Günter Wilfried: Das ADV-Mahnverfahren im Zivilprozess 65. o.; SCHNEIDER, Martin: Neun Monate ADV-Mahnverfahren 565. o.; HAGEN, Johannes J.: Modernisierung und Standardisierung von Zivilprozessen 162. o.; CHRISTIAN, Alexander: ADV-M-Codes 248. o.

fejlesztési terveknek sem képezi súlyponti elemét a biztonság és az elektronikus aláírás bevezetésének kérdése.

Az európai fizetési meghagyásos eljárás és annak elektronikus lefolytatására az 1896/2006/EK rendelet által biztosított lehetőség azonban mégis tárgyalásokat indított el az osztrák magas színvonalon működő biztonsági intézkedésekkel kapcsolatban. Ennek oka az volt, hogy látniuk kellett az osztrák jogalkotóknak, a jogtudomány művelőinek, jogalkalmazóknak, hogy más tagállamokban nem tekintenek olyan jelentőséggel az elektronikus dokumentumok védelmére, mint ahogyan ez Ausztriában megvalósul.⁴²⁶ A nemzetközi szinten jelentkező különböző színvonal azonban problémákat eredményezhet. Az osztrák eljárásjogászok azonban továbbra is a védelmi rendszerük fenntartása mellett állnak ki, nem tekintik elégséges indoknak a más tagállamok kevésbé professzionális rendszere és a sajátjuk közötti minőségi különbséget ahhoz, hogy lejjebb adjanak a már működő biztonsági intézkedéseikből.⁴²⁷

5. Elektronikus eljárás a költségek oldaláról

Nagyon fontos tényező az elektronikus eljárás vizsgálata kapcsán, hogy az elektronikus kommunikáció a résztvevők számára eredményez-e gazdasági előnyt, hasznot, költségkímélést.

Ausztriában két költség-területen jelentkezik előny, amennyiben elektronikus eljárás lefolytatására kerül sor: az eljárási költségek csökkentése, és az ügyvédi honoráriumok növelése.⁴²⁸

Németországban az elektronikus eljárások költségek oldaláról történő népszerűsítése még nem éri az osztrák szintet. Egy 2004-ben tartott igazságügy miniszteri találkozón megerősítették az elektronikus kommunikáció kialakításának szándékát, és ezzel összefüggésben – az abban résztvevők arányának növelése érdekében – közvetlen pénzügyi előnyök kidolgozását látták szükségesnek. Ezekkel az előnyökkel az ügyvédek és más professzionális igénybe vevőket célozták meg.⁴²⁹

A költségek oldalán a kérelmezés költségeinek teljesítése is érdekes eltérést mutat a német és osztrák megoldás vizsgálata során. Németországban a fizetési meghagyás

⁴²⁶ VIEFHUES, Wolfram/VOLESKY, Karl-Heinz: Elektronischer Rechtsverkehr – wird die Chance genutzt? K&R 2003. 64. o.

⁴²⁷ GOTTWALD, Thomas/VIEFHUES, Wolfram: Elektronischer Rechtsverkehr in Österreich 796. o.

⁴²⁸ GOTTWALD, Thomas/VIEFHUES, Wolfram: Elektronischer Rechtsverkehr in Österreich 796. o.

kibocsátását követően elkészül a költségkimutatás, melyet a kérelmezőnek küld meg a számítógépes rendszer. A kérelmező két hetes teljesítési határidőt kap a kimutatásban foglalt költségek megfizetésére. Ausztriában elektronikus úton, az Anschrift kódban megadott bankszámláról, elektronikus illetékbeszedéssel valósul meg az eljárási költségek bíróság általi behajtása.

6. Elektronikus akta

Az osztrák elektronikus eljárási modell jelenlegi formájában teljesen eltekint az elektronikus akta vezetésétől. Ez azért érdekes, mert az elektronikus kommunikációt már megvalósították a felek és a bíróság között, miközben az elektronikus akta témája fel sem vetődött. Ugyanis technikailag nem tekintik kivitelezhetőnek. Ezzel szemben Németországban célul tűzték ki a teljesen automatizált aktavezetés megvalósítását.⁴³⁰

Az elektronikus kommunikáció jövőjéről logikusan gondolkodva, mindenképpen szerepelnie kell a tervekben az elektronikus aktának is.⁴³¹ Megvalósításának feltétele azonban a munkafolyamatok ésszerű átalakítása, amelyet nem kizárólag az igazságszolgáltatásban kell megvalósítani, hanem az ügyvédek és a hatóságokat is be kell vonni ebbe, mint az igazságszolgáltatással együttműködő szervezeteket.⁴³²

A jövő tervezgetéséhez azonban elengedhetetlen a jelenlegi tapasztalatok alapján lesűrhető nehézségeknek a figyelembe vétele. Az elektronikus akta technikai megvalósítása nem elhanyagolható költségekkel járó dokumentum-kezelő rendszert feltételez. Ennek a rendszernek kapcsolódnia kell a bíróságokon működő számítógépes szakmai rendszerekhez.⁴³³

Thomas Gottwald és Wolfram Viefhues annak a véleményének adott hangot, hogy az elektronikus kommunikáció kialakítása kapcsán a „mindent vagy semmit elv” nem tekinthető követendőnek. Ezért az sem lehet elvünk, hogy kizárólag akkor

⁴²⁹ 75. Konferenz der Justizministerinnen und Justizminister, lásd erről: GOTTWALD, Thomas/VIEFHUES, Wolfram: Elektronischer Rechtsverkehr in Österreich 796. o.

⁴³⁰ GOTTWALD, Thomas/VIEFHUES, Wolfram: Elektronischer Rechtsverkehr in Österreich 796. o.; SCHÖNAUER, Günter Wilfried: Das ADV-Mahnverfahren im Zivilprozess 105. o.

⁴³¹ VIEFHUES, Wolfram: Elektronischer Rechtsverkehr – rechtliche Aspekte und organisatorische Auswirkungen CR 2001. 556. o.

⁴³² GOTTWALD, Thomas/VIEFHUES, Wolfram: Elektronischer Rechtsverkehr in Österreich 796. o.

⁴³³ VIEFHUES, Wolfram /HOFFMANN, Helmut: ERVG: Gesetz zur Verhinderung des elektronischen Rechtsverkehrs? - Praktische Auswirkungen des Diskussionsentwurfs und Anpassungsbedarf an die Regelungen bei den Gerichten der Europäischen Gemeinschaften MultiMedia und Recht (MMR) 2/2003. 71. o.; DRESSEL, Jens/VIEFHUES, Wolfram: Gesetzgeberischer Handlungsbedarf für den elektronischen Rechtsverkehr – werden die wahren Probleme gelöst? K&R 2003. 435. o.

beszélhetünk sikeres megvalósításról, ha minden – beleértve az akta vezetését – elektronikusan történik. Sokkal inkább sikerre vezethet az a gondolkodás, hogy egyes munkafolyamatok fejlesztésével apró lépésekben haladjunk az elektronikus kommunikáció megvalósítása felé, miközben a költségcsökkentő és ésszerűsítési tényezők maximális kihasználását is megvalósíthatjuk. Az osztrák modell azt mutatja, hogy hagyományos aktakezelés mellett is megvalósítható az elektronikus eljárás.⁴³⁴

⁴³⁴ GOTTWALD, Thomas/VIEFHUES, Wolfram: Elektronischer Rechtsverkehr in Österreich 797. o.

IV. A magyar fizetési meghagyásos eljárás az európai megoldások tükrében

A 2009. és 2010. évi jogalkotás eredményei nyomán több ponton megváltozott fizetési meghagyásos eljárásunk áttekintésére, értékelésre kerül sor a dolgozat ezen fejezetében. Ennek során a magyar eljárás szabályainak tágabb körű, több esetben visszatekintő jellegű elhelyezése is megvalósul a II. és III. részben megállapított európai modellek rendszerében.

A vizsgálati és értékelési áttekintés ebből adódóan illeszkedik az európai megoldások megállapítása során - mind a hagyományos, mind az elektronikus elemek esetében - alkalmazott szempontrendszerhez.

IV/A. A magyar fizetési meghagyásos eljárás - modellek és változások

1. A fizetési meghagyásos eljárásban érvényesíthető követelések a magyar szabályozásban

1/1. Kizárólag pénzkövetelések vagy más jellegű igények is érvényesíthetőek az eljárásban?

A 2010. május 31.-ig hatályos magyar Polgári Perrendtartás⁴³⁵ a pénz fizetésére és ingó dolog kiadására irányuló igényeket tekintette az eljárás tárgyába tartozónak.⁴³⁶ Ezzel az olasz és görög szabályozással mutatott rokon vonásokat. A fizetési meghagyásos eljárásról szóló 2009. évi L. törvény azonban már nem rendelkezik az ingó dolog kiadására vonatkozó igényekről a fizetési meghagyásos eljárás szabályai keretében. A jogalkotó a fizetési meghagyásos eljárás és a kísértékű perek szabályainak szoros összefüggésével indokolta ezen változtatást⁴³⁷, valamint nem titkolt célkitűzése, hogy ezáltal kívánják elősegíteni az elektronikus fizetési meghagyásos eljárás megteremtését. Így a 2009. évi L. törvény szabályozása nyomán eljárásunk belépett a német, osztrák és francia modellek alkotta csoportba.

⁴³⁵ 1952. évi III. törvény (továbbiakban Pp.)

⁴³⁶ 2010. május 31.-ig hatályos Pp. 313. § (1) bek.

1/2. Értékhathárhoz kötöttek-e az érvényesíthető pénzkövetelések?

A pénzkövetelések esetében az európai modellek megállapítása során már észlelhető volt, hogy egyes tagállamokban (Ausztria, Spanyolország) a pénzkövetelések ezen eljárásbeli érvényesíthetőségét értékhatar által kívánják korlátozni. A magyar fizetési meghagyásos eljárás is alkalmaz egy összeghatárt, amellyel megteremti az eljárás kötelező igénybevételét: Az egymillió forintot meg nem haladó pénz fizetésére irányuló követelés kizárólag fizetési meghagyás útján érvényesíthető.⁴³⁸

A magyar eljárás azonban sajátos abból a szempontból, hogy az összeghatárt meghaladó pénzköveteléseket sem zárja ki az eljárásból. Ugyanis amíg egymillió forintot meg nem haladó pénzkövetelés esetén kötelező, addig az azt meghaladó érvényesített összeg esetén fakultatív, választható eszközként áll a jogosult rendelkezésére a fizetési meghagyásos eljárás.

Ténylegesen tehát nincs felső összeghatár által korlátozva az eljárás igénybevétele. Ekként a magyar eljárás az uniós tagállamok vizsgálata során leszűrt kétféle megoldás (összeghatár - korlátozásmentesség) rendszerében középúton helyezhető el, talán közelebb áll a német, francia, olasz, görög szabályozás korlátozásmentességéhez. Az igénybevétel fakultatívításán ejtett csorba miatt azonban rokon vonásait fedezhetjük fel az értékhatar által korlátozott osztrák-spanyol megoldással is.

Az értékhatar kapcsán azonban fel kell hívni a figyelmet az eljárás szabályainak 2009. január 1.-jét követő módosulására, ugyanis a 2008. évi XXX. törvény megemelte a kötelező igénybevétel összeghatárát 200 ezer forintról egymillió forintra. Ezáltal a pénzkövetelések érvényesítése során az igények nagyobb része esik kötelező fizetési meghagyásos nemperes eljárás alá, amely azt eredményezi, hogy a perindítás kizárttá válik, a bíróságok peres terhei a fizetési meghagyásos eljárás időtartama alatt nem növekednek.⁴³⁹

1/3. Vannak-e az eljárásból kizárt követelések?

⁴³⁷ A kisértékű perek szabályainak alkalmazására kizárólag pénzkövetelés érvényesítése esetén van lehetőség. Pp. 387. § (1) bek.

⁴³⁸ 2009. évi L. törvény 3. § (2) bek.; Pp. 314. § (1) bek.

⁴³⁹ Itt meg kell jegyezni, hogy az osztrák fizetési meghagyásos eljárásban már 2002-ben megtörtént ezen változás, amikor 10 ezer euróról 30 ezer összegre emelkedett meg az összeghatár. GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 96. o.

A magyar fizetési meghagyásos eljárás alkalmazási területének meghatározása során negatív irányú megközelítéssel is élhetünk, azaz meghatározhatóak az eljárásból kizárt követelések.

Az eljárás kötelezettje kizárólag belföldről idézhető természetes személy lehet, azaz belföldön van ismert lakóhelye, tartózkodási helye, illetve olyan jogi személy, akinek belföldön székhelye vagy képviselte található (idézési cím). A 2009. évi L. törvény ezen tárgykörre vonatkozó 3. § (2) és (3) bekezdését megvizsgálva, a pozitív feltétel mellett megjelenik ennek a negatív megfelelője is, amikor arról nyilatkozik a törvény, hogy a fizetési meghagyást nem lehet kibocsátani, ha a kötelezettnek nincs ismert belföldi idézési címe. A jogosult a kötelezett belföldi idézési címének hiányában igényét perben tudja érvényesíteni.⁴⁴⁰

A szabályozás indoka alapvetően az, hogy a fizetési meghagyásos eljárás keretében nincsen lehetőség hirdetményi kézbesítésre és ügygondnok kirendelésére, hiszen az eljárás célja a felmerült jogvita gyors rendezése. Az ügygondnok kirendelésével az eljárás elhúzódna, továbbá az ügygondnok státuszából adódóan mindenképpen ellentmondással élne, amely értelmetlenné tenné a nemperes eljárást.

A kötelezett belföldi idézési címének hiánya azonban rendszerint a kibocsátott fizetési meghagyás kézbesítésekor derül ki. Ilyenkor a térítvényen az szerepel, hogy a címzett a megadott címen ismeretlen, vagy onnan ismeretlen helyre költözött. Ekkor a közjegyző hiánypótlást rendel el, és felhívja a jogosultat a kötelezett idézési címének bejelentésére. A bejelentés elmaradása, illetve újabb idézésre alkalmatlan cím bejelentése esetén a közjegyző a 2009. évi L. törvény 24. § (1) bekezdésének g), illetve l) pontja, valamint (3) bekezdése alapján elutasítja a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmet.

A fenti szabályozás azonban egy jelentős dogmatikai törést mutat, ugyanis a jogszabály a kibocsátás iránti kérelem elutasításról rendelkezik, miközben a meghagyás formailag már kibocsátásra került, kézbesítését a kötelezett részére megkísérelték. A bírói gyakorlat akként hidalja át ezt a problémát, hogy „nem minősül a fizetési meghagyás kibocsátottnak, ha az a kötelezett címéről ismeretlen vagy ismeretlen helyre költözött jelzéssel érkezik vissza”.⁴⁴¹ A kérelem elutasításának következtében a jogosult előtt megnyílik a perben történő

⁴⁴⁰ BH1981. 324., mely a 2009. évi L. törvény hatályba lépését követően is összhangban van tartalmát illetően a hatályos szabályozással.

⁴⁴¹ BDT1999. 83., mely a 2009. évi L. törvény hatályba lépését követően is összhangban van tartalmát illetően a hatályos szabályozással.

igényérvényesítés lehetősége, ahol a hirdetményi kézbesítés és az ügygondnok kirendelés is lehetővé válik.⁴⁴²

Mind a pozitív, mind a negatív irányú feltétel ugyanazon jogkövetkezményre utal, azaz a külföldi kötelezettel szemben nem alkalmazható a magyar fizetési meghagyásos eljárás, a követelés peres úton érvényesíthető. Különösen fontos ez a megállapítás az egymillió forintot meg nem haladó pénzkövetelések esetén, ahol a belföldi idézési cím fennállása esetén az eljárás kötelezőnek tekinthető, annak hiányában megnyílik a peres út igénybevételeének lehetősége. Tehát a magyar eljárás is a vizsgált tagállami megoldások többségi álláspontját vallja, külföldi kötelezettel szemben nem vehető igénybe a fizetési meghagyásos eljárásunk.

A követelés lejátsága, mint a magyar fizetési meghagyás kibocsátására vonatkozó feltétel, 2009. január 1-jével jelent meg a Pp. XIX. fejezetében lefektetett szabályanyagban. Így kizárólag lejárt követelések, illetve követelésrészek érvényesítésére szolgál az eljárás.⁴⁴³ A jövőre vonatkozó pénzköveteléseket csak per útján lehet érvényesíteni. Így a törvényen alapuló tartásdíj le nem járt részleteit a jogosult fizetési meghagyásos eljárásban nem tudja érvényesíteni, számára a peres eljárás áll rendelkezésre.⁴⁴⁴ A magyar eljárás tehát ezen a ponton is csatlakozik a már ismertetett többségi európai irányvonalhoz, amely megköveteli a követelés lejátságát, és engedményeket sem tesz ez alól, szemben a német és olasz megoldással.

A konkrét ügyek eljárásból történő kizárásával kapcsolatban a magyar szabályozás a következő megoldást követi: A Pp. és a fizetési meghagyásos eljárásról szóló 2009. évi L. törvény nem határozza meg azokat a jogviszonyokat, amelyekből a pénzkövetelések eredhetnek. Ebből arra következtethetünk, hogy bármely polgári jogi jogviszonyból (személyi jogi, családjogi, dologi jogi, kötelmi jogi, öröklési jogi, munkajogi, társasági jogi, szövetkezeti jogi) eredhet az érvényesíteni kívánt pénzkövetelés. Továbbá a követelés alapjául kvázi kontraktuális kötelmek (pl. jogalap nélküli gazdagodás) és a deliktuális (kvázi deliktuális) kötelmek (kártérítési követelések) is szolgálhatnak.⁴⁴⁵ Tehát az osztrák megoldáshoz hasonlóan a

⁴⁴² BH2004. 115., mely a 2009. évi L. törvény hatályba lépését követően is összhangban van tartalmát illetően a hatályos szabályozással

⁴⁴³ 2009. évi L. törvény 3. § (1) bek.; Pp. 313. §

⁴⁴⁴ BH1975. 320., mely a 2009. évi L. törvény hatályba lépését követően is összhangban van tartalmát illetően a hatályos szabályozással.

⁴⁴⁵ SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárás 855. o.

pénzkövetelés keletkezésnek jogalapját a jogalkotó nem szűkíti le, minden, polgári jogi jogviszonyból keletkező pénzkövetelés az eljárás alkalmazási területébe tartozik. Egyetlen ügycsoport kapcsán azonban alkalmaz kifejezett korlátozást, mégpedig a munkaügyi jogviták esetén. Ugyanis 2010. május 31-ig a munkaügyi bíróságok is kibocsáthattak fizetési meghagyást pénzkövetelés esetén. Kivételt képeztek ezen szabály alól azok az esetek, amikor a per tárgya a jogviszony keletkezése, módosulása, megszűnése, vagy a munkaviszonyból származó kötelezettségnek a munkavállaló által történt vétkes megszegése miatt alkalmazott jogkövetkezmény, illetve fegyelmi vétség miatt alkalmazott jogkövetkezmény.⁴⁴⁶ 2010. június 1.-től ugyanezen kivételek alkalmazásával a közjegyzők bocsátják ki a fizetési meghagyásokat munkaügyi jogvitából eredő pénzkövetelések esetén.

Mindezek mellett a magyar eljárás is kizáró okként ismeri a hirdetményi kézbesítést.⁴⁴⁷ Ekkor az osztrák megoldással azonosan, az igény peres úton történő érvényesítését írja elő. Az osztrák eljárásban ez akként jelenik meg, hogy amennyiben a jogosult hirdetményi kézbesítést kér a meghagyás kérelmezése körében, a bíróság keresetlevélként intézi el a meghagyás kibocsátására irányuló kérelmét.⁴⁴⁸ A magyar fizetési meghagyásos eljárásban a közjegyző a 2009. évi L. törvény 24. § (1) bekezdésének g., illetve l. pontja, valamint (3) bekezdése alapján elutasítja a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmet, és tájékoztatja a jogosultat a peres eljárás igénybevételeének lehetőségéről.

2. A hatáskör és illetékesség szabályai a magyar fizetési meghagyásos eljárásban

2/1. Hatáskör

A magyar eljárásról megállapítható, hogy tartozott már a német-francia helyi bírósághoz utalt eljárási modellbe, valamint az érvényesített követelés értékét figyelembe vevő osztrák, olasz, görög szabályozáshoz is, illetve rendhagyó módon új megoldást is bevezet. A német-francia modell akként jelent meg a hazai szabályozásban, hogy 1992. december 31.-ig a Pp. akkor még hatályos 313. § (3) bekezdése a fizetési meghagyásos eljárás hatásköri és illetékességi szabályait eltérően szabályozta a Pp. általános részétől. Az eltérés abban jelent meg, hogy kizárta azokat a követelések érvényesítését a fizetési meghagyásos eljárásból,

⁴⁴⁶ Pp. 349. § (4) bek.; 2009. évi L. törvény 3. § (4) bek.

⁴⁴⁷ 2009. évi L. törvény 16. § (1) bek.

⁴⁴⁸ KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 57. o.

amelyek per esetén a megyei bíróságok hatáskörébe tartoznának. Így a helyi bíróságot jelölte ki olyan szervként, amely a fizetési meghagyás kibocsátásra hatáskörrel rendelkezett.⁴⁴⁹

1993. január 1.-jétől a Pp. az érvényesített követelés mértékétől függően a peres eljárásra hatáskörrel rendelkező bíróságokat, így a helyi, megyei és 1995. augusztus 29-től a munkaügyi bíróságokat⁴⁵⁰ jelölte ki az eljárás lefolytatására.⁴⁵¹ Ezzel átsorolódott az eljárásunk a hatásköri szabályozás szempontjából az osztrák, görög és olasz modellt megjelenítő tagállami megoldásokhoz.

A jogalkotó 2010. június 1.-jével a közjegyző hatáskörébe utalta a fizetési meghagyásos eljárásokat.⁴⁵² Mivel a közjegyzők között nincsen szervezeti hierarchia, minden közjegyző hatásköre azonos, ezért a hatáskör kérdése e nemperes eljárásban nem merül fel.⁴⁵³

A megvalósult magyar megoldás egyedállónak tekinthető a vizsgált európai uniós szabályozások tükrében.⁴⁵⁴ Csaknem valamennyi tagállam bírósági hatáskörbe tartozó eljárásnak tekint a fizetési meghagyásos eljárást. Kivételes ebből a szempontból a svéd eljárás, melyet a svéd végrehajtói hivatal (kronofogdemyndighet) intéz.⁴⁵⁵ Jelenleg a másik sajátos szabályozás hazánkhoz köthető a közjegyzői hatáskörbe helyezett fizetési meghagyásos eljárás nyomán.

2/1. Illetékesség

A magyar polgári eljárásjog 2010. május 31-ig a fizetési meghagyásos eljárásban a peres eljárásban érvényesülő illetékességi szabályokat rendelte alkalmazni.⁴⁵⁶ Ezért az illetékesség a felek megállapodásán, azaz alávetésen is alapulhatott.⁴⁵⁷

A magyar szabályozásban 2010. június 1.-jével alapvető változásokat tapasztalhatunk. A közjegyzői hatáskörbe áthelyezett fizetési meghagyásos eljárásban az illetékességet akként szabályozza a jogalkotó, hogy valamennyi

⁴⁴⁹ NÉMETH János-KISS Daisy (szerk.) A bírósági nemperes eljárások magyarázata 172. o.

⁴⁵⁰ 1995. évi LX. törvény a polgári perrendtartás módosításáról

⁴⁵¹ NÉMETH János-KISS Daisy (szerk.) A bírósági nemperes eljárások magyarázata 172. o.

⁴⁵² 2009. évi L. törvény 1. § (1) bek.

⁴⁵³ SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárás 860. o.

⁴⁵⁴ Meg kell azonban jegyezni, hogy Ausztriában már elindultak a tárgyalások a fizetési meghagyásos eljárások közjegyzői karhoz történő utalásáról, és ezáltal a bírói hatáskör megszüntetéséről. Emellett más, a modellalkotás alapját nem képező uniós tagállamban is vannak jelei a fizetési meghagyásos eljárások bíróságon kívüli elintézésének, így például Szlovákiában és Romániában.

⁴⁵⁵ SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárás 851. o.

⁴⁵⁶ BH1994. 378.

⁴⁵⁷ NÉMETH János-KISS Daisy (szerk.): A polgári perrendtartás magyarázata 2. 1855. o.

közjegyző illetékességi területét az egész országra kiterjeszti.⁴⁵⁸ Mivel a kötelezett kizárólag belföldi idézési című lehet, azaz belföldön van lakóhelye, tartózkodási helye, székhelye, képviselte, és a közjegyzők illetékessége az egész ország területére kiterjed, a fizetési meghagyásos eljárásban nincsen lehetőség kizárólagos illetékességi szabály alkalmazására, és az illetékesség kikötése is kizárt.⁴⁵⁹ Így minden ügyben minden közjegyző illetékes.⁴⁶⁰ A jogalkotó és a MOKK véleménye alapján ezáltal biztosítható az ügyek területi egyenlőtlenségektől független, rugalmas, lehető leghatékonyabb elosztása, elősegítve az eljárások lefolytatásának további gyorsítását.⁴⁶¹

A 2009. évi L. törvény újítása, az illetékesség közjegyzői székhelytől való teljes függetlenítése, és az egész ország területére történő kiterjesztése önmagában kevés lett volna a közjegyzők közötti munkaelosztás eléréséhez. A cél megvalósításához egy sajátos ügyelosztási rendszer kidolgozása is szükséges volt, amely által már biztosítható az éppen kevésbé leterhelt közjegyzők hatékonyabb bekapcsolódása az ügyek országos intézésébe.⁴⁶²

A magyar fizetési meghagyásos eljárás illetékességre vonatkozó szabályozása alapvető változást hozott az európai irányvonalakhoz való viszonyban. 2010. május 31.-ig a szabályozás a hagyományosnak tekinthető, perhez illeszkedő illetékességet alapul vevő osztrák, olasz, francia, spanyol és görög szabályozási modellt követte. Ezen időponttól kezdődően azonban hazánk is beállt a kivételek közé, csatozva a német modellhez.

Közös jellemzője a magyar és német megoldásnak, hogy szakítanak a kötelezett lakóhelyéhez, tartózkodási helyéhez igazodó általános, valamint további, a peres eljárásban alkalmazható illetékességi szabály alapulvételével. Újításokat vezetnek be. A német megoldás két ponton változtat, egyrészt a kérelmezőhöz kapcsolódó illetékességet veszi alapul, amely mellé másodikként ún. központi fizetési meghagyásos bíróságokat is kijelöl. E kettő együttesen azt eredményezi, hogy Németországban csökken a fizetési meghagyásokat kibocsátó bíróságok száma, tartományonként, akár több tartományonként egy kijelölt bíróság foglalkozik ezen ügyekkel, és a kérelmező a saját lakó- illetve tartózkodási helye szerint illetékes

⁴⁵⁸ 2009. évi L. törvény 8. § (1) bek.

⁴⁵⁹ 2009. évi L. törvény 8. § (2) bek.

⁴⁶⁰ SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárásról: joghatóság, illetékesség, ügyelosztás, Notarius Hungaricus I. évf. 4. szám 2009. október-november 20-21. o.

⁴⁶¹ 2009. évi L. törvény 9. §-ához fűzött indokolás

központi bírósághoz nyújthatja be a kérelmét. A kötelezett mint a bíróság illetékességénél figyelembe veendő személy teljesen kiesik a német megoldás szempontjából.

A magyar megoldás a német szabályozáshoz képest is formabontónak tekinthető. A hatáskört eleve kiemeli a bíróságoktól, közjegyzőkhöz telepíti át, és a közjegyzők illetékességét az ország egész területére kiterjeszti. Így az adott közjegyző minden fizetési meghagyásos ügyben eljárhat, függetlenül a kérelmező, de még a kötelezett lakóhelyétől is. Tehát míg a német megoldás – a kötelezett helyett – legalább a kérelmezőre tekintettel van a kérelmezés helyét illetően, addig a magyar szabályozás az eljárás mindkét érintettjét figyelmen kívül hagyja az illetékes hatóság kijelölése során.

Céljuk alapján összevetve a két megoldást, azt láthatjuk, hogy Németországban az elektronikus fizetési meghagyásos eljárások megvalósítása érdekében a központosítást tartották szem előtt. Kevesebb bíróságon folyik a fizetési meghagyások kibocsátása, de ott a legfejlettebb számítógépes rendszereket építették ki.

A magyar eljárásban is megjelenik a központosítás, ezt a számítógépes rendszer, a MOKK rendszere jeleníti meg. Itt történik a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmek rögzítése, a meghagyások kibocsátása. Továbbá a nyomtatás, postázás is az ország egy pontján valósul meg, ezzel csökkentve a járulékos költségeket. A közjegyző lényegében a számítógépén dolgozva jár el, az eljárás eredménye nem közvetlenül nála jelenik meg papír alapú formátumban, hanem a központi nyomdában.

Németországban arra helyeztek tehát nagy hangsúlyt, hogy minél kevesebb bíróság vegyen részt az eljárásban, addig nálunk a fenti központosított ügyintézés mellé valamennyi közjegyzőt bevonták az eljárásba. Ennek legfőbb oka, hogy a közjegyzői kar foglalkoztatottságának megvalósítását is célul tűzte ki a jogalkotó. A lépés értékelésénél figyelembe kell vennünk azt a tapasztalatot, hogy a fizetési meghagyásos ügyek legfőképpen a főváros és környékén illetékes bíróságokat terhelték le. Így amennyiben szimplán a közjegyzőkhöz utalásra kerül sor, továbbra is marad ezen a területen a nagyobb ügyteher, csak most már a közjegyzőket "nyomja", nem a bíróságokat. A központosított ügyelosztás bevezetésével azonban

⁴⁶² 2009. évi L. törvény 9. §

sikerült más, éppen kevésbé elfoglalt közjegyzőket is bevonni az eljárás lefolytatásába, és megvalósítani az arányos munkaelosztást a közjegyzői karon belül. A német és magyar megoldás által megjelenő modell azonban aggályos lehet a kötelezett és a fizetési meghagyást ellentmondás nyomán követő peres eljárás szempontjából. Mind a német központosított bíróságok egy akár több tartományra kiterjedő illetékessége, mind a magyar megoldás egész országra kiterjedő illetékességi szabályozása feltételezi a perré alakult eljárás esetén, hogy más illetékességi szabály alapján eljáró bírósághoz kerül a per lefolytatása, azaz magában hordozza az áttétel nagyfokú valószínűségét. A magyar szabályozásban - a hatásköri elkülönülés miatt - eleve meg is kell jelennie a közjegyző és bíróság közötti irattovábbításnak.

A kötelezett oldaláról megítélve a fenti megoldásokat, nem tapasztalhatunk aggályos illetékességi szabályozást, mivel a kötelezett nem vesz részt a fizetési meghagyásos eljárásban. Az eljárásról a kibocsátott meghagyás kézhezvételekor értesül, melyben tájékoztatást kap az ellentmondás benyújtásának módjáról, arra illetékes hatóságról. Továbbá az ellentmondást szóban bármelyik közjegyzőből előterjesztheti a peres eljárás beadványokra vonatkozó szabályai alapján.⁴⁶³ A követelés vitatása esetén perré alakuló eljárásban már az általános illetékességi szabályok szerint a kötelezett lakó- illetve tartózkodási helye, mint általános illetékességi ok kap főszerepet.⁴⁶⁴

3. A fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem

3/1. A fizetési meghagyás kibocsátásának kérelmezése - a kérelem tartalma

Az Európai Unió vizsgált tagállamainak fizetési meghagyásos eljárásának kutatása során abból a hipotézisből indultunk ki, hogy a fizetési meghagyásos eljárások polgári peres eljáráshoz való viszonya alapvetően meghatározza az eljárás folyamatát, így különösen megindításának (kérelmezésének) sajátosságait. A polgári peres eljáráshoz való viszony alapján megkülönböztethető az ún. osztrák (peres eljárással szoros kapcsolatot mutató) és a német (önálló eljárás) megoldás.

A magyar eljárás változásai így azt a kérdést is felvetik, hogy módosult-e a nemperes és a peres eljárás viszonya.

A 2010. május 31.-ig bírósági hatáskörbe tartozó eljárás a kötelező igénybevitelre vonatkozó egymillió forintos értékhatárával ugyanazt valósította meg, mint az

⁴⁶³ Pp. 94. § (1) bek.

⁴⁶⁴ SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárás 909-910. o.

osztrák szabályozás: Az értékhatárt meg nem haladó pénzkövetelés esetén a keresetlevél benyújtásával sem lehetett a fizetési meghagyásos eljárást elkerülni, a bíróság a kérelmet a Pp. 3. § (2) bekezdése szerint tartalma alapján ítélte meg, és intézte el fizetési meghagyásos eljárásban.⁴⁶⁵ A kötelező értékhatár által érintett pénzkövetelések kapcsán tehát az osztrák modell érvényesülése állapítható meg.

Az értékhatárt meghaladó pénzkövetelések, valamint ingó dolog esetén a bíróság formálisan kötve volt a fél kérelméhez, tehát keresetlevél beadása esetén peres eljárást folytatott le, fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelemre a meghagyás kibocsátásával reagált. Ezért az értékhatár fölötti pénzkövetelések és ingók esetében már nem tekinthető egyértelműen jellemzőnek az osztrák megoldás, felvetődik a német önálló fizetési meghagyásos modell jelenléte. Itt azonban a pontosabb állásfoglalás érdekében meg kell néznünk, hogy volt-e lehetősége a magyar bíróságoknak arra, hogy a kötelező esetkörön túli igényérvényesítéseket is hivatalból peres útra tereljék.

Kimutatható a bírósági gyakorlat alapján, hogy amennyiben a bíróság számára a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelemben foglaltak fennállása kétségesnek mutatkozott, az ügy tárgyalására hatánapot tűzhetett ki, azaz a nemperes eljárást hivatalból perré alakíthatta.⁴⁶⁶ Jól mutatja a bíróság e kérdésben vallott álláspontját a következő intézkedés is: ha a fizetési meghagyás valamely okból nem volt kibocsátható, és keresetlevélnek sem volt tekinthető, a bíróság megtagadta a meghagyás kibocsátását.⁴⁶⁷ Tehát ha a fizetési meghagyásos eljárás feltételei nem teljesültek a kérelem kapcsán, akkor először a peres eljárás jöhetett számításba, és csak annak a kiesése esetén beszélhettünk a meghagyás kibocsátása iránti kérelem elutasításáról. Tudatosan a bíróságon tartották ezáltal a jogosult kérelmét, és perben intézték el.

A bírói gyakorlat mellett a III. Pp. Novella is megteremtette a perré alakítás lehetőségét, amikor beiktatta a Pp. akkor hatályos 316. § (3) bekezdésébe azt a szabályozást, hogy a bíróság a fizetési meghagyásos eljárást perré alakíthassa át, ha megítélése szerint a követelésnek nincs jogalapja, fennállása kétségesnek mutatkozik, vagy a követelés jogszabály megkerülésre irányul.⁴⁶⁸ A kommentár

⁴⁶⁵ NÉMETH János- KISS Daisy (szerk.): A bírósági nemperes eljárások magyarázata 186. o.

⁴⁶⁶ BH1974. 306.; BH1975. 474.; BH1977. 114.

⁴⁶⁷ NÉMETH János- KISS Daisy (szerk.): A bírósági nemperes eljárások magyarázata 188. o.

⁴⁶⁸ Már az I. Pp. Novella (1954.) is rendelkezett erről a lehetőségről az akkor hatályos 316. szakasz (2) bekezdésével.

szerint e lehetőség megteremtését azért tartották szükségesnek, mert a fizetési meghagyásos eljárás szabályainak merev alkalmazása törést eredményezhetne a polgári eljárásjog elveiben, melyek szerint a bíróságnak az igazság szem előtt tartásával kell a jogérvényesítést elősegítenie.⁴⁶⁹ Ezen szabályozást ugyan 2009. január 1.-jével hatályon kívül helyezték, de a Pp.-ben megmaradt a perben történő elintézés lehetősége. Így amennyiben a fizetési meghagyás kibocsátásának a 313. § alapján nincs helye, a kérelmet fizetési meghagyás kibocsátása nélkül, keresetlevélként az általános szabályok szerint kell elintézni.⁴⁷⁰

Mindezek alapján a magyar eljárás nem sorolható a német modellbe, a gyakorlati alkalmazását és a szabályozását tekintve, mind az értékhatárral érintett, mind az a fölötti igényérvényesítések esetén az osztrák modellhez csatlakozik, tehát a peres eljárással nagyon szoros kapcsolatot mutató eljárásnévként jellemezhető.

A 2010. június 1.-jével közjegyzői hatáskörbe helyeződött eljárásunk változásokat mutat a fenti megállapításokhoz képest. A közjegyzők kizárólag a fizetési meghagyásos nemperes eljárásban járhatnak el, és a bíróságnak van továbbra is hatásköre a peres eljárásra. Emiatt azonban jobban elkülöníthetővé válik a két eljárásra vonatkozó kérelem is. Így a közjegyzőhöz benyújtott fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem kizárólag a fizetési meghagyásos eljárásra vonatkozó szabályok alapján bírálható el. Amennyiben nem bocsátható ki a meghagyás, a kérelmet a 2009. évi L. törvény 24. §-a alapján elutasítja a közjegyző. A feltételeknek megfelelő kérelem alapján kibocsátásra kerül a meghagyás.⁴⁷¹

A bíróság tevékenysége is alapvetően megváltozik a hozzá érkező kérelmek kapcsán. A Pp. 314. § (2) bekezdése az egymillió forintot meg nem haladó pénzkövetelések érvényesítése esetére - a Pp. 3. § (2) bekezdésében elhelyezkedő elvre reagálva - kijelenti, hogy amennyiben a jogosult ugyan keresetlevélként aposztrofálja kérelmét, de abban a kötelező fizetési meghagyásos eljárás esetkörébe eső igényt kíván érvényesíteni, és beadványát a bírósághoz nyújtja be, a bíróság idézés kibocsátása nélkül elutasítja keresetlevelét a Pp. 130. § (1) bekezdés c. pont alapján arra hivatkozással, hogy a pert más hatósági (közjegyzői) eljárásnak kell megelőznie. Emellett a jogosult számára útbaigazítást is biztosít, és tájékoztatja a fizetési meghagyásos eljárás megindítására vonatkozó eljárási szabályokról. Tehát a bíróság

⁴⁶⁹ NÉMETH János- KISS Daisy (szerk.): A bírósági nemperes eljárások magyarázata 189. o.

⁴⁷⁰ 2010. május 31.-ig hatályos Pp. 316. § (3) bekezdése

⁴⁷¹ 2009. évi L. törvény 26-27. §

követi a 2010. május 31.-ig is folytatott gyakorlatot, és a kötelező fizetési meghagyás esetét nem engedi megkerülni a keresetlevél beadások által. A hatáskörváltozások miatt már nem ő maga intézkedhet a meghagyás kibocsátásáról, hanem formális határozattal el kell utasítani a kérelmet, és a jogosultat tájékoztatnia kell a közjegyző előtti eljárás lehetőségéről.

A Pp. állásfoglalása azonban kizárólag a kötelezően igénybe veendő fizetési meghagyásos eljárás esetén egyértelmű és vitathatatlan. Felvetődik ugyanis az a kérdés, hogy a bírósághoz beérkező egymillió forintot meghaladó igényt érvényesítő fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem milyen megítélés alá esik. Az eljárás igénybevétele ezen összeg esetén már fakultatív, a kérelmező választja meg az igényérvényesítés módját, azaz a pert vagy a nemperes eljárást. Miként ítélt meg így a bírósághoz beérkező fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem elnevezésű beadvány? Két intézkedési alternatíva jöhet számításba a Pp. és a 2009. évi L. törvény szabályainak áttekintése alapján: 1. formája, elnevezése alapján a Pp. 130. §-a alapján elutasítja a bíróság a kérelmet, és közjegyzői nemperes útra tereli az igényérvényesítést; 2. vagy a tartalma szerint ítélt meg (Pp. 3. § (2) bekezdés) a bíróság a kérelmet, befogadja azt, de hiánypótlásra hívja fel a jogosultat, mivel a kérelme, különösen a bizonyítékok kapcsán, nem felel meg Pp. 121. § keresetlevéllel szemben támasztott követelményeinek.

A bírói gyakorlat számára már 2010. júniusában rendelkezésre állt azon állásfoglalás, mely a fenti esetkörre vonatkozó intézkedéseket meghatározta. Így amennyiben a jogosult 1 millió forint feletti pénzkövetelést kíván fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelemmel érvényesíteni, úgy a kérelmet a Pp. 130. § (1) bekezdés b.) pontja alapján kell elutasítani.⁴⁷² Azaz a bírói gyakorlatnak a felvázolt alternatívák közül az 1. megoldást kell követnie. A Fővárosi Bíróság álláspontja szerint a másodikként felvázolt lehetőség, tehát a bírósághoz benyújtott fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmek befogadása, nem támogatható, mivel a jogosultat a bíróság ezáltal elzárna a jogszabály által biztosított választás lehetőségétől, és belekényszerítené egy peres eljárásba a költségkímélőbb és gyorsabb nemperes eljárás helyett.⁴⁷³ Természetesen a kérelem bíróság általi elutasítását követően a jogosult ismét

⁴⁷² A felperes követelésének érvényesítése más bíróság vagy más hatóság hatáskörébe tartozik, vagy a perre más bíróság illetékes, de a 129. § rendelkezése a szükséges adatok hiányában nem alkalmazható. 130. § (1) bekezdés b.) pont

megválaszthatja az igényérvényesítés útját: és keresetlevelet terjeszthet elő, vagy a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmét a közjegyzőnél terjeszti elő.

Így eljárásunk a kérelmezés, és a nemperes-peres eljárás kapcsolata alapján a német modellhez helyeződött közelebb. A bíróság és a közjegyző jól elhatárolható jogosultságokkal rendelkezik az eljárásokkal kapcsolatban, melynek kihatásaképpen a fizetési meghagyásos eljárás is ellentmondás (illetve az eljárás megszüntetését követő önálló perindítás) eredményeképpen alakulhat perré.⁴⁷⁴ Így azt tapasztalhatjuk, hogy a hatáskör megváltozása jobban elhatárolhatóvá tette a két típusú eljárást, a közöttük megjelenő átmenetek lecsökkentek, a hivatalból történő perré alakítás lehetősége megszűnt.

Az európai modellekből leszűrhető tapasztalataink azt mutatták, hogy a fizetési meghagyásos és a peres eljárás kapcsolata nem feltétlenül határozza meg a meghagyás kibocsátása iránti kérelem tartalmát és formáját. Így nem igazolható az a tézis, hogy a peres eljárástól kifejezetten elhatárolt önálló fizetés meghagyásos eljárás kérelmei tisztán elkülöníthetőek lennének a keresetlevelektől. Inkább az látható, hogy az eljárás során felhasználásra kerülnek a keresetlevél esetén már kimunkált és felsorolt tartalmi elemek.

A megállapításunk, tehát hogy az eljárások egymáshoz való viszonya nem tekinthető irányadónak a kérelem elemeit illetően, igazolható a magyar eljárás szabályai által is, mivel a magyar fizetési meghagyásos eljárást az osztrák modell érvényesülése idején is jellemezte az önálló fizetési meghagyás kibocsátására irányuló kérelem. Emellett formáját és tartalmát illetően az önálló eljárásoknál tapasztalt vegyes rendszer jelenik meg, mivel meghatározásra kerül a kérelem elemeinek listája a fizetési meghagyásos szabályozásban.⁴⁷⁵

Eltérés tapasztalható azonban a keresetlevél elemeinek felhívása tekintetében, annak kifejezett vagy rejtett jelenléte kapcsán. 2010. május 31.-ig a Pp. 315. §-a hivatkozott a 121. § elemeinek irányadó voltára. A 2009. évi L. törvény által szabályozott eljárásban már nem jelenik meg kifejezetten a Pp.-re hivatkozás, a kérelem listázott elemei mutatják a fennmaradó kapcsolatot a két kérelem között. Azaz

⁴⁷³ A Fővárosi Bíróság Polgári Kollégiuma által a Magyar Országos Közjegyzői Kamara Elnökének küldött 2010. El. II. B. 38/13. számú tájékoztatás a 2009. évi L. törvény hatályba lépésével kapcsolatos bírósági gyakorlatról. 2010. június 10.

⁴⁷⁴ 2009. évi L. törvény 34. és 37. §

⁴⁷⁵ 2010. május 31.-ig a Pp. 315. § (1) bekezdése; 2010. június 1.-jétől a 2009. évi L. törvény 20. §-a

megállapíthatjuk, hogy a magyar fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem önálló beadványként működött és működik jelenleg is, és tartalmi elemeit semmiképpen sem függetleníthetjük a keresetlevél esetében alkalmazott elemektől.

Ezáltal 2010. május 31.-ig az önálló eljárást alkalmazó tagállami megoldások közül is az olasz, görög szabályozást (konkrét felhívás a keresetlevél elemeinek alkalmazására) valósítottuk meg, 2010. június 1.-től a német-olasz megoldáshoz csatlakoztunk, és külön felsorolásra kerültek a meghagyás kibocsátása iránti kérelem elemei. Mindkét időállapotban igaz azonban az a megállapítás, hogy a magyar fizetés meghagyás kibocsátása iránti kérelem elemei a keresetlevélnél alkalmazott követelményekre vezethetőek vissza.

A hatályos szabályozás azonban magában hordozhat egy olyan biztonsági tényezőt, amely az utaló rendelkezések által meghatározott kérelem elemek esetében nem feltétlenül állt fenn. Mégpedig ha kizárólag az adott fizetési meghagyásos eljárásra vonatkozó szabályanyag határozza meg a kérelem tartalmát, így Németországban, Franciaországban, Spanyolországba, és jelenleg nálunk is, akkor a keresetlevél elemeinek változtatása nem hat ki közvetlenül a jogosultak által benyújtott fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmekre. Jól példázhatja a probléma keletkezését a közvetítői tevékenységre utalás⁴⁷⁶, mely a Pp. 121. § (1) bekezdésében foglalt keresetlevél elem volt 2008. december 31.-ig. A Pp. ezen szakaszára visszautaló rendelkezés (315. § (1) bekezdése) hatására ugyanis a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmeket a bíróság jogi képviselővel eljáró felek esetén idézés kibocsátása nélkül utasította el, jogi képviselő nélkül eljáró jogosultakat hiánypótlásra hívta fel.⁴⁷⁷ A jogbiztonság elvileg nem sérült, mivel a 315. § (1) bekezdése felhívta a jogosultat és jogi képviselőjét a Pp. 121. §-ának alkalmazására, de mivel a kérelem-formanyomtatványon ez a nyilatkozat nem kapott külön helyet, a joggyakorlat csak hosszabb idő után tudta lereagálni a keresetlevélnél történt változást a fizetés meghagyásos eljárás kérelmezése körében.^{478 479}

⁴⁷⁶ 2002. évi LV. törvény a közvetítői tevékenységről

⁴⁷⁷ BH2004. 190.

⁴⁷⁸ 2009. január 1.-jével kikerült a közvetítői eljárásra utalás a 121. szakaszban elhelyezett keresetlevél kötelező tartalmi elemei, és ezáltal a meghagyás kibocsátása iránti kérelem elemei közül is, a fenti probléma azonban nagyon is valós volt 2008. december 31.-ig. Ilyen és hasonló problémák elkerülése érdekében tekinthető támogatandónak az elkülönült, a fizetési meghagyásos kérelemre kialakított tartalmi meghatározás. Lásd erről: MOLNÁR Judit: Az európai és a magyar fizetési meghagyásos eljárás, Kontroll Jogtudományi Folyóirat 01/2006. 53-54. o.

⁴⁷⁹ Meg kell jegyezni, hogy a felek közötti egyeztetés elvárása továbbra is jelen van azonban a Pp. keresetlevélre vonatkozó előírásai körében. 2011. március 1-jével visszakerült ugyanis a Pp.-be – a 2009. január 1. és 2010. július 31. között már jelen lévő, de 2010. augusztus 1-jével hatályon kívül

3/2. A kérelem formája - szabad, illetve kötelező formai előírások

A magyar fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem úrlapon terjeszthető elő, amelyet a III. Ppn.⁴⁸⁰ vezetett be az írásbeli kérelmek esetén. Ezáltal hazánkban is a német-olasz modell jelenik meg. A formanyomtatvány megalkotásával és alkalmazásának kötelezővé tételével fizetési meghagyásos eljárásunkban megteremtődött annak a lehetősége is, hogy a bírósághoz formanyomtatványon beérkezett kérelmeket emberi közreműködést nélkülöző, automatizált rendszerben vizsgálják meg. Németh János részben az úrlapok használatára, részben a Német Szövetségi Köztársaságban megkezdett informatikai fejlesztésekre utalva, már 1975-ben javaslatot tett az eljárás részleges automatizálására.⁴⁸¹ Ezek a fejlesztések azonban sokáig vártak magukra. A 2008. évi XXX. törvény vetette fel ezen igényt, és annak megvalósítására szabályokat fektetett le.⁴⁸² A gyakorlati megvalósulás késve, 2010. június 1.-jével következett be, a 2009. évi L. törvény hatályba lépésével. A nyomtatványok kötelező igénybevétele azonban kizárólag az írásban benyújtott kérelmeket jellemzi. A jogalkotó fenntartotta, és fenntartja a hatályos szabályozásban is a szóbeli kérelem előterjesztés lehetőségét. A jogi képviselő nélkül eljáró fél számára a Pp. 94. § (1) bekezdésébe megnyitja a lehetőséget, hogy kérelmét bármely helyi bíróságnál vagy a perre illetékes megyei bíróságnál⁴⁸³ jegyzőkönyve mondhatja. Ezen szabályozás nem kizárólag a peres beadványokra, hanem a peren kívüli kérelmekre, így a fizetési meghagyás kibocsátására iránti kérelemre is irányadónak tekinthető. 2010. május 31.-ig a Pp. fenti §-a, 2010. június 1.-jével a 2009. évi L. törvény 14. § (1) bekezdése szabályozza a szóbeli előterjesztés lehetőségét. Ezáltal felvetődik a kérdés, hogy az írásbeli kérelmeknél egyértelműen érvényesülő formanyomtatvány-kényszer, és ezáltal a német-olasz modell, nem sérül-e a szóbeli kérelmek előterjeszthetősége által.

helyezett – a Pp. 121/A. §-ba foglalt előzetes egyeztetési kötelezettség a vállalkozások egymás közötti pereiben. A dolgozat témája szempontjából, különösen a kérelem elemei körében azonban a Pp. 121/A. § előírásai nem tekinthetők relevánsnak, mivel az előzetes egyeztetés nem kötelező, ha a pert fizetési meghagyásos eljárás előzi meg. Pp. 121/A. § (4) bek. c.); Lásd erről: Kiss Daisy: És mégis, kinek az érdeke? Jegyzetek a Polgári perrendtartás egy újabb módosításához in: Ügyvédek Lapja L. évf. 3. szám 2011.május-június 32-33. o.

⁴⁸⁰ 1972. évi 26. tvr.

⁴⁸¹ NÉMETH János: Fizetési meghagyásos eljárás, in: SZILBEREKY Jenő-NÉVAI László (szerk.): A polgári perrendtartás magyarázata II. kötet Budapest, 1976. 1477. o.

⁴⁸² 2008. évi XXX. törvény 45. §-a által újraszabályozott Pp. 314. § (3) bek., 315. § (4) bek., 317. § (2) bek.

⁴⁸³ A 2012. január 1.-jétől hatályos Pp. alapján a megyei bíróságok megnevezése törvényszékekre változik.

A szóban előterjesztett fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem esetén az eljáró hatóság (korábban bíróság, a hatályos szabályok alapján közjegyző) írásban rögzíti a kérelem tartalmát. Az írásba foglalás azonban már a kötelezően alkalmazandó formanyomtatvány kitöltésével jelenik meg. Így azt állapíthatjuk meg, hogy az eljárást megindító kérelem mindenképpen formanyomtatványon jelenik meg. Írásbeli előterjesztés esetén a kérelmező feladata a nyomtatvány megfelelő kitöltése, jegyzőkönyvbe mondás alkalmával az eljáró hatóság az úrlapon rögzíti a szóbeli kérelmet.

Ekként a magyar eljárás formanyomtatványokra vonatkozó szabályozása egyértelműen a német-olasz modell megoldását valósítja meg. Az eljáró hatóság 2010. június 1.-jei megváltozása sem eredményezett modellváltást ezen a területen.

3/3. Képviselet a fizetési meghagyásos eljárásban

A magyar fizetési meghagyásos eljárás és a peres eljárás képviselettel kapcsolatos összefüggései 2008. december 31.-ig egyértelmű képletet mutattak. A német és francia megoldáshoz hasonlóan, a kérelmező választásán múlt, hogy személyesen jár-e el, vagy jogi képviselőnek ad az eljárásra meghatalmazást. A hatályos szabályok ugyanis, a fenti két tagállam általi szabályokhoz hasonlóan, nem teremtettek képviseleti kényszert azokon a bírósági szinteken, amelyeken a fizetési meghagyásos eljárás perré alakulhatott. Így a helyi és megyei bíróságokon, mint első fokon eljáró bíróságainkon nem jelent meg a kötelező jogi képviselet.

2009. január 1.-jével a 2008. évi XXX. törvény a jogi személy cégek egymás közötti pereiben a megyei bíróságokon mindkét fél számára megteremtette a jogi képviselet kötelező esetét.⁴⁸⁴ 2011. március 1.-jével a jogalkotó a fenti szabályozás mellőzésével egyidejűleg jelentősen kibővítette a kötelező jogi képviselettel érintett, első fokon megyei bíróság hatáskörébe tartozó ügyek listáját. Így kötelező a jogi képviselet olyan vagyoni jogi ügyekben, melyek pertárgy értéke a 30 millió forintot meghaladja.⁴⁸⁵ Témánk szempontjából olyan fizetési meghagyásos eljárások kapnak szerepet, melyekben az érvényesített pénzkövetelés értéke meghaladja a 30 millió forintot, és az eljárás a kötelezett ellentmondása folytán perré alakul át.

A jogalkotó a fizetési meghagyásos eljárással kapcsolatban ezidáig nem reagált az újdonságként jelentkező kötelező jogi képviseletre. A magyar jogalkotó számára

⁴⁸⁴ 2011. február 28-ig hatályos Pp. 73/A. §(1) bekezdés b. pont

⁴⁸⁵ 2011. március 1.-től hatályos Pp. 73/A § (2) bek. b. pont

mindhárom, európai megoldásként feltárt modell, és a spanyol átmeneti megoldás is átgondolandó lehet.

Amennyiben abból indulunk ki, hogy a magyar fizetési meghagyásos eljárásban a 2009. évi L. törvény és a Pp. alapján sem kötelező a képviselet, a kibővült megyei bíróság előtti jogi képviseletet igénylő ügyek esetén lehetséges szabályozási iránynak lehet tekinteni a német-francia mintát. Így továbbra sem kell összefüggést teremteni a képviselettel kapcsolatban az eljárások között, a fizetési meghagyásos eljárásban egyáltalán nem jelenik meg a kötelező képviselet. A fenti pertárgyértékű ügyekben (ellentmondás folytán perré alakult eljárásokban) már a Pp. követeli meg a korábbi jogosulttól és kötelezettől a jogi képviselővel történő eljárást.

Elgondolkodtató azonban a spanyol megoldás is. Azaz kizárólag abban az esetben jelentkezzen a kötelező képviselet a fizetési meghagyásos eljárásban, ha az ellentmondás folytán perré alakuló eljárásra a Pp. 73/A. szakszának (1) bekezdés b. pontjának szabályai vonatkoznak. Ekkor is - a spanyol minta alapján - az ellentmondást előterjesztő kötelezett oldalán kerüljön szabályozásra. Ekként a kötelezetti ellentmondáson jogi képviselő aláírását lehetne megkövetelni.

A magyar hagyományoktól jelentősen eltérő, de lehetséges szabályozásai iránynak tekinthető az olasz és osztrák minta is, amelynek nyomán a perré alakuló eljárásra kötelező jogi képviseletet kiterjesztik a teljes fizetési meghagyásos eljárásra. Így amennyiben a 2011. március 1.-jétől hatályos jogi képviseleti szabályok vonatkoznak perré alakul az eljárásra, a fizetési meghagyásos eljárásban is mindkét fél számára legyen kötelező a jogi képviselet.

A belga-görög modell által a fizetési meghagyásos eljárásban eleve alkalmazott kötelező jogi képviselet azonban sem a magyar szabályozási hagyományok, sem az érintett ügycsoport mérete alapján nem tekinthető követendőnek. Indokolatlan a fizetési meghagyásos eljárásokat egységesen bevonni a kötelező jogi képviselettel érintett eljárások körébe.

Így a magyar jogalkotó számára a két eljárást egymástól függetlenül kezelő német-francia minta mutatkozik logikus választásnak. A hatásköri szabályok elkülönítése is alátámaszthatja a fenti modell érvényesülését. Így a közjegyző előtt a fizetési meghagyásos eljárásban lehetőség a képviselet, majd a megyei bíróság előtt a perré alakuló eljárásban a perre irányadó szabályok alapján kell a jogi képviselet szükségességét vizsgálni.

4. A fizetési meghagyás kibocsátása

4/1. A fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem vizsgálata

2010. május 31-éig a magyar fizetési meghagyás kibocsátás iránti kérelem vizsgálata körében egyértelműen a Pp. keresetlevélre vonatkozó rendelkezéseit tekinthetjük alkalmazandónak.⁴⁸⁶ Így a hiánypótlás, áttétel, idézés kibocsátás nélküli elutasítás, és a benyújtáshoz fűződő jogi hatályok fenntartása a fizetési meghagyásos eljárásban is meghatározta a bíróság általi vizsgálatot.⁴⁸⁷ 2008. december 31-éig a Pp. 316. § (3) bekezdése alapján a bíróság a fizetési meghagyásos eljárást perré alakíthatta át, ha megítélése szerint a követelésnek nincs jogalapja, fennállása kétségesnek mutatkozik, vagy a követelés jogszabály megkerülésre irányul. Mindezek alapján megállapítható, hogy jelen volt szabályozásunkban a kérelmek tartalmi vizsgálata.

Mint ahogyan az előző szempontcsoport keretében, a formanyomtatványok alkalmazása körében már szoltunk róla, a magyar eljárásban kötelező formanyomtatvány alkalmazás van jelen. A kérelem az erre rendszeresített nyomtatvány megfelelő kitöltésével terjeszthető elő. Mivel a formanyomtatvány elemeit és mellékleteit a keresetlevélre vonatkozó Pp. 121. § határozta meg, a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmekhez is kötelező mellékletek kapcsolódtak, így pl. a jogi képviselő meghatalmazása.⁴⁸⁸

2008. december 31.-ig a kérelem kötelező mellékletét képezték az okirati bizonyítékok is. Az akkor hatályos szabályozás tehát előírta a kérelemben megjelölt követelést alátámasztó okirati bizonyíték kérelemhez történő csatolását, így az okirati bizonyításon alapuló fizetési meghagyásos modellt jelenítette meg. 2009. január 1-jével azonban változás következett be ezen a területen. A 2008. évi XXX. törvény beiktatta a Pp. 315. § (1) bekezdésébe, hogy azt az okiratot, amelyre a fél bizonyítékként hivatkozik, csak akkor kell csatolni, ha az a követelés kötelezett által való beazonosításához szükségesnek tűnik. Ezzel megszüntette az okirati bizonyítékok csatolására vonatkozó főszabályt, kivételként rendelkezett a továbbiakban róla. A szabályozás összhangban áll azzal a 2008. évi XXX. törvénnyel nyilvánosságra hozott törekvéssel, mely szerint meg kell valósítani a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmek automatizált adatfeldolgozás keretében

⁴⁸⁶ NÉMETH János, KISS Daisy (szerk.): A bírósági nemperes eljárások magyarázata 186. o.

⁴⁸⁷ Pp. 316. § (1) bek.

⁴⁸⁸ SZABÓ Imre (szerk.): A Polgári Perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény magyarázata III. Kötet 1297. o.

történő elintézését.⁴⁸⁹ E törvény a kérelem elintézése körében úgy rendelkezett, hogy ki kell zárni a tárgyalás kitűzésének lehetőségét, a kérelem vizsgálatát formálissá kell tenni, és a meghagyásban külön fel kell hívni a kötelezett figyelmét, hogy a meghagyással érvényesített igény jogosságát és magalapozottságát a bíróság nem vizsgálta, azt csak a kötelezett ellentmondása nyomán fogja elbírálni.⁴⁹⁰

2009. január 1-jével megváltozott tehát az okirati bizonyítékok megjelenítésének módja, csatolni nem kellett őket, tartalmukra azonban a kérelemben továbbra is lehetett hivatkozni. Így eljárásunk 2008. december 31.-ig egyértelműen az okirati bizonyításon alapuló modellt követte, 2009. január 1.-jével azonban a tiszta fizetési meghagyásos modell felé mozdult el.

A 2010. június 1-jével közjegyzői hatáskörbe került eljárásunk e területen nem kívánt változtatásokat végezni. A kérelem tartalmi elemként továbbra is kéri a követelés alapjául szolgáló jogviszony létrejöttének és a követelés lejártának időpontját, a követelés beazonosításhoz szükséges adatokat, valamint a kérelemben röviden elő lehet adni az érvényesíteni kívánt jog alapjául szolgáló tényeket, és meg lehet jelölni azok bizonyítékait.⁴⁹¹ Az alkalmazott nyelvi megoldás, azaz a „lehet” szó használata azt mutatja, hogy a kérelmező választásán múlik, hogy megjelöli-e a bizonyítékait, vagy sem. A kérelmet tehát nem kell kötelező módon megindokolni, ahhoz nem kell és nem is lehet okirati bizonyítékokat csatolni. Kizárólag annyiban kell a kérelemben konkrétá tenni a követelést, hogy az alapján a későbbi végrehajtás elrendelhető legyen.⁴⁹² Ekként a jogosult dönti el, hogy a kötelezettet a követelés alapjául szolgáló tények és azok bizonyítékainak megjelölésével olyan helyzetbe hozza-e, hogy az ügyben vele szemben érvényesített igényt egyértelműen megállapíthassa. Amennyiben ugyanis ez a megfelelő konkretizálás nem történik meg, nem vonultatja fel bizonyítékainak listáját a jogosult, nagyobb eséllyel élhet a kötelezett ellentmondással, mint azon igények esetén, amelyek egyértelműen meghatározásra kerültek. A felsorolt bizonyítékok akár el is rettenthetik a kötelezettet az ellentmondás előterjesztésétől.

A jogosult által választott megoldás azonban magát a közjegyzőt eljárása során nem befolyásolja, a kérelemnek nem kötelező eleme a bizonyítékok megjelölése. A 2009. évi L. törvény 21. § (3) bekezdése értelmében a kérelemben szereplő adatok

⁴⁸⁹ 2008. évi XXX. törvény, Általános indokolás 964. o.

⁴⁹⁰ 2008. évi XXX. törvény 45. §-ához fűzött indokolás 980. o.

⁴⁹¹ 2009. évi L. törvény 20. § (1) és (4) bek.

⁴⁹² SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárás 873. o.

helyességéért a kérelmező felel, amely kihangsúlyozza, hogy a jogosult döntési szabadsággal rendelkezik a bizonyítás tekintetében, és a közjegyzőnek nincsen mérlegelési lehetősége a kérelem vizsgálata során.⁴⁹³ A közjegyző tehát a fizetési meghagyás kibocsátása során a kérelmet érdemben – jogi és ténybeli alap tekintetében – nem vizsgálja, és kizárólag a kötelezett magatartásán múlik, hogy az eljárás perré alakul vagy a meghagyás jogerőre emelkedésével végződik.

A közjegyző általi formai vizsgálat előszobájaként kell beszélnünk az elektronikus formanyomtatványról, mely intelligens nyomtatványként működik.⁴⁹⁴ A nyomtatvány-kitöltő program figyeli a kötelező mezők kitöltését, és amennyiben a kérelmező a kötelező mezőket kitöltötte, a kérelem elküldhető a MOKK rendszerébe. A formai feltételek teljesítése elégséges ahhoz, hogy a kérelem befogadható legyen. A tartalmi feltételek, azaz hogy az adott kérelem-elemnél valós vagy valótlan adat került-e megjelölésre, nem befolyásolja sem a számítógépes adatfeldolgozást, sem a közjegyzőt a meghagyás kibocsátása során.⁴⁹⁵ Így kizárólag formai vizsgálatról beszélhetünk, mely a német típusú tiszta fizetési meghagyásos modellt jeleníti meg a hazai szabályozásban.

Tehát visszatekintésünk alapján megállapítható, hogy egyre szabadabbá váltak a bizonyításra vonatkozó előírások: 2008. dec. 31-éig kötelező volt; 2010. május 31-ig akkor kellett, ha ez a kötelezett szempontjából segítséget jelenthetett; mára a kérelmező szabad választásává vált ez a kérdés. Így modellváltást észlelhetünk fizetési meghagyásos szabályozásunkban, amely 2009. január 1-jével indult el. Ekként a változást nem köthetjük a hatáskör áthelyeződéshez, hanem azt egyértelműen az elektronikus fizetési meghagyásos eljárás bevezetésére vonatkozó jogalkotói lépések váltották ki.⁴⁹⁶

4/2. A fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem vizsgálatára hivatott személyi kör Magyarországon

A magyar fizetési meghagyásos eljárásra a 2008. december 31.-ig hatáskörrel rendelkező bíróságokon sajátos munkamegosztás volt tapasztalható. Az eljárásban bíró, bírósági titkár is eljárhatott, a titkárok saját nevük alatt bocsátottak ki

⁴⁹³ SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárás 874. o.

⁴⁹⁴ 2009. évi L. törvény 19. §-ához fűzött indokolás

⁴⁹⁵ SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf előadása a közjegyzői fizetési meghagyásos eljárásról, Hajdú-Bihar Megyei Ügyvédi Kamara szervezésében tartott tájékoztató, Debrecen 2010. június 14.

⁴⁹⁶ 2008. évi XXX. törvény; 2009. évi L. törvény

meghagyásokat.⁴⁹⁷ A fizetési meghagyásos eljárásban egyébként önálló jogkörrel a bírósági ügyintéző is eljárhatott, de a meghagyást nem bocsáthatta ki.⁴⁹⁸ 2008. július 1.-jével tovább bővült a bíróságokon fizetési meghagyásos eljárásban résztvevők köre, a bíró, bírósági titkár mellett a bírósági ügyintéző is önálló aláírási joggal járhatott el.⁴⁹⁹

2010. június 1.-jével a közjegyző hatáskörébe átkerült eljárás miatt a közjegyző (közjegyző iroda) szintjén kell mélyebben is megvizsgálnunk az eljárásra konkrétan jogosultak körét. Megállapításaink áttételes, utaló rendelkezésekre vezethetők vissza, mivel a Pp. 316. §-a a kizárás körében rendelkezik arról, hogy a közjegyző és a nevében eljáró közjegyző-helyettes nem járhat el a perré alakult eljárásban.⁵⁰⁰ Azaz a fizetési meghagyás kibocsátására egyértelműen a közjegyző jogosult, nevében azonban közjegyző-helyettes is eljárhat. A 2009. évi L. törvény és a jogirodalom minden esetben a közjegyzőről szól, ezért felvetődik az a kérdés, hogy a közjegyző-helyettes, akire a fenti kizárási szabály vonatkozik, jogosult-e a meghagyások kibocsátására. A kérdés megválaszolásához érdemes betekinteni az elektronikus fizetési meghagyásos eljárás működésébe.

Az elektronikus közjegyzői fizetési meghagyásos eljárás jellemzője, hogy a közjegyző a MOKK rendszerében felhasználónév, jelszó és elektronikus aláírás együttes felhasználásával tudja a meghagyások kibocsátását elintézni. Aláírás nélkül is be lehet lépni ugyan az elektronikus felületre, de a meghagyás nem bocsátható ki, ahhoz már szükséges az egyedi azonosítóként is működő aláírás. Az aláírás nélküli belépés célja, hogy a közjegyző helyett a közjegyzői iroda alkalmazottja (titkár, közjegyző jelölt) kitölthesse az elektronikus formanyomtatványt, majd azt eltárolja a közjegyző számára, aki már az elektronikus aláírás megadásával intézkedhet a kibocsátásról.⁵⁰¹

A közjegyző-helyettes a közjegyző utasítása és felelőssége mellett önállóan intézhet közjegyzői ügyeket.⁵⁰² A fizetési meghagyásos eljárásban játszott szerepe tehát azon

⁴⁹⁷ SZABÓ Imre (szerk.) A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény magyarázata III. Kötet 1306. o.; a bírósági titkár hatásköréről szóló 7/1959. (XII. 20.) IM rendelet 1 § (1) bek.)

⁴⁹⁸ A bírósági ügyintézők által a polgári, gazdasági és munkaügyi ügyszakban ellátható feladatokról szóló 210/2001. (X. 31.) Korm. rendelet 5. §

⁴⁹⁹ 56/2008. (III. 26.) Korm. rendelet 12. § (1) bekezdés a. pont

⁵⁰⁰ A fizetési meghagyásos eljárást követő per elintézéséből ki van zárva, és abban, mint bíró, nem vehet részt az ügyben korábban eljáró közjegyző (az őt alkalmazó közjegyző nevében eljáró közjegyző-helyettes) és az ő 13. § (2) bekezdésében megjelölt hozzátartozója és volt házastársa. Pp. 316. §

⁵⁰¹ SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf előadása a közjegyzői fizetési meghagyásos eljárásról

⁵⁰² 1991. évi XLI. törvény a közjegyzőkről 29. § (2) bek.

műlik, hogy van-e elektronikus aláírása. A közjegyző-helyettesek már a fizetési meghagyásos eljárást megelőzően is rendelkeztek ilyen aláírással, amelyet ezen eljárásban is alkalmazhatnak. Így a korábbi bíró-bírószági titkár rendszer mintájára a közjegyző mellett a közjegyző-helyettesek is kibocsáthatják a fizetési meghagyásokat.

A magyar eljárásra jogosultak körének feltárása után felvetődik a kérdés, hogy melyik európai megoldást valósítja meg a magyar szabályozás, egyáltalán illeszkedik-e az európai trendekhez. A modellek közötti elhelyezés előtt egy fontos elhatárolást kell tennünk. A bírósági titkár tevékenysége alapján melyik kategóriába sorolható, a német-osztrák típusú Rechtspfleger körbe, vagy a bírói megjelenéshez. Ha a bírósági titkárt Rechtspflegernek tekintjük, a szabályozás 2010. május 31-ig egy középutas megoldást választott, azaz a bíró mellett a bírósági titkárt is feljogosítva, sem a német-osztrák tisztán Rechtspfleger-típusú, sem a francia, olasz, görög, spanyol tisztán bíróhoz kapcsolt megoldást nem követte. Ez azonban kizárólag a szabályozás szintjén igaz megállapítás, mivel a gyakorlati alkalmazás azt mutatta, hogy többségében a bírósági titkárok látták el ezt a tevékenységet. Így a középutas megoldás helyett azt kell mondanunk, hogy a német-osztrák modellhez állt közelebb az eljárásunk e szempontból. Amennyiben a titkárt bíróként tekintjük, a magyar megoldás egyértelműen a francia, olasz, görög, spanyol bíróhoz rendelt eljárási szabályát valósítja meg. Az alternatívák áttekintése után azonban meg kell állapítanunk, hogy a bírósági titkár tevékenysége alapján a bíróval esik egy tekintet alá. Így eljárásunk a bíróhoz rendelt eljárásként működött 2010. május 31.-ig.

A közjegyzői hatáskör megjelenése az eljárásban arra indíthat bennünket, hogy a magyar eljárás újításaként ne is hasonlítsuk össze a modellekkel a hatályos megoldást. Azonban ha jobban megnézzük a közjegyző - közjegyző-helyettes eljárási lehetőségét, hasonlóságot tapasztalhatunk a bíró-bírószági titkár korábbi megoldásával. Az előbbi következtetés alapján, tehát hogy a titkár azonos tevékenységet végez a bíróval a fizetési meghagyásos eljárásban, a közjegyző-helyettes szerepét is a közjegyző fizetési meghagyásos eljárásban megjelenő szerepével azonosíthatjuk, amely miatt eljárásunk a személyi változások ellenére továbbra is a francia, olasz, görög és spanyol modellhez igazodik. Tehát a hatáskörváltozás ezen a ponton nem eredményezett modellváltást a fizetési meghagyásos eljárásunkban.

A számítástechnikai megoldásokat megvalósító elektronikus fizetési meghagyásos eljárás nyomán nálunk is megjelenik a számítógépes rendszer, a MOKK rendszerének szerepe a meghagyások kibocsátása során. Az ún. automatikus kibocsátás akkor következik be, ha a közjegyző nem teljesíti a 3 munkanapos, illetve 15 napos kibocsátási határidőt. Ekkor a MOKK rendszere a következő munkanapon intézkedik a meghagyás kibocsátásáról, azaz a meghagyás elkészül, kinyomtatják és postázásra kerül.⁵⁰³ Fontos azonban, hogy ekkor is a közjegyző nevében - és felelősségével - kerül kibocsátásra a meghagyás.⁵⁰⁴

4/3. Intézkedések a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem alapján

4/3/1. Kibocsátás, illetve részleges kibocsátás

A magyar fizetési meghagyás kérelemhez való viszonyának megítélése során figyelemmel kell lennünk arra a tényre, hogy 2010. június 1.-jével hatáskör áthelyeződés történt, így ezen időpontot megelőzően bíróság, ezt követően közjegyző jár el az eljárás során. Mindez kihatással van a kérelem és a meghagyás tartalmának kapcsolatára is.

2008. december 31.-ig három olyan esetről kell beszélni, amely a kérelemtől eltérő bírósági intézkedés körébe illeszkedik. 1. Fizetési meghagyásként kell kezelni azt a keresetlevelet, amelyben a kötelező értékhatárt meg nem haladó összegű pénzkövetelést kívánnak érvényesíteni. 2. A bíróság tárgyalást tűzhet ki azon esetekben, ha megítélése szerint a kérelemben foglalt követelésnek nincsen jogalapja, fennállása kétségesnek mutatkozik vagy a követelés jogszabály megkerülésére irányul. 3. Hivatalból jogosult a bíróság a jogosult által igényelt költséget alacsonyabb, esetleg magasabb összegben meghatározni, illetve az illetékről is a kérelemtől eltérően rendelkezhet.⁵⁰⁵

Legszorosabb értelemben a kérelemtől eltérő tartalmú meghagyás kibocsátása körébe a 3. pont alatti eset sorolható. Megállapíthatjuk, hogy a bíróság hivatalból felülírhatta a kérelem egyes pontjaiban megjelölt jogosulti kérelmet, ezáltal megjelent a magyar szabályozásban a kérelemnek megfelelő kibocsátás mellett a kérelemtől eltérő kibocsátás lehetősége is.

⁵⁰³ 2009. évi L. törvény 26. § (3) bek.

⁵⁰⁴ SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárás 884. o.

⁵⁰⁵ SZABÓ Imre (szerk.) A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény magyarázata III. Kötet 1304-1305. o.; NÉMETH János-KISS Daisy (szerk.) A bírósági nemperes eljárások magyarázata 195. o.

2009. január 1.-jével korlátozottá vált a bíróság perré alakító hatásköre, és kizárólag az 1. pont alatt bemutatott eset maradt meg továbbra is a bíróság számára, mint kérelemtől eltérő intézkedési lehetőség. Így a szoros értelemben vett eltérő tartalmú kibocsátás esete (3. pont) is kikerült a bíróság intézkedési lehetőségei közül.⁵⁰⁶

2010. június 1.-jével a közjegyző hatáskörébe került eljárásban teljes egészében megszűnt a perré alakítás lehetősége, melynek nyomán formálisan megszűnt a kérelemtől eltérő tartalmú (részleges) kibocsátás utolsó lehetősége is. A 2009. évi L. törvény alapján a közjegyző a jogosult kérelmével azonos tartalommal, a kötelezett meghallgatása és bizonyítás felvétele nélkül köteles kibocsátani a meghagyást.⁵⁰⁷ A közjegyzőnek nincsen joga mérlegelni, hogy a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmet megalapozottnak tartja-e, azt perakadály híján akkor is ki kell bocsátania, ha alaptalannak tarja. Továbbá nincsen joga eltérni a kérelem tartalmától.⁵⁰⁸ Amikor azonban a 2009. évi L. törvény 26. és 42. §-ában foglalt rendelkezéseket összeszevetjük, azt láthatjuk, hogy a közjegyzőnek mégis megvan a lehetősége a kérelemtől eltérő tartalmú fizetési meghagyás kibocsátására. A 42. § (4) bekezdése alapján az eljárási költség viselésére a Pp. perköltség viselésére vonatkozó rendelkezéseit megfelelően kell alkalmazni, melynek értelmében a bíróság a perköltség összegét a fél által előadott és a szükséghez képest igazolt adatok figyelembe vételével állapítja meg.⁵⁰⁹

A kérelem és a kibocsátott meghagyás tartalmának viszonya alapvetően a kérelmet érintő vizsgálat terjedelmére, típusára vezethető vissza a magyar szabályozásban is. Az okirati bizonyításon alapuló eljárási modell időszakában (2008. december 31.-ig) bíróság megvizsgálta a kérelmező által csatolt és hivatkozott bizonyítékokat, és döntött a meghagyás és a kérelem egymáshoz való viszonyáról: annak egészére vagy egy részében megváltoztatva bocsátotta ki a meghagyást, illetve terelte a nemperes eljárást peres útra. Azáltal azonban, hogy a bíróság, illetve a közjegyző 2009. január 1.-jét követően már kizárólag formai kontrollt gyakorolhat a kérelmek felett, megszűnt a kérelmezői nyilatkozat felülírásának a lehetősége. A német típusú vizsgálati módszer (formai vizsgálat) magával hozta a magyar eljárásba is a kérelemtől eltérő kibocsátás lehetőségének a kizárását, a 2009. évi L. törvény 26. §

⁵⁰⁶ 2010. május 31.-ig hatályos Pp. 316. § (2) bek.

⁵⁰⁷ 2009. évi L. törvény 26. § (5) bek.

⁵⁰⁸ A fizetési meghagyást a kérelemtől eltérően nem lehet kibocsátani. 2009. évi L. törvény 26. § (5) bek.; SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárás 883. o.

⁵⁰⁹ Pp. 79. § (1) bek.

(5) bekezdése – a német ZPO mintájára⁵¹⁰ - kifejezetten kinyilatkoztatja, hogy a fizetési meghagyást a kérelemtől eltérően nem lehet kibocsátani.

A fentiek alapján azonban megállapíthattuk, hogy az eltérő tartalmú kibocsátás lehetőségének kifejezett kizárása mellett az eljárási költségek körében megjelenő mérlegelési lehetőség azt mutatja, hogy a magyar szabályozás mégsem követi egyértelműen a német modell szerinti eljárást a meghagyás kibocsátása körében, és ismeri a kérelemtől eltérő tartalommal kibocsátott fizetési meghagyásokat is. Ezáltal egy vegyes rendszer valósult meg: a német modell kizárólag a jogi szabályozás szintjén érvényesül, a kibocsátott meghagyás kérelemhez való viszonya tekintetében megjelennek az okirati bizonyításon alapuló modellre jellemző vizsgálati és kibocsátási elemek (eltérő tartalmú kibocsátás lehetősége) is.

4/3/2. A kérelem elutasítása

A magyar fizetési meghagyásos eljárásban 2010. május 31.-ig az osztrák modell nemperes-peres eljárás szoros kapcsolatát mutató megoldása érvényesült a kérelmek elutasításával kapcsolatban. Így ha a fizetési meghagyás valamely, a Pp. 130. § (1) bekezdésében meghatározott okból nem volt kibocsátható, és keresetlevélnek sem volt tekinthető, a bíróság a fizetési meghagyás kibocsátását végzéssel megtagadta.⁵¹¹

A végzés ellen fellebbezésnek volt helye. Ha a jogosult a végzés kézbesítésétől számított 30 napon belül újabb, a törvényi előírásoknak megfelelő fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmet vagy keresetlevelet terjesztett elő, a korábbi fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelemhez fűződő hatályok fennmaradtak a Pp. 132. § (1) bekezdése alapján.⁵¹²

2010. június 1.-jével az eljárás közjegyzői hatáskörbe került, melynek hatására megszűnt a fizetési meghagyásos eljárás peres eljárássá alakításának lehetősége. A 2009. évi L. törvény 24. §-a a fizetési meghagyásos eljárásban - a Pp. 130. § (1) bekezdéséhez igazodva – szabályozza azokat az akadályokat, melyek az ügyben történő érdemi döntéshozatalt kizárják. Ezek az akadályokat a közjegyző hivatalból észleli, és a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmet elutasítja. Mivel a perakadályok jelentős része az eljárás megindulásakor még nem észlelhető, a

⁵¹⁰ ZPO 691. § (1) bek. 2. pont

⁵¹¹ NÉMETH János-KISS Daisy (szerk.): A bírósági nemperes eljárások magyarázata 188. o.

⁵¹² NÉMETH János-KISS Daisy (szerk.): A Polgári Perrendtartás magyarázata 2. 1871. o.

kérelmet csak akkor kell elutasítani, ha valamely perakadály fennállta a kérelemből megállapítható.⁵¹³

Ha a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmet elutasítja a közjegyző, a jogosult választása szerint ismét előterjeszthet fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmet, vagy a bíróságnál keresettel élhet, illetve a követelést egyéb úton szabályszerűen érvényesítheti. Az elutasítás nyomán megnyíló jogosulti igényérvényesítési szabadság mellett az eredeti kérelemhez fűződő jogi hatályok fenntartására vonatkozó rendelkezés is érvényesül.⁵¹⁴ A bírósági és közjegyzői hatáskör elválasztása mellett a jogalkotó megteremti a jogosult számára azt a kedvező helyzetet, hogy amennyiben az elutasító végzés jogerőre emelkedését követő 30 napon belül keresetlevelet nyújt be a bírósághoz, a jogi hatályok fenntartása mellett az egymillió forintot meg nem haladó pénzkövetelését - kötelező értékhatárra vonatkozó előírás nélkül – érvényesítheti peres eljárásban. Azaz nem utasítja el a bíróság a keresetlevelet a Pp. 130. § (1) bekezdése c. pontja alapján, hivatkozva a kötelező közjegyzői fizetési meghagyásos eljárásra.⁵¹⁵

A 2010. június 1.-jével hatályos szabályozásról megállapíthatjuk, hogy a hatáskör áthelyezés nyomán a magyar eljárás kikerült az osztrák (peres eljárással szoros kapcsolatot mutató) modellből, és a német, francia, olasz, görög szabályozás által alkotott önálló fizetési meghagyásos eljárási modellhez csatlakozott.

4/4. A kibocsátott fizetési meghagyás tartalma

A magyar fizetési meghagyás tartalmát illetően megállapítható, hogy illeszkedik az európai megoldásokhoz, két - fentebb bemutatott - alapvető részre bontható.

A kötelezettnek szóló tájékoztatási elemek körében bővülés figyelhető meg 2009. január 1.-jét követően. 2008. december 31.-ig ugyanis a meghagyások a kötelezett tájékoztatását a teljesítési határidő, valamint a jogorvoslat módjának megjelölésével valósították meg.⁵¹⁶ A 2008. évi XXX. törvénnyel újabb „kitanítási” elemek kerültek be a Pp. 317. § (3) bekezdésébe. Így a meghagyás jogerőre emelkedésének és végrehajthatóvá válásának esete, mint az ellentmondás elmaradásának joghatása,

⁵¹³ Ez egyben azt is jelenti, hogy a perakadályokkal összefüggő alaki kifogásait a kötelezett az ellentmondással érvényesítheti, és a bíróság feladatává válik azok fennállása esetén a pert megszüntetni. SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárás 876. o.

⁵¹⁴ 2009. évi L. törvény 25. § (4) bek.

⁵¹⁵ 2009. évi L. törvény 25. § (2) bek.

⁵¹⁶ 2008. december 31.-ig hatályos Pp. 317. §; SZABÓ Imre (szerk.) A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény magyarázata III. Kötet 1306. o.

valamint az a tájékoztatás is, hogy a bíróság a meghagyással érintett követelés jogalapját és az annak bizonyítására szolgáló tényeket érdemben nem vizsgálta.⁵¹⁷ Utóbbi a kérelmek formai vizsgálatára utaló eleme lett a meghagyásoknak.⁵¹⁸ Speciális elemként a meghagyás kézhezvétele utáni teljesítések jogi minősítéséről, azaz az elismerésről és jogerőre emelkedésről is tájékoztatást kap a kötelezett.⁵¹⁹ A közjegyző által kibocsátott fizetési meghagyások kötelezettnek szóló tájékoztatása pontról-pontra igazodik a korábban bíróság által alkalmazott szabályokhoz.⁵²⁰

A magyar hatóság által kibocsátott meghagyásoknak egy másik specialitása is kiemelésre érdemes, mégpedig a meghagyás formája. Ugyanis a bíróság hatáskörébe tartozó eljárásban a fizetési meghagyást az arra rendszeresített úrlapon kellett kibocsátani. Amely azt jelentette, hogy a jogosult által kitöltött formanyomtatvány már maga volt a később meghagyásként kibocsátott határozat. A jogosult kérelme a meghagyás kibocsátása iránt egybeesett a kibocsátott meghagyással, mivel a bírósági gyakorlat alapján a bíró, bírósági titkár külön íven hozott határozat helyett aláírással és pecséttel látta el a jogosult által beadott kérelmet. A közjegyző előtt folyó eljárásban megszűnt ez a lehetőség, formailag is külön határozatot kell készíteni a meghagyás kibocsátásakor. Az ekként elkészített határozat tartalmát - a kibocsátásra irányuló kérelem tartalmi elemeit követve - a 2009. évi L. törvény 27. § (1) bekezdése határozza meg.⁵²¹

A közjegyző elektronikus eljárásának következménye, hogy a fizetési meghagyás előállítása a MOKK rendszerén keresztül valósul meg, a meghagyás papír alapú változata nem jelenik meg a közjegyzőnél, mert a meghagyások kinyomtatása és postázása a MOKK központi irodájában valósul meg. Így a meghagyáson kizárólag a közjegyző neve, székhelye és bélyegzőlenyomatának képe szerepel, aláírás azonban nem. Így német mintára a magyar jogalkotónak is szabályoznia kellett azt a kérdést, hogy a meghagyás a közjegyző aláírása nélkül hiteles lehessen, és közokiratnak minősülhessen.⁵²²

A magyar fizetési meghagyás mind a kötelezettnek szóló tájékoztatás, mind a formai feltételek tekintetében a német modellt valósítja meg, amely a német típusú formai vizsgálat egyenes következményének tekinthető.

⁵¹⁷ 2010. május 31.-ig hatályos Pp. 317. § (3) bek. e. pont

⁵¹⁸ 2008. évi XXX. törvény Részletes indokolás a 45. §hoz

⁵¹⁹ 2010. május 31.-ig hatályos Pp. 317. § (3) bek. g. pont

⁵²⁰ 2009. évi L. törvény 27. § (1) bek.

⁵²¹ SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárás 885. o.

4/5. A fizetési meghagyás kézbesítése

A magyar fizetési meghagyás kézbesítése a keresetlevél kézbesítésével esik egy tekintet alá, mivel azonban a meghagyás egyben az eljárás befejező határozata is, közlése az elsőfokú ítélet kézbesítésével is mutat azonos jegyeket.⁵²³

2010. május 31.-ig a fizetési meghagyások kézbesítésére a Pp. kézbesítésre vonatkozó szabályait kellett megfelelően alkalmazni. A meghagyások papír alapon kerültek kibocsátásra, melyet postai szolgáltatón keresztül juttatott el a bíróság a kötelezett részére. A 2010. június 1.-jével hatályba lépett szabályozás továbbra is fenntartja a Pp. kézbesítési szabályainak háttérszabály jellegét.⁵²⁴ Eltérésként értékelhető azonban, hogy a közjegyző a fizetési meghagyást nemcsak papír alapon, hanem elektronikusan is kibocsáthatja.⁵²⁵ Főszabálynak a papír alapú kibocsátás tekinthető, melyet postai szolgáltató útján, a hivatalos iratok kézbesítésre vonatkozó szabályok szerint történő meghagyás kézbesítés követ.⁵²⁶

A jogosult külön kérelmére, melyet a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelemben jelezhet, lehetőség van a papír alapon kibocsátott meghagyás végrehajtói kézbesítésére is. Végrehajtói kézbesítés kérelmezése esetén a végrehajtó külön jogszabályban meghatározott díját előlegezni kell a MOKK részére, amit a MOKK a végrehajtónak átutal.

A végrehajtói kézbesítés rokon vonásokat mutat a francia közvetlen kézbesítés szabályaival, ugyanis mindamellett, hogy mindkét szabályozás lehetővé teszi a kötelezett részére történő személyes iratátadást, kihatással van a kötelezett ellentmondásának kezdőidőpontjára, mely az eredményes kézbesítéstől indul.⁵²⁷

Amennyiben a 2009. évi L. törvény elektronikus kézbesítést ír elő, a közjegyző a fizetési meghagyást elektronikusan bocsátja ki és kézbesítetteti a félnek.⁵²⁸ A 2009. évi L. törvény 2011. július 1.-jétől elektronikus kézbesítést ír elő vállalkozások és jogi képviselővel eljáró felek részére.⁵²⁹ Elektronikus kézbesítés esetén a címzettnek az

⁵²² 2009. évi L. törvény 18. § (5) bek.

⁵²³ SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárás 886. o.

⁵²⁴ 2009. évi L. törvény 16. § (1) bek.

⁵²⁵ 2009. évi L. törvény 26. § (1) bek

⁵²⁶ 79/2004. (IV. 19.) Korm. rendelet a postai szolgáltatások ellátásáról és minőségi követelményeiről

⁵²⁷ 2009. évi L. törvény 16. § (3) bek.; BELTZ, Karl-Heinrich: Unterschiede des Mahnverfahrens im deutschen und französischen Recht 537. o.; EBENBICHLER, Gerhard: Die französische Procédure d'injonction de payer 66. o.

⁵²⁸ 2009. évi L. törvény 26. § (1) bek

⁵²⁹ Vállalkozás és jogi képviselővel rendelkező fél részére az iratokat – a (2) bekezdésben meghatározott eset kivételével – a hivatalos iratok elektronikus kézbesítéséről és az elektronikus

Állami Elektronikus Kézbesítési Szolgáltatónál lévő tárhelyére kerül az elektronikus irat, melyről a címzett külön értesítést kap.^{530 531}

Tehát Magyarországon a kibocsátás módjához igazodik a kézbesítés, amely főszabály szerint postai úton, meghatározott személyi kör részére elektronikus formában valósul meg.

A magyar fizetési meghagyásos szabályozás is rendelkezik az eljárásban hozott határozat és a hirdetményi kézbesítés viszonyáról. 2010. május 31.-ig a Pp. kifejezetten tilalmazta a fizetési meghagyás hirdetményi kézbesítését.⁵³² Amennyiben a jogosult nem tudta a kötelezett belföldi címét megjelölni, a Pp. a kérelem keresetlevélként történő elintézését rendelte el.⁵³³

A 2009. évi L. törvény 3. § (2) bekezdése értelmében továbbra is kizárólag belföldről idézhető természetes személy lehet a fizetési meghagyásos eljárás kötelezettje. Tehát a fizetési meghagyást továbbra sem lehet kibocsátani, ha a kötelezettnek nincs ismert belföldi idézési címe. Megváltozott azonban 2010. június 1.-jétől a helyzetre rendelt hatósági intézkedés. Míg korábban a fentebb jelzettek szerint perré alakítás volt az eljárási lépés, a hatályos szabályozás szerint a közjegyző elutasítja a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmet, és a jogosult igényét perben tudja érvényesíteni.⁵³⁴

A szabályozás indoka mindkét vizsgált időszakban azonosnak tekinthető: az eljárás célja, amely a felmerült jogvita gyors rendezése. Nem áll összhangban ezen célkitűzéssel az ismeretlen helyen tartózkodó kötelezettek számára jogvédelmet biztosító eszközök (hirdetmény kifüggesztése, ügygondnok kirendelése) rendelkezésre bocsátása.⁵³⁵

4/6. Határidők a meghagyás kibocsátásával és a kézbesítésével kapcsolatban

tértivevényről szóló törvényben foglalt, a hivatalos szerv hivatalos iratainak kézbesítésére vonatkozó szabályok szerint, elektronikus úton kell kézbesíteni. Az elektronikus iraton minősített elektronikus aláírást és minősített időbélyegzőt kell elhelyezni. 2009. évi L. törvény 16. § (5) bek.

⁵³⁰ SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárás 887. o.

⁵³¹ 2010. június 27-től azonban a jogalkotó megszüntette azon lehetőséget, hogy a fél kérelmezze a részére szóló iratok elektronikus kézbesítését. A 2009. évi L. törvény ezt biztosító 16. § (4) bekezdése 2010. június 1. és 26. között volt hatályban.

⁵³² NÉMETH János-KISS Daisy (szerk.): A bírósági nemperes eljárások magyarázata 195. o.

⁵³³ Pp. 318. § (2) bek.

⁵³⁴ BH1981. 324., mely a 2009. évi L. törvény hatályba lépését követően is összhangban van tartalmát illetően a hatályos szabályozással.

⁵³⁵ NÉMETH János-KISS Daisy (szerk.): A bírósági nemperes eljárások magyarázata 174. o.

A fizetési meghagyás kibocsátására nyitva álló határidők redukálása képezte a magyar jogalkotó ezen eljárás kapcsán megjelenő legfőbb jogalkotási tevékenységét. 1998. december 31.-ig a bíróság számára a Pp. nem is határozott meg elintézési határidőt. Ennek nyomán azonban a kibocsátás iránti kérelmek nagy számban gyűltek fel elintézetlenül, nem egyszer bíróra, bírósági titkára történt kiosztás nélkül.⁵³⁶ A probléma kezelése érdekében 1999. január 1.-jei hatállyal beiktatásra került a Pp. 317. §-ába az a szabályozás, hogy a fizetési meghagyást a kérelem beérkezésétől számított 30 napon belül kell kibocsátani.⁵³⁷ Amennyiben a kérelem hiányos volt, a hiánypótlásra fordított idő a határidőbe nem számított bele.⁵³⁸ Ezáltal a magyar szabályozásban is megvalósult a fentebb bemutatott azon megoldás, amely keresetlevéllel kapcsolatos intézkedésekre vonatkozó szabályokat használja fel mintául a meghagyás kibocsátása iránti kérelmek határidejének meghatározásához. Az osztrák megoldáshoz illeszkedett leginkább a hazai szabályozás, mivel nem kizárólag a határidő teremtett kapcsolatot a két eljárás között, hanem a bíróság azon döntési jogköre is közösnek tekinthető, hogy a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem alapján - megítélése szerint – a tárgyalás kitűzése mellett is dönthetett. A 2008. évi XXX. törvény fizetési meghagyásos eljárást érintő módosításai a kibocsátási határidőt is jelentősen érintették, ugyanis azt a korábbi 30 napról 2009. január 1.-jével 15 napra csökkentette. Ez a törvény vetette fel elsőként elektronikus eljárás bevezetését, külön rendelkezett az elektronikusan benyújtott kérelmek esetén érvényesülő határidőről is, melyet 3 munkanapban határozott meg.⁵³⁹ Az elektronikus fizetési meghagyásos eljárás megvalósítására azonban csak a 2009. évi L. törvény nyomán került sor, 2010. június 1.-jével. Így 2010. május 31.-ig a 15 napos határidő jellemezte a magyar eljárást. Az elektronikus eljárás bevezetésével azonban a fizetési meghagyásokra vonatkozó kibocsátási határidők attól függően kerülnek megállapításra, hogy papír alapon (szóban) vagy elektronikusan terjesztette elő a jogosult a kérelmét: elektronikus kérelem esetén 3 munkanap, papír alapon vagy szóban előterjesztett kérelem esetén 15 nap.⁵⁴⁰ A határidőbe nem számít bele az igazolási kérelem és a költségkezdvezmény tárgyában való döntéshez szükséges

⁵³⁶ NÉMETH János-KISS Daisy (szerk.): A bírósági nemperes eljárások magyarázata 193. o.

⁵³⁷ 1997. évi LXXII. törvény 27. §-a

⁵³⁸ 1997. évi LXXII. törvény 27. §-ához fűzött miniszteri indokolás

⁵³⁹ Pp. 317. § (2) bek. (Hatályba lépésének időpontját 2009. július 1. napjával határozták meg, a hatályba lépés előtt azonban hatályon kívül helyezésre került ezen rendelkezés.)

⁵⁴⁰ 2009. évi L. törvény 26. § (1) bek.

idő.⁵⁴¹ A 2009. évi L. törvény - a Pp. 125. § (1) bekezdésétől eltérően – a hiányok pótlása esetén szigorúbb szabályokat állapít meg, mivel az ügyintézési határidőbe csak a hiánypótlási felhívás kibocsátásától a hiányok pótlásáig terjedő időt nem számítja be.⁵⁴²

A fizetési meghagyásos eljárásunk tehát 1999. január 1.-jétől rendelkezik a meghagyások kibocsátására vonatkozó határidőről, mely 30 napról fokozatosan 15 napra, majd 3 munkanapra és 15 napra csökkent a jogalkotó tevékenysége nyomán. A határidők szigorát a közjegyzői fizetési meghagyásos eljárásban azáltal kívánják vitathatatlanná tenni, hogy a 2009. évi L. törvény az ügyintézési határidő elmulasztása esetére előírja a MOKK rendszere általi automatikus kibocsátást. Tehát a számítógépes rendszer érzékeli a határidő elmulasztását, és kibocsátja a meghagyást, ennek során a közjegyző nevében és felelősségével jár el.⁵⁴³

A meghagyás kötelezett részére történő kézbesítésével kapcsolatban a keresetlevél kézbesítésére vonatkozó rendelkezéseket kell megfelelően alkalmazni⁵⁴⁴, amelynél nem találunk konkrét határidőket. Mivel azonban a meghagyás a nemperes eljárás befejező határozata is, a kézbesítése az első fokú ítélet kézbesítésével is mutathat azonos jegyeket.⁵⁴⁵ Így a bírósági határozatok kézbesítésére vonatkozó Pp. 219. § (2) bekezdése megfelelően alkalmazható lehet, mely szerint a határozatot az írásba foglalásától számított 8 napon belül kézbesíteni kell.

Összességében megállapítható, hogy nincsen a magyar (peres, nemperes) szabályozásban olyan kézbesítési határidő, melynek eredménytelen elteltével érvényét veszítené a kibocsátott fizetési meghagyás, szemben a francia, olasz és görög szabályozásokkal.

5. A kötelezett jogorvoslati lehetőségei a fizetési meghagyással szemben

5/1. Az ellentmondás formai és tartalmi előírásai

⁵⁴¹ SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárás 884. o.

⁵⁴² Ennek következménye, hogy az ügyintézési határidő utolsó napján kiadott felhívás esetén a hiányok pótlását követően nyomban ki kell bocsátani a meghagyást. Ebben ad egy kisebb engedményt a törvény, amikor úgy rendelkezik, hogy a meghagyást a hiányok pótlásának MOKK rendszerében történt rögzítését követő két munkanapon belül kell kibocsátani, ha az ügyintézési határidőből egyébként ennél kevesebb lenne hátra. SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárás 884. o.

⁵⁴³ 2009. évi L. törvény 26. § (3) bek.

⁵⁴⁴ 2009. évi L. törvény 16. § (1) bek

⁵⁴⁵ SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárás 886. o.

A magyar polgári eljárásjogi szabályozás is csatlakozik azon modellekhez, amelyek a kötelezetti ellentmondások tartalmi-formai szabadságát hirdetik, így a német, francia, valamint gyakorlati alkalmazása alapján a spanyol és osztrák megoldásokhoz.

A fizetési meghagyás bármilyen címen történő megtámadását ellentmondásnak tekinthetjük a Pp. 3. § (2) bekezdése alapján. Így a nyilatkozat formáját, tartalmát a kötelezett határozza meg. A kötelezett az ellentmondásában előadhatja a védekezésének alapjául szolgáló tényeket, valamint ezek bizonyítékait. A tartalom kapcsán azonban egyetlen lényeges elemre kell figyelnie az eljáró hatóságnak, mégpedig a kötelezett azon szándékának kifejezésre juttatására, hogy a meghagyásban foglalt rendelkezéseket nem akarja magára nézve kötelezőnek elismerni.⁵⁴⁶ Így az ellentmondás benyújtására nyitva álló határidő alatt a kötelezett részéről előterjesztett beadványt ellentmondásnak kell tekinteni, ha abból az tűnik ki, hogy kötelezett a fizetési meghagyást vagy annak bármely, teljesítésre felhívó részét bármely okból vitatja.⁵⁴⁷

A vitatás, a követelés fennállásának kifogásolása képezi tehát az ellentmondás magját. Amennyiben a kötelezett ugyan ellentmondásként aposztrofálja a kérelmét, abban azonban a követelés összegének teljes elismerése mellett fizetési halasztást, részletfizetés engedélyezését, illetve kijavítást kér, nem tekinthetjük nyilatkozatát a fizetési meghagyás megtámadásának, így az ellentmondás jogkövetkezményei sem állnak be.⁵⁴⁸

A kötelezett azon hivatkozása, hogy az érvényesített követelést már teljesítette, eltérő jogkövetkezményeket vonhat maga után attól függően, hogy a teljesítés mikor történt meg. Az eljárás ezen szabálya jelentős pontosítást igényelt, ugyanis a Pp. 319. §-ának 2006. január 1.-je előtt hatályos (3) bekezdése szerint, ha a kötelezett az ellentmondásban okirati bizonyítékkal valószínűvé tette, hogy az érvényesített követelést a fizetési meghagyás kibocsátását követően teljesítette, a bíróság az okirati bizonyítékok másolatának csatolásával felhívta a jogosultat, hogy nyilatkozzék a követelés fennállásáról. Ha a jogosult a kötelezett állítását elismerte vagy nem nyilatkozott, a bíróság a fizetési meghagyásos eljárást megszüntette. Ekként ha a kötelezett a meghagyás kibocsátása után, annak hatására teljesített, nem keletkezett *res iudicata*, a felek között ugyanezen ügyben újab javita keletkezhetett és a

⁵⁴⁶ NÉMETH János-KISS Daisy (szerk.): A Polgári Perrendtartás magyarázata 2. 1183. o.

⁵⁴⁷ BH1991. 81., mely a 2009. évi L. törvény hatályba lépését követően is összhangban van tartalmát illetően a hatályos szabályozással.

⁵⁴⁸ NÉMETH János-KISS Daisy (szerk.): A bírósági nemperes eljárások magyarázata 201. o.

teljesített összeg vissza is volt követelhető. A jogosult nem jutott jogerős fizetési meghagyáshoz. A jogszabályhely téves szövegezésére hivatkozással a 2005. évi CXXX. törvény módosította a rendelkezést, és az új szabályozás szerint az eljárást akkor lehet megszüntetni, ha a meghagyás kibocsátását megelőzően teljesített a kötelezett. Nyitva maradt azonban továbbra is az a kérdés, hogy hogy mi a teendő akkor, ha a kötelezett a meghagyás kibocsátása és kézhezvétele között, vagy ezt követően teljesít és ellentmond. A megoldás először a 2008. évi XXX. törvény nyomán jelent meg és a 2009. évi L. törvény is követi: A szabályozás kétirányú, az elhatárolási pont a meghagyás kötelezett részére történt kézbesítése, valamint a meghagyás kézhezvétele utáni teljesítésre hivatkozás nem tekinthető ellentmondásnak, az nem más, mint a követelés elismerése. Ekkor a meghagyás az elismerés (a vitatás elmaradása) nyomán jogerőre emelkedik.^{549 550}

Az ellentmondás leglényegesebb eleme, a vitatás mellett megjelölhetőek a védekezés alapjául szolgáló tények, bizonyítékok, ugyanakkor ezek elmaradása sem eredményezheti az ellentmondás elutasítását. Így a követelésre vonatkozó érdemi nyilatkozat elmaradása, a kérelem hiányosságai miatt a perre illetékes bíróság a tárgyalás előkészítése körében intézkedhet az alperes nyilatkozatának beszerzéséről.⁵⁵¹

Az ellentmondás formáját, tartalmát illetően a közjegyzői fizetési meghagyásos eljárás két eltérő szabályozást valósít meg, ugyanis megkülönbözteti a jogi képviselő nélkül eljáró és a jogi képviselővel eljáró kötelezettekre vonatkozó előírásokat. A jogi képviselő nélkül eljáró kötelezettek tekintetében nem vezetett be alapvető változásokat. Ezért 2010. június 1.-jétől továbbra is fennáll az a tétel, hogy a kötelezett formai és tartalmi kötelező előírások nélkül nyújthat be jogorvoslatot a fizetési meghagyással szemben. A nyilatkozat írásban elektronikus úton a MOKK rendszeréhez is közvetlenül benyújtható, valamint előterjeszthető papír alapon az eljáró közjegyzőnél. Emellett a jogi képviselővel nem rendelkező kötelezett

⁵⁴⁹ 2009. évi L. törvény 30. §-ához fűzött indokolás

⁵⁵⁰ Meg kell jegyezni, hogy a megváltoztatott szabályok és a hatályos szabályozás is fenntartja, hogy a kötelezett teljesítésre hivatkozása kizárólag okirati bizonyítékok szolgáltatása mellett fogadható be. A 2009. évi L. törvény 10. § (3) bekezdése szerint azonban a kötelezett nem csatolhat iratokat az ellentmondáshoz, így arra sincsen lehetősége, hogy a teljesítésről szóló nyugtát, számlát, egyéb bizonylatot mellékelje. Így kizárólag a bizonylat sorszáma és kelte, a pénzügyi művelet (tranzakció) azonosítója, időpontja jelölhető meg az ellentmondásban. Lásd ehhez: SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárás 898. o.

⁵⁵¹ 2010. május 31.-ig hatályos Pp. 319. § (2) és (3) bek.

ellentmondását bármely közjegyzőnél szóban is előterjesztheti.⁵⁵² Tartalmát illetően a kötelezett nyilatkozata önmagában a meghagyásban foglalt követelés vitatásával ellentmondássá minősül. Az ellentmondást tehát nem kell megindokolni, a kötelezett részéről akár egy egyszavas nyilatkozat is elegendő az eljárás perré alakításához.⁵⁵³

A jogi képviselővel eljáró kötelezett és a jogi személy az ellentmondását kizárólag elektronikusan terjesztheti elő, melyhez elektronikus formanyomtatványt bocsátanak rendelkezésre.⁵⁵⁴

Továbbá meg kell jegyeznünk, hogy a Legfelsőbb Bíróság a 2/2009. polgári jogegységi határozatával nagyobb hangsúlyt kíván fektetni az érdemi ellentmondásokra. Ugyanis a PK 172. kollégiumi állásfoglalás felülvizsgálata során kifejtette, hogy amennyiben a fizetési meghagyással szemben előterjesztett ellentmondás nem tartalmaz érdemi védekezést, és az alperes az első tárgyalást elmulasztja, helye van vele szemben bírósági meghagyás kibocsátására. A PK 172. ugyanis kizárta az ellentmondás folytán perré alakult eljárásban az első tárgyalást elmulasztó alperessel szemben a bírósági meghagyás alkalmazását.⁵⁵⁵

A magyar szabályozás a közjegyzői hatáskör megteremtésével nem eredményezett változást az ellentmondások tartalmát, formáját illetően. Él a kötelezett döntési szabadsága, azaz alátámaszthatja a vitatást tényekkel, bizonyítékokkal, azaz érdemi ellentmondással élhet, azonban a pusztá vitatás megjelenése továbbra is elégséges feltétel a kötelezetti nyilatkozat ellentmondásként történő kezeléséhez, és az ellentmondáshoz fűződő joghatások kiváltásához. Eljárásunk tehát továbbra is a német, francia, osztrák és spanyol megoldások csoportjába sorolható.

5/2. Az ellentmondás határideje

A magyar fizetési meghagyásos eljárásban a kötelezett számára 15 napos ellentmondási határidőt biztosít a jogalkotó, melyet a fizetési meghagyás kézhezvételétől kell számítani.⁵⁵⁶ A határidő első napjának a kézhezvételt követő nap

⁵⁵² Nem tapasztalható tehát változás a jogi képviselő nélkül eljáró kötelezettek ellentmondása esetében, mivel a 2010. május 31.-ig hatályos szabályozás az írásbeli ellentmondás benyújtását kizárólag a meghagyást kibocsátó bíróságon tett lehetővé, a szóbeli ellentmondás is bármely helyi és a perre illetékes megyei bíróságon jegyzőkönyvbe mondható volt. 2010. május 31.-ig hatályos Pp. 319. § (1) bek. és a 94. § (1) bek.;

⁵⁵³ SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárás 894. o.

⁵⁵⁴ 2009. évi L. törvény 11. § (3) bek.

⁵⁵⁵ Lásd ehhez: SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárás 894. o.

⁵⁵⁶ Váltón alapuló követelés esetén 3 nap. 2010. május 31.-ig hatályos Pp. 319. § (1) bek.; A 2009. évi L. törvény 28. § (1) bekezdése már nem rendelkezik külön határidőről a váltón alapuló követelések esetében.

tekinthető, mivel a napokban meghatározott határidők számítására vonatkozó Pp. szabályozás alapján a határidőbe a kezdőnap nem számít bele.⁵⁵⁷

A 2009. január 1.-jétől azonban megjelenik a fizetési meghagyásos eljárásunkban az ún. második ellentmondás lehetősége. A 2008. évi XXX. törvény által bevezetett védekezési lehetőséggel a kézbesítési vélelemmel jogerőre emelkedett maghagyással szemben a végrehajtási szakban is megnyílik az ellentmondás lehetősége.⁵⁵⁸

Garanciális jelentősége van ennek azokban az esetekben, amikor a kötelezett nem tud a vele szemben kibocsátott, adott esetben visszaélészerűen előterjesztett fizetési meghagyásról. Az ellentmondás előterjesztésével a kötelezett megakasztja a már megindult végrehajtási eljárást, a végrehajtást felfüggesztik, a megtámadott fizetési meghagyás ipso iure hatályát veszíti.⁵⁵⁹ A második ellentmondás határideje 15 nap, melyet a végrehajtható okirat (végrehajtási lap) kézbesítésétől kell számítani.⁵⁶⁰

A kötelezett számára biztosított védekezési lehetőséggel azonban lelassul a követelések érvényesítése. A kötelezett nyilatkozata a peres eljárás szakaszába veti vissza a már végrehajtási szakban lévő igényérvényesítést, a bíróság a hagyományos ellentmondás nyomán perré alakuló eljárásnak megfelelően az első tárgyalás kitűzéséről intézkedik. A kötelezett számára biztosított extra védekezési lehetőség által kiszámíthatatlanná válhat a jogosult követelésének érvényesítése, annak időtartama, költségei. Ez a tényező akár el is tántoríthatja a jogosultakat a fizetési meghagyásos eljárások igénybevételeitől, kötelező eljárás esetén pedig hátrányos helyzetbe hozhatja őket.

A probléma feloldása a jogosult oldaláról a kötelezett védekezési lehetőségének feltételeiből vezethető le, ugyanis kizárólag a kézbesítési vélelemmel kézbesített meghagyások esetén beszélhetünk extra ellentmondásról.⁵⁶¹ Ahhoz, hogy a jogosult bizonyos lehessen a kézbesítés megtörténtét illetően, a meghagyás kibocsátása iránti kérelmében jelezheti a közjegyző számára a végrehajtói kézbesítés igénybevétele.⁵⁶²

⁵⁵⁷ Kezdőnap az a nap, amelyre a határidő megkezdésére okot adó cselekmény vagy egyéb körülmény (kézbesítés) esik. Pp. 103. § (2) bek.

⁵⁵⁸ A magyar fizetési meghagyásos eljárás szabályozás-történetén végigtekintve azonban nem beszélhetünk új intézményként a második ellentmondás lehetőségéről. Már az 1893. évi XIX. törvénycikk is rendelkezett ezen kötelezeti védekezési eszközről: Az ellentmondás a 10. §-ban említett 15 nap eltelte után is előterjeszthető mindaddig, míg a fizetési meghagyás alapján kielégítési végrehajtást elrendelő végzésnek az adós részére történt kézbesítéstől számított 30 nap el nem telt. E záros határidő eltelte után előterjesztett ellentmondás visszautasítandó. 1893. évi XIX. tc. a fizetési meghagyásokról 12. szakasz

⁵⁵⁹ 2008. évi XXX. törvény 45. §-ához fűzött indokolás 7. pont

⁵⁶⁰ 2009. évi L. törvény 32. § (1) bek.

⁵⁶¹ Pp. 99. § (2) bek.

⁵⁶² 2009. évi L. törvény 16. § (3) bek.

Ezáltal a kötelezett számára meg sem nyílik a második ellentmondás lehetősége. Amennyiben a jogosult kérelmében nem szerepeltette ezen kérést, a kibocsátott meghagyás postai kézbesítésének megkísérlését követően, azaz a vélelem folytán jogerőre emelkedett meghagyás esetén is kérelmezheti a végrehajtótól ezen kézbesítést.⁵⁶³ Utóbbi esetben ugyan a kötelezett számára a vélelem beállta miatt megnyílik a második ellentmondás előterjesztésének határideje, de a végrehajtási eljárás nem indul meg, annak költségeit a jogosult még nem kezdte el megelőlegezni, így a kötelezett ellentmondása sokkal kevesebb problémát okozhat.⁵⁶⁴

A jogosult számára biztosított probléma-elkerülési lehetőség mellett a jogalkotó a kötelezett oldaláról is behatárolja a második ellentmondás előterjeszthetőségét. A kötelezettek rosszhiszemű eljárásának megakadályozása érdekében kettős szabályozást vezet be:

1. a kötelezett az ellentmondásával egyidejűleg köteles a végrehajtás során felmerült, a jogosult által előlegezett költségeket az alábbi alternatívák alapján megfizetni: közvetlenül a jogosultnak történő teljesítéssel, a közjegyzőnél bizalmi őrzésbe, vagy bírói letétbe helyezéssel, a végrehajtónál történő megfizetéssel. A teljesítést az ügyben eljáró közjegyzőnél okirattal kell igazolnia. Megtörténtével a közjegyző felfüggeszti a végrehajtási eljárást, míg ennek hiányában érdemi vizsgálat nélkül elutasítja az ellentmondást. Az ellentmondás előterjesztéséig felmerült és megfizetett végrehajtási költségek a kötelezett terhén maradnak, kivéve, ha a fizetési meghagyás kézbesítésének vélelmét megdönti.⁵⁶⁵

2. Továbbá a perre illetékes bíróság számára pénzbírságolási kötelezettséget teremt, amennyiben a kötelezett részéről előterjesztett ellentmondás ellentétes a jóhiszemű joggyakorlás követelményeivel vagy az egyébként nyilvánvalóan alaptalan. A kötelezett akkor mentesülhet a pénzbírság alól, ha a fenti feltételek fennállása mellett igazolja, hogy önhibáján kívüli okból nem tudta átvenni a postai úton kézbesített meghagyást.⁵⁶⁶

A második ellentmondás megteremtésével a magyar jogalkotó - a német szabályozás mintájára - a végrehajtási szakban is megnyitotta a kötelezett védekezésének lehetőségét.⁵⁶⁷ A minta azonban csak részben került beépítésre, mivel a magyar

⁵⁶³ 2009. évi L. törvény 36. § (3) bek.

⁵⁶⁴ SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárás 890. o.

⁵⁶⁵ 2009. évi L. törvény 32. § (2) bek.

⁵⁶⁶ 2008. évi XXX. törvény 45. §-ához fűzött indokolás 7. pont

⁵⁶⁷ 2009. évi L. törvény 32. §-ához fűzött indokolás

eljárás továbbra is egyfokú, miközben a német a kétfokú eljárási modellbe tartozik. Így nálunk továbbra is egyszer áll a kötelezett rendelkezésére az ellentmondás, az annak igénybevételére vonatkozó kezdőidőpontok duplázódtak meg. Így a meghagyás kézhezvétele mellett a végrehajtható okirat kézhezvétele is ilyennek minősül. A kötelezett számára azonban ez nem teremthet választási lehetőséget, mivel kizárólag a vélelemmel kézbesített meghagyások esetén beszélhetünk az intézményről.

Fel kell hívnunk a figyelmet egy jelentős szabályozási problémára, mely abból adódik, hogy a kézbesítési vélelemmel kapcsolatban a 2009. évi L. törvény a Pp. 99. szakasz (2) bekezdésére hivatkozik. Azonban ezen bekezdés a kézbesítési vélelem beállításának két lehetőségről szó, egyrészt az irat átvételének megtagadásáról, másrészt a „nem kereste” jelzéssel visszaérkezett iratokról. Felvetődik a kérdés, hogy mindkettő esetében él-e a második ellentmondás előterjesztésének lehetősége a fizetési meghagyásos eljárás szabályai alapján. Mivel a 2009. évi L. törvény kizárólag a szakasz és bekezdés számának megjelölésével hivatkozik a Pp.-beli szabályok alkalmazására, egyértelmű állásfoglalást ezen rendelkezés nyomán nem tehetünk.

A fentiekben bemutatott, második ellentmondást körülölelő feltételrendszerből azonban kiolvasható a megfelelő válasz. Ennek egyik forrása, hogy a kötelezett számára teremtett ellentmondás előterjesztési lehetőségek mindegyike kiemeli, hogy az ellentmondás előterjesztéséig felmerült és megfizetett végrehajtási költségek a kötelezett terhén maradnak, kivéve, ha a fizetési meghagyás kézbesítésének vélelmét megdönti.⁵⁶⁸ Másik forrásként hivatkozhatunk azon rendelkezésre, mely szerint a kötelezett akkor mentesülhet a pénzbírság alól, ha igazolja, hogy önhibáján kívüli okból nem tudta átvenni a postai úton kézbesített meghagyást.⁵⁶⁹ Mindezekből arra következtethetünk, hogy a jogalkotó álláspontja szerint kizárólag a második esetkör, a „nem kereste” jelzéssel visszaérkezett meghagyások esetében él második ellentmondás lehetősége. Ezen álláspont alátámasztására szolgálhat az az érv is, hogy ekkor feltételezhető nyilvánvalóan, hogy a kötelezett a meghagyásról nem szerzett tudomást, tehát kizárt, hogy a meghagyás kézbesítésétől számított 15 napon belül terjeszt elő ellentmondást a közjegyzőnél. Tehát az intézmény kizárólag az önhibáján kívül meghagyásról nem értesült kötelezettek számára biztosítja a hagyományos

⁵⁶⁸ 2009. évi L. törvény 32. § (2) bek.

⁵⁶⁹ 2008. évi XXX. törvény 45. §-ához fűzött indoklás 7. pont

ellentmondás esetén alkalmazandó szabályokat, eltekint a pénzbírságolástól, és a végrehajtásba megfizetett költségekről is a bíróság határoz, azok nem feltétlenül maradnak a kötelezett terhén.

A magyar eljárás ellentmondási határidejéről megállapíthatjuk tehát, hogy a napokban meghatározott határidőt alkalmazó tagállami megoldások körében helyezhető el. Időtartamát tekintve is illeszkedik az olasz, görög, spanyol megoldásokhoz. A második ellentmondás bevezetésével ugyan felhasználásra kerültek a német kétfokú eljárás egyes elemei, ezek azonban nem eredményeztek alapvető változást a fizetési meghagyásos eljárásunk szerkezetében, mely továbbra is az egyfokú modellt alkalmazó tagállamok (Ausztria, Olaszország, Franciaország, Görögország, Spanyolország) táborába tartozik.

5/3. Az ellentmondás joghatása

A magyar fizetési meghagyásos eljárásban szabályozott kötelezeti ellentmondásról a következő megállapítások tehetők.

Az ellentmondással a meghagyás hatálytalanná válik, és a peres eljárásban a bíróság az előzmény eljárás eredményére (a meghagyásra) tekintet nélkül dönti el a felek jogvitáját.⁵⁷⁰ Meg kell azonban állapítani, hogy sem a Pp., sem a 2009. évi L. törvény nem mondja ki általános jelleggel ezt a jogkövetkezményt. A bírósági meghagyás esetében érvényesülő Pp. szabályozásból vezethető le mégis ez a megállapítás, mivel a Pp. 136/A § (4) bekezdése szerint a bírósági meghagyás ellen előterjesztett ellentmondás nyomán kitűzött újabb határnapot is elmulasztja az alperes, a korábbi meghagyás hatályában fennmarad. Azaz az ellentmondás a bírósági meghagyást önmagában hatálytalanná teszi.⁵⁷¹ A 2009. évi L. törvény már megjeleníti a meghagyás hatályvesztését, azonban kizárólag a jogerős fizetési meghagyás ellen előterjeszthető második ellentmondás esetén szól róla.⁵⁷²

Az ellentmondás - nemperes eljárás és a per közötti átmenetben játszott - szerepéről egyértelműen megállapíthatjuk, hogy automatikus perré alakító hatásról beszélhetünk, a kellő időben előterjesztett ellentmondás folytán a fizetési meghagyásos eljárás az ellentmondással érintett részben perré alakul át.⁵⁷³ A perre illetékes bíróság azonban akkor intézkedik a per első tárgyalásának kitűzése iránt,

⁵⁷⁰ SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárás 895. o.

⁵⁷¹ SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárás 895. o.

⁵⁷² 2009. évi L. törvény 36. § (4) bek.

⁵⁷³ 2010. május 31.-ig hatályos Pp. 322. § (1) bek.; 2009. évi L. törvény 37. § (1) bek.

amikor a jogosult oldaláról is egyértelművé válik a peres eljárással való egyetértés. Tehát az ellentmondás beérkezésével peres ügyszámra iktatják az ügyet, de még ez nem jelenti a per érdemi lefolytatását. Felvetődik a kérdés, hogy a jogosult hogyan tudja egyértelművé tenni a bíróság számára, hogy neki is érdekében áll a fizetési meghagyásos eljárást követően az igény perben történő érvényesítése.

A 2008. december 31.-ig hatályos Pp. illeték-kiegészítést kért a jogosulttól a perré alakulás esetén, tekintettel arra, hogy a nemperes eljárás illetéke fele a peres illetéknek.⁵⁷⁴ Amennyiben a jogosult eleget tett ezen felhívásnak, a bíróság valódi perként kezelte a perré alakult eljárást, és intézkedett a tárgyalás kitűzése iránt. A jogosult illeték-kiegészítésének elmaradása a peres eljárás Pp. 157. §-a alapján történő megszüntetését vonta maga után.⁵⁷⁵

2009. január 1.-jével kiegészült a jogosultnak kézbesített felhívás, ugyanis perelőkészítési kötelezettséget is róttak a felperesre. Így 2010. május 31-ig az illeték-kiegészítés mellett elő kellett adnia részletes tényállításait, és bizonyítékait is elő kellett terjeszteni. Ezek elmulasztása esetén a bíróság a pert megszüntette.⁵⁷⁶ A részletes tényállítások és az azokra vonatkozó bizonyítékok előterjesztésére vonatkozó kötelezettség keletkeztetésének alapja az, hogy a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmet előterjesztő jogosulttól elvárható, hogy minden szükséges irat már az eljárás megindítása előtt álljon a rendelkezésére, és ellentmondás esetén ezeket azonnal be tudja nyújtani a bíróságnak. Ebben az esetben a bíróságnak és az alperesnek is lehetősége lesz az első tárgyalásra felkészülni, amely miatt realizálhatóvá válik már az első vagy második tárgyaláson való érdemi befejezés kívánalma.⁵⁷⁷

2010. június 1.-jével egy újabb változás is tapasztalható a jogosultnak szóló felhívás kapcsán, mely az illeték kiegészítés-lerovás kérdését érinti. A hatáskör-változás hatására a fizetési meghagyásos eljárásban nem illetéket, hanem eljárási díjat kell fizetnie a jogosultnak. A különbségtétel oka az Itv.-ben keresendő, mivel akként rendelkezik, hogy a bíróságok a központi költségvetésből kerülnek finanszírozásra⁵⁷⁸, ahová az illetékek is befolyanak, míg sem a közjegyzők, sem a MOKK nem részesül állami támogatásban, így az eljárás gazdasági értelemben vett

⁵⁷⁴ 1990. évi XCIII. törvény az illetékekről (Itv.) 42. § (1) bekezdés d. pont

⁵⁷⁵ NÉMETH János-KISS Daisy (szerk.) A bírósági nemperes eljárások magyarázata 211. o.

⁵⁷⁶ 2010. május 31.-ig hatályos Pp. 322. § (1) bek.; 2009. évi L. törvény 37. § (3) és (4) bek.

⁵⁷⁷ 2009. évi L. törvény 37. §-ához fűzött indokolás

⁵⁷⁸ Itv. 67. szakasz

költségeit a feleknek kell teljes egészében viselni.⁵⁷⁹ A felek a MOKK részére eljárási díjnak nevezett költségtérítést kötelesek fizetni⁵⁸⁰, melynek mértéke továbbra is az érvényesített pénzkövetelés 3 %-a. Ekként a perré alakulás egyik lényeges lépésévé az illeték kiegészítés helyett annak lerovása lépett. A 2009. évi L. törvény 43. szakasz (3) bekezdése értelmében az eljárási díj – illetve annak kedvezményekkel csökkentet összege - a perré alakuláskor a peres eljárás illetékébe beszámítandó. A kedvezmény azonban kizárólag a kötelezett ellentmondása nyomán történő perré alakulás, valamint a jogosult kérelmét elutasító, vagy az eljárást megszüntető közjegyzői határozat jogerőre emelkedését követő 30 napon belül történő keresetlevél benyújtás esetén áll fenn, ahol így továbbra is fennmarad a korábbi szabályozásnak megfelelő rendszer, azaz a peres eljárás illetékének csak az eljárási díjon felüli részét kell megfizetnie a jogosultnak. Amennyiben a jogosult a fizetési meghagyásos eljárást érdemi döntés nélkül lezáró határozat jogerőre emelkedését követő 30 napon túl nyújtja be a bírósághoz keresetlevelét, elveszíti a fenti kedvezményt, és az általános szabályoknak megfelelő mértékű illetéket köteles leróni.

Az ellentmondás tehát automatikusan perré alakítja a magyar fizetési meghagyásos nemperes eljárást, így megoldásunk csatlakozik az osztrák, francia, olasz és portugál szabályozás által alkotott modellhez. A jogosult per-előkészítési kötelezettségeit tekintve azonban rokon akár vonások is fedezhetők fel a kérelemre történő peres eljárásokkal. Mivel azonban a német és - egy részében - a spanyol megoldásban a konkrét kérelem nélkül meg sem indul a peres eljárás, a magyar szabályozás semmiképpen sem sorolható ezen modellbe.⁵⁸¹

5/4. A perre hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság

A magyar fizetési meghagyásos eljárás az ellentmondás folytán automatikusan perré alakul. A peres eljárásra hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság meghatározása témakörében 2010. május 31.-ig a magyar megoldás követte az osztrák, olasz, görög szabályozás által meghatározható modellt, azaz a peres

⁵⁷⁹ Szécsényi-Nagy Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárás 912. oldal

⁵⁸⁰ 2009. évi L. törvény 42. szakasz (1) bek.

⁵⁸¹ A perre illetékes német bíróság is felhívja jogosultat (felperest), hogy két héten belül a keresetlevélre irányadó formai követelményeknek megfelelően terjessze elő érvényesítendő igényét és annak alapjául szolgáló tényeket. Így a magyar és német szabályozás azonos abban a tekintetben, hogy a meghagyás kibocsátása iránti kérelem és a fenti kiegészítés együtt helyettesítik a

eljárásban alkalmazott szabályokat rendelte alkalmazni a fizetési meghagyásos eljárásokban is. Így ugyanaz a bíróság volt jogosult eljárni a fizetési meghagyás kibocsátása iránt előterjesztett kérelem alapján és az ellentmondás folytán perré alakult eljárásban is.⁵⁸² A bíróság azonban - a fizetési meghagyásos eljárásra tekintet nélkül – köteles volt vizsgálni a perré alakult eljárásban az illetékességét, mert a fizetési meghagyás kibocsátása nem jár azzal a következménnyel, hogy az illetékesség a perben is fennáll.⁵⁸³

2010. június 1.-jével a közjegyzői hatáskör megteremtése mellett a jogalkotó a kötelezett lakóhelyéhez igazodó illetékességi előírásokkal is szakított, és a közjegyző illetékességeként az ország egész területét határozta meg.⁵⁸⁴ A változásnak alapvető kihatása van a perré alakulásra, a perre hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság meghatározására.

A peres eljárásra illetékes bíróság megjelölése a jogosult választásán alapul, aki az általános illetékesség mellett vagylagos illetékességi szabályokra is alapíthatja a bíróság illetékességét.⁵⁸⁵ A jogosult feladata a formanyomtatvány megfelelő helyén megjelölni a perre illetékes bíróságot. Amennyiben ezen kötelezettségének nem tett eleget, a közjegyző a Pp. szabályainak figyelembe vételével határozza meg a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságot, és megküldi számára a fizetési meghagyásos eljárás MOKK rendszerében rögzített iratainak MOKK rendszerén keresztül kinyomtatott anyagát (aktanyomat).⁵⁸⁶ Ez a rendelkezés az alperes lakóhelye, tartózkodási helye, székhelye, képviselte szerint illetékes, és a Pp. 22., 23. §-a, valamint munkaügyi jogvitából származó pénzkövetelés esetében a 349. §-a alapján hatáskörrel rendelkező bírósághoz való továbbítást jelent azzal, hogy több alperes estén bármelyik lakóhelye szerint illetékes bíróság szóba jöhet címzettként. Mivel feltételezhetően a közjegyző részéről automatikus továbbításra kerül sor, elsősorban az alperes lakóhelye szerinti, hatáskörrel rendelkező bíróság lesz a címzett, amely a közjegyzői tévedések lehetőségét is a minimálisra csökkenti.⁵⁸⁷

keresetlevelet. Lásd ehhez: ZPO 697. § (1) bek.; GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 62. o.

⁵⁸² Lásd erről: 2010. május 31.-ig hatályos Pp. 322. §; NÉMETH János-KISS Daisy (szerk.): A bírósági nemperes eljárások magyarázata 211-212. o.; SZABÓ Imre (szerk.) A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény magyarázata III. Kötet 1323. o.

⁵⁸³ SZABÓ Imre (szerk.) A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény magyarázata III. Kötet 1325. o.

⁵⁸⁴ 2009. évi L. törvény 8. § (1) bek.

⁵⁸⁵ 2009. évi L. törvény 38. § (1) bek.

⁵⁸⁶ 2009. évi L. törvény 38. § (3) bek.

⁵⁸⁷ SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárás 909-910. o.

A jogosult részéről annak sincs akadálya, hogy hatáskörrel és illetékességgel nem rendelkező bíróságon jelöljön meg a kérelmében. A kérelem adatai alapján jár el a közjegyző, amikor az aktanyomat továbbításáról intézkedik. A közjegyzőnek nincsen joga felülbírálni a fél bíróságválasztását.⁵⁸⁸

Mind a közjegyző által tévesen választott, mind a jogosult által tévesen megjelölt bírósághoz továbbított aktanyomat felveti az áttétel szabályairól való rendelkezés szükségességét a perré alakult eljárásokban. Így a Pp. 129. §-a alapján a bíróság intézkedhet az ügy hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bírósághoz való áttételéről, amennyiben annak feltételei – azaz rendelkezésre állnak a szükséges adatok - fennállnak.

Nagyon fontos azonban az áttétel szabályainak alkalmazása körében figyelemmel lenni arra, hogy az ellentmondás folytán a perré alakulást még feltételesnek kell tekintenie a bíróságnak, azaz be kell várni a jogosult számára nyitva álló 15 napos határidő elteltét, és annak eredményeként a részletes tényállítások és bizonyítékok előterjesztését vagy ezek elmaradását. Az áttétel szabályai kizárólag akkor kerülhetnek alkalmazásra, ha az eljárás valóban perré alakult, a jogosult eleget tett kötelezettségeinek. Amennyiben a jogosult mulasztása következett be, a bíróság mentesül az áttétel kötelezettsége alól, a pert érdemi döntés nélkül lezárja, azaz megszünteti, mivel az annak lefolytatásához szükséges feltételeket a jogosult nem teljesítette.⁵⁸⁹

Ekkor lényegében az ügyre hatáskörrel és illetékességgel nem rendelkező bíróság hozza meg a permegszüntető végzést. Ezzel azonban a Pp. keresetlevél esetén alkalmazott szabályrendszerével ellentétes megoldást választott a magyar jogalkotó. A keresetlevél kapcsán az intézkedések megtételére kizárólag a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság jogosult. Azon bíróság, melynek az adott ügyre nincsen hatásköre vagy illetékessége, - az áttétel kivételével - semmilyen kérdésben nem dönthet.⁵⁹⁰ Így elsőként a hatáskör és az illetékesség hiányát áttétellel orvosolni kell, ezt követheti a kérelem érdemi vizsgálata.

Az eljárás hatékonysága, és a felesleges iratküldések elkerülése érdekében született a közjegyzői fizetési meghagyásos eljárásban érvényesülő szabály, amely eltekint a hatáskör és illetékesség fennállásától, ha a jogosult valódi perré alakulásához

⁵⁸⁸ SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárás 909. o.

⁵⁸⁹ 2010. június 1.-jétől hatályos Pp. 318. § (2) bek.

⁵⁹⁰ BH 1980. 23., mely a 2009. évi L. törvény hatályba lépését követően is összhangban van tartalmát illetően a hatályos szabályozással.

szükséges beadványa nem érkezik meg határidőn belül a bírósághoz. Ez ellentétes megoldás a Pp. keresetlevére vonatkozó szabályaival, mégis logikusnak lépésnek tekinthető. Ugyanis kizárólag arra szolgálna ilyen esetben az áttétel, hogy a másik, immár hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság állapítsa meg, hogy az eljárás lefolytatásának feltételei a jogosult mulasztása miatt nem állnak fenn.

Megállapíthatjuk, hogy a magyar szabályozás változásai 2010. június 1.-jével a német mintát vették alapul, és hasonló célkitűzések szem előtt tartásával kívánták a meghagyások kibocsátására vonatkozó hatáskört és illetékességet meghatározni. Így a német modellhez igazodva a fizetési meghagyásos eljárásban érvényesülő hatáskör és illetékesség függetlenítődik a perre vonatkozó szabályoktól, a perré alakuláskor azonban visszatér a perre jellemző szabályozás, és az ellentmondás folytán perré alakult eljárás a rendes polgári peres szabályok szerint zajlik. Ennek következtében mind a német, mind a magyar eljárás alapvető eszközként tekint a fizetési meghagyásos iratanyag hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bírósághoz történő átadására.

A perre hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság az ellentmondás folytán perré alakult eljárásban kitűzi az első tárgyalást, majd lefolytatja az elsőfokú peres eljárást. Az alkalmazásra kerülő eljárási szabályok alapján megállapíthatjuk, hogy 2008. december 31.-ig a keresetlevél alapján kitűzött első tárgyalás szabályait, a további eljárásra az elsőfokú eljárás általános szabályait kellett megfelelően alkalmazni.⁵⁹¹

2009. január 1.-jével speciális eljárási szabályozásként megjelent a magyar szabályozásban a kisértékű perekre vonatkozó szabályanyag, mely a Pp. V. részében kapott helyet. Az új intézmény az egymillió forintot meg nem haladó pénzkövetelések érvényesítésére szolgáló olyan eljárásként jelent meg a magyar polgári eljárásjogban, mely a fizetési meghagyással szemben előterjesztet ellentmondás folytán perré alakult eljárásokban kívánt speciális, eljárást egyszerűsítő, gyorsító peres szabályokat megvalósítani.⁵⁹² Így 2009. január 1.-jétől a fizetési meghagyásos eljárásból perré alakult eljárásban az érvényesített pénzkövetelés mértékétől függően az általános első fokú eljárás, vagy a kisértékű perekre vonatkozó szabályok alkalmazására kerülhet sor.

⁵⁹¹ 2008. december 31.-ig hatályos Pp. 323. §.

⁵⁹² Pp. 387. § (1) bek.

5/5. A fizetési meghagyás hatálya ellentmondás hiányában (jogerőre emelkedés)

A magyar fizetési meghagyás az ellentmondás elmaradásával a törvény erejénél fogva jogerőre emelkedik, és ugyanolyan hatálya lesz, mint a jogerős bírósági ítéletnek.⁵⁹³ A jogerős fizetési meghagyás birtokában végrehajtást lehet kezdeményezni, és a fizetési meghagyásban megjelenő követelés ítélt dolognak minősül.⁵⁹⁴

A fizetési meghagyást kibocsátó magyar hatóság (2010. május 31.-ig a bíróság, azt követően a közjegyző) a jogerőt pusztán megállapítja.⁵⁹⁵ A megállapítás írásbeli megjelenítéseként jogerősíti a meghagyást. A jogerősítés 2010. május 31.-ig akként történt, hogy a fizetési meghagyás kibocsátására szolgáló nyomtatvány „záradék” feliratú rovatában a bíróság megállapította a jogerőre emelkedés napját, azt keltezéssel és aláírásával ellátta. Amennyiben a jogosult a kibocsátás iránti kérelmében nem kérte a fizetési meghagyás kézbesítését, részére a bíróság már a jogerősítési záradékkal ellátott példányt küldte meg. Tehát a jogosult a bíróságnál történő külön utánajárás nélkül értesült a fizetési meghagyás jogerőre emelkedéséről.⁵⁹⁶ A záradékkal ellátott meghagyás kézhezvételét követően a jogosult mérlegelhet, hogy indít-e végrehajtási eljárást, mivel az ellentmondási határidővel együtt már a teljesítési határidő is lejárt.⁵⁹⁷

2010. június 1.-jével technikai változásként jelent meg, hogy a számítógépes rendszerben elkészült meghagyás elektronikus okiratként van jelen, azon a hagyományos jogerősítő záradék nem helyezhető el. A 2009. évi L. törvény ezért úgy rendelkezik, hogy a közjegyző a meghagyás kiadmányát látja el jogerősítési záradékkal, és így kézbesíteti a jogosultnak.⁵⁹⁸

Így a magyar eljárás az osztrák, görög és spanyol megoldással rokon tekintetben, hogy a jogerőre emelkedés és a végrehajthatóság automatikusan beálló jogkövetkezménye az ellentmondás elmaradásának. Sajátos, és eltérő jellemzője azonban a fenti modellbe tartozó tagállamoktól, hogy záradékban kerül rögzítésre a

⁵⁹³ A jogerőre emelkedés időpontja az ellentmondási határidő lejártát követő nap. SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárás 910. o.

⁵⁹⁴ Lásd erről: SZABÓ Imre (szerk.) A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény magyarázata III. Kötet 1319. o.; NÉMETH János-KISS Daisy (szerk.) A bírósági nemperes eljárások magyarázata 207. o.; SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárás 910. o.; 2009. évi L. törvény 36. §-ához fűzött indokolás

⁵⁹⁵ SZABÓ Imre (szerk.) A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény magyarázata III. Kötet 1320. o.

⁵⁹⁶ NÉMETH János-KISS Daisy (szerk.) A bírósági nemperes eljárások magyarázata 210. o.

⁵⁹⁷ SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárás 911. o.

⁵⁹⁸ 2009. évi L. törvény 36. § (2) bek.

jogerő megállapítása. Záradékkal történő igazolás jellemzi a francia és olasz megoldást is. Mégsem jelenthetjük ki, hogy fizetési meghagyásos eljárásunk a jogerő és végrehajthatóság szempontjából e két utóbbi tagállammal mutat abszolút párhuzamot, mivel ezen tagállamokban a jogosult külön kérelme szükséges a záradék elhelyezéséhez. A magyar eljárásban az eljáró hatóság (közjegyző) az ellentmondási határidő elteltét követően automatikusan lép a záradékolás kérdésében.⁵⁹⁹

⁵⁹⁹ 2009. évi L. törvény 36. § (2) bek.

IV/B. A fizetési meghagyásos eljárás elektronizációja Magyarországon

1. Az elektronikus fizetési meghagyásos eljárás megjelenése a magyar polgári eljárásjogi szabályozásban - Az elektronikus fizetési meghagyásos eljárás technikai háttere

A 2008. évi XXX. törvény teremtette meg az elektronikus fizetési meghagyásos eljárás bevezetésének alapjait. Arra tekintettel, hogy a fizetési meghagyásos eljárás lényege az elektronikus eljárás során nem változik meg⁶⁰⁰, a Polgári Perrendtartás XIX. fejezetébe három keretszabályt épített be a jogalkotó, amelyet 2009. július 1.-jével kívánt a jogosultak rendelkezésére bocsátani⁶⁰¹, így:

1. A fizetési meghagyásos eljárásban megjelent az elektronikus kérelmezés, elektronikus elintézés lehetősége⁶⁰²;
2. Az elektronikus eljárás során három napon belül kell kibocsátani a fizetési meghagyásokat⁶⁰³;
3. A 2008. évi XXX. törvény technikai jellegű szabályozása szerint a bíróságok országosan egy közös számítógépes rendszer útján járnak el.⁶⁰⁴

2009. áprilisában megalkotásra került egy, a fizetési meghagyásos eljárást érintő újabb módosítási javaslat⁶⁰⁵, mely alapján az Országgyűlés elfogadta a 2009. évi L. törvényt a fizetési meghagyásos eljárásról. A parlamenti vita röviddel a 2008. évi XXX. törvényben meghatározott elektronikus eljárási elemek hatályba léptetését megelőzően⁶⁰⁶, 2009. június 15-én zárult le. A Magyar Közlönyben 2009. június 23-án hirdették ki az új törvényt, amely a 74. §-ában arról rendelkezik, hogy nem lépnek hatályba a Pp. elektronikus eljárásra vonatkozó, fentebb bemutatott bekezdései.⁶⁰⁷

A törvény alapvető célja az volt, hogy a 2008. évi XXX. törvény által megindított modernizációs, hatékonyságnövelő intézkedéseket továbbfejlessze. A fejlődés irányát továbbra is a modern technikai eszközök fizetési meghagyásos eljárásban

⁶⁰⁰ KENGYEL Miklós: Magyar polgári eljárásjog 527. o.

⁶⁰¹ 2008. évi XXX. törvény 63. § (7) bek.

⁶⁰² A fizetési meghagyás iránti kérelmet elektronikus úton, az igazságügyért felelős miniszter rendeletében meghatározott elektronikus úrlapon is elő lehet terjeszteni, ebben az esetben a bíróság gépi adatfeldolgozással, számítástechnikai eszköz útján jár el. 2010. május 31.-ig hatályos Pp. 315. § (4) bek.

⁶⁰³ 2010. május 31.-ig hatályos Pp. 317. § (2) bek.

⁶⁰⁴ 2010. május 31.-ig hatályos Pp. 314. § (2), (3) bek.

⁶⁰⁵ T/9400. számú törvényjavaslat a fizetési meghagyásos eljárásról Budapest 2009. április

⁶⁰⁶ 2009. július 1.

⁶⁰⁷ 2009. évi L. törvény 74. § (hatályba lépésének időpontja: 2009. június 30.)

történő beépítése, és ezáltal az eljárás hatékonyságának növelése, a bíróságok peres terheinek csökkentése képezte. A javaslat megalkotói azonban arra helyezték a hangsúlyt, hogy a fizetési meghagyásos eljárás lefolytatása nem feltétlenül igényli a bíróság közreműködését, hiszen jogvita nem lévén, nem jár ítélkezési tevékenységgel, másrésztől viszont jelentősen leterheli a bíróságokat.⁶⁰⁸

Ezért a bíróságok valóságos tehercsökkentése (legyen az peres és nemperes - fizetési meghagyásos) érdekében újszerű javaslattal álltak elő, amely szerint a fizetési meghagyásos eljárás 2010. június 1.-jétől áttelepíthető a közjegyzőség hatáskörébe.⁶⁰⁹ A MOKK vállalta az elektronikus fizetési meghagyásos eljáráshoz szükséges infrastruktúra kiépítését és 2010. június 1.-jétől működteti az országosan egységes számítógépes rendszerét.⁶¹⁰

A magyar fizetési meghagyásos eljárás elektronikus, gépi lefolytatásának alapját - német mintára - az érdemi, megalapozottsági vizsgálat eltörlésével teremtette meg a jogalkotó. Kiiktatta az elektronikus eljárás legfőbb korlátját, azaz kizárta a bíróság mérlegelési lehetőségét, és kimondta, hogy a fizetési meghagyásos eljárásban a bíróság gépi adatfeldolgozással, számítástechnikai eszközök útján is eljárhat.

A 2008. évi XXX. törvény 2009. július 1.-jével kívánta az elektronikus eljárást a jogosultak számára elérhetővé tenni. A jogszabály elfogadása és a hatályba lépése között egy év telt volna el, ennyi felkészülési időt kaptak a bíróságok és a jogosultak az új típusú eljárási lehetőségekre való felkészülésre. Az idő rövidsége különösen a bírósági infrastruktúra, az országosan egységes számítógépes rendszer kialakítás miatt tűnt aggályosnak. Különösen azért, mert ezen hatálybalépési időponttól az ország egész területén biztosítani kívánta a jogalkotó az elektronikus kérelmezés és eljárás lefolytatás lehetőségét. Ezáltal a német és osztrák tapasztalatoktól eltérve, elvetette a lépésrő-lépésre történő infrastruktúra kiépítést és tökéletesítést.

A 2009. évi L. törvény 2009 tavaszán megindult előkészítő munkálataival egy új irány tapasztalható a magyar elektronikus eljárás megvalósítására vonatkozó jogalkotói lépésekben. Egy, a Magyar Országos Közjegyzői Kamara által működtetett számítógépes rendszerre esett a jogalkotó választása. Itt meg kell említeni, hogy már a 2008. évi XXX. törvény parlamenti vitája során jelzésre került a honatyák részéről, hogy a törvény alkalmazásának sem személyi, sem tárgyi, sem

⁶⁰⁸ T/9400. számú törvényjavaslat, Általános indokolás 1.; 2009. évi L. törvény Általános indokolás 1.

⁶⁰⁹ T/9400. számú törvényjavaslat, Általános indokolás 1.; 2009. évi L. törvény Általános indokolás 1.

⁶¹⁰ T/9400. számú törvényjavaslat, Általános indokolás 1.; 2009. évi L. törvény Általános indokolás 1.

technikai feltételei nem adottak a bíróságokon. Felvetődött a költségvetési fedezet hiánya a számítógépes hálózat kiépítésével kapcsolatban.⁶¹¹

Tehát a magyar elektronikus fizetési meghagyásos eljárás informatikai háttere az újabb szabályozás nyomán a Magyar Országos Közjegyzői Kamara keretein belül valósult meg. Mint ahogyan fentebb már hivatkoztunk rá, a MOKK vállalta az elektronikus fizetési meghagyásos eljáráshoz szükséges infrastruktúra kiépítését és működtetését.⁶¹² Számára nem jelentett újdonságot egy országosan egységes számítástechnikai rendszer üzemeltetése, mivel már 1993. óta működtetnek hasonló rendszereket, és folyamatosan bővítik, fejlesztik tartalmukat és szolgáltatásaikat. 1993-ban a végrendelet országos nyilvántartását vezették be, majd 1997-től az ingó- és vagyonterhelő zálogjogok nyilvántartását működtetik.⁶¹³

Ezáltal a magyar megoldás az osztrák példa nyomán az egységes rendszer mellett foglalt állást, az ország egész területén azonos szabályok szerint, azonos rendszerben válik lehetővé az elektronikus fizetési meghagyásos eljárás igénybevétele, és lefolytatása. A választott megoldás lehetővé teszi a rendszer egységes fejlesztését, és a jogosultak számára az egységes feltételek megteremtését.

A magyar fizetési meghagyásos eljárásban a közjegyző a Magyar Országos Közjegyzői Kamara (MOKK) által működtetett számítástechnikai rendszer használatával jár el.⁶¹⁴ A 2009. évi L. törvény által MOKK rendszereként⁶¹⁵ megjelölt technikai háttér lényegében a már ismert, országosan egységes számítástechnikai rendszer újabb eleme, amely az elektronikus fizetési meghagyásos eljárások technikai támogatására szolgál.⁶¹⁶ Az eljárásban tehát a MOKK, illetve annak rendszere nem hatóság, hanem a közjegyzőt segítő eszköz.⁶¹⁷

A MOKK rendszere tartalmazza és feldolgozza a fizetési meghagyásos eljárásban tett nyilatkozatokat, iratokat. Így a fizetési meghagyásos eljárásban keletkezett papír

⁶¹¹ Lásd erről részletesen: VITÁNYI István felszólalása Forrás: http://www.parlament.hu/naplo/146/n146_065.htm (letöltés ideje: 2009. 02. 24.)

⁶¹² T/9400. számú törvényjavaslat, Általános indokolás 1.; 2009. évi L. törvény Általános indokolás 1.

⁶¹³ FÁBIÁN Erika: Júniustól közjegyzők előtt a fizetési meghagyások - Jogi Fórum interjú Dr. Tóth Ádámmal, a MOKK elnökével, Jogi Fórum 2010. 05. 28. <http://www.jogiforum.hu/hirek/23136> (letöltés ideje: 2010. 09. 07.)

⁶¹⁴ 2009. évi L. törvény 1. § (2) bek.

⁶¹⁵ 2009. évi L. törvény 1. § (2) bek.

⁶¹⁶ A rendszer működtetője a közjegyzői kamara, adatgazdája a kamara elnöke. NAGY Csilla: Űrlapok, pontrendszer embernep - A fizetési meghagyásos eljárás kiegészítő szabályairól, Jogi Fórum 2010. 05. 21. <http://www.jogiforum.hu/hirek/23103> (letöltés ideje: 2010. 09. 07.)

⁶¹⁷ A közjegyzői kamarának kell biztosítania a rendszer működéséhez szükséges infrastruktúrát és a háttér szolgáltatásokat is. SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárás 853. o.; NAGY Csilla: Űrlapok, pontrendszer embernep

alapú vagy elektronikus iratok adattartalma, az egyes eljárási cselekmények megtételének ténye a MOKK rendszerébe kerül bevitelre, rögzítésre. A rendszerben szereplő adatokat a közjegyző és a MOKK kezeli.⁶¹⁸ A rendszerhez minden közjegyző közvetlenül hozzáfér, és a rendszeren keresztül, elektronikusan végzi el az eljárási cselekményeket.⁶¹⁹ A számítógépes rendszer mindig az adott közjegyző nevében jár el, a meghagyásra és egyéb iratokra mindig annak a közjegyzőnek a neve és bélyegzőlenyomatának a képe kerül, aki felelős a kiadott határozatokért (aki az adott ügyben eljárta).⁶²⁰

A MOKK rendszeréhez német és osztrák mintára egy külön erre a célra kialakított nyomda tartozik, ahol a kibocsátott meghagyások nyomtatása, borítékolás és postázása zajlik.⁶²¹ A magyar megoldás kifejezetten az osztrák mintát megvalósítva, egyetlen központi nyomdát alkalmaz, szemben a német megoldás szerinti egyes központi bíróságokhoz kapcsolódó nyomdák üzemeltetésével.⁶²²

Az elektronikus fizetési meghagyásos eljárás számítástechnikai rendszerének kialakítása során a gyorsaság és biztonság követelményét tartotta a MOKK elsődleges szempontnak. Az így bevezetett alapszintű program folyamatos fejlesztésével kíván megfelelni a technológiai és eljárásbeli elvárásoknak.⁶²³ A közjegyzők több mint egy évet kaptak az átállásra, egy éves átmeneti időszak állt rendelkezésükre, miközben a 2009. évi L. törvény szabályait már megismerhették, de a bíróságok továbbra is intézték a Pp. XIX. fejezete alapján az eljárások lefolytatását. A tényleges felkészülést azonban nem könnyített meg, hogy a kiegészítő szabályok és az informatikai rendszer az utolsó pillanatban jelent meg, így a 2010. június 1.-i kezdés – már előre láthatóan - nem ígérkezett zökkenőmentesnek.⁶²⁴

⁶¹⁸ 2009. évi L. törvény 56. § (1) bek.

⁶¹⁹ A 2009. évi L. törvény által rögzített szabályok biztosítják az elektronikus eljárás technikai hátterét képező MOKK rendszer működésének legfontosabb szabályait, különös tekintettel a felhasználók azonosítására, az adatok tárolására, védelmére és továbbítására, valamint a műveletek naplózására. Külön figyelmet fordít a rendszerben jelentkező üzemzavar következményeire is. 2009. évi L. törvény 56-58. §

⁶²⁰ 2009. évi L. törvény 1-2. §-ához fűzött indokolás 2. pontja

⁶²¹ 2009. évi L. törvény 56-58. §-aihoz fűzött indokolás

⁶²² Lásd erről: SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: Az automatizált fizetési meghagyásos eljárás Németországban és Ausztriában 16-19. o.

⁶²³ FÁBIÁN Erika: Júniustól közjegyzők előtt a fizetési meghagyások

⁶²⁴ NAGY Csilla: Úrlapok, pontrendszer embernapi

2. Részvétel az elektronikus fizetési meghagyásos eljárásban - a fizetési meghagyás kibocsátásának kérelmezése

A kérelmezési módok magyar szabályainak és lehetőségeinek áttekintését követően megállapíthatjuk, hogy a magyar megoldás a modern technikai lehetőségek igénybevételére helyezi a fő hangsúlyt. Emellett papír alapon és szóban továbbra is megengedett a kérelmek előterjesztése, tehát a kérelmezői kört nem kívánja korlátozni az elektronikus kérelmezéshez szükséges technikai feltételek által.⁶²⁵

Az elektronikus kérelmezés során kizárólag a MOKK honlapjáról letölthető elektronikus űrlap vehető igénybe.⁶²⁶ A kérelmező ezen formanyomtatványt saját számítógépén tölti ki, tehát a kommunikáció elsődleges feltétele egy internet csatlakozással ellátott számítógép.

Jogi képviselő, jogi személy kérelmező esetén a kérelem MOKK rendszere felé történő továbbításának feltétele, hogy a kérelmen minősített elektronikus aláírást és minősített időbélyegzőt kell elhelyezni.⁶²⁷ A jogalkotó elképzelése, és ennek nyomán a 2009. évi L. törvény 2010. június 1.-én hatályba lépett rendelkezése alapján a természetes személyek számára az ún. ügyfélkapun keresztül történő benyújtás lehetőségét kívánták biztosítani.⁶²⁸ Kizárólag a saját nevükben eljáró természetes személyek számára igénybe vehető benyújtási formaként jelent meg.⁶²⁹ A 2010. évi LIX. törvénnyel azonban módosították e kérdésben a fizetési meghagyásos eljárás szabályanyagát, és 2010. június 29-től hatályon kívül helyezték az ügyfélkapun történő benyújtás lehetőségét.⁶³⁰ Így a természetes személyek számára kizárólag a kérelmezés írásbeli és szóbeli formája maradt fenn.

A jogalkotó és a Magyar Országos Köjegykezelő Kamara eredeti elképzelései tehát azt mutatják, hogy az elektronikus kérelmezés során a magyar eljárásban a legmodernebb német-osztrák megoldásokat kívánták követni. Így az online kérelem

⁶²⁵ 2009. évi L. törvény 10-14. §

⁶²⁶ Elérhetősége: <https://fmh.mokk.hu>

⁶²⁷ 2009. évi L. törvény 11. § (1) bek. a) pont

⁶²⁸ A 2009. évi L. törvény miniszteri indokolása következetesen kormányzati ügyfélkapuról beszél, a MOKK azonban nem zárta ki annak a lehetőségét, hogy saját ügyfélkapu szolgáltatást alakítsanak ki. Lásd erről: SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárás 863. o.; A törvény rendelkezései alapján azonban az ügyfélkapu rendszere a következőképpen valósult volna meg: A természete személyek a hivatalos iratok elektronikus kézbesítéséről és az elektronikus tértivevénnyel szóló törvényben foglalt, a természetes személyek hivatalos iratainak a hivatalos szervhez történő elektronikus kézbesítésére (benyújtására) vonatkozó szabályok szerint tudják elektronikus kérelmeiket benyújtani. 2009. évi L. törvény 11. § (1) bek. b) pont

⁶²⁹ Ebben a kérdésben a 2009. évi L. törvény 11. § (1) bekezdése félrevezető is lehet, amikor az elektronikus aláírás mellett vaglyagosan szabályozza az ügyfélkapu rendszer igénybevételét, miközben az ügyfélkapun nem természetes személyek, képviselők nem regisztrálhatnak.

kitöltés módszerét megteremtve, a benyújtás biztonságát garantáló szabályokat kiépítve, a német online-Mahntrag, és az osztrák Anschrift-kóddal történő benyújtás jelent meg a magyar eljárásban. A közjegyzői fizetési meghagyásos eljárás működésének megkezdését követően azonban még a hatályba lépés hónapjában nyilvánvalóvá vált, hogy az ügyfélkapu rendszere egyelőre nem alkalmas a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmek elektronikus benyújtásában való közreműködésre, és a jogalkotó a fenti időponttól határozatlan időre eltávolította a 2009. évi L. törvény 11. § (1) bek. b.) pontjából az erre vonatkozó rendelkezést.

A magyar szabályozásban valamennyi jogosult számára a MOKK honlapján elérhető kérelem-nyomtatvány képezi a kérelmezés alaki feltételét, ekként nem különbözteti meg a kérelmezői köröket (egyszeri kérelemző, tömeges kérelem benyújtók).

Szabályozásunk - a német és osztrák megoldás mintájára - alkalmaz kötelező elektronikus kérelmezést, amikor a jogi képviselők, valamint a jogi személyek esetében kötelezővé teszi az elektronikus forma igénybevételét és a biztonsági előírások alkalmazását.

Kérdés azonban, hogy a fent megjelölt igényérvényesítői kör megkapta-e azt a megfelelő felkészülési időt, amelyet a német-osztrák megoldásban biztosítottak számukra. Amennyiben kizárólag arra vagyunk tekintettel, hogy az eljárás szabályainak elfogadása és hatálybalépése között egy év telt el, és ezt követően egységesen, valamennyi jogosulti kör számára irányadóvá vált a rá vonatkozó szabályozás - így a jogi képviselőkre, jogi személyekre az elektronikus forma, annak kötelező jellege -, azt mondhatjuk, hogy méltánytalanul kevés időt biztosított a jogalkotó számukra. Különös tekintettel arra, hogy a MOKK rendszere a hatályba lépést kevéssel megelőzően vált tesztelhetővé.⁶³¹

A kérelmezők számára rendelkezésre állnak továbbra is a papír alapú beadványok, melyek papír alapú űrlap kitöltésével állíthatóak elő. A kérelmező által kitöltött űrlapot közvetlenül a közjegyzőnek történő átadással, vagy a közjegyző címére történő ajánlott küldeményként való postára adással lehet előterjeszteni. A jogalkotó - a német barcode-kérelem mintájára - bevezeti az eljárásban azokat a beadványokat, amelyek egyedi azonosítóval rendelkeznek. Ekkor a papír alapú beadvány olyan egyedi azonosításra alkalmas kóddal van ellátva, amely lehetővé teszi a számítógépes feldolgozását. Ez a megoldás a feldolgozás egyszerűsítése mellett lehetővé teszi,

⁶³⁰ 2010. évi LIX. törvény 3. § (10) bek.

⁶³¹ Lásd ehhez: 1. pont utolsó gondolata.

hogya a kérelmező közvetlenül a MOKK-hoz nyújtsa be kérelmét, ahol megtörténik a számítógépes rendszerben való rögzítése is.⁶³²

A jogalkotó továbbra is fenntartja - bár utolsó, harmadik lehetőségként szabályozza - a szóbeli kérelem előterjesztést.⁶³³ Összhangban a Pp. beadványokra vonatkozó szabályaival⁶³⁴, a jogi képviselő nélkül eljáró fél számára lehetővé teszi beadványának bármelyik közjegyzőnél történő szóbeli előadását.⁶³⁵ A közjegyző a szóbeli kérelem adatait nyomban rögzíti az elektronikus rendszerben, azaz kitölti az elektronikus űrlapot.

3. A kérelmek feldolgozása - a számítástechnikai eszközök bevezetésének terjedelme és szerepe a magyar fizetési meghagyásos eljárásban

A MOKK rendszere a fizetési meghagyás kibocsátása iránti és egyéb kérelmeket, valamint beadványokat egy sajátos ügyelosztási rendszer figyelembe vételével juttatja el az eljárást lefolytató közjegyzőnek.⁶³⁶ Ezért a kérelmek közjegyző általi feldolgozását megelőzően, meg kell határoznunk azokat az utakat, amelyeken a beadványok a konkrét közjegyzőt elérhetik.⁶³⁷

A rendszer által megkülönböztetett három kérelem- (beadvány) típus más-más ügyelosztási sémát von maga után. A jogi képviselő útján eljáró felek, valamint a jogi személyek által elektronikus úton előterjesztett fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmek közvetlenül a MOKK rendszerébe futnak be, amelyet az automatikusan, egyenlő arányban eloszt a közjegyzői álláshelyek között. A közjegyzők a székhelykódok számsorrendjében kapják meg a kérelmeket.⁶³⁸ A

⁶³² 2009. évi L. törvény 13. § (4) bek.; Az egyedi azonosítóval ellátott formanyomtatvány alkalmazás azonban nem előzménynélküli a magyar eljárási szabályozásokban sem, mivel az adóbevallási nyomtatványok is ezen rendszert jelenítik meg, és rögzítésük során a fenti előnyöket alkalmazza az adóhatóság.

⁶³³ 2009. évi L. törvény 14. § (1) bek.

⁶³⁴ A keresetet, valamint a per megindítását megelőző kérelmet az ügyvéd által nem képviselt fél bármely helyi bíróságnál vagy a perre illetékes megyei bíróságnál (2012. január 1.-jétől hatályos Pp. szerint törvényszéknél) is jegyzőkönyvbe mondhatja. Pp. 94. § (1) bek.

⁶³⁵ A jogi személyiséggel nem, de jogalanyiséggel rendelkező, nem jogi képviselő által képviselt felek (pl. bt., kkt.) is előterjeszthetik szóban beadványaikat 2011. július 1.-jéig. SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárás 871. o.

⁶³⁶ 2009. évi L. törvény 9. §

⁶³⁷ Erről a témáról részletesen: I. rész illetékességi szabályok.

⁶³⁸ 23/2010. (V. 7.) IRM rendelet a fizetési meghagyásos eljárás automatikus ügyelosztási rendszerének működéséről és az új közjegyző kijelölése iránti kérelem előterjesztését megalapozó kérelmek számáról 2. §, 5. § (1) bek.

beérkezett kérelmek kiosztására néhány perccel a kérelem befogadását követően sor kerül.⁶³⁹

A papír alapú kérelmek alapján az a közjegyző jár el, akihez a kérelem benyújtásra került, a szóbeli kérelem esetén pedig akinél a kérelmet előterjesztették.⁶⁴⁰ A MOKK rendszere azonban a papír alapú kérelmezés és a szóbeli előterjesztések esetén is figyel arra, hogy aránytalan ügyteher egy közjegyzőre se nehezedhessen.⁶⁴¹ Hogyan szerez tudomást a MOKK rendszere az így benyújtott kérelmekről? Azok a közjegyző általi rögzítést követően megjelennek a rendszerben, és a közjegyző köteles a papír alapon benyújtott kérelmek, szóbeli előterjesztések számára figyelemmel lenni. Amennyiben valamely közjegyzőhöz egy héten belül 20 fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelemnél több, vagy 10 fizetési meghagyás kibocsátás iránti és 10 fizetési meghagyást követő végrehajtás elrendelése iránti kérelemnél több érkezik papír alapon, a közjegyző kérheti a közjegyzői kamara elnökétől (elnökhelyettesétől), hogy a fenti számokat meghaladó kérelmek intézésére másik közjegyzőt jelöljön ki.⁶⁴² Ekkor a MOKK elnöke megküldi a kérelmet a kijelölt közjegyzőnek, aki rögzíti azt a MOKK rendszerén, és ezzel megkezdődnek a rá irányadó ügyintézési határidők.⁶⁴³

A különböző típusú kérelmek feldolgozása egységes, automatizált eljárásban történik. A közjegyzők kizárólag a MOKK rendszerén keresztül bocsáthatják ki a fizetési meghagyásokat.

A számítógépes programnak biztosított szerepkör alapján a magyar eljárás a német és osztrák megoldás ötvözetének tekinthető. A kérelem adatainak vizsgálata körében kizárólag formai vizsgálatról beszélhetünk, mely a német típusú elektronikus fizetési meghagyásos eljárási mintát követi. A kérelemben szereplő adatok helyességéért a kérelmező felel.⁶⁴⁴ A közjegyző a fizetési meghagyás kibocsátása során a kérelmet érdemben – jogi és ténybeli alap tekintetében – nem vizsgálja.

A magyar eljárás a számítástechnikai eszközök eljárásban játszott szerepének szabályozása alapján az osztrák modellhez áll közelebb. A német megoldás alapján ugyanis automatikusan kibocsátásra kerülnek a kérelmek alapján a meghagyások, az

⁶³⁹ FÁBIÁN Erika: Júniustól közjegyzők előtt a fizetési meghagyások

⁶⁴⁰ 2009. évi L. törvény 9. § (2) bek.

⁶⁴¹ 2009. évi L. törvény 9. §-ához fűzött indoklás

⁶⁴² 23/2010. (V. 7.) IRM rendelet 10. §

⁶⁴³ SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárásról: joghatóság, illetékesség, ügyelosztás 21. o.; 2009. évi L. törvény 9. § (3) bek.

⁶⁴⁴ 2009. évi L. törvény 21. § (3) bek.

osztrák megoldásban ezzel szemben a számítógép kizárólag az eljáró Rechtspfleger utasítására intézkedik a meghagyás kibocsátásról, központi elkészítéséről és postázásról. Nálunk a közjegyző adja meg ezt a "parancsot", tehát emberi közreműködéssel, nem tisztán a számítógépes rendszer által folyik le az elektronikus fizetési meghagyásos eljárás, a meghagyás kibocsátása.

Mint ahogyan Bartosz Sujecki az osztrák eljárás kapcsán felvetette, a magyar eljárásban is kételyek merülhetnek fel az emberi közreműködés valós szerepe körében. A közjegyző nem mérlegelheti a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem megalapozottságát, és perakadály híján akkor is ki kell bocsátania a meghagyást, ha alaptalannak tartja. A közjegyző el sem térhet a kérelem tartalmától, így a tartalmi feltételek, azaz hogy az adott kérelem-elemnél valós vagy valótlan adat került-e megjelölésre, nem befolyásolja sem a számítógépes adatfeldolgozást, sem a közjegyzőt a meghagyás kibocsátása során.⁶⁴⁵ Tehát végső soron a kötelezett magatartása, tevékenysége vagy mulasztása határozza meg a kibocsátott fizetési meghagyás sorsát (hatályon kívül helyeződés és perré alakulás, jogerőre emelkedés). A közjegyző számára biztosított abszolút korlátozott kontroll lehetőség felveti, hogy eljárásunk technikai megvalósulása mégis inkább a német modellt követi.

Előremutató, és egyben akár aggályosnak tekinthető megoldást is tartalmaz a törvény a fizetési meghagyás kibocsátás és annak határideje kapcsán, amikor - a közjegyző előzetes hozzájárulása mellett ugyan - határidő mulasztása esetére belépteti a MOKK rendszerét, mint automatikus fizetési meghagyást kibocsátót.⁶⁴⁶ Ezen rendelkezés egyben a német emberi közreműködés nélküli modell egyértelmű jelenlétéről tanúskodik hazai jogunkban.

A kötelezett a fizetési meghagyás kézbesítéstől számított 15 napon belül a közjegyzőnél élhet ellentmondással. Jelentős könnyítés a kötelezett részére, hogy a jogi képviselővel nem rendelkező fél szóban bármelyik közjegyzőnél előterjesztheti ellentmondását.⁶⁴⁷ A 2009. évi L. törvény előkészítő munkálatai során további új elemként jelent meg az elektronikus ellentmondás lehetősége. E szerint az ellentmondás úrlapon közvetlenül a MOKK rendszeréhez is előterjeszthető, az úrlapot (a válaszborítékkal együtt) már a meghagyással együtt megküldik a

⁶⁴⁵ SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf előadása a közjegyzői fizetési meghagyásos eljárásról

⁶⁴⁶ 2009. évi L. törvény 26. § (4) bek.

⁶⁴⁷ Az írásbeli ellentmondás az ügyben eljáró közjegyzőnél terjeszthető elő. 2009. évi L. törvény 14. § (1) bek., valamint 28. § (1) bek.

kötelezettnek⁶⁴⁸, amelyet tehát akár postai úton, akár személyesen is eljuttathat a közjegyzőhöz, illetve annak elektronikus formáját alkalmazva a MOKK rendszerébe is beküldheti. A 2009. évi L. törvény ugyan indokolásában átvette a fenti elképzeléseket a T/9400. számú törvény-javaslatból, a gyakorlatban azonban nem jellemzi ellentmondás formanyomtatvány a magyar elektronikus fizetési meghagyásos eljárást.

Az ellentmondás joghatásaként változatlanul megjelenik a peres eljárássá alakulás. A közjegyző az ellentmondás beérkezésétől számított 8 napon belül értesíti a jogosultat a perré alakulásról, megküldi az ellenmondást, felhívja a perelőkészítési kötelezettségének teljesítésére.⁶⁴⁹ A kibocsátásra vonatkozó határidők betartásának „hivatalbólisága” megjelenik a jogosult értesítése, felhívása körében is, mivel a közjegyző mulasztása esetén a MOKK rendszere automatikusan kézbesíteti a jogosultnak a perré alakulásról szóló értesítést, az ellentmondást.

Az ellentmondással perré alakult közjegyzői fizetési meghagyásos eljárás mintegy lezárásaképpen a közjegyző a MOKK rendszerében rögzített iratok kinyomtatott példányát (aktanyomat) megküldi a jogosult által a kérelemben megjelölt, ennek hiányában a Pp. alapján hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságnak. Amennyiben a bíróságon biztosított a technikai feltétele, az aktanyomat elektronikusan is megküldhető.⁶⁵⁰

4. Az elektronikusan továbbított adatok biztonságát garantáló szabályozás

A jelenleg működő magyar elektronikus fizetési meghagyásos eljárás egy biztonsági előírást alkalmaz a kijelölt kérelmezői kör, a jogi személyek, jogi képviselők számára, és elektronikus aláírás, időbélyegző alkalmazását írja elő.⁶⁵¹ Ezáltal a német modell sajátosságát jeleníti meg a magyar eljárásban.⁶⁵²

Mivel a közjegyző nem tudja ellenőrizni a fenti eszközök jogszerű használatát, és hivatalból nem tudja az esetleges - más neve alatt történő belépésként megnyilvánuló

⁶⁴⁸ T/9400. számú törvényjavaslat 28-33. §-ához fűzött indokolás

⁶⁴⁹ Pp. 322. § (1) bek.

⁶⁵⁰ 2009. évi L. törvény 38. §

⁶⁵¹ Az ügyfélkapu által biztosított biztonságos belépést a természetes személyek számára kívánták biztosítani, azonban a gyakorlati megvalósulás még várat magára. Lásd ehhez: 629. lábjegyzet

⁶⁵² Az ügyfélkapu rendszere az osztrák Anschrift-kóddal történő benyújtás technikáját építette volna be a magyar eljárásba.

- visszaéléseket kiszűrni, a jogszerűséget vélelmezni kell, a jogsértéseket perújítás útján lehet orvosolni.⁶⁵³

5. Az elektronikus eljárás a költségek oldaláról

Megállapíthatjuk, hogy az elektronikus iratbenyújtás nagyobb számú kérelem esetén olcsóbb módja a hatósággal való érintkezésnek.⁶⁵⁴ A hatóság oldalán is költségcsökkentő hatásként értékelhető, hogy az elektronikus benyújtás elektronikus kommunikációt indít el a kérelmező és a hatóság (MOKK rendszere) között, mely mellőzhetővé teszi a nyomtatási és részben a postaköltségeket.

Arról azonban nem felejtkezhetünk el, hogy mind a hatóság, mind a kérelmező oldalán ezen elektronikus kommunikáció technikai feltételeit, azaz a hardver és szoftver állományt meg kellett teremteni.

Az elektronikus kérelmezés esetében szükségképpen megjelenő jogi képviselői és jogi személyi kör számára ezen technikai fejlesztések részben már a cégbejegyzési (változásbejegyzési) eljárás kialakítás és bevezetése kapcsán jelentkeztek.⁶⁵⁵ Ezek mellett azonban sajátos technikai újtásképpen az elektronikus fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem benyújtásához megkövetelt eljárási díj elektronikus úton történő megfizetése további fejlesztést igényelt. Ugyanis az eljárási díj elektronikus átutalásához kizárólag dombornyomott bankkártya alapján van lehetőség, mely a jogi képviselő, jogi személy számára a számláját kezelő pénzüintézzettel való kapcsolatfelvételt tette szükségessé, és egyes esetekben pénzüintézet-váltáshoz, más pénzüintézetnél új számla nyitásához vezetett.⁶⁵⁶

A MOKK részéről egy további, jelentős költséget képező teherként van jelen az általa működtetett országosan egységes elektronikus rendszer folyamatos fejlesztése, melyet a kérelmező által befizetett eljárási díj egy részéből rendel fedezni a 2009. évi L. törvény.⁶⁵⁷ Az elektronikus eljárási sajátosságok mellett szükségképpen

⁶⁵³ 2009. évi L. törvény 11. § (5) bek.; A fizetési meghagyásos eljárás lefolytatásának támogatására szolgáló informatikai rendszer informatikai biztonsági követelményeit a 21/2010. (V. 6.) IRM–MeHVM együttes rendelet tartalmazza.

⁶⁵⁴ SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárás 871. o.

⁶⁵⁵ Lásd ehhez: GÁL Judit - VEZEKÉNYI Ursula: Cégjogi Kalauz 2009. HVGORAC Budapest, 2009. 202-216. o.

⁶⁵⁶ A rendszer bevezetésekor ugyanis a pénzüintézetek közül csak néhányan jelezték, hogy együttműködnek az elektronikus eljárás által szükségessé tett intézkedésekben, míg mások (köztük a legjelentősebbek) is elutasítóan nyilatkoztak a dombornyomott kártya kiállítása tekintetében. SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf előadása a közjegyzői fizetési meghagyásos eljárásról

⁶⁵⁷ 2009. évi L. törvény 42. § (1) bek.

fennmaradó hagyományos költségek is megjelennek, melyek legnagyobb részét a dologi, ezen belül is a postaköltség fogja kitenni.

6. Az elektronikus akta

A magyar elektronikus fizetési meghagyásos eljárás az elektronikus aktavezetés mellett teszi le a voksát. Azaz a MOKK rendszerében a fizetési meghagyásos eljárásban megjelenő iratok elektronikus rendszerben kerülnek nyilvántartásra, azok elektronikus formát öltenek. Ezen formájukat vagy már a benyújtás alkalmával elnyerik, azaz a kérelmezőtől ekként érkezik be a kérelem, vagy a közjegyzői eljárás során szkennelés vagy a szóbeli kérelem kapcsán az elektronikus formanyomtatvány kitöltésével válik a beadvány elektronikus irattá.

A 2009. évi L. törvény 10. § (3) és (4) bekezdése által korlátozta a jogalkotó a kérelemhez csatolható mellékleteket, melyek kizárólag az ügyben eljáró közjegyzőnél, papír alapon nyújthatóak be.⁶⁵⁸

A magyar eljárásban az ellentmondás nyomán bekövetkező perré alakuláskor alternatíva áll a közjegyző rendelkezésére az elektronikusan vezetett akta kapcsán: A közjegyző a fizetési meghagyásos eljárás MOKK rendszerében rögzített iratainak, a MOKK rendszerén keresztül kinyomtatott példányát (aktanyomat) megküldi a fizetési meghagyás iránti kérelemben a jogosult által megjelölt bíróságnak. Amennyiben a bíróság annak technikai feltételeit biztosítja, az aktanyomatot elektronikus úton is meg lehet küldeni.⁶⁵⁹

⁶⁵⁸ 2009. évi L. törvény 13. § (1) bek.

⁶⁵⁹ 2009. évi L. törvény 38. § (1) és (4) bek.

V. Az európai fizetési meghagyásos eljárás

A fizetési meghagyásos eljárás, mint a pernél egyszerűbb, gyorsabb és hatékonyabb eljárás azonban nem csupán az egyes államok (európai uniós tagállamok) polgári eljárásjogi szabályozási szintjén kapott kiemelt szerepet, hanem az Európai Unió jogalkotás is felkarolta, és egységes európai intézmény megalkotása és működtetése mellett foglalt állást.⁶⁶⁰

Az eljárás uniós szintű szabályozásának szükségességét a hatékony igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés biztosításának követelményéből vezethetjük le. Az 1896/2006/EK rendelet az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásáról ezért a következőképpen szól Preambulumában: *Az olyan követelések gyors és hatékony behajtása, amelyek tekintetében nincs jogvita, az Európai Unióban tevékenykedő gazdasági szereplők számára kiemelkedően fontos, mivel a késedelmes kifizetések képezik a vállalkozások, különösen a kis- és középvállalkozások fennmaradását veszélyeztető fizetéseképtelenség fő okát, valamint nagyszámú munkahely elvesztését eredményezik. E rendelet célja egy európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozása révén a nem vitatott pénzkövetelésekre vonatkozó határokon átnyúló jogviták egyszerűsítése, felgyorsítása és azok költségeinek csökkentése, valamint az európai fizetési meghagyások tagállamok közötti szabad áramlásának lehetővé tétele olyan minimumszabályok megállapítása révén, amelyek betartása szükségtelenné tesz bármely, az elismerést és végrehajtást megelőző köztes eljárást a végrehajtás szerinti tagállamban.*⁶⁶¹

⁶⁶⁰ Lásd erről: KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 23-24. o.; Az uniós jogalkotás területén jelentkező felgyorsult kodifikációs tevékenység egyes szerzők véleménye szerint minőségromlást idézett elő, mivel a jogalkotás egyre inkább olyan területekre téved, amelyekben legalábbis megkérdőjelezhető az uniós szintű szabályozás indokoltsága. Tipikus példának tekintik erre a 861/2007/ EK rendeletet a kísértékű követelések európai eljárásának létrehozásáról, valamint az európai fizetési meghagyásos eljárás bevezetését. Lásd erről: VARGA István: A határon átnyúló igényérvényesítés új európai alternatívái in: A polgári eljárásjogi szabályok átalakulása az Európai Unió jogában, A Magyar Országos Közjegyzői Kamara Negyedik Műhelykonferenciája Budapest 2009. április 2. MOKK Budapest 2009. 37-38. o.

⁶⁶¹ 1896/2006/EK rendelet Preambulum (6) és (9) pont

A rendelet megalkotására irányuló munkálatok⁶⁶² során természetesen figyelemmel voltak arra, hogy a tagállamok által szabályozott fizetési meghagyásos eljárások jelentősen különbözhetnek (és különböznek is) egymástól, mégis felismerhetőnek tartották azokat az ismérveket, melyek alapján megalkotható a fizetési meghagyásos eljárás egységes európai uniós fogalma. A definíció a következőképpen került megfogalmazásra: *A hitelező kérelme alapján a bíróság vagy más illetékes hatóság anélkül dönt a hitelezői követelésről, hogy az adósnak lehetőséget adna a védekezésre. A döntés nem más, mint az adósnak szóló felhívás arról, hogy vagy elfogadva a döntést, teljesíti a meghagyásban foglaltakat, vagy az előírt határidőn belül megtámadhatja azt. Amennyiben az adós nem él védekezéssel, a fizetési parancs (meghagyás) végrehajtható. Amennyiben ellentmondással él, megindul a "rendes" peres eljárás.*⁶⁶³

Az egységes európai fizetési meghagyásos eljárás első önálló megjelenésére 2004. március 19-én, a Tanács és a Parlament elé terjesztett bizottsági rendelet-javaslat formájában került sor.⁶⁶⁴ Majd 2006. február 7-én megjelent a rendelet-javaslat módosítása⁶⁶⁵, mely több ponton megváltoztatta az eddig ismert szabályanyagot. A módosítások az eljárás egyszerűsítését, az európai fizetési meghagyások szabad áramlását, elérhetőségét kívánták fokozni.⁶⁶⁶ A módosított rendelet-javaslat megszületése után felgyorsult az európai fizetési meghagyásos eljárás uniós jogalkotási munkája, és 2006. december 12-én elfogadásra került az Európai Parlament és a Tanács rendelete az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásáról.⁶⁶⁷

1. Az európai fizetési meghagyásos eljárás a vizsgált tagállami megoldások tükrében

A 2006. évi módosított rendelet-javaslat fentebb jelzett változtatásai körében külön kell szólnunk az európai fizetési meghagyásos eljárás alkalmazási területét érintő

⁶⁶² Lásd erről: MOLNÁR Judit: Európai fizetési meghagyásos eljárás - az uniós szabályozás a változások tükrében, in: HARSÁGI Viktória - WOPERA Zsuzsa (szerk.): Az igazságszolgáltatás kihívásai a XXI. században Tanulmánykötet Gáspárdy László professzor emlékére HVGORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 2007. 240-241. o.

⁶⁶³ COM (2002) 746. 10. o.

⁶⁶⁴ COM (2004) 173. (2004. 03. 19.)

⁶⁶⁵ COM (2006) 57. (2006. 02. 07.)

⁶⁶⁶ Lásd erről részletesen: COM (2006) 57. Indokolás 3. pont

⁶⁶⁷ 1896/2006/EK rendelet; A rendelet 2006. december 30-án lépett hatályba, és 2008. december 12.-től kellett alkalmazását megkezdeni 1896/2006/EK rendelet 33. cikk

lényeges módosításról.⁶⁶⁸ A módosított rendelet-javaslat a hatály kapcsán egyértelmű szűkítést eredményezett a 2004. évi javaslat szabályozásához képest, ugyanis kizárólagossá tette az eljárás határon átnyúló jellegű ügyekben való alkalmazhatóságát.⁶⁶⁹

Mind a rendelet-javaslatok, mind a rendelet leszögezi, hogy az uniós fizetési meghagyásos eljárás nem érinti a tagállami eljárásokat.⁶⁷⁰ Mégis felvetődik az a kérdés, hogy az uniós intézmény eljárási jellemzői alapján melyik európai modell követőjének tekinthető.

1/1. Az európai fizetési meghagyásos eljárás az érvényesíthető követelések alapján

Az európai fizetési meghagyásos eljárás egyértelműen a meghatározott összegű pénzkövetelések érvényesítésére szolgál.⁶⁷¹ A fizetési meghagyásos eljárással foglalkozó valamennyi uniós előkészítő munka ekként határozta meg az eljárás alkalmazási területét.⁶⁷² Ezáltal az európai uniós fizetési meghagyásos eljárás a német osztrák, spanyol, belga és francia modellbe sorolható.

Az európai eljárásban indokoltnak tekinthető a pénzkövetelésekre irányuló alkalmazási kör szűkítés, mivel a határon átnyúló igényérvényesítések során egyszerűbb az egységes pénznem (Euro) illetve az adott tagállam által alkalmazott pénznem feltüntetése a kérelmen. Az az aggály pedig, hogy ezáltal korlátozódik az európai fizetési meghagyásos egyszerűsített eljárásokban érvényesíthető igények köre, feloldható azzal a hivatkozással, hogy a kérelmező számára nyitva állnak ezen intézmény mellett a tagállam joga által biztosított egyszerűsített eljárások is.

Az európai fizetési meghagyásos eljárás - a német (francia, olasz és görög) modellhez hasonlóan - nem alkalmaz értékhatárt a pénzkövetelések érvényesítése

⁶⁶⁸ A 2006. februárjában megjelent módosított javaslat által hozott - a 2004. évi rendelet-javaslatához képest - új szabályok átvezetésre kerültek az elfogadott rendelet megszövegezése során.

⁶⁶⁹ MOLNÁR Judit: Európai fizetési meghagyásos eljárás - az uniós szabályozás a változások tükrében 243-246. o.

⁶⁷⁰ 1896/2006/EK rendelet Preambulum (10) pont

⁶⁷¹ Az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásának célja az európai fizetési meghagyás iránti kérelem benyújtásának időpontjában esedékes, meghatározott összegű pénzkövetelések behajtása. Az Európai Parlament és a Tanács 1896/2006/EK rendelete az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásáról 4. cikk

⁶⁷² Lásd erről: Grünbuch über ein europäisches Mahnverfahren und über Massnahmen zur einfacheren und Schnelleren Beilegung von Streitigkeiten mit geringem Streitwert COM (2002) 746. Büssel 20.12.2002. 20-22. o.; Rapprochement du droit judiciaire de l'Union Européenne - Approximation of judiciary law in the European Union, Dordrecht/ Boston /London 1995. 11.1.; Stellungnahme des Europäischen Wirtschafts- und Sozialausschusses zum „Grünbuch über ein europäisches Mahnverfahren und über Massnahmen zur einfacheren und Schnelleren Beilegung von Streitigkeiten

során.⁶⁷³ Már az Amszterdami szerződés hatályba lépését megelőző, az eljárásjogok harmonizációját célul tűző munkálatok egyike, a Storme munkacsoport által elkészített tervezet azon az állásponton volt, hogy értékhatártól függetlenül igénybe lehessen venni az eljárást.⁶⁷⁴ A Zöld Könyv is az értékhatár alkalmazása ellen nyilatkozott⁶⁷⁵, melynek során az alapvető érve az volt, hogy a fizetési meghagyásos eljárás célja a nem vitatott igények hatékony és költségkímélő érvényesítése, és nem a bagatell követelések eljárásként kellene rá tekinteni. Továbbá egy igény vitatottsága nem feltétlenül az érvényesített követelés mértékéhez igazodik.⁶⁷⁶ A megállapítás elfogadhatónak tekinthető, bár nem áll rendelkezésre európai statisztika arra vonatkozóan, hogy mekkora az a követelésösszeg, amely felett már megemelkedik az ellentmondások száma. Ausztriában készült egy kimutatás, amely szerint a kötelezett nagyobb valószínűséggel fog bekapcsolódni az eljárásba, ha magasabb az érvényesített követelés értéke.⁶⁷⁷

Walter Rechberger és Georg E. Kodek azonban alkalmazható eszköznek tartották az értékhatár beiktatását az európai eljárásba. Különösen azon tagállami megoldásokra gondolva tették ezen megállapításukat, amelyek nem kívánnak meg okirati bizonyítékok csatolását a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmekhez. Emiatt aggályossá válhat a követelések megalapozottsága, és az aggály csak növekszik a magasabb összegű követelések érvényesítése esetén.⁶⁷⁸

A fenti vélemény azonban nem befolyásolta az európai uniós jogalkotót az értékhatárral kapcsolatos nézeteiben, ugyanis az az elv hatotta át az uniós fizetési meghagyásos eljárás létrehozatalával kapcsolatos munkálatait, hogy minden tagállam saját eljárásjoggal és saját jogi hagyományokkal rendelkezik, amelyekhez az európai

mit geringem Streitwert" (COM (2002) 746.) vom 18.6.2003. ABL. EG 2003 C220/5. (továbbiakban: Európai Gazdasági- és Szociális Bizottság Állásfoglalása) 3.1.7.

⁶⁷³ BRENN, Christoph: Europäischer Zivilprozess, Leitfaden für das grenzüberschreitende Verfahren in Österreich, Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung Wien 2005. 101. o.

⁶⁷⁴ 1987-ben Utrechtben került sor a 8. Polgári Eljárásjogi Nemzetközi Kongresszusra, melyen létrejött az akkori 12 tagállam egy-egy polgári eljárásjogászát tömörítő magánmunkacsoport, Marcel Storme genti professzor elnököltével. 1990-ben a Bizottság megbízásából megkezdtek az európai polgári eljárásjogi modelltörvény kidolgozását. A Storme-tervezet néven ismert javaslat a tagállamok polgári eljárásjogi vitarendezési eljárási szabályainak és jogi előírásainak egységesítéséről szólt. A tervezet 1993-ban került a Bizottság elé, majd 1995-ben a nyilvánosság számára is hozzáférhetővé vált Rapprochement du droit judiciaire de l'Union Européenne címmel. Az értékhatár nélküli eljárásról lásd: Rapprochement du droit judiciaire de l'Union Européenne 11.1.

⁶⁷⁵ COM (2002) 746. 22. o.

⁶⁷⁶ COM (2002) 746. 22-23. o.

⁶⁷⁷ Lásd erről részletesen: HESS, Burkhard: Strukturfragen der europäischen Prozessangleichung 339. o.

⁶⁷⁸ RECHBERGER, Walter H./KODEK, Georg E.: Überlegungen zu einem europäischen Mahnverfahren 29. o.

eljárás nem tud, és nem is kíván mindenben alkalmazkodni. Természetesen kompromisszumok keresésére van lehetőség, és valamennyi részvevő tagállam által elfogadható módon kell az eljárást létrehozni.⁶⁷⁹

Az európai fizetési meghagyásos eljárás határon átnyúló (polgári és kereskedelmi) ügyekben alkalmazható⁶⁸⁰, területi hatálya az Európai Unió tagállamaira terjed ki.⁶⁸¹ A határon átnyúló jelleg⁶⁸² és a tagállamok, mint alkalmazási terület feltételéből levonható az a következtetés, hogy az európai eljárás számára a belföldi és külföldi fogalma a tagállami jogokban alkalmazottól eltérő jelentéssel bír.

A határon átnyúló jellegű igényérvényesítések és az uniós tagállamok, mint alkalmazási terület arra enged következtetni, hogy kizárólag az Unió területén lakó- illetve tartózkodási hellyel rendelkező kötelezettrel szemben áll rendelkezésre az uniós fizetési meghagyásos eljárás. A határon átnyúló ügyek definiálása körében végzett vizsgálat alapján azonban megállapítható, hogy az eljárás alanyai tekintetében az európai eljárás nem alkalmaz korlátozást. A korlátozás sértene az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés szabadságát.⁶⁸³

Ezért Unión kívüli kötelezett ellen is igénybe vehető az eljárás, ha valamely tagállam bíróságának joghatósága a 44/2001/EK rendelet szabályai alapján megállapítható. Ezért nem bír jelentőséggel, hogy a kérelmező vagy a kötelezett az, akinek a lakó- vagy szokásos tartózkodási helye van másik tagállamban.⁶⁸⁴ A korlátozásmentesség bizonyítékaként a rendelet is az „egyik fél” eljáró bíróság székhelye szerinti tagállamtól eltérő tagállamban lévő állandó lakóhelyéről vagy szokásos tartózkodási helyéről szól.⁶⁸⁵ A rendelet nemcsak olyan esetekben alkalmazható, ha a jogosult és a kötelezett különböző tagállamban rendelkezik lakóhellyel, hanem akkor is, ha

⁶⁷⁹ Lásd erről részletesen: KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren. 47. o.

⁶⁸⁰ 1896/2006/EK rendelet 2.cikk (1) bek.

⁶⁸¹ Dániára - az Európai Közösséget létrehozó szerződés Dánia csatlakozásáról szóló jegyzőkönyvével összhangban - e rendelet hatálya sem terjed ki. Az Egyesült Királyság és Írország élt csatlakozási lehetőségével, ezért a rendelet Dánia kivételével minden tagállamban közvetlenül hatályosul. 1896/2006/EK rendelet 2. cikk (3) bek.

⁶⁸² E rendelet alkalmazásában határokon átnyúló ügynek minősül az, amelyben legalább az egyik fél az eljáró bíróság székhelye szerinti tagállamtól eltérő tagállamban rendelkezik állandó lakóhellyel vagy szokásos tartózkodási hellyel. 1896/2006/EK Rendelet 3. cikk (1) bek.

⁶⁸³ Ekként nyilatkozik: RECHBERGER, Walter H./KODEK, Georg E.: Überlegungen zu einem europäischen Mahnverfahren 29. o.

⁶⁸⁴ KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 54. o.

⁶⁸⁵ 1896/2006/EK Rendelet 3. cikk (1) bek.

mindketten ugyanabban a tagállamban élnek, és az eljáró bíróság van a másik tagállamban.⁶⁸⁶

Az európai fizetési meghagyásos eljárásban kizárólag az európai fizetési meghagyás iránti kérelem benyújtásának időpontjában esedékes pénzkövetelések érvényesíthetők.⁶⁸⁷

Az esedékesség fogalmának használatával azonban a rendelet eltér a vizsgált tagállami eljárások által alkalmazott gyakorlattól. Ezek ugyanis a lejátságról, valamint az igény ellenszolgáltatástól mentességéről tesznek megállapításokat a fizetési meghagyásos eljárásuk igénybe vehetősége kapcsán. Az igény ellenszolgáltatástól függése, illetőleg mentessége a rendelet szövegében meg sem jelenik, miközben ugyancsak jellemezheti az európai eljárást.

Mivel az európai eljárás ezt a kérdést nem rendezi, előállhat, hogy ellenszolgáltatástól függő követelés teljesítését már akkor érvényesíteni lehet, amikor még a kérelmező sem teljesített az őt terhelő szolgáltatást. Ezáltal bekövetkezhetne az a helyzet is, hogy egy adásvételi szerződés megkötését követően a vételár azonnal európai fizetési meghagyásos eljárásban érvényesíthető lenne, miközben a megvásárolt áru átadására és átvételére a felek megállapodása szerint egy későbbi időpontban kerülne sor. Természetesen a kötelezett ellentmondással védekezhethet a követeléssel szemben, és ezáltal az ellentmondás folytán perré alakuló eljárásban előadhatná a szolgáltatás-ellenszolgáltatással kapcsolatos összefüggéseket.⁶⁸⁸

Kormann álláspontja szerint mégis célravezetőbb lenne az esedékesség fogalmának autonóm kiterjesztését figyelembe venni az európai eljárásban.⁶⁸⁹ A német, osztrák, olasz és görög szabályozás alapján a még nem teljesített ellenszolgáltatástól függő követelések kizártak a fizetési meghagyásos eljárásból. Erre tekintettel lehetne úgy értelmezni a rendelet szabályait, hogy az esedékesség akkor áll fenn, ha az érvényesített követelés nem függ még nem teljesített ellenszolgáltatástól. A Rendelet szövegéből azonban továbbra is csak a kérelmezés időpontjában fennálló esedékesség olvasható ki, és az esedékességnél nem szerepel az ellenszolgáltatástól

⁶⁸⁶ HARSÁGI Viktória: Európai fizetési meghagyásos eljárás, In: KENGYEL Miklós-HARSÁGI Viktória: Európai polgári eljárásjog Osiris Kiadó Budapest, 2009. 324. o.

⁶⁸⁷ Az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásának célja az európai fizetési meghagyás iránti kérelem benyújtásának időpontjában esedékes, meghatározott összegű pénzkövetelések behajtása. 1896/2006/EK rendelet 4. cikk

⁶⁸⁸ KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 62. o.

⁶⁸⁹ KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 63. o.

mentesség. Ezen olvasatból kiindulva az európai eljárás, tekintet nélkül az ellenszolgáltatásokra igénybe vehető eljárás lehet.

Amennyiben a kötelezett ellentmondással él, a bíróság a rendes peres eljárásban a kötelezett javára dönti el a jogvitát, az alperes (kötelezett) mentesül a fizetési meghagyásban foglalt követelés teljesítése alól, a felperes (kérelmező) pervesztes lesz, és a költségviselés szabályai szerint ő viseli a peres eljárás költségeit. Végző soron ebben az eljárási módozatban sem éri hátrány a kötelezettet.⁶⁹⁰

A tagállami megoldások áttekintését és a rendelet szövegének értelmezését követően arra a megállapításra jutunk, hogy az európai fizetési meghagyás jogosultjának nincs lehetősége a kérelmezésre, amíg az őt terhelő ellenszolgáltatást nem teljesítette. Mindez a rendelet által alkalmazott esedékességi szabály következetes értelmezésének köszönhető.⁶⁹¹ Tehát az európai fizetési meghagyásos eljárásban lejárt és – nem teljesített - ellenszolgáltatástól mentes igények érvényesítésére van lehetőség esedékesség megjelölés alatt. Ezáltal az uniós eljárás is csatlakozik a francia, osztrák spanyol és görög megoldáshoz.

Az európai eljárás alapvetően polgári és kereskedelmi ügyekben alkalmazható.⁶⁹² Kizárásra kerülnek azok az ügycsoportok, amelyeket nem tekinthetünk e körbe tartozóknak⁶⁹³, továbbá kifejezetten kizárásra kerülnek azon ügyek és eljárások, amelyek a tagállami jogok alapján beletartozhatnának a polgári és kereskedelmi ügyek fogalmába, de a rendelet nem kívánja alkalmazási területét ezekre is kiterjeszteni.⁶⁹⁴

1/2. Joghatóság (hatáskör és illetékesség) a fizetési meghagyásos eljárásokban

Az európai fizetési meghagyásos eljárás keretében a joghatósági szabályok lefektetése tekinthető a legfontosabb feladatnak, mivel az eljárás a jogosultak számára a határon átnyúló jellegű ügyekben kíván egységes szabályozást

⁶⁹⁰ KORMANN, Johannes Maximilian: i. m. 63-64. o.

⁶⁹¹ Rendelet 4. cikk; KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 63. o.

⁶⁹² 1896/2006/EK rendelet 2. cikk (1) bek.

⁶⁹³ Így az adó-, vám- és közigazgatási ügyek, valamint az államnak az államhatalom gyakorlása során hozott aktusai vagy elkövetett mulasztásai miatti felelősség kérdései ("acta iure imperii"). 1896/2006/EK rendelet 2. cikk (1) bek.

⁶⁹⁴ BRENN, Christoph: Europäischer Zivilprozess 101. o.; Ekként a házassági vagyoni jogon, végrendeleten és öröklésen alapuló jogok; csődeljárás, fizetéseképtelen társaságok vagy más jogi személyek felszámolására vonatkozó eljárások, csődegyezség, kényszeregyezség és hasonló eljárások; szociális biztonság; szerződésen kívüli kötelemből eredő követelések. 1896/2006/EK rendelet 2. cikk (2) bek.; A szerződésen kívüli kötelemből eredő pénzkövetelések kizárásával a rendelet egy statisztikai számarányát tekintve is nagyon tekintélyes követelés típust is kizár az alkalmazási köréből. Lásd erről: VARGA István: A határon átnyúló igényérvényesítés új európai alternatívái 40. o.

biztosítani.⁶⁹⁵ Határon átnyúló ügynek minősül a rendelet alkalmazásában az, amelyben legalább az egyik fél az eljáró bíróság székhelye szerinti tagállamtól eltérő tagállamban rendelkezik állandó lakóhellyel vagy szokásos tartózkodási hellyel.⁶⁹⁶

A joghatóság szempontjából ekként két ügycsoport különböztethető meg. 1. Ha az alperes lakóhellyel rendelkezik valamely tagállamban, akkor a 44/2001/EK rendelet rendelkezéseit kell alkalmazni⁶⁹⁷; 2. Mivel azonban a határon átnyúló jellegű ügy meghatározása szerint az is elégséges, hogy az „egyik” fél lakóhelye különbözzön a bíróság tagállamától, így a kérelmező másik tagállamban lévő lakóhelye is megalapozza a 44/2001/EK rendelet alkalmazását. Ekként olyan kötelezettet szemben is e rendelet joghatósági szabályai határozzák meg a fizetési meghagyás kibocsátását, akinek EU-n kívül van lakóhelye.⁶⁹⁸

Külön kell szólni a rendelet fogyasztókat védő, és a 44/2001/EK rendelet szabályait megerősítő⁶⁹⁹ primer joghatósági szabályáról, mely szerint amennyiben a fogyasztó, mint kötelezett ellen indul az eljárás, a fogyasztó kötelezett állandó lakóhelye szerinti tagállam rendelkezik kizárólagos joghatósággal.⁷⁰⁰

A vonatkozó joghatósági szabályozás jogosultak számára egyszerűbbé, értelmezhetőbbé tétele érdekében a formanyomtatványon a kérelmező kódszámokat talál a joghatósági okok mellett. A kódok lényegében a joghatósági szabály elnevezését tartalmazzák, a jogalkalmazó a vonatkozó rendeletekből tudja kikeresni a választott joghatósági szabályt, és mérlegelni annak alkalmazhatóságát.⁷⁰¹

A hatáskör és illetékesség kérdését a Rendelet a 44/2001/EK rendelethez igazítva határozza meg, amely nem jelent mást, minthogy az adott tagállam saját belső polgári eljárásjoga határozza meg ezen kérdéseket.⁷⁰²

⁶⁹⁵ BRENN, Christoph: Europäischer Zivilprozess 101. o.

⁶⁹⁶ 1896/2006/EK rendelet 3. cikk (1) bek.

⁶⁹⁷ E rendelet alkalmazásában a joghatóságot a közösségi jog vonatkozó szabályaival, különösen a 44/2001/EK rendelettel összhangban kell meghatározni. 1896/2006/EK rendelet 6. cikk (1) bek.

⁶⁹⁸ VARGA István: A határon átnyúló igényérvényesítés új európai alternatívái 41. o.

⁶⁹⁹ 44/2001/EK rendelet 16. cikk (2) bek.

⁷⁰⁰ Amennyiben azonban a követelés valamely személy, a fogyasztó által, gazdasági vagy szakmai tevékenységén kívül eső céllal megkötött szerződésre vonatkozik, és amennyiben a kötelezett a fogyasztó, a 44/2001/EK rendelet 59. cikkének értelmében kizárólag azon tagállam bíróságai rendelkeznek joghatósággal, amelyekben a kötelezett állandó lakóhellyel rendelkezik. 1896/2006/EK rendelet 6. cikk (2) bek.

⁷⁰¹ HARSÁGI Viktória: Európai fizetési meghagyásos eljárás 325. o.

⁷⁰² Minden olyan eljárási kérdésben, amelyről ez a rendelet kifejezetten nem rendelkezik, a nemzeti jogot kell alkalmazni. 1896/2006/EK rendelet 26. cikk

1/3. A fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem

Az európai fizetési meghagyásos eljárás önálló eljárásnak tekinthető. Határon átnyúló jellegű, az 1896/2006/EK rendelet hatálya alá tartozó ügyekben az európai fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem alapján az eljáró tagállami hatóság fizetési meghagyást bocsát ki. Azaz a német modell szerinti megoldás jellemzi.

Az európai eljárásban alkalmazott kérelem elemeinek áttekintése alapján megállapíthatjuk, hogy azonos tartalmi előírások érvényesülnek a tagállami és az európai eljárási szabályozásban. Ugyanis az európai fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem tartalmi elemeiként a rendelet a következőket határozza meg: a felek, képviselőik, valamint a bíróság neve és lakóhelye/székhelye, az érvényesíteni kívánt összeg (kamatok, kötbér és költségek), azon körülmények, melyek az igény alapjául szolgálnak (a követelést alátámasztó bizonyítékok ismertetése), a joghatóság megalapozása, az ügy határokon átnyúló természetének megjelölése.⁷⁰³ A kérelmen szerepelnie kell a kérelmező aláírásának, mely kézírással, illetve elektronikus aláírással is történhet.⁷⁰⁴

Az európai kérelem tartalmaz egy sajátos elemet a fizetési meghagyásos eljárást ellentmondás nyomán követő perre vonatkozóan is: a jogosult a kérelemhez csatolt függelékben jelezheti a bíróság számára, hogy a kötelezett általi ellentmondás esetén nem kívánja a polgári peres eljárásra való áttérést.⁷⁰⁵ A jogosult által tett nyilatkozat hatására nem követi per a fizetési meghagyásos eljárást. Különösen indokoltnak tekinthető ezen lépés a jogosult részéről, ha az érvényesített követelésének mértékét a peres eljárás költségei jelentősen meghaladják.⁷⁰⁶

Az európai fizetési meghagyásos eljárás egyértelműen a formanyomtatvány mellett foglal állást.⁷⁰⁷ Az európai fizetési meghagyás iránti kérelmet az I. mellékletben található "A" formanyomtatványon kell benyújtani.⁷⁰⁸ A formanyomtatvány papír alapon, illetve a kérelmezés szerinti tagállamban rendelkezésre álló és megengedett kommunikációs eszköz útján, akár elektronikus úton is előterjeszthető.⁷⁰⁹

⁷⁰³ BRENN, Christoph: Europäischer Zivilprozess 2005. 101. o.

⁷⁰⁴ 1896/2006/EK rendelet 7 cikk (2) bek.

⁷⁰⁵ Ilyen irányú kérelemmel a jogosult azonban az eljárás későbbi szakában is élhet, legkésőbb a fizetési meghagyás kibocsátásáig. 1896/2006/EK rendelet 17. cikk (1) és (4) bek.

⁷⁰⁶ BRENN, Christoph: Europäischer Zivilprozess 102. o.

⁷⁰⁷ BRENN, Christoph: Europäischer Zivilprozess 101. o.

⁷⁰⁸ 1896/2006/EK rendelet 7. cikk (1) bek.

⁷⁰⁹ A kérelmet papíron vagy bármely más, a származási tagállam által elfogadott és a származási bíróság rendelkezésére álló kommunikációs eszközön keresztül – beleértve az elektronikus formát is – kell benyújtani. 1896/2006/EK rendelet 7. cikk (5) bek.

Már az európai eljárás első tervezeteiben, így a Zöld Könyvben is egyértelműen megfogalmazódott az egységes formanyomtatványok kialakításának szükségessége.⁷¹⁰ A rendelet-javaslatok, valamint a rendelet is fenntartja az egységes, többnyelvű formanyomtatvány kialakításának szükségességét.⁷¹¹

Ezáltal az európai eljárás is csatlakozik a vizsgált tagállamok többségében alkalmazott megoldáshoz, és a jogosultak részére formanyomtatvány rendelkezésre bocsátásával kívánja az igények érvényesítését megkönnyíteni.⁷¹² Az űrlapot azonban nem alternatívaként kínálja a jogosultaknak, hanem annak kötelező igénybe vételére hívja fel őket⁷¹³, és így a német, olasz megoldást valósítja meg.

Az uniós rendelet sem a kérelem benyújtása, sem a kötelezett ellentmondása körében nem tartalmaz kötelező képvisellel kapcsolatos rendelkezést.⁷¹⁴ Az Európai Gazdasági és Szociális Tanács állásfoglalásában azonban kezdeményezte egy meghatározott követelés összeg felett a kötelező jogi képviselő bevezetését, azonban az értékhatárt ők sem határozták meg.⁷¹⁵

A Bizottság - fenntartva a képviselő kötelező jellegtől mentességét - felhívta a figyelmet már a Rendelet-javaslatban, hogy a fizetési meghagyásos eljárást követő peres eljárásra természetesen nem vonatkoznak a rendelet által a képviselő tekintetében lefektetett liberalizációs szabályok.⁷¹⁶ Az uniós jogalkotó kizárólag a fizetési meghagyásos eljárás uniós szintű szabályainak megteremtését kívánta biztosítani, az eljárást ellentmondás esetén követő perre az adott tagállam nemzeti joga az irányadó, amely magában foglalja képvisellel kapcsolatos szabályozást is.⁷¹⁷

⁷¹⁰ COM (2002) 746. 29. o.

⁷¹¹ COM (2004) 173. 3. cikk (1) bek.; COM (2006) 57. 7. cikk (1) bek.; 1896/2006/EK rendelet 7. cikk (1) bek.

⁷¹² A formula segíthet a kérelmezőnek, különösen akkor, ha nem jogi képviselővel jár el, mivel ez meghatározza azokat a pontokat, melyeket a kérelemben meg kell jelölnie, és ideális esetben az egyes pontokhoz magyarázatot is tartalmazza. Emellett a formula fontos eszköze lehet az elektronikus adatfeldolgozás megkönnyítésének, első sorban azon lehetőséggel összefüggésben, amikor a bírósághoz elektronikus úton juttathatják el a kérelmeket. A többnyelvű formanyomtatványok jelentősen hozzájárulhatnak az eljárás megkönnyítéséhez és gyorsításához, a fordítások szükségessége és az ezzel járó költségek, valamint az idővesztés korlátozódhat. COM (2002) 746. 29. o.

⁷¹³ Az 1896/2006/EK rendelet 7. cikk (1) bekezdése a „kell” kifejezés alkalmazásával teszi egyértelművé.

⁷¹⁴ Az ügyvédi vagy más jogi szakértő általi képviselő nem kötelező: a) a jogosult számára az európai fizetési meghagyás iránti kérelem tekintetében; b) a kötelezett számára az európai fizetési meghagyás elleni ellentmondás tekintetében. 1896/2006/EK rendelet 24. cikk; Ez az álláspont már a Zöld Könyvben is egyértelműen megjelent. COM (2002) 746. 45-46. o.

⁷¹⁵ Európai Gazdasági és Szociális Tanács állásfoglalása az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozataláról szóló rendelethez, COM (2004) 173. 2005. 02.09. Hivatalos Lap 2005 C 231/77.

⁷¹⁶ COM (2004) 173. 13. cikk (2) bek.

⁷¹⁷ 1896/2006/EK rendelet 24. cikk

1/4. A fizetési meghagyás kibocsátása

Az európai fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem vizsgálata témájában az érvényesített igény és az okiratokkal történő alátámasztás kérdése több vitát is megélt az eljárás szabályainak kialakítása során.⁷¹⁸

A legfontosabb kérdés az igény alátámasztásául szolgáló okiratokhoz kapcsolódott, azaz lehessen-e okiratokat csatolnia kérelem-formanyomtatványhoz, vagy sem. A Storme-tervezetben még az okirati bizonyítós fizetési meghagyásos eljárás jelenik meg.⁷¹⁹ Ezt a megoldást azonban Rechberger alapvetően kritizálta, mivel az igény megalapozottságának mindenre kiterjedő okirati vizsgálata elveszi az eljárás gyorsító és tehercsökkentő hatását.⁷²⁰

Az európai fizetési meghagyásos eljárás kapcsán is egyértelműen kialakult az a - tagállami vizsgálatoknál már részletezett – vélemény, hogy az okiratok kérelemhez csatolásának kizárólag akkor van értelme, ha azok megvizsgálásra is kerülnek. Ez azonban idő, megnehezíti, illetve lehetetlenné is teheti az eljárás automatizálását, és megfelelően képzett ellenőrző személyzet kialakítását teszi szükségessé.⁷²¹ Mindezekre tekintettel a konkrét okiratok csatolása helyett a követelést alátámasztó bizonyítékok ismertetése jelenik meg a kérelemben.⁷²²

A további egyszerűsítés érdekében kódszámok bevezetésével kívánják ezt a megoldást is gördülékenyebbé tenni, azaz kódszámok alatt különböző lehetőségek kerülnek felsorolásra a kérelemben, amelyek közül a kérelmezőnek kell kiválasztani és megjelölni azt a bizonyítékot, amivel a konkrét kérelmét alá kívánja támasztani.⁷²³

⁷¹⁸ Lásd ehhez: RECHBERGER, Walter H.: Europäisches Zivilprozessrecht – ein Blick in die Zukunft, in: Bundesministerium für Justiz (Hrsg.), Vorarlberger Tage 1996 – Die Relevanz von EU-Recht und internationaler Übereinkommen für die Rechtssprechung Wien, 1997. 234. o.; PRÜTTING, Hanns: Auf dem Weg zu einer Europäischen Zivilprozessordnung – Dargestellt am Beispiel des Mahnverfahrens, in: PRÜTTING, Hanns (Hrsg.): Festschrift für Gottfried Baumgärtel zum 70. Geburtstag (Köln/Berlin/Bonn/München 1990.) 465. o.; KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren. 83. o.

⁷¹⁹ Rapprochement du droit judiciaire de l'Union Européenne 11.2. (2) bek.

⁷²⁰ RECHBERGER, Walter H.: Europäisches Zivilprozessrecht – ein Blick in die Zukunft 234. o.

⁷²¹ Lásd erről: COM (200) 746. 27-28. o.; KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 84. o.

⁷²² Az 1896/2006/EK rendelet 7. cikk (2) bek. e. pont; BRENN, Christoph: Europäischer Zivilprozess 102. o.

⁷²³ KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 84. o.; A bizonyítékok megnevezésének kötelezettsége azonban problematikusnak tekinthető, mivel az eljáró tagállami hatóság az eljárás ezen fázisában még nem foglalkozik a bizonyítással. Az előírás így feleslegesnek is tekinthető, és korlátokat állíthat a jogosult elé. A bizonyítékok jelenlétének a perré alakult eljárásban van szerepe. SUJECKI, Bartosz: Das Mahnverfahren. Mit elektronischen und europäischen Mahnverfahren C.F. Müller Verlag Heidelberg, 2007. 140-141. o.

Megállapítható tehát, hogy az uniós eljárásban a tiszta fizetési meghagyásos eljárási modell van jelen. Az eddig bemutatott szabályozás alapján azonban még nem lehet egyértelműen eldönteni, hogy a modellen belül az osztrák típusú megalapozottsági vizsgálat, vagy a német megoldás szerinti formai kontroll érvényesül.

A vizsgálat terjedelmét illetően a Rendelet a következő meghatározást adja: A bíróság, amelyhez európai fizetési meghagyás iránti kérelmet nyújtottak be, a lehető legkorábban a kérelmet tartalmazó formanyomtatvány alapján megvizsgálja, hogy teljesülnek-e a 2., 3., 4., 6. és 7. cikkben foglalt követelmények, valamint hogy a követelés megalapozott-e.⁷²⁴ A megfogalmazásából arra következtethetünk, hogy az eljáró tagállami hatóság mind formailag, mind megalapozottság szempontjából elvégzi a kérelem vizsgálatát, és a meghagyás kibocsátására kizárólag mindkét kérdés pozitív megítélése esetén kerül sor.

Sujecki álláspontja szerint azonban a megalapozottság és megengedhetőség körében kizárólag formális vizsgálat történik, azaz a vizsgálat tárgya az, hogy első pillantásra megengedhető és megalapozott-e a kérelem.⁷²⁵ Véleményét az is alátámasztja, hogy a bizonyítékokat csupán megjelölni kell a kérelemben.⁷²⁶

A rendelet Preambulumában kifejtésre kerül, hogy a bíróságnak a kérelmet a kérelmet tartalmazó formanyomtatványban megadott tájékoztatás alapján kell megvizsgálnia.⁷²⁷ Erre tekintettel maga a kibocsátás iránti kérelem kötelezettnek szóló tájékoztatási része igazíthat el bennünket a vizsgálat terjedelmét illetően, és a formai vizsgálat mellett teszi le a voksát: Az európai fizetési meghagyásban a kötelezettet tájékoztatni kell arról, hogy a meghagyást kizárólag a jogosult által nyújtott adatok alapján bocsátották ki, és ezeket a bíróság nem ellenőrizte.⁷²⁸ Ekként mind a rendelet célkitűzéseiből, mind a szövegösszefüggéseiből az az álláspont rajzolódhat ki, hogy a Rendelet alkotói nem tartották kívánatosnak a kérelmek megalapozottsági vizsgálatát.

A rendelet 8. cikke azonban sem a szószerinti, sem a rendszertani értelmezés alapján nem ad egyértelmű választ a kérelem-vizsgálat terjedelmét illetően. A rendelet ugyanis előírja a kérelem benyújtása körében a tényállás és a bizonyítékok

⁷²⁴ 1896/2006/EK rendelet 8. cikk

⁷²⁵ SUJECKI, Bartosz: Europäisches Mahnverfahren – Geänderter Verordnungsvorschlag, EuZW 2006. 332. o.

⁷²⁶ 1896/2006/EK rendelet 7. cikk (2) bek. e. pont

⁷²⁷ 1896/2006/EK rendelet Preambulum (16) pont

⁷²⁸ 1896/2006/EK rendelet 12. cikk (4) bek. a. pont

megjelölését⁷²⁹, ami a megalapozottsági vizsgálatra utal, miközben a kötelezettet arról tájékoztatja a bíróság, hogy kizárólag a jogosult által rendelkezésre bocsátott és a bíróság által nem vizsgált adatok alapján került kibocsátásra a meghagyás.⁷³⁰

A vizsgálat mértékének elégtelen szabályozása olyan mozgásteret biztosít a tagállamok számára, amely veszélyezteti az egységes joggyakorlat kialakulását, és komoly problémákhoz vezethet ez európai elektronikus fizetési meghagyásos eljárás alkalmazása során.⁷³¹ Sujecki is - fenti álláspontját részben megváltoztatva - azon új nézetének adott hangot, hogy a rendelet a kiterjesztő értelmezés alapján sem ad választ arra a kérdésre, hogy a megalapozottsági vizsgálat szükségességét el kell-e vetni, és ezért ez a kérdés minden tagállam saját joga és gyakorlata alapján eldöntendő kérdés, hogy végez-e ilyen vizsgálatot a kérelem kapcsán vagy sem.⁷³² Továbbá Sujecki kifejti, hogy kívánatos volna a rendeletnek kifejezetten nyilatkoznia a kérelmek vizsgálatának terjedelméről.⁷³³

Amennyiben a kötelezettnek szóló, a kérelem adataira vonatkozó vizsgálat hiányát jelző tájékoztatást tekintjük döntő nyilatkozatnak a rendelet szempontjából, ez azt jelenti, hogy a tiszta fizetési meghagyásos eljárási modell német változata valósul meg az európai uniós eljárásban.⁷³⁴ Így a kérelmek kontrollja kizárólag a nyilvánvalóan alaptalan kérelmek kiszűrésére irányul.^{735 736}

Rechberger és Kodek nézete szerint a kérelmek megalapozottsági vizsgálatának nem sok gyakorlati értelme és értéke van, és nem megfelelő szűrő a megalapozatlan kérelmek ellen sem, ezért nem alkalmas a kötelezettek érdekeinek védelmére. Előterjesztettek azonban egy sajátos kompromisszumos javaslatot, amely szerint egy meghatározott követelés összeg fölött kellene megkövetelni az okirati bizonyítékok

⁷²⁹ 1896/2006/EK rendelet 7. cikk (2) bek. d. és e. pont

⁷³⁰ 1896/2006/EK rendelet 12. cikk (4) bek. a. pont

⁷³¹ Ekként nyilatkozik: HARSÁGI Viktória: Európai fizetési meghagyásos eljárás 328. o.; SUJECKI, Bartosz: Das Europäische Mahnverfahren, NJW 2007. 1622. o.; SUJECKI, Bartosz: Mahnverfahren – Mit elektronischem und europäischem Mahnverfahren – Tipps und Taktik (Heidelberg/München/Landsberg/Berlin) 2007. Rn. 379.

⁷³² SUJECKI, Bartosz: Das Europäische Mahnverfahren, NJW 1622. o.

⁷³³ SUJECKI, Bartosz: Mahnverfahren – Mit elektronischem und europäischem Mahnverfahren – Tipps und Taktik Rn. 379.

⁷³⁴ BRENN, Christoph: Europäischer Zivilprozess 102. o.

⁷³⁵ SUJECKI, Barosz: Europäisches Mahnverfahren – Geänderter Verordnungsvorschlag 332. o.

⁷³⁶ Ezen álláspontot erősíti azon vélemény is, mely szerint a probléma oka a rendelet magyar nyelvű fordításában is kereshető, mivel a magyar változat a „kérelem megalapozott-e” kérdést rendeli vizsgálni, míg az angol nyelvű változat (wethet the claim appears to be founded) helyes magyar fordítása a „megalapozottnak tűnik-e” kérdést teszi fel. Ez egyértelműen a vizsgálat prima facie jellege mellett szól, a kérelemben rejlő logikai következetlenségek alapján történő szűrést feltételez. Lásd erről: SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárás 927. o.

csatolását.⁷³⁷ Elsőre ez a javaslat akár tárgyalások alapját is képezhetné. Amennyiben azonban jobban átgondoljuk a felvetést, kiderül, hogy a megoldás korlátozná az eljárás egyszerűségét és egységességét, továbbá különböző védelmi színvonalat vezetne be az érvényesített követelés összegétől függően. Ez azonban nem illeszkedik az általános jogdogmatikai rendszerekhez sem, mivel a fizetési meghagyáshoz hasonló mulasztási ítéletek esetén sem a követelés összege a döntő a kötelezett marasztalhatósága kérdésében.⁷³⁸

Az európai fizetési meghagyásos eljárásban eljáró személyek köre nem kerül pontosan meghatározásra, ezen kérdés rendezését a rendelet átengedi a tagállamoknak. Legfőbb indoka, hogy minden tagállam saját maga alakítja ki polgári igazságszolgáltatásának rendszerét, ezen belül a fizetési meghagyásos eljárás lefolytatására jogosult személyi kört.⁷³⁹ Az Európai Gazdasági –és Szociális Bizottság állásfoglalásában is arra hívta fel a figyelmet, hogy ezen a területen minden egyes tagállam jogi kultúrájának és hagyományainak különös jelentőséget kell biztosítani, ezzel harmonizáló közösségi megoldást kell megvalósítani. A tagállamok sajátos megoldásainak tiszteletben tartása ezért kizárólag úgy valósítható meg, ha ezen kérdés rendezését átengedjük a tagállamoknak.⁷⁴⁰

A tagállami eltérő megoldások alkalmazhatósága körében felmerülő kételyek eloszlatása érdekében az Európai Parlament javaslatára⁷⁴¹ bekerült a rendelet szövegezésébe, hogy a kérelmek vizsgálatára nem kizárólag bíró jogosult.⁷⁴²

Az európai fizetési meghagyásos eljárásról szóló rendelet kifejezetten rendelkezik a kérelem egy részére történő meghagyás kibocsátásról.⁷⁴³ Mint ahogyan a kérelmek vizsgálata kapcsán megállapítottuk, az európai eljárás a tiszta fizetési meghagyásos eljárási modellhez sorolható. A német típusú formai vizsgálat megvalósulása jellemzi, amelyben nincsen lehetőség a kérelemtől eltérő meghagyás kibocsátásra.

⁷³⁷ RECHBERGER, Walter H.: Ein Plädoyer für ein europäisches Mahnverfahren, in: HOFFMANN, Klaus/WEISSMANN, Georg (Hrsg.): *Ambiente eines Juristenlebens – Festschrift für Otto Oberhammer zum 65. Geburtstag* (Wien 1999) 170. o.; RECHBERGER, Walter H./KODEK, Georg E.: *Überlegungen zu einem europäischen Mahnverfahren* 29. o.

⁷³⁸ Így nyilatkozik: KORMANN, Johannes Maximilian: *Das neue Europäische Mahnverfahren* 95. o.

⁷³⁹ Minden olyan eljárási kérdésben, amelyről ez a rendelet kifejezetten nem rendelkezik, a nemzeti jogot kell alkalmazni. Rendelet 26. cikk

⁷⁴⁰ Európai Gazdasági- és Szociális Bizottság állásfoglalása 3.1.9.

⁷⁴¹ Vermerk des Rates der Europäischen Union vom 21.12.2005, Dok. 15686/05, 4 (änderungsantrag 27).

⁷⁴² A vizsgálatot nem kell bírónak végeznie. Rendelet Preambulum 16. pont

⁷⁴³ 1896/2006/EK rendelet 10. cikk; A rendelkezés előzményének tekinthetőek: *Rapprochement du droit judiciaire de l'Union Européenne* 11.4. (1); COM (2002) 746. 33-34. o.

Az európai eljárás a részleges kibocsátás szempontjából mégis az osztrák megoldást követi, és lehetővé válik a részleges európai fizetési meghagyás kibocsátása.

Sajátos koreográfiát követ azonban a rendelet szabályozása, amikor a kérelem egy részére történő meghagyásról rendelkezik: amennyiben a részben történő kibocsátás feltételeinek fennállását tapasztalja az eljáró bíróság, a kérelem egy részére történő meghagyás kibocsátás lehetőségét fel kell ajánlani a kérelmező számára. Amennyiben a kérelmező elfogadja a bíróság felajánlását, a bíróság kibocsátja a megfelelő, a kérelem egy részére vonatkozó fizetési meghagyást, a kérelem további részei tekintetében elutasító határozatot hoz. Amennyiben a kérelmező kifejezetten elutasítja a bíróság javaslatát, illetve nem nyilatkozik a nyitva álló határidőn belül, a bíróság a kérelem egészét elutasítja, és nem kerül sor fizetési meghagyás kibocsátására. A kérelem elutasított részére vonatkozóan az igényérvényesítés lehetőségeit a nemzeti jog, illetve a közösségi jog szabályai által kínált egyéb eljárások (kisértékű követelések európai eljárása) jelenhetik.⁷⁴⁴

Az európai fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem akkor utasítható el, ha a rendelet által előírt követelményeknek nem felel meg, nyilvánvalóan alaptalan⁷⁴⁵, a hiánypótlásra, kiegészítésre, illetve a részleges kibocsátásra vonatkozó felhívásban adott határidőt a kérelmező elmulasztja, illetve utóbbi kapcsán nemleges választ ad.⁷⁴⁶ Az elutasítás ellen nem biztosítja a fellebbezés lehetőségét a rendelet, helyette újra megnyitja az igényérvényesítés útjait, azaz a kérelmező egy új európai fizetési meghagyás iránti kérelem vagy bármely egyéb, a tagállam joga alapján rendelkezésre álló eljárás (tagállami fizetési meghagyásos eljárás, polgári peres eljárás) útján érvényesítheti a követelését.⁷⁴⁷

A kérelem teljes elutasítása esetén a jogkövetkezmények tehát a rendeletből közvetlenül vezethetőek le. Részleges európai fizetési meghagyás kibocsátásakor a

⁷⁴⁴ 1896/2006/EK rendelet 10. cikk (1)-(3) bek.

⁷⁴⁵ Az 1896/2006/EK rendelet 11. cikke a nyilvánvalóan alaptalan kérelmek elutasításáról rendelkezik, miközben a 8. cikk szerint a beérkezett fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem megalapozottságának vizsgálata automatizált eljárással is lefolytatható. Egy bírósági – közjegyzői – szoftvertől jogállami körülmények között a megalapozottság, illetőleg a nyilvánvalóan alaptalanság megítélése nehezen várható el. A véleményt megfogalmazó Varga István ehhez még hozzáfűzi, hogy a rendelet magyar nyelvű fordítása teljes fogalmi zűrzavart idéz elő, amikor „megalapozottság” mellett „nyilvánvaló alaptalanság”, „nem elfogadhatóság” fogalmakat használ. Lásd erről: VARGA István: A határon átnyúló igényérvényesítés új európai alternatívái 43. o.

⁷⁴⁶ 1896/2006/EK rendelet 11. cikk (1) bek.; KORMANN álláspontja szerint elutasítás alapjául szolgáló okként kell kezelni azt is, amikor a kérelmező joghatósággal, hatáskörrel nem rendelkező bírósághoz nyújtja be a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmét. KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 117. o.; Brenn azonban nem tekinti ezt elutasítási oknak. Lásd: BRENN, Christoph: Europäischer Zivilprozess 102. o.

kimaradó és elutasítással érintett kérelemrész tekintetében azonban a nemzeti jog és a közösségi jog egyéb intézményei nyújtják az irányadó szabályanyagot.⁷⁴⁸ Problémaként vethető fel, hogy a részleges kibocsátás hátrányosan érintheti-e a kérelmező igényérvényesítését. Ugyanis az elutasított kérelemrész tekintetében a számára ismeretlen területnek minősülő, tagállami jog által biztosított igényérvényesítési lehetőségek állnak egyrésztől a rendelkezésére.⁷⁴⁹

Az aggályok eloszlatása azzal a hivatkozással azonban egyszerűen megvalósítható, hogy a kérelmező számára mindig ott a lehetőség, a felajánlott részleges európai fizetési meghagyás kibocsátására nemleges választ adjon, illetve ne nyilatkozzon, és ezzel a kérelmének teljes elutasítását érje el. Így a tagállami jog rendelkezései könnyen elkerülhetőek. Továbbá a kérelmező az elutasítását követően egy olyan európai fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmet nyújthat be, amelyben az érvényesített követelését a korábbi részleges meghagyásról szóló tájékoztatásban felajánlott mértékre korlátozza. Ekkor előre bizonyos lehet abban, hogy a tagállami hatóság az új kérelem tekintetében ki fogja bocsátani az európai fizetési meghagyást. A kérelmező ekkor tudatosan korlátozza a fizetési meghagyásban érvényesítendő követelését. Így az európai fizetési meghagyásos eljárás alkalmazási területébe nem illeszkedő követelésrész a kérelmező döntése alapján marad ki az igényérvényesítésből.⁷⁵⁰

Az európai fizetési meghagyást a kérelmet tartalmazó formanyomtatvány másolatával együtt kell kibocsátani. Ez nem tartalmazza a jogosult által az "A" formanyomtatvány 1. és 2. függelékében szolgáltatott adatokat.⁷⁵¹ Tehát az európai fizetési meghagyáson a kérelmező által megjelölt követelés és annak a részletei megjelennek, nem jelennek meg azonban a kérelmező eljárási költségek megfizetéséről szóló adatai, és az sem, hogy a kérelmező hogyan nyilatkozott az ellentmondás esetén a perré alakulás alkalmazhatóságáról, azaz esetleg nem kéri a peres eljárássá alakulást a kötelezett ellentmondása esetén.

⁷⁴⁷ 1896/2006/EK rendelet 11. cikk (2)-(3) bek.

⁷⁴⁸ SUJECKI, Bartosz: Mahnverfahren – Mit elektronischem und europäischem Mahnverfahren – Tipps und Taktik Rn. 384.

⁷⁴⁹ A kisértékű követelések európai eljárásában alkalmazott 2000 Eurós értékhatár ugyanis korlátozhatja az igények újabb európai eljárásában való érvényesítését.

⁷⁵⁰ KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 118. o.

⁷⁵¹ 1896/2006/EK rendelet 12. cikk (2) bek.

Az európai eljárásban is a kötelezettnek szóló tájékoztatás tekinthető a meghagyás legfontosabb elemének.⁷⁵² A tiszta fizetési meghagyásos modell és a német minta ismerhető fel abban a rendelkezésben, mely szerint a meghagyást kizárólag a jogosult által nyújtott adatok alapján bocsátották ki, és ezeket a bíróság nem ellenőrizte.⁷⁵³

Az európai fizetési meghagyás kézbesítése kezdettől fogva vitatott kérdése volt az eljárásnak.

A Zöld Könyv különösen nagy hangsúlyt helyezett a kézbesítési előírásokra, tekintettel arra, hogy a kézbesítés szabályai a tagállamokban jelentős eltérést mutatnak.⁷⁵⁴ Ezért különböző alternatívákat vázolt fel az európai fizetési meghagyás kézbesítésére, így a kézbesítési rendelet és a nemzeti jog együttes alkalmazása, sajátos kézbesítési szabályrendszer kidolgozása a rendeletben, illetve a kézbesítési szabályok harmonizációja az Európai Unióban.⁷⁵⁵

Az európai fizetési meghagyásos eljárás kézbesítési szabályainak kidolgozása során is elismerték, hogy a kötelezett jogainak védelme szempontjából a legjobb kézbesítési mód a bírósági alkalmazott általi személyes kézbesítés lenne. Az uniós szabályok megalkotásakor azonban figyelemmel kell lenni a tagállamok többségének eddig működő eljárásaira. E tekintetben a személyes kézbesítés Franciaország kivételével valamennyi tagállamban újdonságként jelentkezne. Ezért nem lenne összeegyeztethető a tagállamok polgári eljárásjogi szabályaival.⁷⁵⁶

A Zöld Könyv lehetséges útként beszélt a kézbesítési szabályok harmonizációjáról, amelynek megvalósítására éppen a fizetési meghagyásos eljárás jó indok lehetett volna.⁷⁵⁷ Azonban az uniós jogalkotó eltekintett megteremtésétől, és a fizetési meghagyásos eljárást szabályozó rendelet feladatává tette a meghagyás kézbesítésére vonatkozó szabályozás kialakítását.

A rendelet az európai fizetési meghagyás kézbesítésére két fő formát határoz meg: kézbesítés a kötelezett általi átvétel igazolásával, valamint a kötelezett általi átvétel

⁷⁵² 1896/2006/EK rendelet 12. cikk (3) bek.; BRENN, Christoph: *Europäischer Zivilprozess* 103. o.

⁷⁵³ 1896/2006/EK rendelet 12. cikk (4) bek.

⁷⁵⁴ COM (2002) 746. 36-38. o.; Így miközben Franciaországban a fizetési meghagyás szabályszerű kézbesítésének feltétele, hogy bírósági tisztviselő személyesen kézbesítse a kötelezettnek a meghagyást, és a kézbesítéssel egyidejűleg szóbeli kitanítással is ellátja, az Egyesült Királyságban egyszerű, visszaigazolást nem igénylő levélben is megtörténhet a kézbesítés. Lásd ehhez: BELTZ, Karl-Heirich: *Unterschiede des Mahnverfahren im deutschen und französischen Recht* 537-538. o.; GUNDLACH, Eva: *Europäische Prozessangleichung* 107-109. o.

⁷⁵⁵ COM (2002) 746. 36-38. o.

⁷⁵⁶ KORMANN, Johannes Maximilian: *Das neue Europäische Mahnverfahren* 127. o.

⁷⁵⁷ COM (2002) 746. 38. o.

igazolása nélkül. Mindkét kézbesítési módozat esetében kiemeli, hogy kizárólag a kézbesítés szerinti tagállam nemzeti jogával összhangban alkalmazhatóak a lefektetett kézbesítési szabályok.⁷⁵⁸

A rendelet a Preambulumában is megerősíti ezen kézbesítési módok helyénvalóságát, amikor ekként nyilatkozik: A 13. és 14. cikkben felsorolt kézbesítési módok mindegyike teljes bizonyossággal (13. cikk) vagy igen nagyfokú valószínűséggel (14. cikk) biztosítja, hogy a kézbesített irat eljut a címzettjéhez.⁷⁵⁹

Arra azonban nem vállalkozik, hogy a kézbesítés megtörténtét abszolút, minden kétséget kizáróan bizonyítani tudja, jelezve ezt a teljes bizonyosság és nagyfokú valószínűség kifejezések használata.

A Rendelet kiterjeszti a fenti kézbesítési módok igénybevételét a képviselők irányában is.⁷⁶⁰ A kézbesítés ezen módozatát feltételekhez is köti, mivel kifejezetten a jogi személyek és a jogi képviselővel eljáró kötelezett esetén kívánja a hivatkozott cikk alkalmazását biztosítani.⁷⁶¹ Ekként a képviselő kifejezést egyrészt a jogi személyek jogszabályban meghatározott képviseletére feljogosított személyek, valamint a kötelezett meghatalmazottja, elsősorban az ügyvédje esetén kívánja alkalmazni.

Összességében megállapíthatjuk, hogy az európai fizetési meghagyás kézbesítésének szabályozása egyértelműen a 805/2004/EK rendelet kézbesítési szabályainak átvételeként értelmezhető.⁷⁶² A rendelet meghagyás kézbesítésére vonatkozó szabályai nem érintik az 1393/2007/EK rendelet előírásait, azok háttérszabályozásként rendelkezésre állnak.

A tagállamok vizsgálata körében külön foglalkoztunk a hirdetményi kézbesítés, mint kézbesítési mód engedélyezéséről, illetve tilalmáról. A kézbesítési rendelet nem szabályozza a hirdetmény útján történő kézbesítést, és kifejezetten tilalmaz olyan kézbesítéseket, amelyek során ismeretlen a címzett.⁷⁶³ A két rendelet egymáshoz való viszonya alapján ezért levonhatjuk az európai fizetési meghagyás kézbesítése

⁷⁵⁸ 1896/2006/EK rendelet 12. cikk (5) bek.; 13. és 14. cikk

⁷⁵⁹ 1896/2006/EK rendelet Preambulum (20) pont

⁷⁶⁰ A meghagyás 13. vagy 14. cikk szerinti kézbesítése foganatosítható a kötelezett képviselőjének is. 1896/2006/EK rendelet 15. cikk

⁷⁶¹ A 15. cikket olyan esetekben kell alkalmazni, amikor a bíróságon a kötelezett nem tud megjelenni – mint a jogi személyek esetében –, és képviseletét törvényben meghatározott arra jogosult személy látja el, valamint azokban a helyzetekben, amikor a kötelezett más személyt, elsősorban ügyvédet hatalmaz meg arra, hogy az adott bírósági eljárás során őt képviselje. 1896/2006/EK rendelet Preambulum (22) pont

⁷⁶² Vessd össze: 805/2004/EK rendelet 13-15. cikk

⁷⁶³ 1393/2007/EK rendelet 1. cikk (2) bek.

tekintetében azt a következtetést, hogy hirdetményi kézbesítésre nincs lehetőség. Ezáltal az európai eljárás a vizsgált tagállamok által alkalmazott többségi, tilalmi álláspontra helyezkedik a hirdetményi kézbesítéssel kapcsolatban.

Az európai fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmek feldolgozása kapcsán érvényesítendő határidőről a Zöld Könyv még nem nyilatkozott, a módosított rendelet-javaslatban jelenik meg először „határidő”, amelyet a „lehető leghamarabb” kifejezés alkalmazásával kívántak szabályozni.⁷⁶⁴ Az Európai Parlament azonban arra hívta fel a figyelmet, hogy kívánatos volna az egész eljárást három hónapon belül lezárni, valamint ennél még egy lépéssel továbbmenve, egy konkrét határidőt is meghatározott: A tagállami hatóság az európai fizetési meghagyást a kérelem beérkezésétől számított harminc napon belül kibocsátja. Ebbe a határidő nem számít bele a kiegészítésre, módosításra és kijavításra fordított idő.⁷⁶⁵

A határidő megalkotásával kapcsolatban az az igazán meglepő, hogy viszonylag későn indult meg ebben a kérdésben a vita és a megoldás keresése.⁷⁶⁶ Különösen azért, mert már 1998-ban megalkotásra került egy irányelv-tervezet a teljesítési hátralékok visszaszorításáról, amelyben leszögezték, hogy a tagállamoknak hatékony mechanizmusokat kell működtetniük az igazságszolgáltatásukban, amely által egy végrehajtható, megtámadhatatlan határozat a kérelem benyújtásától számított 60 napon belül elintézésre kerül.⁷⁶⁷ A tagállamok polgári eljárásjogába azonban mélyen beleavatkozott volna ez az elképzelés, amely miatt az irányelv ebben a formában nem kapta meg a szükséges politikai támogatást.⁷⁶⁸

Az irányelvben megjelent határidőből származtatható az Európai Parlament azon nézete, hogy az európai fizetési meghagyásos eljárást a kérelem beérkezésétől számított három hónapon belül kell befejezni. Mind az irányelv, mind a fizetési meghagyásos eljárás szabályozási menetére visszatekintve megállapítható, hogy már kezdettől fogva fontos célnak tekintette a Bizottság a határidők, maximális eljárási

⁷⁶⁴ COM (2006) 57. 8. cikk

⁷⁶⁵ 1896/2006/EK rendelet 12. cikk (1) bek.

⁷⁶⁶ KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 115. o.

⁷⁶⁷ Az Európai Parlament és a Tanács irányelv javaslata a kereskedelmi forgalomban keletkező teljesítési késedelmek elleni küzdelemről 1998. 04. 32. COM (1998) 126.

⁷⁶⁸ Végül megszületett az irányelv, tartalma azonban minimalizálódott és visszafogottság jellemezte. Ugyanis nem kötelezte a tagállamokat arra, hogy új, speciális eljárást vezessenek be, ezáltal biztosítva a követelésbehajtási jogcímek 90 napon belüli, a nemzeti jog- és közigazgatási előírások alapján történő végrehajthatóságát. Helyette a tagállamok hatáskörébe engedte át a kérdés rendezését. 2000/35/EK irányelv 5. cikk

időtartamok kidolgozását. A Bizottság elképzelései azonban sorra megbuktak a tagállamok közötti tárgyalások során.⁷⁶⁹

A rendeletben végül szabályozást nyert 30 napos kibocsátási határidő a német és az osztrák polgári eljárásjog szempontjából azonban nem előre, hanem sokkal inkább visszalépésnek számít, mivel a német fizetési meghagyás a kérelem beérkezésének napján kibocsátásra is kerül⁷⁷⁰, az osztrák kérelem alapján azonnal intézkednie kell a Rechtspflegernek^{771 772}.

A kibocsátott európai fizetési meghagyás kézbesítésére automatikusan, a kérelmező külön kérelme nélkül kerül sor, melyre a rendelet nem határoz meg konkrét határidőt. Így nincsen olyan kézbesítési határidő, melynek eredménytelen elteltével érvényét veszítené a kibocsátott fizetési meghagyás, szemben a francia, olasz és görög szabályozásokkal.

1/5. A kötelezett jogorvoslati lehetőségei a fizetési meghagyással szemben

Az európai fizetési meghagyással szemben a kötelezett számára biztosított jogorvoslati lehetőség az ellentmondás. Amennyiben a kötelezett ellentmondást nyújt be, az eljárás a származási tagállam hatáskörrel rendelkező bíróságán a polgári peres eljárásra vonatkozó szabályokkal összhangban folytatódik, kivéve, ha a jogosult kifejezetten kérte, hogy ebben az esetben az eljárást szüntessék meg.⁷⁷³

Az ellentmondás formáját és tartalmát szabadon határozza meg a rendelet. Ennek azonban ellentmondani látszik az ellentmondás-formanyomtatványra vonatkozó szabályozása.⁷⁷⁴ Tehát a kötelezett rendelkezésére kívánja bocsátani a formanyomtatványt, azonban annak igénybevételére - a német, francia (osztrák és spanyol) megoldás mintájára - nem kötelezi.⁷⁷⁵ Ezt jelzi az is számunkra, hogy külön szól a kötelezettet terhelő minimális nyilatkozattételről, azaz a követelés vitatásáról,

⁷⁶⁹ KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 116. o.

⁷⁷⁰ ZPO 689 § (1) bek.

⁷⁷¹ DANZL, Karl-Heinz (Hrsg.): Kommentar zur Geschäftsordnung für die Gerichte I. und II. instanz (Geo.) 110. § 23.

⁷⁷² Varga István kritikával illeti a rendelet 12. cikkében tetten érhető soft-law megközelítést, amely alapján a 30 napos kibocsátási határidőt csak „általában” kell betartania a kibocsátó tagállami hatóságnak. Lásd ehhez: VARGA István: A határon átnyúló igényérvényesítés új európai alternatívái 44. o.

⁷⁷³ Rendelet 17. cikk (1) bek. 1. mondat

⁷⁷⁴ A kötelezett az európai fizetési meghagyással együtt kézhez kapott, a VI. mellékletben található "F" formanyomtatvány felhasználásával a származási bíróságnál ellentmondást nyújthat be az európai fizetési meghagyással szemben. 1896/2006/EK rendelet 16. cikk (1) bek.

⁷⁷⁵ BRENN, Christoph: Europäischer Zivilprozess 104. o.

és további engedményként a vitatás indokait sem kívánja meg kötelező módon az ellentmondás joghatásinak kiváltásához.⁷⁷⁶

Az európai fizetési meghagyásos eljárásról szóló rendelet napokban határozza meg az ellenmondás határidejét, melyet 30 napban állapít meg. A határidő a meghagyás kötelezett részére történt kézbesítésének időpontjától számítandó.⁷⁷⁷

Az európai eljárás az egyfokú fizetési meghagyásos eljárási modellbe sorolható, egy alkalommal élhet védekezéssel a kötelezett a meghagyással szemben. Az elkésett ellentmondást elutasítja az eljáró tagállami hatóság, és haladéktalanul végrehajthatónak nyilvánítja az európai fizetési meghagyást.⁷⁷⁸

Az európai fizetési meghagyással szemben előterjesztett ellentmondás hatályon kívül helyezi a meghagyást, és az eljárás a származási tagállam hatáskörrel rendelkező bíróságán a polgári peres eljárásra vonatkozó szabályokkal összhangban folytatódik.⁷⁷⁹ Tehát az európai eljárás az osztrák, német és svéd megoldás által alkotott modellhez csatlakozik az ellentmondás meghagyásra gyakorolt hatását tekintve.

A nem peres és peres eljárás közötti átmenet kérdésében változó álláspontok mutathatóak ki az európai eljárás megszületése során. A Bizottság a Zöld Könyvben arra az álláspontra jutott, hogy az eljárások közötti átmenethez meg kellene követelni az erre irányuló kérelmet. A német megoldással azonos módon arra tett javaslatot, hogy ez a kérelem már a meghagyás kibocsátása iránti kérelemben is szerepeltethető lenne, mégpedig egy erre irányuló kérdésre akár egyszerű aláhúzással is lehetne válaszolni.⁷⁸⁰ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság állásfoglalása szerint ki kell egészíteni a peres eljárássá alakulás kapcsán azzal a javaslat szövegét, hogy az átmenet automatikus és a felek tevékenységétől független folyamat az európai eljárásban.⁷⁸¹ Az első rendelet-javaslat az eljárás szerinti tagállam jogára bízta a két eljárás közötti átmenet módját, kivételt téve arra az estre, ha a kérelmező kifejezetten kérte ellentmondás esetén az eljárás megszüntetését.⁷⁸² A rendelet szövege is megtartotta az első javaslat által már megfogalmazott tételeket, azaz: amennyiben a kötelezett ellentmondást nyújt be, az eljárás a származási tagállam hatáskörrel

⁷⁷⁶ 1896/2006/EK rendelet 16. cikk (3) bek.

⁷⁷⁷ 1896/2006/EK rendelet 16. cikk (2) bek.

⁷⁷⁸ 1896/2006/EK rendelet 18. cikk (1) bek.

⁷⁷⁹ 1896/2006/EK rendelet 17. cikk (1) bek.

⁷⁸⁰ COM (2002) 746. 42. o.

⁷⁸¹ Európai Gazdasági és Szociális Bizottság állásfoglalása 5.5.2.

⁷⁸² COM (2004) 173. 8. cikk (1), (2); 12. cikk (1),(2)

rendelkező bíróságán a polgári peres eljárásra vonatkozó szabályokkal összhangban folytatódik, kivéve, ha a jogosult kifejezetten kérte, hogy ebben az esetben az eljárást szüntessék meg.⁷⁸³

A Rendelet tehát kitart amellett, hogy a polgári peres eljárássá való átalakulásra a származási tagállam jogát kell alkalmazni.⁷⁸⁴ Mivel azonban a vizsgált tagállami megoldásokból is két alapvető módozat olvasható ki (automatizmus - erre irányuló kérelem), a tagállami jogra bízva ezt a kérdést az európai eljárás perré alakulása nem követhető egyszerűen a jogosult és a kötelezett szempontjából. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság álláspontja az automatikus perré alakulásról azonban nem tűnt el nyomtalanul a jogalkotás során, és a rendelet Preambuluma arról tájékoztat bennünket, hogy a két eljárás közötti átmenet tekintetében az automatikusság jelenik meg.⁷⁸⁵ Ekként az európai eljárás csatlakozik az osztrák, francia, olasz és portugál ellentmondás automatikus perré alakítást megvalósító megoldásához. Zavart és félreértést okozhat azonban, hogy a rendelet nem kifejezetten szól erről a lényeges körülményről, mely alapvetően befolyásolja a jogosult és kötelezett közötti peres igényérvényesítés lehetőségét.

Mint ahogy már fentebb bemutattuk, az európai fizetési meghagyásos eljárásra az általános joghatósági előírások vonatkoznak. Ezért nem válik szükségessé az ügy iratainak áttétele a meghagyást kibocsátó és a peres eljárásra joghatósággal rendelkező tagállam között.

Kérdésként merül fel, hogy amennyiben a kérelmező több joghatósággal, hatáskörrel és illetékességgel rendelkező tagállami hatóság választja ki a fizetési meghagyásos eljárást lefolytató hatóságot, a későbbi peres eljárásra kihat-e ezen választása. Az uniós jogalkotó igenlő választ ad erre a kérdésre.⁷⁸⁶ Ezt támasztja alá az is, hogy a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem formanyomtatványán nem szerepelteti a peres eljárás esetén eljáró bíróság tételt.

Az európai fizetési meghagyások kibocsátására, az eljárás lefolytatására, az ellentmondások befogadására hatáskörrel és illetékességgel rendelkező tagállami hatóságokat a rendelet azonban nem kívánja meghatározni, ezt a kérdést az eljáró

⁷⁸³ Rendelet 17. cikk (1) bek. 1. mondat

⁷⁸⁴ Rendelet 17. cikk (2) bek.

⁷⁸⁵ A határidőn belül benyújtott ellentmondás megszünteti az európai fizetési meghagyásos eljárást, és az ügy automatikusan átalakul polgári peres eljárássá. Rendelet Preambuluma (24) pont

⁷⁸⁶ KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 147. o.

tagállam hatásköri és illetékességi szabályaira bízza.⁷⁸⁷ Ekként a vizsgált tagállamok esetén fentebb kimutatott sajátosságok érvényesülnek az európai fizetési meghagyásos eljárást követő peres eljárásban is.

A tagállami jogok alkalmazása körében érdekes problémát vethet fel az osztrák Mahnklageverfahren. Amennyiben az európai fizetési meghagyásos eljárást Ausztriában folytatják le, az ellentmondás benyújtását követően felvetődik az a kérdés, hogy lehetőség van-e az osztrák jog szerinti fizetési meghagyásos eljárás lefolytatására is. Ugyanis ahogy már fentebb bemutattuk, minden fizetési meghagyásos eljárás alkalmazási területére eső igényt az ún. Mahnklageverfahren megindításával lehet érvényesíteni. Azaz előfordulhat-e az osztrák szabályozás alapján, hogy az európai fizetési meghagyással szemben előterjesztett ellentmondás nyomán nem polgári peres eljárásra, hanem osztrák fizetési meghagyás kibocsátására kerül sor? A probléma feloldható azzal az érveléssel, hogy mivel a kötelezett ellentmondással él az európai fizetési meghagyással szemben, az eljárás tárgyát képező követelést vitatja, ekként egy újabb fizetési meghagyásos eljárás felesleges volna. Továbbá a rendelet is ekként fogalmaz: az eljárás a polgári peres eljárásra vonatkozó szabályokkal összhangban folytatódik.⁷⁸⁸

Tehát valamennyi tagállami eljárásjogi szabályozás tekintetében követendő álláspont, hogy kontradiktórius eljárást kell érteni a fizetési meghagyásos eljárást követő tagállami eljárás alatt.⁷⁸⁹ Ezért az osztrák polgári eljárásjog vonatkozásában is azzal kell számolnia a jogosultnak és a kötelezettnek, hogy az európai fizetési meghagyással szemben benyújtott ellentmondás nyomán – a tagállam jogának megfelelően – rendes peres eljárássá alakul át az eljárás.⁷⁹⁰

Mit értünk azonban rendes peres eljárás alatt? A Rendelet Preambulumában a következő, homályosnak is tekinthető felvilágosítást találjuk: A polgári peres eljárás fogalmát nem feltétlenül a nemzeti jog szerint kell értelmezni.⁷⁹¹ Azaz egy autonóm fogalmat kellene találnunk a rendes peres eljárás meghatározására. A rendelet szerkezetéből és rendszeréből adódóan arra kell következtetnünk, hogy a rendes peres eljárás olyan eljárás, amelyet a kérelmező a gyorsított és egyszerűsített

⁷⁸⁷ Minden olyan eljárási kérdésben, amelyről ez a rendelet kifejezetten nem rendelkezik, a nemzeti jogot kell alkalmazni. 1896/2006/EK rendelet 26. cikk

⁷⁸⁸ 1896/2006/EK rendelet 17. cikk (1) bek.

⁷⁸⁹ Brenn azonban nem tekinti ezt elutasítási oknak. Lásd: BRENN, Christoph: Europäischer Zivilprozess Rn. 198.

⁷⁹⁰ BRENN, Christoph: Europäischer Zivilprozess 105. o.; KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren. 149. o.

eljárásként aposztrofált fizetési meghagyásos eljárás helyett tud igénybe venni. Sujecki és Kormann véleménye szerint a pontos definíciót az Európai Bíróság ítéletében fogjuk majd megtalálni.⁷⁹² Azt azonban már most leszögezhetjük, hogy a nemzeti jog szerinti fizetési meghagyásos eljárás nem jöhet szóba, mint a tagállami jog eljárása.⁷⁹³

Egy másik kérdés, hogy a kis értékű követelések európai eljárása szóba jöhet-e, amennyiben annak az alkalmazási területébe illeszkedik a kérdéses követelés.⁷⁹⁴ Az európai fizetési meghagyásos eljárásból rendes peres eljárássá alakulás mozzanata az ellentmondás nyomán kifejezetten a fizetési meghagyást kibocsátó tagállam jogára utal. Azt azonban kifejezetten nem határozza meg, hogy ez az eljárás a nemzeti jog eljárása-e, vagy a közösségi jog által szabályozott eljárás. A kis értékű követelések európai eljárása fakultatív, és a kérelmező kifejezett kérelmére indul meg.

Ezért a rendes peres eljárás fogalmát továbbiakban is az egyszerűsített és gyorsított eljárások ellenpontjaként határozhatjuk meg, tehát egy sikertelen fizetési meghagyásos eljárást követően már nem kerülhet sor egy újabb gyorsított eljárásra.⁷⁹⁵

Az európai fizetési meghagyás jogerőre emelkedik, amennyiben a kötelezett a meghagyás részére történő kézbesítése időpontjától számított 30 napon belül nem terjeszt elő ellentmondást a fizetési meghagyást kibocsátó bíróságnál.⁷⁹⁶ A jogerőre emelkedéssel egyidejűleg a fizetési meghagyást kibocsátó tagállami hatóság formanyomtatvány felhasználásával haladéktalanul végrehajthatónak nyilvánítja az európai fizetési meghagyást. Ennek során a hatóságnak ellenőriznie kell a meghagyás kötelezett részére történt kézbesítésének időpontját.⁷⁹⁷

A jogerős meghagyás végrehajthatósága kérdésében az európai eljárás az osztrák, görög és spanyol megoldást követi, és nem köti kérelemhez a végrehajthatóságról szóló igazolás kiállítását. Az igazolás formáját tekintve külön formanyomtatványt bocsát ki az eljáró tagállami hatóság, és így a spanyol megoldásnál megismert módszer köszön vissza a rendelet szabályából.

⁷⁹¹ 1896/2006/EK rendelet Preambulum (24) pont 3. mondata

⁷⁹² SUJECKI, Bartosz: Mahnverfahren – Mit elektronischem und europäischem Mahnverfahren – Tipps und Taktik Rn. 471.; KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 149. o.

⁷⁹³ BRENN, Christoph: Europäischer Zivilprozess 105. o.

⁷⁹⁴ 861/2007/EK rendelet

⁷⁹⁵ KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 150. o.

⁷⁹⁶ 1896/2006/EK rendelet 16. cikk (2) bek.

⁷⁹⁷ 1896/2006/EK rendelet 18. cikk (1) bek.

2. Az európai elektronikus fizetési meghagyásos eljárás⁷⁹⁸ (Az európai fizetési meghagyásos eljárás elektronikus lefolytatásának lehetőségei)

2/1. Megvalósítható-e ez egységes európai elektronikus eljárás?

A Bizottság az európai fizetési meghagyásos eljárás bevezetésének indokolásaként az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés hatékonyabbá tételét jelölte meg. A szerződéses felhatalmazást ezen jogalkotói lépés megtételéhez az Amszterdami Szerződés 61. és 65. cikkéből vezette le.⁷⁹⁹

Sujecki álláspontja szerint azonban az elektronikus eljárás bevezetése, és a vele járó anyagi terhek, különösen a szükséges szervezeti változások ezen felhatalmazásból már nem vezethetők le.⁸⁰⁰ A német és osztrák megoldások alapján jól látható, hogy milyen mértékű szervezeti és technikai követelmények szükségesek az elektronikus eljárás bevezetéséhez.

Erre tekintettel már az európai eljárás szabályainak tervezési fázisában megjelent az a vélemény, hogy jobb volna az egyes tagállamoknak átengedni a döntést arról, hogy igénybe kívánják-e venni az elektronikus eljárást, és ha a válaszuk igen, milyen formában és mely időponttól kívánnak ezzel a lehetőséggel élni. A rendelet szabályaiban ezért az elektronikus eljárás kiépítése és működése tagállami kompetenciaként jelenik meg, a rendelet nem rendelkezik erről a kérdéskörrel.⁸⁰¹

További indokként szolgált a tagállami hatáskör fenntartására, hogy jelenleg kevés tagállam rendelkezik az elektronikus eljáráshoz szükséges infrastruktúrával. Ausztriában és Németországban több évtizedes tapasztalatok állnak rendelkezésre az elektronikus eljárás kapcsán, valamint Franciaországban találkozhatunk a modern információs technológia polgári eljárásbeli megjelenésével.⁸⁰²

⁷⁹⁸ A fogalmat ekként használja: SUJECKI, Bartosz: Das elektronische Mahnverfahren 273. o.

⁷⁹⁹ Rendelet Preambulum (1) és (2) pont

⁸⁰⁰ SUJECKI, Bartosz: Das elektronische Mahnverfahren 273. o.

⁸⁰¹ Minden olyan eljárási kérdésben, amelyről ez a rendelet kifejezetten nem rendelkezik, a nemzeti jogot kell alkalmazni. Rendelet 26. cikk; SUJECKI, Bartosz: Die Probleme der elektronischen Durchführung des Europäischen Mahnverfahrens, in: SCHWEIGHOFER, Erich/LIEBWALD, Doris/AUGENEDER, Silvia/MENZEL, Thomas (Hrsg.): Effizienz von e-Lösung in Staat und Gesellschaft – Aktuelle Fragen der Rechtsinformatik – Tagungsband des 8. Internationalen Rechtsinformatik Symposium IRIS 2005. (Stuttgart/München/Hannover/Berlin/Weimar/Dresden 2005.) 314. o.

⁸⁰² RECHBERGER, Walter H.: Ein Plädoyer für ein europäisches Mahnverfahren 171. o.; KODEK, Georg E.: Der Zivilprozess und neue Formen der Informationstechnik 471. o.

A német és osztrák tapasztalatok azonban már most is kétségtelenné teszik, hogy jelentős és üdvözlendő döntés volt az uniós jogalkotó részéről, hogy az elektronikus eljárás lehetőségét megteremtette a rendelet szabályaival. Emellett a szabályozás típusa, mértéke is értékelendő, mivel nem ír elő kötelezést, de nyitva hagyja a tagállamok számára az igénybevétel lehetőségét.⁸⁰³ Így a tagállamokban már jelenleg működő elektronikus fizetési meghagyásos eljárások az európai eljárás esetében is alkalmazhatóak.⁸⁰⁴

2/2. Az elektronikus eljárás szabályozása a rendeletben

A Bizottság már a Zöld Könyvben megállapította, hogy az elektronikus kommunikáció a határon átnyúló ügyekben mind a költségek csökkentése, mind a gyorsaság szempontjából különös jelentőséggel bír.⁸⁰⁵ Álláspontja megegyezett a Tanács és a Parlament elképzeléseivel is, és az elfogadott rendelet szövegébe beépítésre kerültek az elektronikus kommunikációra vonatkozó szabályozások. Így az európai fizetési meghagyásos eljárásban lehetőség van az eljárás során elektronikus eszközök igénybevételére, és ezáltal a feldolgozás még hatékonyabbá tételére.⁸⁰⁶

A rendelet Preambulumának (11) pontja szerint az eljárásban a felek és a bíróság közötti kapcsolattartásban – a lehető legnagyobb mértékben – formanyomtatványokat kell használni az eljárás lefolytatásának megkönnyítése és az automatizált adatfeldolgozás lehetővé tétele érdekében.⁸⁰⁷

A rendelet emellett a kérelmezés⁸⁰⁸, a kérelmek bíróság általi vizsgálata⁸⁰⁹ és az ellentmondás benyújtásának⁸¹⁰ körében is szabályozza az elektronikus eljárás lehetőségét.

Az európai fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmet papíron vagy bármely más, a származási tagállam által elfogadott és a származási bíróság rendelkezésére

⁸⁰³ KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 193. o.

⁸⁰⁴ COM (2002) 746. 30. o.; SUJECKI, Bartosz: Erste Überlegungen zum Europäischen elektronischen Mahnverfahren MMR 2005. 217. o.

⁸⁰⁵ COM (2002) 746. 30-31. o.

⁸⁰⁶ COM (2002) 746. 30. o.; RECHBERGER, Walter/KODEK Georg E.: Überlegungen zu einem europäischen Mahnverfahren 61. o.; HESS, Burkhard: Strukturfragen der europäischen Prozessangleichung 344. o.; SUJECKI, Bartosz: Erste Überlegungen zum Europäischen elektronischen Mahnverfahren 214. o.; GUNDLACH, Eva Das neue Europäische Mahnverfahren 184. o.

⁸⁰⁷ 1896/2006/EK rendelet Preambulum (11) pont

⁸⁰⁸ 1896/2006/EK rendelet 7. cikk (5)-(6) bek.

⁸⁰⁹ 1896/2006/EK rendelet 8. cikk

⁸¹⁰ 1896/2006/EK rendelet 16. cikk (4) bek.

álló kommunikációs eszközön keresztül – beleértve az elektronikus formát is – kell benyújtani.⁸¹¹ A kérelem elektronikus benyújtása azonban magával hozza a kérelmezői aláírás problémáját. A rendelet ezért elkülönítetten szól az aláírás kérdéséről a hagyományos és az elektronikus kérelmezés esetén. Előbbinél megköveteli a kérelmező vagy képviselőjének az aláírását, utóbbival kapcsolatban az elektronikus aláírásra vonatkozó közösségi keretfeltételekről szóló, 1999. december 13-i 1999/93/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 2. cikkének 2. pontjával összhangban történő aláírásra hívja fel a kérelmezőt.⁸¹²

Nem kötelező azonban az ilyen elektronikus aláírás használata, ha és amennyiben a származási tagállam bíróságain rendelkezésre áll olyan egyéb elektronikus kommunikációs rendszer, amely egy meghatározott, előzetesen nyilvántartásba vett, hitelesített felhasználói csoport részére hozzáférhető, és lehetővé teszi ezen felhasználók azonosítását biztonságos módon. A tagállamoknak tájékoztatniuk kell a Bizottságot az ilyen kommunikációs rendszereikről.⁸¹³

A fizetési meghagyás kibocsátására jogosult tagállami hatóság (bíróság) a rendelet fogalomhasználat alapján az ún. származási bíróság⁸¹⁴, amely a hozzá érkezett kérelmet a lehető legkorábban megvizsgálja, majd a formai és megalapozottsági vizsgálat eredménye alapján dönt az európai fizetési meghagyás kibocsáthatóságáról. A rendelet lehetővé teszi a kérelmek automatizált eljárásban történő vizsgálatát.⁸¹⁵

A kötelezett az európai fizetési meghagyással szembeni ellentmondását papíron vagy bármely más, a származási tagállam által elfogadott és a származási bíróság rendelkezésére álló kommunikációs eszközön keresztül – beleértve az elektronikus formát is – benyújthatja.⁸¹⁶

2/3. Az európai elektronikus fizetési meghagyásos eljárás működőképessége

A rendelet elektronikus eljárásra vonatkozó szabályainak áttekintését követően felvetődik az a kérdés, hogy e rendelkezések alapján megvalósítható-e az

⁸¹¹ 1896/2006/EK rendelet 7. cikk (5) bek.

⁸¹² 1896/2006/EK rendelet 7. cikk (6) bek.

⁸¹³ 1896/2006/EK rendelet 7. cikk (6) bek.

⁸¹⁴ 1896/2006/EK rendelet 5. cikk 4. pont

⁸¹⁵ 1896/2006/EK rendelet 8. cikk

⁸¹⁶ 1896/2006/EK rendelet 16. cikk (4) bek.

elektronikus kommunikáció és az elektronikus feldolgozás az európai fizetési meghagyásos eljárásban.⁸¹⁷

Az európai fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmek benyújtása, különösen az elektronikus kérelmezés rendelet által lefektette szabályai nagy teret engednek a tagállamok által kialakított megoldásoknak. Az elektronikus kérelmezés formái illeszkednek a származási bíróság tagállamában működő rendszerekhez. Így mind a német, mind az osztrák megoldás kapcsán bemutatott kérelmezési módozatok alkalmazhatóak az európai eljárás kérelmezése körében is.⁸¹⁸

Az elektronikus kérelmek védelmét, biztonságát garantáló eszközökkel kapcsolatban is liberális megközelítést alkalmaz a rendelet, mivel az elektronikus aláírásra vonatkozó közösségi keretfeltételek alkalmazása mellett szabad utat enged minden olyan tagállami rendszernek, mely az elektronikus kérelmek védelmét képes biztosítani.⁸¹⁹ Ekkéntmind a német elektronikus aláírás, mind az osztrák Anschriftcode megoldás teret kap az európai kérelmezés körében.

Az elektronikus kérelmezés kapcsán azonban azt is ki kell emelnünk, hogy a rendelet kizárólag keretszabályokat kívánt lefektetni, részletkérdésekben, a kérelmezés módjait tekintve a tagállamok által alkalmazott megoldásokra, formákra utal vissza, amely megnehezítheti a kérelmezők helyzetét.

Az európai elektronikus fizetési meghagyásos eljárás lehetőségének megteremtésével megválaszolásra vár az kiemelkedően fontos kérdés, hogy az eljárásban milyen mértékben és céllal kap teret a számítógépes technológia.

A német és osztrák tapasztalatok alapján kétféle megoldás állhat az európai eljárás előtt. A számítógépes rendszer alkalmas a bíróságok és az eljárás résztvevői között az elektronikus kommunikáció megvalósítására. Ekkor az elektronikus eszközök az eljárás igénybevételét segítik elő a kérelmezők számára. Ugyanakkor a bírói munkafolyamatokban is szerepet kaphatnak az elektronikus eszközök, így bekapcsolódnak a kérelmekről történő érdemi döntések meghozatalába. Például automatikus határidő figyeléssel segítik a bíró tevékenységét. Az érdemi döntés, azaz a fizetési meghagyás kibocsátása azonban továbbra is a bíró kezében marad. Az osztrák fizetési meghagyásos szabályozás ezt az ún. tisztán támogató szerepet szánja az elektronikus eszközöknek.

⁸¹⁷ A számítógépes technika terjedelme az európai eljárásban témához részletesen: SUJECKI, Bartosz: Erste Überlegungen zum Europäischen elektronischen Mahnverfahren 214. o.

⁸¹⁸ 1896/2006/EK rendelet 7. cikk (5) bek.

⁸¹⁹ 1896/2006/EK rendelet 7. cikk (6) bek

Az elektronikus eljárás megvalósítása azonban alkalmas arra is, hogy a számítógépes szoftverek részt vegyenek a kérelmek vizsgálatában, valamint az európai fizetési meghagyások kibocsátásában. Ekkor a bírói kontroll szükségtelenné is válhat a kérelem adatai, valamint a határozat felett. A kérelmek vizsgálatának ezen formáját jeleníti meg a német elektronikus fizetési meghagyásos eljárás.

A számítógépes vizsgálat és az automatikusan kibocsátásra kerülő meghagyások eljárásjogi alapját - a kérelmek érdemi vizsgálatának eltörlését - azonban ehhez meg kellett teremteni Németországban. A német fizetési meghagyás ezért nem az érvényesített igények jogszerűségének igazolásaképpen jelenik meg, hanem sokkal inkább a kötelezett bevonására, eljárásbeli aktív részvételére apellál.⁸²⁰

Az európai eljárás álláspontját az elektronizáció szerepére vonatkozóan több tényező együttesen határozza meg. A jogirodalomban többször is megerősítésre talált az európai eljárás elektronizációjával kapcsolatban az a nézet, hogy kizárólag az elektronikus eljárás képes a bíróságok leterheltségén változtatni. A technikai eszközök eljárásbeli szerepét azonban nem tekinthetjük korlátlan lehetőségnek, mivel az eljárás gyorsítása mellett egy további szempont érvényre juttatása is meg kell hogy jelenjen, mégpedig a kötelezett jogainak védelme.⁸²¹ Ennek az összetett elvnek az osztrák típusú elektronikus fizetési meghagyásos eljárás modell felel meg leginkább.

A jogtudomány oldaláról azonban megjelent az igény - Bartosz Sujecki nevével fémjelezve – hogy az elektronizációt a német típusú megoldásnak megfelelően az eljárás minden területére - különösen a kérelmek vizsgálatára és a meghagyások kibocsátására - ki kellene teljesíteni.⁸²² Bartosz Sujecki az elektronikus kommunikáció megvalósíthatósága érdekében az európai fizetési meghagyásos eljárás szabályaival kapcsolatban három ponton tett módosítási javaslatot:

1. A hatásköri és illetékességi szabályok számítógépes kontrolljának megvalósíthatósága érdekében a fizetési meghagyásos eljárások esetére kizárólagos „illetékességi” szabályok megalkotását javasolta. Ugyanis ezzel kiküszöbölhető lenne a 44/2001/EK rendelet által biztosított joghatósági

⁸²⁰ SUJECKI, Bartosz: Das elektronische Mahnverfahren 275. o.

⁸²¹ HESS, Burkhard: Vereinfachte Verfahren und Mahnverfahren in Europa, in: STORME, Marcel (Hrsg.) Procedural Law in Europe – Towards harmonisation (Anwerpen/Apeldoorn 2003) 328. o.; HESS, Burkhard: Strukturfragen der europäischen Prozessangleichung 343-345. o.

⁸²² SUJECKI, Bartosz: Initial Steps Towards an Electronic European Enforcement Order for Payment Procedure, CRI 2006. 113.o.

(illetékességi) szabályozás sokfélesége, amely lehetetlenné teheti a számítógépes program általi vizsgálatát ezen kérelem elemnek.⁸²³

2. A szükséges számítógépes technológia kiépítési költségeinek csökkentésére – német mintájú – központi fizetési meghagyásos bíróságok felállítását látta szükségesnek.⁸²⁴

3. Legnagyobb kritikája abban jelenik meg, hogy álláspontja szerint a kérelem elemeiként megjelölendő jogalap - "alapjául szolgáló körülmények, valamint a követelést alátámasztó bizonyítékok ismertetése" ⁸²⁵ - akadályozza a kérelmek számítógépes vizsgálatát.⁸²⁶

Összességében megállapíthatjuk, hogy javaslatival egy olyan irányt kívánt meghatározni az elektronikus európai fizetési meghagyásos eljárás számára, amely az információs-technológiának nem csupán segítő szerepet szán, hanem – német mintára - az adatok vizsgálatára is kiterjed.

Ellentétes álláspontként azonban megjelent az a gondolat is, hogy az elektronikus eszközök az értékes bírói tevékenység szerepét átvennék, miközben ennek ellensúlyozásaképpen a számítógép nem tudja biztosítani az érvényesített igények jogszerűségének vizsgálatát.⁸²⁷

Azt Sujecki is elismeri, hogy a számítógép általi kérelem vizsgálat nem képes a bíró, bírósági alkalmazott munkáját átvenni, kizárólag a kérelem-formanyomtatvány kötelező mezőinek kitöltését tudja ellenőrizni, illetve logikai vizsgálatokat tud elvégezni. További, részletesebb vizsgálatokhoz, mint kollíziós jogi vagy megalapozottsági kérdések már nem végezhetőek számítógépes programmal, ezekhez képzett bírósági alkalmazottak, bírók szükségesek. Így ő is elismeri, hogy a bírói szakmai kontroll szükségessége jelenti az automatizálás legfőbb korlátját.⁸²⁸

⁸²³ SUJECKI, Bartosz: Die Probleme der elektronischen Durchführung des Europäischen Mahnverfahrens 309. o.; SUJECKI, Bartosz: Europäisches Mahnverfahren: Die Notwendigkeit einer ausschließlichen Gerichtsstandsregelung – Erwiderung auf Einhaus, EuZW 2005. 359. o.; SUJECKI, Bartosz: Erste Überlegungen zum Europäischen elektronischen Mahnverfahren 214. o.

⁸²⁴ SUJECKI, Bartosz: Erste Überlegungen zum Europäischen elektronischen Mahnverfahren 214. o.; SUJECKI, Bartosz: Europäisches Mahnverfahren ZEuP 2006. 137. o.

⁸²⁵ Rendelet 7. cikk (2) bek. d és e pontja

⁸²⁶ SUJECKI, Bartosz: Europäisches Mahnverfahren ZEuP 139. o.

⁸²⁷ FASCHING, Hans W.: Rechtliches Gehör und Rationalisierung des zivilgerichtlichen Verfahrens in Österreich, in: HELDRICH, Andreas/UCHIDA, Takeyoshi (Hrsg.): Festschrift für Hideo Nakamura, Tokio 1996. 125. o.; SUJECKI, Bartosz: Erste Überlegungen zum Europäischen elektronischen Mahnverfahren 214. o.

⁸²⁸ SUJECKI, Bartosz: Erste Überlegungen zum Europäischen elektronischen Mahnverfahren 214. o.

A fentiekhez azonban azt is hozzá kell tenni, hogy a kérelem adatainak hagyományos, bírói jogszerűségi vizsgálata is problematikus az európai eljárásban. Mivel ez igényelné a tényállás részletes ismertetését, a bizonyítékok megjelölését és esetleges csatolását is. A nyelvi problémák miatt az egyes bíróságok a kérelmek feldolgozása során egy másik tagállam nyelvén kiállított bizonyítékkal, okirattal találnák szembe magukat. Ezáltal megkövetelnék a fordításokat, amely az eljárást költségesebbé tenné, és az eljárás időtartama is hosszabb lenne.⁸²⁹

A német és osztrák típusú kérelem-vizsgálati módszerek tükrében felvetődik az a kérdés, hogy a rendelet hatályos szabályai lehetővé teszik-e valamelyik megoldást.

A teljesen számítógépes kontroll alá helyezett vizsgálat és meghagyás kibocsátás az európai eljárás joghatósági szabályozásával eleve problematikussá válik. Ugyanis a rendelet a 44/2001/EK rendelet által szabályozott általános és különös joghatósági (illetékességi) szabályokat veszi át, amelyet számos értelmezési probléma is körülvesz. Ezáltal egy viszonylag bonyolult szabályrendszer jellemzi az európai fizetési meghagyás kibocsátására joghatósággal rendelkező tagállami hatóságokat, az eligazodást sokszor csak az Európai Bíróság ítéletei biztosítják.⁸³⁰ Ebből kiindulva már a számítógépes vizsgálat egyik legfontosabb pontja, a bírósági joghatóság-hatáskör-illetékesség vizsgálat is lehetetlenné válhat.

A probléma feloldható lehet a Sujecki által javasolt - német mintájú - központi fizetési meghagyást kibocsátó bíróságok (zentrale Mahngerichte) meghatározásával.⁸³¹ A Rendelet azonban ekkor szembe kerülne a 44/2001/EK rendelet joghatósági szabályaival, amelyeket értelemszerűen használ, mivel ő maga nem tartalmaz saját joghatósági, hatásköri és illetékességi szabályozást.⁸³²

Az európai eljárás teljesen automatikus lefolytatásának második, az előzőnél jelentősebb korlátja a rendelet 8. cikkében szabályozott kérelem-vizsgálat. Ugyanis ha - a jelen fejezet 1/4. pontja alatt már tárgyaltak szerint - a származási bíróságnak a kérelmeket érdemi vizsgálatnak kell alávetniük, azaz a cikkben írt megalapozottsági vizsgálat megtörténik, ez kizárja a teljesen automatizált kérelem-feldolgozás lehetőségét. Ha a kérelmeket kizárólag a formai megfelelés alapján kell vizsgálni, lehetőség lenne az elektronikus feldolgozásra. Ez hozzájárulna az európai eljárás

⁸²⁹ SUJECKI, Bartosz: Das elektronische Mahnverfahren 276. o.

⁸³⁰ HARSÁGI Viktória: Európai fizetési meghagyásos eljárás 327. o.

⁸³¹ ZPO 1087. §; SUJECKI, Bartosz: Europäisches Mahnverfahren 137. o.; Hasonlóan nyilatkozik: KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 194. o.

hatékonyságának növeléséhez.⁸³³ Ezen kérdés akként oldható fel, hogy a rendelet vonatkozó szabályainak áttekintése alapján megállapítható, hogy a tiszta fizetési meghagyásos eljárási modell német változata valósul meg az európai uniós eljárásban⁸³⁴, és a kérelmek kontrollja kizárólag a nyilvánvalóan alaptalan kérelmek kiszűrésére irányul.⁸³⁵ ⁸³⁶ Emellett azonban meg kell jegyezni, hogy a rendelet 8. cikkében található, a vizsgálat mértékére vonatkozó szabályozás pontatlan és elégtelen, melynek következtében olyan mozgásteret biztosít a tagállamok számára, amely veszélyezteti az egységes joggyakorlat kialakulását, és komoly problémákhoz vezethet ez európai elektronikus fizetési meghagyásos eljárás alkalmazása során.⁸³⁷

A rendelet által lefektetett szabályozás (a kérelem vizsgálata) és a teljesen automatizált kérelem feldolgozás feltételeinek összevetését követően megállapítható, hogy az európai elektronikus fizetési meghagyásos eljárásban nem alkalmazható a német elektronikus eljárási minta. A Németországban megvalósult teljesen automatizált eljárás az európai fizetési meghagyásos eljárás elektronizációja szempontjából a hatályos rendeleti feltételek alapján elvetendő.⁸³⁸

Az európai eljárás számára az Ausztriában megvalósult elektronikus fizetési meghagyás modell alkalmazhatósága tűnik reálisnak a hatályos rendeleti szabályok alapján.⁸³⁹ Így a bírósági munka segítőjeként legyen kizárólag jelen a számítógépes feldolgozás, amely megkönnyíti az eljárással kapcsolatos írásbeli munkákat, és határozat-tervezet elkészítésével gyorsítja a bíró munkáját a fizetési meghagyás

⁸³² E rendelet alkalmazásában a joghatóságot a közösségi jog vonatkozó szabályaival, különösen a 44/2001/EK rendelettel összhangban kell meghatározni. 1896/2006/EK rendelet 6. cikk (1) bek.

⁸³³ SUJECKI, Bartosz: Das elektronische Mahnverfahren 277. o.

⁸³⁴ BRENN, Christoph: Europäischer Zivilprozess 102. o.

⁸³⁵ SUJECKI, Barosz: Europäisches Mahnverfahren – Geänderter Verordnungsvorschlag 332. o.

⁸³⁶ Ezen álláspontot erősíti azon vélemény is, mely szerint a probléma oka a rendelet magyar nyelvű fordításában is kereshető, mivel a magyar változat a „kérelem megalapozott-e” kérdést rendeli vizsgálni, míg az angol nyelvű változat (wethet the claim appears to be founded) helyes magyar fordítása a „megalapozottnak tűnik-e” kérdést teszi fel. Ez egyértelműen a vizsgálat prima facie jellege mellett szól, a kérelemben rejlő logikai következtetések alapján történő szűrést feltételez. Lásd erről: SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárás 927. o.

⁸³⁷ Ekként nyilatkozik: HARSÁGI Viktória: Európai fizetési meghagyásos eljárás 328. o.; SUJECKI, Bartosz: Das Europäische Mahnverfahren 1622. o.; SUJECKI, Bartosz: Mahnverfahren – Mit elektronischem und europäischem Mahnverfahren – Tipps und Taktik Rn. 379.

⁸³⁸ BEINGHAUS, Karin/THIELKE, Ulrike: Automation des Mahnverfahrens, Der Deutsche Rechtspfleger 1991. 296. o.; Itt meg kell jegyezni, hogy a Sujecki által tett módosító javaslatok alapján történő átalakítás nyomán már nem lenne kizárt a német modell alkalmazása. Lásd ehhez: SUJECKI, Bartosz: Die Probleme der elektronischen Durchführung des Europäischen Mahnverfahrens 309. o.; SUJECKI, Bartosz: Europäisches Mahnverfahren: Die Notwendigkeit einer ausschließlichen Gerichtsstandsregelung – Erwiderung auf Einhaus 359. o.; SUJECKI, Bartosz: Erste Überlegungen zum Europäischen elektronischen Mahnverfahren 214. o.; SUJECKI, Bartosz: Europäisches Mahnverfahren 137. o.

⁸³⁹ GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung 185. o.

kibocsátása során. Így a számítógép legfontosabb feladata a kérelemben megadott adatok megfelelőségének vizsgálata, és az észlelt hibák, hiányosságok listázása a bíró számára. A végső döntés, hogy a meghagyásos eljárás megengedhető-e, illetve, hogy a meghagyás kibocsátható-e, és milyen tartalommal, a bíró kezében maradó döntés lesz.

Mivel azonban a rendelet által lefektetett szabályok a kérelmezés, a vizsgálat és az ellentmondás témakörében - a közösségi kompetencia hiányára tekintettel - nagy teret engednek a tagállami sajátos elektronikus eljárásokban alkalmazott megoldásoknak, az európai eljárás elektronikus kérelmezése, lefolytatása és az ellentmondások benyújtása kapcsán mindig a származási tagállam, azaz annak a tagállamnak az elektronikus rendszere lesz meghatározó, ahol az európai elektronikus fizetési meghagyásos eljárás lezajlik.

3. Európai és magyar fizetési meghagyásos eljárás a közjegyző előtt

A magyar jogalkalmazás szempontjából kiemelkedően fontos kérdés, hogy az európai eljárás alkalmazása során kell-e számolnunk a magyar fizetési meghagyásos eljárástól eltérő szabályokkal, megoldásokkal. Különösen a magyar eljárás 2009. és 2010. évi módosulásaira tekintettel kaphat figyelmet annak a kérdésnek a vizsgálata, hogy az európai eljárás és a magyar intézmény szabályainak közeledéséről vagy távolodásáról beszélhetünk, az alkalmazott megoldások azonos vagy éppen különböző modellbe sorolhatóak-e, és ebből adódóan a jogalkalmazás során kell-e eltérő szabályozással, eljárási lépésekkel számolni a kérelmezőnek, az eljáró hatóságnak (közjegyző), és a kötelezettnek.

3/1. Az érvényesíthető követelések a magyar és az európai fizetési meghagyásos eljárásban

Az európai eljárásban kizárólag pénzkövetelések érvényesítésére van lehetőség. A magyar fizetési meghagyásos eljárás alkalmazási területéből 2010. június 1.-jével kerültek ki az ingó dolog kiadására irányuló igények, amely által eljárásunk is az európai eljárás által választott modellhez csatlakozott, így mindkét eljárásban a jogosultak, valamint a jogalkalmazók ugyanazon rendelkezéssel találkoznak.

Az európai fizetési meghagyásos eljárás nem alkalmaz értékhatárt a pénzkövetelések érvényesítése során.⁸⁴⁰ Ezzel szemben a magyar eljárás szabályozásában konzekvensen érvényesül egy „kötelező” értékhatár meghatározás. Így kimutatható egy jelentős eltérés a két eljárás alkalmazási területét illetően, és megállapítható az is, hogy 2009., majd 2010. évi módosítások sem eredményeztek közeledést a két eljárási szabályanyagban. Tehát az európai fizetési meghagyásos eljárás bármely összegű pénzkövetelés érvényesítése során fakultatív eszköz a kérelmező kezében, addig a magyar fizetési meghagyásos eljárás egymillió forintot meg nem haladó pénzkövetelés érvényesítése során kötelezőnek tekinthető a 2009. évi L. törvény 3. §-a alapján. A fenti értékhatárt meghaladó igényérvényesítések esetében már azonos állásponton van a két szabályanyag, az eljárások fakultatív eszközök a kérelmezők oldalán.

Az európai fizetési meghagyásos eljárás területi hatálya az Európai Unió tagállamaira terjed ki.⁸⁴¹ Az eljárás alanyai tekintetében az európai eljárás nem alkalmaz korlátozást, a rendelet az „egyik fél” eljáró bíróság székhelye szerinti tagállamtól eltérő tagállamban lévő állandó lakóhelyéről vagy szokásos tartózkodási helyéről rendelkezik.⁸⁴² A rendelet nemcsak olyan esetekben alkalmazható, ha a jogosult és a kötelezett különböző tagállamban rendelkezik lakóhellyel, hanem akkor is, ha mindketten ugyanabban a tagállamban élnek, és az eljáró bíróság van a másik tagállamban.⁸⁴³ A magyar eljárásban ezzel szemben a kötelezett belföldi idézési címének különös jelentőséget tulajdonít a szabályozás. Ennek hiányában nem alkalmazható a fizetési meghagyásos eljárás szabályanyaga, a jogosult polgári peres eljárásban tudja igényét érvényesíteni. Tehát miközben a magyar eljárás ragaszkodik a kötelezett belföldi idézhetőségéhez, az európai eljárás kapcsán – a fentiekre tekintettel – megállapíthatjuk, hogy a magyar hatóság akkor is jogosult kibocsátani az európai fizetési meghagyást, ha mind a jogosult, mind a kötelezett Magyarországon kívül rendelkezik az Unió területén lakóhellyel, de a magyar állam joghatósága fennáll az ügyben.

Mindez azt jelenti a magyar közjegyző szempontjából, hogy magyar vagy harmadik állambeli jogosult magyar kötelezett ellen kizárólag magyar fizetési meghagyásos eljárást, az EU-s jogosult magyar kötelezettel szemben magyar és európai fizetési

⁸⁴⁰ BRENN, Christoph: Europäischer Zivilprozess 101. o.

⁸⁴¹ 1896/2006/EK rendelet 2. cikk (3) bek.

⁸⁴² 1896/2006/EK Rendelet 3. cikk (1) bek.

⁸⁴³ HARSÁGI Viktória: Európai fizetési meghagyásos eljárás 324. o.

meghagyásos eljárást is, a magyar, az EU-s és a harmadik állambeli jogosult az EU-s kötelezettel szemben, valamint az EU-s jogosult a harmadik állambeli kötelezettel szemben csak európai fizetési meghagyásos eljárást indíthat a joghatósági szabályok tiszteletben tartása mellett. A magyar vagy harmadik állambeli jogosult magyar közjegyző előtt a harmadik állambeli kötelezettet nem vonhatja eljárás alá. Összességében megállapítható, hogy az EU-s jogosult a magyar kötelezettel szemben mind a magyar, mind az európai fizetési meghagyásos eljárás megindítására jogosult a magyar közjegyző előtt.⁸⁴⁴

Az európai fizetési meghagyásos eljárásban kizárólag az európai fizetési meghagyás iránti kérelem benyújtásának időpontjában esedékes pénzkövetelések érvényesíthetőek.⁸⁴⁵ A rendelet értelmezése alapján az európai fizetési meghagyásos eljárásban lejárt és – nem teljesített - ellenszolgáltatástól mentes igények érvényesítésére van lehetőség esedékesség megjelölés alatt. Ezáltal az uniós eljárás is csatlakozik a francia, osztrák, spanyol és görög megoldáshoz, amelyben megtaláljuk a magyar eljárást is.

Mindkét eljárás azonosan tekint a tartási igények le nem járt részleteire: a rendelet - a lejárat hiányában - nem is sorolja a hatálya alá ezen igényeket⁸⁴⁶; a magyar eljárás szabályai szerint a törvényen alapuló tartásdíj le nem járt részleteit a jogosult fizetési meghagyásos eljárásban nem tudja érvényesíteni.⁸⁴⁷

Az európai eljárás alapvetően polgári és kereskedelmi ügyekben alkalmazható.⁸⁴⁸ Kizárásra kerülnek azok az ügycsoportok, amelyeket nem tekinthetünk e körbe tartozóknak⁸⁴⁹, valamint kifejezetten kizárásra kerülnek azon ügyek és eljárások, amelyek a tagállami jogok alapján beletartozhatnának a polgári és kereskedelmi ügyek fogalmába, de a rendelet nem kívánja alkalmazási területét ezekre is kiterjeszteni.⁸⁵⁰ A magyar szabályozás az osztrák megoldáshoz hasonlóan nem szűkíti le a pénzkövetelés keletkezésnek jogalapját, minden, polgári jogi jogviszonyból keletkező pénzkövetelés az eljárás alkalmazási területébe tartozik.

⁸⁴⁴ SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárás 925. o

⁸⁴⁵ Az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásának célja az európai fizetési meghagyás iránti kérelem benyújtásának időpontjában esedékes, meghatározott összegű pénzkövetelések behajtása. 1896/2006/EK rendelet 4. cikk

⁸⁴⁶ TSCHÜTSCHER, Birgit/WEBER, Martin: Die Verordnung zur Einführung eines Europäischen Mahnverfahrens, ÖJZ 2007/27. 306. o.

⁸⁴⁷ BH1975. 320., mely a 2009. évi L. törvény hatályba lépését követően is összhangban van tartalmát illetően a hatályos szabályozással.

⁸⁴⁸ 1896/2006/EK rendelet 2. cikk (1) bek.

⁸⁴⁹ 1896/2006/EK rendelet 2. cikk (1) bek.

⁸⁵⁰ BRENN, Christoph: Europäischer Zivilprozess 101. o.

Egyetlen ügycsoport kapcsán találkozunk kifejezett korlátozással, mégpedig a munkügyi jogvitából eredő pénzkövetelések esetén.⁸⁵¹

3/2. Joghatóság (hatáskör és illetékesség) szabályozása a fizetési meghagyásos eljárásokban

Az európai fizetési meghagyás kibocsátására joghatósággal rendelkező tagállam(ok) a közösségi jog alapján, kifejezetten a 44/2001/EK rendelet alapján kerül(nek) meghatározásra.⁸⁵² A rendelet 6. cikke a joghatóságot illetően a 44/2001/EK rendelettel való összhangban történő meghatározást ír elő az eljáró hatóság részére.⁸⁵³ Ekként elsősorban a 44/2001/EK rendelet 2-26. cikke, valamint az európai fizetési meghagyásos eljárásról szóló rendelet 6. cikk (2) bekezdésében foglalt fogyasztókat védő joghatósági szabályok alkalmazása a közjegyző feladata. A nemzetközi magánjogi tvr. 55-62/H §-ai általában csak annyiban alkalmazhatóak, amennyiben a kötelezett nem rendelkezik - Dániát is beleértve⁸⁵⁴ – az EU valamely tagállamában lakóhellyel.⁸⁵⁵

A hatáskör és illetékesség kérdését a Rendelet a 44/2001/EK rendelethez igazítva határozza meg, amely nem jelent mást, minthogy az adott tagállam saját belső polgári eljárásjoga, így Magyarországon előterjesztett kérelem esetén a magyar polgári eljárásjog határozza meg ezen kérdéseket.⁸⁵⁶

Az európai eljárás magyarországi alkalmazhatósága szükségessé tette a rendelet minimumszabályainak belső jogi kapcsolódási pontjainak megteremtését. Így az európai eljárásban alkalmazandó szabályokat a 2009. évi L. törvény 59. §-a, a perré alakult eljárást a Pp. 323. §-a szabályozza. A hatáskör-illetékesség kérdésében jelentkező specialitás, hogy az európai fizetési meghagyás kibocsátására magyar hatóságként a közjegyző rendelkezik hatáskörrel⁸⁵⁷, és a közjegyző illetékessége az ország egész területére kiterjed.⁸⁵⁸ A magyar hatáskörre vonatkozó megoldás alapvetően eltér a tagállamoknál megszokott bírósági hatáskörtől. A rendelet azonban figyelembe véve a tagállamok eltérő szabályait liberálisan tekint az eljáró

⁸⁵¹ Pp. 349. § (4) bek.; 2009. évi L. törvény 3. § (4) bek.

⁸⁵² E rendelet alkalmazásában a joghatóságot a közösségi jog vonatkozó szabályaival, különösen a 44/2001/EK rendelettel összhangban kell meghatározni. 1896/2006/EK rendelet 6. cikk (1) bek.

⁸⁵³ SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárás 925.o.

⁸⁵⁴ A 44/2001/EK rendelet Dánia tekintetében is alkalmazandó.

⁸⁵⁵ SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárás 926.o.

⁸⁵⁶ Minden olyan eljárási kérdésben, amelyről ez a rendelet kifejezetten nem rendelkezik, a nemzeti jogot kell alkalmazni. 1896/2006/EK rendelet 26. cikk

⁸⁵⁷ 2009. évi L. törvény 59. § (1) bekezdés

hatóság kérdésére, és kijelenti, hogy az európai fizetési meghagyás kibocsátására iránti kérelmek vizsgálatára nem kizárólag bíró jogosult.⁸⁵⁹

3/3. Az európai és a magyar fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem

Az európai fizetési meghagyásos eljárás önálló eljárásnak tekinthető, a német modell szerinti megoldás jellemzi, amelyet a magyar eljárás is követ a hatályos szabályaival. Az európai eljárásban alkalmazott kérelem kapcsán azonos tartalmi előírások érvényesülnek a tagállami, köztük a magyar és az európai eljárási szabályozásban. Emellett az európai kérelem tartalmaz egy – a magyar szabályozás számára is előremutatónak tekinthető – sajátos elemet a fizetési meghagyásos eljárást ellentmondás nyomán követő perre vonatkozóan, mely szerint a jogosult a kérelemhez csatolt függelékben jelezheti a bíróság számára, hogy a kötelezett általi ellentmondás esetén nem kívánja a polgári peres eljárásra való áttérést.⁸⁶⁰

A magyar eljárásban a jogosult a kötelezetti ellentmondást követő perelőkészítés körében élhet azon rendelkező cselekménnyel, hogy amennyiben nem kívánja az igény perben történő érvényesítését, nem tesz eleget a perelőkészítési kötelezettségének határidőn belül, mellyel a per megszüntetését éri el. Mint láthatjuk, az európai fizetési meghagyásos eljárásban már a kérelmezés szakaszában megjelenhet a kérelmező ezen rendelkezése, melyet egy kifejezett nyilatkozat testesít meg, és amely az eljárás perré alakulását meg is akadályozza. Ezzel szemben a magyar megoldásban mulasztásra alapított rendelkezés él a kérelmező oldalán, amely a kötelezett ellentmondása folytán már perré alakult eljárás megszüntetését eredményezi.

Az európai fizetési meghagyásos eljárás egyértelműen a formanyomtatvány mellett foglal állást⁸⁶¹, melynek során az űrlapot nem alternatívaként kínálja a jogosultaknak, hanem annak kötelező igénybe vételére hívja fel őket.⁸⁶² Mivel a magyar eljárás is ezt a megoldást követi, megállapíthatjuk, hogy a magyarországi alkalmazás esetében mind az európai, mind a tagállami eljárás egységesen, a megfelelő formanyomtatvány igénybevételével biztosítja az eljárás kérelmezését.

⁸⁵⁸ 2009. évi L. törvény 8. §

⁸⁵⁹ A vizsgálatot nem kell bírónak végeznie. Rendelet Preambulum (16) pont

⁸⁶⁰ Ilyen irányú kérelemmel a jogosult azonban az eljárás későbbi szakaszában is élhet, legkésőbb a fizetési meghagyás kibocsátásáig. 1896/2006/EK rendelet 17. cikk (1) és (4) bek.

⁸⁶¹ BRENN, Christoph: Europäischer Zivilprozess 101. o.

⁸⁶² Az 1896/2006/EK rendelet 7. cikk (1) bekezdése a „kell” kifejezés alkalmazásával teszi egyértelművé.

Az uniós rendelet sem a kérelem benyújtása, sem a kötelezett ellentmondása körében nem tartalmaz kötelező képvisellel kapcsolatos rendelkezést.⁸⁶³ A magyar jogalkalmazásban ezért ezen a ponton sem találkozunk eltérő szabályokkal az európai eljárás jelenléte miatt, a magyar eljárás is a képviselet szabad választását kínálja a kérelmezők számára.

3/4. Az európai és a magyar fizetési meghagyás kibocsátása

A magyar fizetési meghagyásos eljárás fokozatosan távolodva az okirati bizonyításon alapuló modelltől, 2010. június 1.-jétől a német típusú tiszta fizetési meghagyásos eljárási modellt jeleníti meg. Az európai eljárás bemutatása és értékelése során már utaltunk arra a problémára, hogy a kérelmek vizsgálatának mértékét elégtelen módon szabályozza a rendelet.⁸⁶⁴ A jelen fejezet 1/4. pontjában azonban kirajzolódik azon jogtudományi álláspont, mely szerint a rendelet célkitűzéseiből, valamint a szövegösszefüggéseiből az állapítható meg, hogy a Rendelet alkotói nem tartották kívánatosnak a kérelmek megalapozottsági vizsgálatát.⁸⁶⁵ Tehát a magyar szabályozás azonos álláspontot követ, mint amely a rendelet kötelezettnek szóló tájékoztatásából kiolvasható, azaz az európai fizetési meghagyást kizárólag a jogosult által nyújtott adatok alapján bocsátották ki, és ezeket a bíróság nem ellenőrizte.

A magyar hatóság tagállami fizetési meghagyásos eljárásában alkalmazott - német típusú - formai vizsgálata a rendelet célkitűzései között szereplő egyszerűsített vizsgálattal abszolút összhangban állónak tekinthető. Így a magyar hatóság általi európai eljárásban sem kell azzal számolni, hogy megalapozottsági vizsgálatot folytatna le az eljáró hatóság. Ekként az európai fizetési meghagyás kibocsátása során nem kell attól tartani, hogy sérül a rendelet célja a magyar jogalkalmazás esetleges eltérő (megalapozottsági vizsgálatot megkövetelő) sajátosságai miatt.

Az európai fizetési meghagyásos eljárásban eljáró személyek köre nem kerül pontosan meghatározásra. A tagállami eltérő megoldásokra tekintettel a rendelet kiterjesztő értelmezést alkalmaz, és kijelenti, hogy a kérelmek vizsgálatára nem

⁸⁶³ Az ügyvédi vagy más jogi szakértő általi képviselet nem kötelező: a) a jogosult számára az európai fizetési meghagyás iránti kérelem tekintetében; b) a kötelezett számára az európai fizetési meghagyás elleni ellentmondás tekintetében. 1896/2006/EK rendelet 24. cikk; Ez az álláspont már a Zöld Könyvben is egyértelműen megjelent. COM (2002) 746. 45-46. o.

⁸⁶⁴ Lásd ehhez: HARSÁGI Viktória: Európai fizetési meghagyásos eljárás 328. o.; SUJECKI, Bartosz: Das Europäische Mahnverfahren 1622. o.; SUJECKI, Bartosz: Mahnverfahren – Mit elektronischem und europäischem Mahnverfahren – Tipps und Taktik Rn. 379.

kizárólag bírő jogosult.⁸⁶⁶ A rendelet ezen rendelkezésével lényegében már előre legalizálta a magyar közjegyzői hatáskörbe helyezett fizetési meghagyásos eljárás mellett az európai fizetési meghagyások ugyanezen hatóság általi kibocsáthatóságát 2010. június 1.-jétől.

Az európai fizetési meghagyásos eljárásról szóló rendelet kifejezetten rendelkezik a kérelem egy részére történő meghagyás kibocsátásról.⁸⁶⁷ A választott szabályozás érdekessége, hogy az európai eljárás a tiszta fizetési meghagyásos eljárási modellhez sorolható, azaz a német típusú formai vizsgálat megvalósulása jellemzi, amelyben nincsen lehetőség a kérelemtől eltérő meghagyás kibocsátásra. Az európai eljárás a részleges kibocsátás szempontjából mégis az osztrák megoldást követi, és lehetővé válik a részleges európai fizetési meghagyás kibocsátása. A magyar fizetési meghagyásos eljárásban ezzel szemben a német modell következetes alkalmazására kerül sor, és nincsen lehetősége a közjegyzőnek a kérelem egy részére történő kibocsátásra.⁸⁶⁸ Ekként az eljáró közjegyző az eljárás európai illetve magyar vonatkozása ismeretében tud állást foglalni a megfelelő szabályozás, azaz a részleges kibocsátás, illetve a teljes elutasítás mellett.

Az európai fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem a rendelet által felsorolt esetekben utasítható el.⁸⁶⁹ Az elutasítás ellen nem biztosítja a fellebbezés lehetőségét a rendelet, helyette újra megnyitja az igényérvényesítés útjait (egy új európai fizetési meghagyás iránti kérelem vagy bármely egyéb, a tagállam joga alapján rendelkezésre álló eljárás (tagállami fizetési meghagyásos eljárás, polgári peres eljárás)).⁸⁷⁰

A magyar fizetési meghagyásos eljárás 2010. június 1.-jétől hatályos szabályai a kérelem elutasítása kapcsán jelentős közeledést valósítottak meg a többségi európai megoldásokhoz, és az európai fizetési meghagyásos eljárás vonatkozó szabályaihoz. Megszűnt az osztrák típusú perré alakítás lehetősége, amennyiben a kérelem alapján

⁸⁶⁵ Lásd ehhez: V. fejezet 1/4. pontjában leírtak

⁸⁶⁶ A vizsgálatot nem kell bírónak végeznie. Rendelet Preambulum (16) pont

⁸⁶⁷ 1896/2006/EK rendelet 10. cikk; A rendelkezés előzményének tekinthetőek: Rapprochement du droit judiciaire de l'Union Européenne 11.4. (1); COM(2002) 746. 33-34. o.

⁸⁶⁸ SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárás 883. o.

⁸⁶⁹ Ha a rendelet által előírt követelményeknek nem felel meg, nyilvánvalóan alaptalan, a hiánypótlásra, kiegészítésre, illetve a részleges kibocsátásra vonatkozó felhívásban adott határidőt a kérelmező elmulasztja, illetve utóbbi kapcsán nemleges választ ad. 1896/2006/EK rendelet 11. cikk (1) bek.; Kormann álláspontja szerint elutasítás alapjául szolgáló okként kell kezelni azt is, amikor a kérelmező joghatósággal, hatáskörrel nem rendelkező bírósághoz nyújtja be a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmét. KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren 117. o.; Brenn azonban nem tekinti ezt elutasítási oknak. Lásd: BRENN, Christoph: Europäischer Zivilprozess 102. o.

⁸⁷⁰ 1896/2006/EK rendelet 11. cikk (2)-(3) bek.

nem bocsátható ki a meghagyás. Ha a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmet elutasítja a közjegyző, a jogosult választása szerint ismét előterjeszthet fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmet, vagy a bíróságnál keresettel élhet, illetve a követelést egyéb úton szabályszerűen érvényesítheti.

Az európai és a magyar fizetési meghagyásos eljárás is a német minta követője, mind a kötelezettnek szóló tájékoztatás, mind a formai feltételek tekintetében a német modellt valósítja meg, amely a német típusú formai vizsgálat egyenes következményének tekinthető.

A rendelet az európai fizetési meghagyás kézbesítésére két fő formát határoz meg: kézbesítés a kötelezett általi átvétel igazolásával, valamint a kötelezett általi átvétel igazolása nélkül. Mindkét kézbesítési módzat esetében kiemeli, hogy kizárólag a kézbesítés szerinti tagállam nemzeti jogával összhangban alkalmazhatóak a lefektetett kézbesítési szabályok⁸⁷¹, ekként a magyar hatóság által kibocsátott európai fizetési meghagyás kézbesítése során a magyar polgári eljárásjog, és a magyar fizetési meghagyásos eljárás kézbesítésre vonatkozó szabályai tekinthetők irányadónak.

A magyar törvényhozó azonban nem bízta a jogalkalmazóra annak eldöntését, hogy a belföldi kézbesítési szabályok megfelelnek-e a kézbesítési rendelet kézbesítési minimumszabályainak, hanem kifejezetten kimondja, hogy: ha az iratokat belföldön kell kézbesíteni, a kézbesítésre a 2009. évi L. törvény és a Pp., valamint a hivatalos iratok kézbesítésére vonatkozó jogszabály rendelkezéseit, másik tagállamba történő kézbesítés esetén a kézbesítési rendeletet kell alkalmazni. Ha harmadik államba kell kézbesíteni az iratot, akkor arra nézve a vonatkozó nemzetközi egyezményt kell alkalmazni vagy a viszonyossági gyakorlat alapján kell eljárni.⁸⁷² A 2009. évi L. törvény kifejezetten rendelkezik arról, hogy az európai fizetési meghagyásos eljárásban kézbesítési megbízottat nem kell megjelölni, valamint – mivel nincsen második ellentmondás lehetősége – az európai fizetési meghagyás végrehajtói kézbesítésének nincsen helye.⁸⁷³ Ekként ezen magyar fizetési meghagyásos eljárásban irányadó rendelkezések az európai eljárásban nem alkalmazhatóak.

A tagállamok vizsgálata körében külön foglalkoztunk a hirdetményi kézbesítés, mint kézbesítési mód engedélyezéséről, illetve tilalmáról. A kézbesítési rendelet nem szabályozza a hirdetmény útján történő kézbesítést, és kifejezetten tilalmaz olyan

⁸⁷¹ 1896/2006/EK rendelet 12. cikk (5) bek.; 13. és 14. cikk

⁸⁷² SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárás 930. o

⁸⁷³ 2009. évi L. törvény 59. § (3) bek.

kézbcsítések, amelyek során ismeretlen a címzett.⁸⁷⁴ A két rendelet egymáshoz való viszonya alapján ezért levonhatjuk az európai fizetési meghagyás kézbesítése tekintetében azt a következtetést, hogy hirdetményi kézbesítésre nincs lehetőség. Ezáltal az európai eljárás a vizsgált tagállamok - köztük a magyar szabályozás - által alkalmazott többségi, tilalmi álláspontra helyezkedik a hirdetményi kézbesítéssel kapcsolatban.

A rendelet 30 napos kibocsátási határidőt határoz meg az európai fizetési meghagyás kapcsán, amely a német és az osztrák polgári eljárásjog szempontjából nem előre, hanem sokkal inkább visszalépésnek számít.⁸⁷⁵ A 2009. január 1.-ig hatályos magyar szabályozás ugyancsak 30 napos határidővel számolt, melyet azonban jelentősen redukált a magyar jogalkotó, és mára elektronikus kérelem esetén 3 munkanap, papír alapon vagy szóban előterjesztett kérelem esetén 15 nap a fizetési meghagyás kibocsátására nyitva álló határidő.⁸⁷⁶ Ezáltal a német és osztrák eljárás mellett a magyar eljárásban is rövidebb határidővel kell a kibocsátó hatóságnak intézkednie egy tagállami eljárás esetében, mint az európai eljárással kapcsolatban.

A kibocsátott európai fizetési meghagyás kézbesítésére automatikusan, a kérelmező külön kérelme nélkül kerül sor, melyre a rendelet nem határoz meg konkrét határidőt. Így a magyar eljárással egyező módon nincsen olyan kézbesítési határidő, melynek eredménytelen elteltével érvényét veszítené a kibocsátott fizetési meghagyás.

3/5. A kötelezett jogorvoslati lehetőségei az európai és a magyar fizetési meghagyással szemben

Az európai fizetési meghagyással szemben a kötelezett számára biztosított jogorvoslati lehetőség az ellentmondás. Amennyiben a kötelezett ellentmondást nyújt be, az eljárás a származási tagállam hatáskörrel rendelkező bíróságán a polgári peres eljárásra vonatkozó szabályokkal összhangban folytatódik, kivéve, ha a jogosult kifejezetten kérte, hogy ebben az esetben az eljárást szüntessék meg.⁸⁷⁷ Az ellentmondás formáját és tartalmát szabadon határozza meg a rendelet.

⁸⁷⁴ 1393/2007/EK rendelet 1. cikk (2) bek.

⁸⁷⁵ ZPO 689 § (1) bek.; DANZL, Karl-Heinz (Hrsg.): Kommentar zur Geschäftsordnung für die Gerichte I. und II. instanz (Geo.) 110. § 23.

⁸⁷⁶ 2009. évi L. törvény 26. § (1) bek.

⁸⁷⁷ Rendelet 17. cikk (1) bek. 1. mondat

A magyar polgári eljárásjogi szabályozás is csatlakozik a fenti tagállamok megoldásaihoz, a fizetési meghagyás bármilyen címen történő megtámadását ellentmondásnak tekinthetjük a Pp. 3. § (2) bekezdése alapján.

Az európai fizetési meghagyásos eljárásról szóló rendelet napokban határozza meg az ellenmondás határidejét, melyet 30 napban állapít meg. A határidő a meghagyás kötelezett részére történt kézbesítésének időpontjától számítandó.⁸⁷⁸ A magyar eljárás ugyancsak napokban állapítja meg a kötelezett számára nyitva álló ellentmondási határidőt. Amint a kibocsátásra vonatkozó határidő esetében már tapasztalhattuk (30 nap), a rendelet az igényérvényesítések határon átnyúló jellegére tekintettel hosszabb határidőket alkalmaz, szemben a magyar megoldással, mely 15 napos határidőt biztosít a kötelezett számára.

Az európai fizetési meghagyással szemben előterjesztett ellentmondás – egyező módon a magyar eljárásra vonatkozó szabályozással - hatályon kívül helyezi a meghagyást, és az eljárás a származási tagállam hatáskörrel rendelkező bíróságán a polgári peres eljárásra vonatkozó szabályokkal összhangban folytatódik.⁸⁷⁹

Az európai fizetési meghagyások kibocsátására, az eljárás lefolytatására, az ellentmondások befogadására hatáskörrel és illetékességgel rendelkező tagállami hatóságokat a rendelet nem kívánja meghatározni, ezt a kérdést az eljáró tagállam hatásköri és illetékességi szabályaira bízta.⁸⁸⁰ Különös figyelmet kap ezen rendelkezés, amennyiben az adott tagállamban, így Magyarországon a fizetési meghagyásos eljárás nem tartozik a bíróság hatáskörébe. A magyar közjegyző által kibocsátott európai fizetési meghagyás ellentmondás nyomán perré alakul. Ekkor a Pp. 323. § (1) bekezdése értelmében a perré alakult eljárásban a magyar fizetési meghagyásos eljárás perré alakulására vonatkozó Pp. szabályokat kell megfelelően alkalmazni az eljáró bíróságnak. A megfelelő alkalmazás jelentése ebben az esetben az, hogy a Pp. 323. §-ában szabályozott eltérő rendelkezések figyelembe vétele mellett lehet a magyar eljárás szabályait alkalmazni.

A megfelelő alkalmazás mellé azonban egy olyan szabályozás is bevezetésre kerül, amely a magyar fizetési meghagyásos eljárás számára is idegen. Ugyanis az európai eljárás esetében az ellentmondás beérkezését követő, jogosultnak szóló felhívást a tényállítások kiegészítéséről, a bizonyítékok előterjesztéséről, és a peres illeték

⁸⁷⁸ 1896/2006/EK rendelet 16. cikk (2) bek.

⁸⁷⁹ 1896/2006/EK rendelet 17. cikk (1) bek.

⁸⁸⁰ Minden olyan eljárási kérdésben, amelyről ez a rendelet kifejezetten nem rendelkezik, a nemzeti jogot kell alkalmazni. 1896/2006/EK rendelet 26. cikk

lerovásáról nem a közjegyző, hanem a bíróság teszi meg. Az európai fizetési meghagyásos eljárásban – a magyar eljáráshoz hasonlóan – a kötelezett nem a bírósághoz, hanem a közjegyzőhöz köteles az ellentmondását benyújtani. Így a bíróság kizárólag a közjegyző külön értesítése mellett tudja a jogosulthoz szóló felhívást kibocsátani.

Ez a rendszer alapvetően eltér a magyar eljárás perré alakulási menetrendjétől, ott ugyanis a közjegyző hívja fel a jogosult, majd az aktanyomat továbbításával értesíti a bíróságot. A jogosult ezzel párhuzamosan már a bíróságnál terjeszti elő a beadványát. Az európai eljárás perré alakulásakor nincsen szabályozva az az eljárási lépés, hogy a közjegyző mikor és hogyan értesíti a bíróságot. Értelemszerűen a kötelezett ellentmondásának beérkezését követően tud értesítéssel élni a közjegyző a bíróság felé, de erre vonatkozóan nincsen határidő lefektetve. A bíróság, amikor megkapja a közjegyző ellentmondásáról szóló tájékoztatását, kiküldi a jogosultnak a perelőkészítésről szóló felhívást.⁸⁸¹

Az európai fizetési meghagyás jogerőre emelkedik, amennyiben a kötelezett a meghagyás részére történő kézbesítése időpontjától számított 30 napon belül nem terjeszt elő ellentmondást a fizetési meghagyást kibocsátó bíróságnál.⁸⁸² A jogerőre emelkedéssel egyidejűleg a fizetési meghagyást kibocsátó tagállami hatóság formanyomtatvány felhasználásával haladéktalanul végrehajthatónak nyilvánítja az európai fizetési meghagyást. Ennek során a hatóságnak ellenőriznie kell a meghagyás kötelezett részére történt kézbesítésének időpontját.⁸⁸³

A jogerős meghagyás végrehajthatósága kérdésében az európai eljárás az osztrák, görög és spanyol megoldást követi, és nem köti kérelemhez a végrehajthatóságról szóló igazolás kiállítását. Az igazolás formáját tekintve külön formanyomtatványt bocsát ki az eljáró tagállami hatóság, és így a spanyol megoldásnál megismert módszer köszön vissza a rendelet szabályából.

A magyar eljárás is az osztrák, görög és spanyol megoldással rokon abban a tekintetben, hogy a jogerőre emelkedés és a végrehajthatóság automatikusan beáll

⁸⁸¹ Külön ki kell emelni az európai fizetési meghagyásos eljárásban ellentmondás esetén érvényesülő, perré alakulást megakadályozó jogosulti nyilatkozatot. Ekkor ugyanis a kibocsátás iránti kérelem egyik mellékleteként a jogosult előre lemondhat a peres eljárásról, azaz eltekint a peren kívüli eljárást ellentmondás esetén automatikusan követő peres eljárástól. Mivel a közjegyző hatáskörébe tartozik az eljárás, az ellentmondás is hozzá érkezik be, a jogosult külön nyilatkozata esetén a közjegyzőnek nem kell a bíróságot értesítenie. A Pp. 323. § (4) bekezdéséhez fűzött magyarázat, MOLNÁR Judit: Fizetési meghagyásos eljárás XIX. fejezet In: OSZTOVITS András (szerk.): A polgári perrendtartás magyarázata. OPTEN on-line Kommentár 2010.

⁸⁸² 1896/2006/EK rendelet 16. cikk (2) bek.

jogkövetkezménye az ellentmondás elmaradásának. Sajátos, és eltérő jellemzője azonban a fenti modellbe tartozó tagállamoktól, hogy záradékban kerül rögzítésre a jogerő megállapítása. A magyar eljárásban az eljáró hatóság az ellentmondási határidő elteltét követően automatikusan lép a záradékolás kérdésében. A magyar eljárásban 2010. június 1.-jével technikai változásként jelent meg, hogy a számítógépes rendszerben elkészült meghagyás elektronikus okiratként van jelen, azon a hagyományos jogerősítő záradék nem helyezhető el. A 2009. évi L. törvény ezért úgy rendelkezik, hogy a közjegyző a meghagyás kiadmányát látja el jogerősítési záradékkal, és így kézbesíteti a jogosultnak.⁸⁸⁴

⁸⁸³ 1896/2006/EK rendelet 18. cikk (1) bek.

⁸⁸⁴ 2009. évi L. törvény 36. § (2) bek.

A kutatás eredményeinek összefoglalása

1. A magyar fizetési meghagyásos eljárás az európai modellek tükrében

Fizetési meghagyásos eljárásunk részletes áttekintését követően megállapíthatjuk, hogy az intézmény szabályai a 2008. december 31.-ig terjedő időszakban döntő többségükben beilleszthetőek voltak a bemutatott európai megoldások rendszerébe.

Az érvényesíthető követelések körében, az eljárás kötelező igénybevétele kapcsán találkozhattunk sajátos magyar megoldással, melyhez szabályozásában közel állónak tekinthető az osztrák és spanyol eljárás. Ezen tagállamokban ugyanis a meghatározott értékhatárt meg nem haladó pénzkövetelések esetében kötelező az eljárás igénybevétele, azonban ezen értékhatár fölött ki is zárják az eljárás alkalmazhatóságát. Mint ahogyan korábban megállapíthattuk, ezek az ún. felső értékhatár által korlátozott eljárások. A magyar megoldás legfőbb eltérő sajátossága, hogy szabályozásra került ugyan egy 1 millió fontos értékhatár, amely azonban kizárólag az eljárás kötelező igénybevételének a határa, az azon felül eső követelések érvényesítése során a fizetési meghagyásos eljárás már fakultatív eszköznek tekinthető a kérelmező oldalán. Ekként középúton helyezhető el eljárásunk a vizsgált modellek tükrében, és a korlátozásmentességet valló német, francia, olasz és görög szabályozáshoz közelebb állónak volt tekinthető.

Az eljárás szabályozásában a 2009. január 1.-jét, majd 2010. június 1.-jét követő szabályozás vizsgálata során a következő megállapítások tehetőek az európai modellek és az eljárás 2008. december 31.-ig hatályos szabályai alapján:

1/1. A magyar fizetési meghagyásos eljárásban érvényesíthető követelések kapcsán három vizsgált tárgykörben három különböző következtetés vonható le.

Nem következett be változás az eljárásból kizárt követelések esetében. Továbbra is követelménynek tekinthető a kötelezett belföldi idézhetősége. Mivel a határon átnyúló vonatkozású jogvitákban 2008. december 12-től rendelkezésre áll az európai fizetési meghagyásos eljárás, így eljárásunk változatlansága e kérdésben nem értékelhető negatív módon.

Az érvényesíthető pénzkövetelések körét a magyar eljárásban továbbra is értékhatár alkalmazás jellemzi, e tekintetben sem tapasztalható változás a szabályozásban. Azaz

eljárásunk „újraszabályozása” nem érintette az intézmény azon elemét, mely leginkább eltér az európai modellektől. A jogalkotó ezáltal az eljárást továbbra sem a bagatell igények érvényesítési eszközének tekinti. Hozzá kell tennünk azt is, hogy 2009. január 1.-jével az értékhatár 200 ezer forintról 1 millió forintra emelkedett meg, és ennek következtében az érvényesített pénzkövetelések szélesebb köre esik az ún. kötelező fizetési meghagyásos eljárás alkalmazási körébe.

Jelentős változás következett be azonban 2010. június 1.-jével az érvényesíthető igények körének szűkítése által. Kikerültek az ingó dologra vonatkozó igények a fizetési meghagyásos eljárás alkalmazási köréből. Ezáltal a vizsgált tagállami megoldások közül is a német, osztrák, francia eljárás által alkotott, kizárólag pénzkövetelések érvényesítését lehetővé tevő eljárások rendszeréhez csatlakoztunk.

Az érvényesíthető igények körének kizárólag pénzkövetelésekre történő szűkítése mellett két indok szólhat: A gyakorlatban a pénzkövetelések nagyobb arányban vannak jelen, mint az egyéb igényérvényesítések, valamint a pénzkövetelések az automatizált fizetési meghagyásos eljárásban egyszerűbben elintézhetőek, formalizálhatóak. Az eljárás automatizáltsága pedig vitathatatlanul az eljárás hatékonyságát segíti elő.⁸⁸⁵

A tisztán pénzkövetelésekre szabályozott fizetési meghagyásos eljárások esetén azonban aggályos lehet, hogy rendelkezésre áll-e hasonló gyors és hatékony eljárás az egyéb igények érvényesítésére, amellyel a kérelmező végrehajtható okirathoz juthat. Megállapítható, hogy azon tagállamokban, ahol a fizetési meghagyásos eljárásban kizárólag pénzkövetelést lehet érvényesíteni, működnek eljárási eszközök az egyéb igények peres eljárásnál egyszerűbb és költségkímélőbb elintézésére. Így a német, osztrák, francia polgári eljárásjog számos lehetőséget kínál a pénzen kívüli egyéb igények egyszerűsített eljárásban történő elintézésére.⁸⁸⁶

A magyar jog szempontjából nem tekinthető problémamentesnek az eljárás pénzkövetelésekre korlátozása. A magyar polgári eljárásjogi szabályozás nem bővelkedik olyan peres eljáráson kívüli, illetve egyszerűsített peres eljárási szabályokban, amelyek az igények érvényesítése során a „rendes” polgári per kiváltására alkalmasak lennének. A 2009. január 1.-jével megjelenő kísértékű perek szabályai is kizárólag akkor alkalmazhatóak, ha az ún. kötelező fizetési meghagyásos

⁸⁸⁵ COM (2002) 746. 21. o.

⁸⁸⁶ Lásd erről részletesen pl. HELMREICH, Heinz: Erscheinungsformen des Mahverfahrens im deutschsprachigen Rechtskreis; EBENBICHLER, Gerhard: Die französische Procédure d'injonction de payer 68. o.

eljárás ellentmondás folytán perré alakul.⁸⁸⁷ Mindezek hiányosságok ellenére az ingó dolog kiadására irányuló igények érvényesítésére 2010. június 1.-jétől kizárólag peres eljárásban van lehetőség.

1/2. A magyar eljárás hatáskörre és illetékességre vonatkozó szabályozásában következett be a legjelentősebb változás 2010. június 1-jével.

A fizetési meghagyásos eljárás közjegyzői hatáskörbe helyeződött át, melyek felvetették azon kérdéseket, hogy hogyan illeszkedik eljárásunk a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény 57. szakasz (1) bekezdésében megjelenő bírósághoz fordulás alapjogához, valamint a 45. szakaszban rögzített igazságszolgáltatás bírói monopóliumának elvéhez.⁸⁸⁸

A bírósághoz fordulás joga⁸⁸⁹ alapján a személyeknek Alkotmányban biztosított joguk van arra, hogy a bíróság az eljárásba vitt jogaikat és kötelességeiket elbírálja, ekként az államra az a kötelezettség hárul, hogy a polgári jogi jogok és kötelezettségek (polgári jogi jogviták) elbírálására bírói utat biztosítson.⁸⁹⁰ A bírósághoz fordulás joga azonban az Alkotmány 8. szakasz (2) bekezdése alapján egy korlátozható részjogosítvány⁸⁹¹, mellyel nem ellentétes az olyan szabályozás, amely a bírói eljárást megelőzően más eljárást tesz lehetővé vagy kötelezővé.⁸⁹² A bírósághoz fordulás joga ezért nem értelmezhető úgy, hogy minden polgári jogi igényt kizárólag peres vagy bírósági nemperes eljárásban lehetséges érvényesíteni.⁸⁹³ Így a megfelelő értelmezés alapján az állam azon kötelezettsége állapítható meg, hogy az ilyen igények esetében a bírói út lehetőségét kell biztosítani, nyitva hagyni a jogosultak számára.

⁸⁸⁷ Pp. 387. § (1) bek.

⁸⁸⁸ A dolgozat szerzője figyelemmel volt a fenti probléma bemutatása során arra, hogy 2012. január 1.-jén hatályba lép Magyarország új Alaptörvénye, mely e kérdésekben is más megközelítést alkalmaz.

⁸⁸⁹ A Magyar Köztársaságban a bíróság előtt mindenki egyenlő, és mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat, vagy valamely perben a jogait és kötelességeit a törvény által felállított független és pártatlan bíróság igazságos és nyilvános tárgyaláson bírálja el. 1949. évi XX. törvény (Alkotmány) 57. § (1) bek.

⁸⁹⁰ 59/1993. (XI. 29.) AB határozat.; A rendelkezésre bocsátott bírói út azonban nem garantálja azt, hogy annak eredménye minden esetben helyes lesz. SÁRI János - SOMODY Bernadette: Alapjogok Alkotmánytan II. Osiris Kiadó Budapest, 2008. 123. oldal; Az igazságos és törvényes bírósági döntés érdekében az Alkotmány további eljárási garanciaként a jogorvoslathoz való jogról rendelkezik. 9/1992. (I. 30.) AB határozat

⁸⁹¹ 51/1998. (XI. 27.) AB határozat

⁸⁹² 60/1994. (XII. 24.) AB határozat

⁸⁹³ 394/B/1993. AB határozat

A közjegyző hatáskörébe utalt fizetési meghagyásos eljárás igénybevétele tekintetében nem tapasztalható eltérés a Pp. 2010. május 31.-ig hatályos szabályaihoz képest, továbbra is fakultatív, szabadon választható eszköz a jogosultak számára.⁸⁹⁴ Fennmarad azonban az eljárás kötelező igénybevételére vonatkozó rendelkezés is⁸⁹⁵, melyről a konjuktív feltétek áttekintését követően megállapítható, hogy a belföldi idézési címmel rendelkező kötelezett szemben az 1 millió forintot meg nem haladó lejárt pénzkövetelések érvényesítési lehetőségei beszűkülnek.

A jogalkotó három alternatív eljárást kínál a fizetési meghagyásos eljárás mellett, így a választható eszközök körébe sorolja a Pp. 127. szakaszában elhelyezett szóbeli kereset azonnali tárgyalását, az egyezségi kísérletre idézést, valamint a választottbírói utat és a kisértékű követelések európai eljárását. A választottbírói eljárás, mint alternatív igényérvényesítési lehetőség kapcsán meg kell állapítanunk, hogy a törvény által szabályozott konjuktív feltételrendszer fennállása esetén van lehetőség az igénybevételére.⁸⁹⁶ Az európai eljárás olyan igények esetén jelent valódi alternatívát a fizetési meghagyásos eljáráshoz képest, amelyek teljesítik mind az értékhatárra vonatkozó, mind a határon átnyúló jelleggel kapcsolatos feltételeket.⁸⁹⁷ Az értékhatárral kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy a 2000 Euro és a magyar 1 millió forint nagy valószínűséggel sohasem esik majd egybe, a magyar értékhatár jelentősen nagyobb, legalább másfélszerese az uniós összeghatárnak. Így 2000 Eurot meghaladó, de még az 1 millió forintot meg nem haladó pénzkövetelések esetén az európai eljárás is kiesik, mint a kötelező fizetési meghagyásos eljárás alternatívája.

Valamennyi jogosult számára nyitva álló alternatívát a Pp. 127. szakaszában szabályozott szóbeli kereset azonnali tárgyalása és az egyezségi kísérletre idézés

⁸⁹⁴ 2010. június 1.-jétől hatályos Pp. 313. §, 2009. évi L. törvény 3. § (1) bek.

⁸⁹⁵ 2010. június 1.-jétől hatályos Pp. 314. § (1) bek., 2009. évi L. törvény 3. § (2) bek.

⁸⁹⁶ Legalább a felek egyike gazdasági tevékenységgel hivatásszerűen foglalkozó személy és a jogvita a tevékenységével kapcsolatos; továbbá a felek az eljárás tárgyáról szabadon rendelkezhetnek; és a választottbírói eljárást választottbírói szerződésben kötötték. Vbt. 3. § (1) bek.

⁸⁹⁷ A kis értékű követelések európai eljárása kizárólag azon határon átnyúló polgári és kereskedelmi ügyekben alkalmazható, amelyben a követelés értéke a keresetlevél hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság általi kézhezvételnél nem haladja meg a 2000 Euro összeget, az összes kamat, kiadás és költség nélkül. 861/2006/EK rendelet a kis értékű követelések európai eljárásának bevezetéséről 2. cikk (1) bek.; Az ügy határon átnyúló jellegű, ha legalább az egyik fél az eljáró bíróság székhelye szerinti tagállamtól eltérő tagállamban rendelkezik állandó lakóhellyel vagy szokásos tartózkodási hellyel. 861/2006/EK rendelet 3. cikk (1) bek.

jelenthet⁸⁹⁸, mely nem új lehetőség a jogkeresők számára. Újdonsága abban rejlik, hogy kötelező fizetési meghagyásos esetben kifejezetten szerepet biztosít neki a jogalkotó. Bár a Pp. nem hívta fel erre a figyelmet, a bírói gyakorlat már korábban is az eljárás alternatívájaként tekintett a 127. szakasz intézményeire.⁸⁹⁹

A felkínált bírósági eljárás legfőbb hátránya és alkalmazásának legjelentősebb akadálya, hogy feltételezi a felek együttes megjelenését a bíróság előtt. A fizetési meghagyásos eljárás által érintett felek tekintetében különösen problémás ez a feltétel, mivel a jogosult és a kötelezett közötti egyetértés (vitatás hiánya), és a hajlandóság, hogy együtt megjelennek a bíróság előtt, sokkal inkább az önkéntes teljesítést teszi értelemszerűvé, nem a bírósági peres eljárást. Ha a kötelezett vitatja a jogosult pénzkövetelését, nehezen elképzelhető az együttes megjelenésük a bíróság előtt. A közöttük fennálló viszony (vita) zárja ki ezt. Mivel azonban az alperes távolmaradása esetén a bíróság a felperes keresetét jegyzőkönyvbe foglalja, és köteles azonnal tárgyalási hatánapot is kitűzni, a jogosult igényérvényesítése szempontjából a Pp. 127. szakasz intézményeinek ezen eleme tekinthető valódi alternatívának a közjegyzői fizetési meghagyásos eljárás mellett. Ezáltal a fizetési meghagyásos eljárás közjegyzői hatáskörbe kerülése önmagában nem eredményez kiküszöbölhetetlen sérelmet a bírósághoz fordulás jogán.

A közjegyzői fizetési meghagyásos eljárás és az igazságszolgáltatás bírói monopóliumának elve kapcsolatának vizsgálata során kiindulásunk vitathatatlan alapja, hogy a közjegyző az állam igazságszolgáltató tevékenysége részeként végez jogszolgáltató hatósági tevékenységet.⁹⁰⁰ A közjegyzői tevékenység egészének hatósági jellegét a Legfelsőbb Bíróság 3/2004. polgári jogegységi határozata döntötte el.

⁸⁹⁸ Gáspárdy László azonban a Pp. 127. §-ának intézményeit alkotmányosság szempontjából, különösen a bíróság előtti egyenlőség elvével kapcsolatban aggályosnak tartja. GÁSPÁRDY László: Aggályos alkotmányhúsú perjogi rendelkezések, Kontroll 01/2006. 91. oldal

⁸⁹⁹ MOLNÁR Judit: A fizetési meghagyásos eljárás (XIX. fejezet) - A Pp. 314. §-ához fűzött kommentár, in: OSZTOVITS András (szerk.): A polgári perrendtartás magyarázata. OPTEN on-line kommentár 2010.

⁹⁰⁰ 2009. évi L. törvény Általános indoklás 1. pont: hivatkozva a 1991. évi XLI. törvény (Kjtv.) 1. § (4) bekezdésére; A közjegyzői törvény miniszteri indokolása szerint a közjegyzőség az igazságszolgáltatás azon része, amelynek célja a jogviták kialakulásának megelőzése, a jogi prevenció. Az Alkotmánybíróság a 944/B/1994. AB határozatában a közjegyzőség magyar jogrenden belüli helyét akként jelölte ki, hogy az állam igazságszolgáltató tevékenységének részeként szolt róla. További AB határozatok, melyekben a közjegyzői tevékenység jellegét határozta meg az Alkotmánybíróság: 54/1993 (x. 13.) AB határozat; 161/B/2000. AB határozat; 27/1999. (IX. 15) AB határozat; 32/2002. (VII. 4.) AB határozat

A Magyar Köztársaság bíróságait és az igazságszolgáltatás bírói monopóliumának elvét az Alkotmány 45. szakasza határozza meg. Ezen rendelkezésből kimutatható, hogy az igazságszolgáltatás és a bíróság egymást feltételező fogalmak. Az igazságszolgáltatást kizárólagosan a 45. szakasz (1) bekezdésében meghatározott, politikailag semleges bíróságok önálló hatalomként gyakorolják.⁹⁰¹ A kizárólagosság azonban áll fenn ilyen szoros értelemben. Az igazságszolgáltatásban részt vehetnek állami szervek is (pl. szabálysértési hatóságok), azonban ezek eljárását bírói felülvizsgálat követi, tehát a bíróságok jogosultak a végleges döntések meghozatalára.⁹⁰²

Tehát az igazságszolgáltatás fogalma, tartalma kapcsán az Alkotmány 45. szakasz (1) bekezdése szűk értelmezési lehetőséget nyújt, és kizárólag a bírói ítélkezést tekinthetnénk igazságszolgáltatásnak. Ez azonban nem áll összhangban a bíróságok által végzett tevékenységekkel sem, így az Alkotmánybíróság akként értelmezte a fenti bekezdést, hogy az nem zárja ki, hogy a bíróságok a konkrét ügyekben történő ítélkezési tevékenység mellett, annak megindítása előtt vagy után a személyek igényérvényesítési kérelmei tárgyában eljárjanak.⁹⁰³ Tehát a bíróságok igazságszolgáltatási tevékenysége a konkrét ügyekben történő ítélkezésen túl magába foglalja a nem konkrétan ítélkezési feladatokat is. Az igazságszolgáltatás fogalmának ezen tágabb körű értelmezése alapot adhat arra a megállapításra, hogy a nem ítélkezési igazságszolgáltatási tevékenységeket különböző polgári nemperes eljárások formájában közigazgatási vagy más szervek hatáskörébe is ki lehet utalni.⁹⁰⁴ Így az igazságszolgáltatás bírói monopóliumának elve nem sérül, ha nem minden igazságszolgáltatás fogalma alá tartozó eljárást a bíróságokon folytatnak le. Az ítélkezési tevékenységnek azonban - az igazságszolgáltatás szűkebb értelmezése alapján - a bíróság hatáskörébe kell maradnia, a bírói monopólium az ítélkezésre terjed ki.⁹⁰⁵

A fizetési meghagyásos eljárás közjegyzőkhöz történő utalása szempontjából tehát megállapíthatjuk, hogy a közjegyzők az állami igazságszolgáltatási szervezet

⁹⁰¹ KOMÁROMI Zoltán az Alkotmány 45. §-ához fűzött véleménye, in.: A Mi Alkotmányunk, Vélemények és elemzések Magyarország Alkotmányáról Complex Kiadó Budapest, 2006. 327. oldal

⁹⁰² Az Alkotmány kommentárja II. Századvég Kiadó Budapest, 2009. 1664. oldal; KOMÁROMI Zoltán az Alkotmány 45. §-ához fűzött véleménye 328. oldal

⁹⁰³ 1481/B/1992. AB határozat

⁹⁰⁴ 1/2008. (I. 11.) AB határozat; Az Alkotmány kommentárja II. Századvég Kiadó Budapest, 2009. 1664. o.; Ellentétes álláspontot vall: KISS Daisy: A polgári per titkai, Kérdések és válaszok a Polgári perrendtartás Általános részéből, HVG-ORAC Lap és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2006. 85. o.; NÉMETH János- KISS Daisy (szerk.): Bírósági nemperes eljárások magyarázata 32. o.

részeként végzik tevékenységüket, melynek során hagyományosan az igazságszolgáltatás azon részét intézik, amely nem jár érdemi ítélkezési tevékenységgel (pl. okiratok szerkesztése, hagyatéki eljárások lefolytatása). A fizetési meghagyásos eljárás közjegyzőkhöz utalását abból a szempontból kell megvizsgálnunk, hogy az illeszkedik-e a hagyományos közjegyzői tevékenységekhez, az eljárásban valóban hiányzik-e az ítélkezés fogalma alá vonható elem.

Maga a 2009. évi L. törvény alkalmazza az eljárással kapcsolatban a bíróság tevékenységéhez való hasonlóságot, és a peres eljárásban született ítéletek analógiáját, amikor akként nyilatkozik, hogy a közjegyző eljárása a fizetési meghagyás kibocsátása körében a bíróság eljárásával azonos hatályú, valamint a jogerőre emelkedett fizetési meghagyásnak ugyanolyan a hatálya, mint a jogerős ítéletnek.⁹⁰⁶ Így a közjegyző által kibocsátott és ellentmondás hiányában jogerőre emelkedett fizetési meghagyáshoz anyagi jogerőhatás fűződik, mely a véglegesség erejét kölcsönzi a határozatnak.⁹⁰⁷ A jogerős fizetési meghagyás végrehajtható, és kizárólag rendkívüli perorvoslattal (perújítással) támadható.⁹⁰⁸ A jogerős fizetési meghagyás végrehajtását a közjegyző végrehajtási lappal rendeli el, mely a MOKK rendszerén keresztül elektronikus közokiratként kerül kiállításra.⁹⁰⁹ A végrehajtási lap kibocsátás sajátosságaként kell megjegyezni, hogy a végrehajtást elsősorban akkor rendelik el végrehajtási lappal, ha a követelés fennállását korábban az arra hivatott szervek érdemben elbírálták.⁹¹⁰

Annak a kérdésnek az eldöntéséhez, hogy a fizetési meghagyásos eljárás jár-e érdemi ítélkezéssel, meg kell vizsgálni az Alkotmánybíróság álláspontját is az ítélkezés definiálása körében. Az 1/2008. (I. 11.) AB határozat indokolása szerint az ítélkezés szűkebb értelemben a bíróságok olyan tevékenysége, amikor a jogvitát vagy jogsértést jogszabály alapján bírálnak el. Ez az ítélkező tevékenység alapvetően az ügynek vagy az ügghöz szorosan kapcsolódó érdemi kérdésnek a jogerős eldöntésére

⁹⁰⁵ Az Alkotmány kommentárja II. Századvég Kiadó Budapest, 2009. 1664. o.

⁹⁰⁶ 2009. évi L. törvény 2. §, valamint 36. § (1) bekezdés; A bíróság a per érdemében dönt ítélettel, melyhez maga is kötve van. Az ítéletek mintájára az ún. ítélet hatályú határozatok (jogerős fizetési meghagyás) is kötik a bíróságot. Pp. 212. § (1) bek., valamint 227. § (1) bek.

⁹⁰⁷ NAGY Adrienn: Kritikai megjegyzések a fizetési meghagyásos eljárás reformjáról, in: CSÖNDES Mónika-NEMESSÁNYI Zoltán (szerk.): Merre tart a magyar civilisztikai jogalkotás a XXI. század elején? Tanulmánykötet Pécs, 2010. 213. o.

⁹⁰⁸ TÓVÁRI Tamás: i. m. 295. o.

⁹⁰⁹ SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárás 933. o.; 2009. évi L. törvény 53-54.

§-a

⁹¹⁰ KAPA Mátyás: Bírósági végrehajtás 163. o.

irányul úgy, hogy a bíróság a meghozott határozatához maga is kötve van. Nem tartoznak az ítélkezés fogalmkörébe az ítélkező tevékenység előkészítésével, valamint a véglegesség és jogerősség igényét nélkülöző döntések.

Mind a fenti alkotmánybírósági álláspontra, mind a Pp. és a 2009. évi L. törvény által alkalmazott szabályokra tekintettel megállapíthatjuk, hogy a fizetési meghagyásos eljárás ítélkező tevékenységnek minősül a közjegyző részéről. Az ellentmondás hiányában jogerőre emelkedett fizetési meghagyások esetén nem érvényesülhet korlátozás mentesen az az elvárás sem, hogy a bírósági eljárást megelőző eljárásokat követően a bírósági eljárásnak teljes körű és érdemi vizsgálatot kell biztosítania.⁹¹¹ Ez azonban azt jelenti, hogy a jogalkotó az igazságszolgáltatási tevékenység olyan szeletét adta át a közjegyzői karnak, mely az Alkotmány 45. szakasz (1) bekezdése alapján kizárólag a bíróságokon végezhető. Így a közjegyző hatáskörébe telepített fizetési meghagyásos eljárás sérti az igazságszolgáltatás bírói monopóliumának alkotmányos elvét, ellentétes a Magyar Alkotmány előírásaival.

Az Alkotmánybíróság azonban 2010 őszén a Székesfehérvári Városi Bíróság bírójának kezdeményezésére eljárást folytatott le a fizetési meghagyásos eljárásról szóló 2009. évi L. törvény egyes rendelkezései, köztük elsőként is a fentebb bemutatott hatásköri kérdések alkotmányosságának megvizsgálására. A vizsgálat eredményeképpen kibocsátott 1208/B/2010. AB határozat – követve a korábbi alkotmánybírósági határozatok által tett megállapításokat - kijelenti, hogy a közjegyző jogszolgáltató hatósági tevékenységet végez, melyet az igazságszolgáltatási tevékenység részének tekinthetünk. A határozat eltérően nyilatkozik azonban a fizetési meghagyás kibocsátásának megítéléséről, annak a szűk értelemben vett igazságszolgáltatási (jogvitát eldöntő, ítélkezési) tevékenységhez való viszonyáról. E körben figyelembe vételre kerül már a 2008. évi XXX. törvény nyomán megjelent szabályozási koncepcióváltozás, annak indokai, különösen az elektronikus eljárás megvalósításának szükségszerű elemei. A lényegi koncepcióváltás egyértelművé tette, hogy a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelemben érdemi kérdések megvizsgálására a továbbiakban nincsen mód, arra nem kerülhet sor, a vizsgálat csupán a formai feltételeknek való megfelelésre terjedhet ki.⁹¹² A 2009. évi L. törvény a fizetési meghagyásos eljárást lényegében kettébontotta, egyfelől a meghagyás kibocsátása iránti kérelem benyújtásától a

⁹¹¹ Az Alkotmány kommentárja II. Századvég Kiadó Budapest, 2009. 2019. o.

⁹¹² 1208/B/2010. AB határozat III./1. pontja

kibocsátásig, illetve az esetleges ellentmondást követő perré alakulásig terjedő nemperes szakaszra, melyet a közjegyző hatáskörébe utal. Másfelől az eljárás peres szakaszát továbbra is a Pp.-ben szabályozza, bírósági hatáskörben maradó peres eljárásnak minősíti. Az Alkotmánybíróság megállapítja - a 2009. évi L. törvény javaslatához fűzött miniszeri indokolás alapján -, hogy a fizetési meghagyásos eljárás (amennyiben az abban foglalt követelést a kötelezett nem vitatja) egy igen egyszerű, bírói mérlegelést mellőző nemperes eljárás.⁹¹³ A közjegyző a jogosult által kért fizetési meghagyást a formai vizsgálatot követően automatikusan, mindenfajta érdemi vizsgálat nélkül bocsátja ki. Ezért ebben az esetben a közjegyző nem dönti el a jogvitát, hanem a jogosult követelésének teljesítésére hívja fel a kötelezettet. Önmagában az, hogy ellentmondás hiányában a meghagyás jogerőre emelkedik és végrehajthatóvá is válik, nem teszi a fizetési meghagyás kibocsátását igazságszolgáltatási tevékenységgé, mint ahogyan a más hatóság által kibocsátott fizetési meghagyás sem tekinthető igazságszolgáltatási tevékenységnek.⁹¹⁴ A fizetési meghagyás tehát a peres eljárást megelőző (preventív), azt – ellentmondás hiányában – elkerülő, ezzel a bíróságok tehermentesítését célzó olyan egyszerű megítélésű, automatizált nemperes eljárás, amely nem jogvitát dönt el, hanem – a nem vitatott követeléssel összefüggésben – per nélkül keletkeztet végrehajtási jogcímet.⁹¹⁵

Tehát az Alkotmánybíróság szerint mindaddig, amíg a fizetési meghagyás kötelezettje a követelést nem vitatja, nem beszélhetünk jogvita eldöntéséről, azaz szűkebb értelemben vett igazságszolgáltatási tevékenységről, hanem hatósági jogkörben kibocsátott határozatról van szó.⁹¹⁶ Ezáltal egy olyan álláspont mellett teszi le a voksát, mely az Alkotmány 45. szakasz (1) bekezdésének, az igazságszolgáltatás bírói monopóliumának sérelmét kizárja a fizetési meghagyásos eljárás közjegyzői hatáskörbe kerülésével kapcsolatban. A fizetési meghagyásos eljárás közjegyzői hatáskörbe került nemperes szakasza tehát automatizált, kizárólag formai vizsgálatot megvalósító hatósági tevékenység a közjegyző részéről. Az ellentmondás hiányában

⁹¹³ 1208/B/2010. AB határozat III./1. pontja

⁹¹⁴ Az alkotmánybíróság áttekintette határozatának meghozatala során azt is, hogy a bíróságokon és a közjegyzőn kívül mely más állami szervek jogosultak fizetési meghagyás kibocsátására. Ez alapján arra a következtetésre jutott, hogy az állam többféle esetben is él a fizetési meghagyás kibocsátásnak lehetőségével, anélkül, hogy magát a kibocsátás jogát minden esetben a bíróságok (a szűk értelemben vett igazságszolgáltatás) hatáskörébe utalná. 1208/B/2010. AB határozat III./2. pontja

⁹¹⁵ 1208/B/2010. AB határozat III./3.2.2.

⁹¹⁶ Az AB határozat kiemeli azt is, hogy a közjegyző hatáskörei között nem kivételes a végrehajtható határozatot meghozatala, gondoljunk itt a hagyaték átadására, éretékpapír, okirat semmissé nyilvánítására, bejegyzett élettársi kapcsolat közjegyző általi megszüntetésére. 1208/B/2010. AB határozat III./3.2.2.

jogerőre emelkedett fizetési meghagyások és azok végrehajthatósága ezért az Alkotmánybíróság álláspontja szerint nem tekinthető aggályosnak.

Már az Alkotmánybíróság határozatának meghozatalát megelőzően ismert volt a jogerős fizetési meghagyás joghatásai tekintetében egy "közelítő" álláspont, mely szerint a fizetési meghagyás kibocsátása és joghatásainak mérlegelése során arra kell a figyelmet fordítani, hogy az nem más, mint anticipált mulasztási ítélet, és a hangsúly itt is a mulasztási jellegen van. A kötelezett vitatásának elmaradása, azaz mulasztása esetén áll be a jogerőhatás, mint jogkövetkezmény.⁹¹⁷ Az álláspont arra is kitér a meghagyás kapcsán, hogy miként bírhat egy bírósági vagy közjegyzői határozat a bíróság jogerős ítéletének joghatályával. Ennek során egy más nézőpontot ajánlott a figyelmünkbe, mely szerint a jogerős fizetési meghagyás valójában nem más, mint az állam által legalizált és védett, végrehajtási jogcím alapjául szolgáló hatósági aktus. Mind a végrehajtási jog területén, mind a szélesebb jogterületen igenlő választ találunk arra a kérdésre, hogy a bíróságokon kívül más hatóság jogosult-e végrehajtási jogcím alapjául szolgáló aktus kibocsátására.⁹¹⁸

Ezen állásponttal megegyezően az Alkotmánybíróság is megállapítja 1208/B/2010. határozatában, hogy a közjegyző által kibocsátott és ellentmondás hiányában jogerőre emelkedett fizetési meghagyás is összhangban áll az Alkotmány rendelkezéseivel. A felvetett alkotmányossági aggályok a fizetési meghagyásos eljárásban biztosított közjegyzői hatáskör kapcsán jelentősen meggyengülnek.

A fenti hatásköri és alkotmányossági probléma azonban új megvilágításba helyeződött 2012. január 1.-jétől, amikortól hatályba lépett hazánk új alkotmánya, mely a vizsgált kérdéskört speciálisan érinti: fenntartja a bírósághoz fordulás alapjogára vonatkozó korábbi alkotmányos rendelkezést tartalmilag változatlan formában⁹¹⁹, míg az igazságszolgáltatás bírói monopóliumának elve hiányzik a bíróságokról rendelkező 25. cikkből. Ekként a fizetési meghagyásos eljárás közjegyzői hatáskörbe helyezése az Alkotmánybíróság döntését követően mára az Alaptörvény rendelkezései, illetve e kérdéskörre vonatkozó rendelkezések hiánya miatt is támadhatatlanná vált.

⁹¹⁷ UDVARY Sándor: A közjegyzői fizetési meghagyás és a bíróságok igazságszolgáltatási monopóliuma in.: Szécsi Gábor (szerk.): De iuris peritorum meritis 7. Studia in honorem Endre Tankó 103. o.

⁹¹⁸ UDVARY Sándor: A közjegyzői fizetési meghagyás és a bíróságok igazságszolgáltatási monopóliuma 103. o.

⁹¹⁹ Új Alkotmány XXVIII. cikk (1) bek.

A kérdés áttekintése során természetesen nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt a szempontot sem, mely a hatáskör áthelyezést indokolta – informatikai rendszer kiépítés, az azzal járó költségek fedezése. Az alkotmányossági problémák különösen azért kelthettek aggályokat, mert a fizetési meghagyásos eljárást érintő 2010. június 1.-jétől bekövetkezett reformoknak nem a közjegyzői hatáskörbe telepítés a legnagyobb előnye. A valódi és értékelhető eredményének az eljárás elektronikussá tétele, az eljárási hatásidők rövidülése, hatékonyság növelés tekinthető, melyek ugyanúgy megjelenhettek volna a bíróságokon is, amennyiben a jogalkotó a bíróságokon rendeli el kiépíteni azt az informatikai hátteret, amely az eljárás elektronizációjához szükséges.⁹²⁰ Utóbbi választás esetén elkerülhetőek lettek volna a fenti aggályok és az azok elosztatására irányuló alkotmánybírósági eljárás is.

Az illetékesség tekintetében a polgári peres eljárás illetékességi szabályaitól való teljes elkülönülés észlelhető, melynek következtében eljárásunk e szempontból eltávolodik az európai megoldások döntő többségétől, és közelít a német fizetési meghagyásos eljárás meglehetősen rendhagyó - a kérelmezőhöz kapcsolódó illetékességet alapul vevő, és un. központi fizetési meghagyásos bíróságokat kijelölő - megoldásához.

A magyar illetékességi szabályozás azonban még a német megoldáshoz képest is formabontónak tekinthető, mivel míg a német szabályozás kizárólag a kötelezettet, addig a magyar rendszer mindkét felet (kérelmező, kötelezett) figyelmen kívül hagyja az eljárásra illetékes hatóság (közjegyző) meghatározása során. 2010. június 1.-jétől minden ügyben minden közjegyző jogosult eljárni.⁹²¹

Az illetékességi szabályozás, és a kérelmezőkre tekintet nélküli automatikus ügyelosztás azonban ellentétben állhat a jogkeresők érdekeivel. A közjegyző székhelyéhez kapcsolt illetékességi terület jelentette és jelenti valamennyi közjegyzői nemperes eljárás alapját. A fizetési meghagyásos eljárás azonban kivétel ezen elv alól. Melyek voltak azok a körülmények, amelyek arra indították a jogalkotót, hogy ezen eljárásban eltérjen az általános szabályoktól? Egyik indoknak a MOKK rendszerének egységes volta tekinthető, azaz hogy minden ügyet ugyanazon

⁹²⁰ Lásd az előnyök jelentkezéséről: Évi fél millió ügytől szabadultak meg a bíróságok című cikk, valamint Gyorsan jön a végrehajtó című cikk a Notarius Hungaricus II. évf. 5. szám 2010. szeptember-október Sajtószemle rovatában

⁹²¹ SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárásról: joghatóság, illetékesség, ügyelosztás 20-21. o.

számítógépes rendszeren rögzítenek, és az iratok is egy központi nyomdából kerülnek kézbesítésre. A kötelezett személyes megjelenésének hiánya, és a peres eljárás szervezeti elkülönülése nyomán nem okoz problémát az eljárás során, hogy a kötelezett, és a jogosult lakóhelye, valamint a közjegyző között nagyobb földrajzi távolság jelenik meg. Az aggályok elosztatás mellett szól az is, hogy a kötelezett a maga beadványait bármelyik közjegyzőnél előterjesztheti⁹²², így a jogosult választási lehetősége, amellyel lényegében meghatározza az eljáró közjegyző személyét, sem sértheti a kötelezett jogos érdekeit.

A másik indok a közjegyzői karon belüli munkaelosztás szempontja volt, azaz az országon belüli gazdasági, társadalmi és földrajzi egyenlőtlenségek ne befolyásolhassák érdemben az egyes közjegyzők ügyérkezését.⁹²³

Az illetékességi szabályozás a fizetési meghagyásos eljárás vonatkozásában azonban kihatással van a jogerőre emelkedett fizetési meghagyások alapján történő végrehajtás elrendelésére is. A jogerős fizetési meghagyás alapján a közjegyző rendeli el a bírósági végrehajtást. A 2009. évi L. törvény a végrehajtási kérelemre analóg módon rendeli alkalmazni a fizetési meghagyásos eljárás megindításának szabályait.⁹²⁴ Így a teljesen elektronizált rendszernek köszönhetően a végrehajtást elvileg bármelyik közjegyző elrendelheti. A törvény szerint a végrehajtás elrendelése iránti ügyek elosztására a fizetési meghagyásos ügyek elosztására vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni, azaz az elektronikus úton előterjesztett végrehajtási kérelem elosztása a MOKK rendszerének alkalmazásával automatikusan - kivéve azt a közjegyzőt, akit mentesítettek - a közjegyzői székhelyek között egyenlő arányban történik. A rendelkezések alapján a papír alapon benyújtott és a szóban előterjesztett végrehajtási kérelem folytán indult eljárásban az a közjegyző jár el, aki a fizetési meghagyási eljárásban eljár. A végrehajtási kérelmet a fél egyébként - a mentesített közjegyzőt kivéve - bármelyik közjegyzőnél benyújthatja vagy előterjesztheti.⁹²⁵

A közjegyzői kamarán belül azonban egy sajátos megoldást alakítottak ki a fizetési meghagyásos eljárást követő végrehajtási ügyek elosztása kérdésében. A Vht. fenti rendelkezéseitől eltekintve, az automatikus ügyelosztás mellőzésével, a fizetési

⁹²² Pp. 94. § (1) bek.

⁹²³ SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárásról: joghatóság, illetékesség, ügyelosztás 21. o.

⁹²⁴ 2009. évi L. törvény 10-13. §

meghagyást kibocsátó közjegyzőhöz utalják ki a végrehajtás elrendelése iránti kérelmet.

1/3. A fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem kapcsán tehető megállapításaink a következők:

A magyar fizetési meghagyásos eljárás peres eljáráshoz való viszonyában alapvető változás állt be 2010. június 1.-jével, az addig osztrák modellnek megfelelő, peres eljárással szoros kapcsolatot mutató eljárásunk a német önálló eljárási modellhez csatlakozott. A közjegyző ezen fenti időponttól kizárólag fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelemként tekinthet a hozzá érkező kérelmekre, és ezen szabályanyag alapján is kell azokat megítélnie. A Pp. 314. § értelmében a bíróság köteles a hozzá érkező, keresetlevélként megjelölt, de a fizetési meghagyás alkalmazási körébe eső kérelmeket elutasítani, és tájékoztatni a kérelmezőt a közjegyző előtti fizetési meghagyásos eljárás lehetőségéről.

A bekövetkezett modellváltást pozitív irányú változásként értékelhetjük a magyar eljárás szempontjából, mivel a peres és nemperes eljárás jobban elhatárolhatóvá vált, és megszűnt az aggályosnak tekinthető hivatalból történő perré alakítás lehetősége.

Hiányosságként értékelhető azonban, hogy a Pp. 314. § (1) bekezdése kizárólag az ún. kötelező fizetési meghagyásos eljárás esetére rendezi a bíróság eljárási kötelezettségét. Az 1 millió forintot meghaladó pénzkövetelések esetében bírósághoz érkező fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmekkel kapcsolatban nem találunk megfelelő eligazítást a Pp.-hez fűzött magyarázatokban. Az eljárás igénybevétele ezen összeg esetén már fakultatív, a kérelmező választja meg az igényérvényesítés módját, azaz a pert vagy a nemperes eljárást. Ezért álláspontom szerint két alternatíva jöhet számításba: 1. formája, elnevezése alapján a Pp. 130. szakasza alapján elutasítja a bíróság a kérelmet, és közjegyzői nemperes útra tereli az igényérvényesítést; 2. a tartalma szerint ítéli meg (Pp. 3. szakasz (2) bekezdés) a bíróság a kérelmet, befogadja azt, de hiánypótlásra hívja fel a jogosultat, mivel a kérelme, különösen a bizonyítékok kapcsán, nem felel meg Pp. 121. szakasz keresetlevéllel szemben támasztott követelményeinek.

A bírói gyakorlat számára azonban már 2010 júniusában rendelkezésre állt azon állásfoglalás, mely a fenti esetkörre vonatkozó intézkedéseket meghatározta. Így

⁹²⁵ GYEKICZKY Tamás (szerk.): Nagykomentár a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvényhez, 2010. A Vht. 10. §-ához fűzött magyarázata

amennyiben a jogosult 1 millió forint feletti pénzkövetelést kíván fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelemmel érvényesíteni, úgy a kérelmet a Pp. 130. § (1) bekezdés b.) pontja alapján kell elutasítani.⁹²⁶ Azaz a bírói gyakorlatnak a felvázolt alternatívák közül az 1. megoldást kell követnie.⁹²⁷

A magyar fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem elemeinek áttekintése során azt tapasztalhattuk, hogy eljárásunkat mind a perhez közel álló un. osztrák modell időszakában, mind a német típusú önálló eljárási jelleg esetében jellemezte és jellemzi a kérelem elemeinek keresetlevél elemekre történő visszavezetése. Technikai szempontból azonban mégiscsak változással találkozhatunk, mivel a 2009. évi L. törvény nyomán külön törvényi, elkülönült szakaszban történő felsorolást nyertek a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem elemek, és megszűnt a keresetlevél elemeire történő visszautalás. Ezen változás pozitív irányúnak tekinthető, mivel kizárja olyan problémák keletkezését, melyet pl. a közvetítői tevékenységre utalás, mint keresetlevél kötelező tartalmi elem bevezetése eredményezett.⁹²⁸

A fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem formája tekintetében eljárásunk kezdettől fogva - és azon nem változtatva -, a formanyomtatványon történő előterjesztésről rendelkezik, és ezáltal a német-olasz modellt követi. Németh János már 1975-ben - látva ezen megoldás megfelelő voltát, és az adott korszak európai trendjeihez való igazodását - javaslatot tett a Német Szövetségi Köztársaságban megindult informatikai fejlesztések magyar eljárásban történő alkalmazására. Ebben döntő szerepe volt annak, hogy a magyar eljárás is alkalmazta a formanyomtatványokat, melyek az elektronikus adatfeldolgozás egyik alapkövetét képezik.

1/4. A fizetési meghagyás kibocsátásával kapcsolatban meglehetősen sokrétű szempontsor alapján történt a magyar fizetési meghagyásos eljárás európai megoldások tükrében történő elhelyezése.

A legfontosabb szempontnak a kérelmek vizsgálata tekinthető, melynek során megállapíthatjuk, hogy a magyar eljárás a kérelmek tartalmi vizsgálatát, mellékletek,

⁹²⁶ A felperes követelésének érvényesítése más bíróság vagy más hatóság hatáskörébe tartozik, vagy a perre más bíróság illetékes, de a 129. § rendelkezése a szükséges adatok hiányában nem alkalmazható. 130. § (1) bekezdés b.) pont

⁹²⁷ Lásd erről részletesen: IV/A. 3/1. pontja

⁹²⁸ BH2004. 190.

köztük az okiratok csatolását megkövetelő eljárás volt 2008. december 31-ig. Tehát az okirati bizonyításon alapuló fizetési meghagyásos európai modell részét képezte, követve a vizsgált tagállamok döntő többségében (Belgium, Franciaország, Olaszország, Görögország és Spanyolország) alkalmazott megoldást. A 2008. évi XXX. törvény rendelkezései nyomán 2009. január 1-jétől a kérelmező választásává tette a jogalkotó az okiratok csatolást, és ezáltal eljárásunka német, osztrák, finn és portugál polgári eljárásjogban alkalmazott tiszta fizetési meghagyásos modell, valamint az elektronikus eljárás felé mozdult el. Ebben a közjegyzői hatáskörbe kerülés sem eredményezett változást.

A magyar jogalkotó lépésének értékelése érdekében tekintsük át a modellek mellett és ellen felsorakoztatható érveket. Ekként megállapítható, hogy az okirati bizonyításon alapuló modell hátrányai meghaladhatják a benne rejlő előnyöket, különösen azért, mert ezen előnyök (a jogalap nélkül érvényesített igények kiszűrése) a kötelezett oldalán jelennek meg. A hátrányok azonban kifejezetten a jogosult oldalán jelentkeznek, mind az eljárás időtartamával, mind a kérelemhez csatolandó okiratokkal, és ekként az érvényesíthető igények beszűkülésével kapcsolatban. A tiszta modell előnye, hogy a kérelmek vizsgálata nem hátráltatja a meghagyásos eljárásokat, hátránya azonban, hogy a kötelezett oldalán jogvédelmet nem képes megvalósítani, amely miatt csökkenhet az eljárás iránti bizalom. Mivel az eljáró hatóságnak nem állnak rendelkezésére a jogosult által hivatkozott tények igazolásához bizonyítékok (okiratok), nem tudja szűrní a jogosult kérelmét. A kötelezett védelme kizárólag saját cselekményeivel (ellentmondásával) valósulhat meg. Ennek eredményeként a kötelezettel szemben kibocsátott, és ellentmondás hiányában jogerőre emelkedett fizetési meghagyás a legtöbb tagállami jogrendszer által ismert mulasztási ítélettel mutat szoros párhuzamot.⁹²⁹

A magyar jogalkotó azon választása, hogy a német típusú, formai vizsgálatot megvalósító tiszta fizetési meghagyásos eljárási modellt választotta a jogi szabályozás alapjául, pozitív változásnak tekinthető a magyar eljárás szempontjából. Mint ahogyan az európai modellek e témakörben végzett feltárása során már kifejtettem, az eljárás szerkezete sem támasztja alá a felek egyelőként történő kezelését, az eljárás a jogosult igényérvényesítésének megkönnyítése érdekében került szabályozásra. Ezért abban a kérdésben is, hogy a kérelemben foglalt adatok,

⁹²⁹ RECHBERGER, Walter H. - KODEK, Georg E.: Das Mahnverfahren in den Mitgliedstaaten der EU - Generalbericht 14. o.

tények mennyiben kívánnak alátámasztást, követhető lehet ez az eredeti célkitűzés: a jogosult érdeke, amely egyértelműen a rövid határidővel lefolyó, lehető legkevesebb bizonyítással járó fizetési meghagyásos eljárás. A kötelezett érdekvédelmét a jogi szabályozás és az eljáró hatóság azáltal tudja biztosítani, hogy megfelelő tájékoztatást nyújt számára a meghagyás jogi jellegéről, a jogorvoslati lehetőségről, valamint elmaradásának jogkövetkezményeiről.

A fizetési meghagyás kibocsátásának határideje kapcsán megállapíthatjuk, hogy a magyar jogalkotó folyamatosan redukálta az eljáró hatóság számára nyitva álló határidőket. Ezek valós szigorát azonban a közjegyzői fizetési meghagyásos eljárásban sikerült megteremtenie, amikor a MOKK rendszerét automatikus meghagyás kibocsátóként beépítette arra az esetre, ha a közjegyző nem intézkedik a 3 munkanapos, illetve 15 napos kibocsátási határidőn belül. A magyar jogalkotó törekvései azonban még így sem képesek megvalósítani a német-osztrák eljárás azon elemét, hogy a fizetési meghagyások a kérelem beérkezése napján kibocsátásra kerüljenek.

A fizetési meghagyás kibocsátása körében jelentős személyi változást eredményezett az eljárás hatáskörre vonatkozó szabályainak átalakulása. A bíróságtól a közjegyzőhöz került az eljárás lefolytatása, melynek során a bíró, bírósági titkár és bírósági ügyintéző helyett közjegyző, közjegyző-helyettes bocsátja ki a fizetési meghagyásokat. Önmagában már ez egyedülálló megoldás a vizsgált európai megoldások tükrében. A dolgozat ezért ezen megállapítással le is zárhatná az európai modellek és a magyar eljárás kapcsolatának vizsgálatát e témakörben, azonban a személyi kör és az európai megoldások áttekintése során levonhatóak érdeklődésre számot tartó következtetések. Ekként a 2010. május 31.-ig hatályos szabályozás értelmében bíróságokhoz tartozó eljárásunk esetében a kibocsátásra jogosultak köre alapján a magyar eljárás egyértelműen - a francia, olasz, görög, spanyol megoldás szerinti - bíróhoz rendelt eljárásként működött, szemben a német és osztrák Rechtspfleger-típusú rendszerével. A közjegyző és a közjegyző-helyettes eljárása során továbbra is a bíró-bírósági titkár által megvalósított, bíróhoz rendelt eljárási modell fedezhető fel eljárásunkban. Így a személyi kör megváltozása - a várakozásokkal ellentétben - e ponton nem eredményezett modellváltást a fizetési meghagyásos eljárásunkban.

1/5. A kötelezetti ellentmondás témakörének vizsgálata során döntően olyan következtetések levonására nyílt lehetőség, melyek a 2008. december 31.-ig alkalmazott európai modell melletti kitartást, a változatlanságot juttatták kifejezésre. Ekként a magyar eljárás nem váltotta fel a 2009., és 2010. évi módosulásai során sem az ellentmondás tartalmi és formai szabadságát követő német, francia (osztrák és spanyol) modellt, valamint kitartott az ellentmondás automatikus perré alakító hatása mellett, és a jogerőre emelkedés körében sem változtatott az automatikus jellegen.

Emellett azonban megjelentek új, sajátos elemek az ellentmondás szabályai körében. Egyik ilyen kibővülésnek tekinthető a második ellentmondás lehetőségének, és 15 napos határidejének bevezetése 2009. január 1.-jével. A magyar jogalkotó ezáltal a jogerőre emelkedett fizetési meghagyás végrehajtási szakaszában is megnyitotta a kötelezett védekezésének lehetőségét, mely által a német kétfokú eljárás elemei jelentek meg a magyar eljárásban. Mivel azonban az ellentmondás lehetősége továbbra is egy alkalommal illeti meg a kötelezetett, és kizárólag az egyetlen ellentmondás előterjesztésének kezdőidőpontja duplázódott meg a kötelezett oldalán, az eljárásunk továbbra is az egyfokú fizetési meghagyásos modell része, Ausztria, Olaszország, Franciaország, Görögország és Spanyolország mellett.

Másik kiemelendő megállapításunk, hogy amellett, hogy az ellentmondás nyomán automatikusan alakul perré a fizetési meghagyásos eljárás, a jogalkotó a kérelmező, mint felperes oldalán per-előkészítési kötelezettséget állapít meg. Ennek részletszabályait szigorítva, az eljárási illeték lerovása mellett, tény és bizonyíték előterjesztéssel egészítette ki 2009. január 1.-jétől. Ezáltal eljárási megoldásunkban felfedezhetjük a német modellből ismert kérelemre történő perré alakítás intézményét is. Mivel azonban a peres eljárás automatikusan megindul az ellentmondás hatására, a magyar eljárás továbbra is az automatizmust valló megoldások közé sorolható. A jogosult feladatainak megteremtésével – a per-előkészítés mellett - a jogalkotó áttételesen azt akarta/akarja kideríteni, hogy a jogosultnak érdekében áll-e a per. Előremutató megoldásnak lehetne ezért tekinteni a német szabályozás azon elemét, amely a jogosult számára már a meghagyás kibocsátása iránti formanyomtatványon lehetővé teszi ellentmondás esetére a peres eljárás kezdeményezését, vagy éppen az arról való lemondást. Az európai fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem mellékletei körében kifejezetten meg is jelenik ez a szabályozási elem.⁹³⁰

⁹³⁰ 1896/2006/EK rendelet 17. cikk (1) bek.

Az ellentmondás nyomán perré alakult eljárásra hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságok tekintetében a magyar szabályozás érdemi változásokat nem valósított meg, a polgári peres eljárás vonatkozó szabályok érvényesültek és érvényesülnek ma is. Eltérés azonban, hogy 2010. május 31.-ig a fizetési meghagyásos eljárásban és a perré alakult eljárásban is azonos hatásköri és illetékességi szabályok alapján ugyanazon bíróság járt el. 2010. június 1.-jétől az ország bármelyik közjegyzője eljárhat, míg a perré alakult eljárásban a peres eljárásban érvényesülő hatásköri és általános, valamint különös illetékességi szabályok határozzák meg a peres bíróságot. Tehát annak ellenére, hogy továbbra is a Pp. hatásköri és illetékességi szabályozása érvényesül a perré alakult eljárásokban, több ponton is változások jelentkeznek az eljárás szabályaiban. Ezek közül is a legfontosabb, hogy a közjegyző és a bíróság között léteznie kell egy irattovábbítási lépésnek az ellentmondás beérkezését követően. Emellett a kérelmező határozhatja meg a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmében, hogy melyik bíróság járjon el (az általános vagy különös illetékességi szabályoknak megfelelően) a peres eljárásban. A közjegyző automatikusan továbbítja a megjelölt bírósághoz a perré alakult eljárás aktanyomatát. Amennyiben a kérelmező hatáskörrel, illetékességgel nem rendelkező bíróságot jelölt meg a kérelmében, és közjegyző ehhez továbbította az ügyet, megjelenik a Pp. 129. §-a szerinti áttétel intézménye.

Ezek az elemek egyértelműen a német megoldás szükségképpeni velejárói, azaz a fizetési meghagyásos eljárásban érvényesülő hatáskör és illetékesség függetlenné válik a peres szabályoktól, a perré alakuláskor azonban visszatér ez a szabályozás.

A magyar fizetési meghagyásos eljárás legfőbb változásai ekként: kizárólag pénzkövetelések esetén vehető igénybe; az eljáró hatóság (közjegyző) illetékessége elválik a peres eljárás illetékességi szabályaitól; önálló, pertől független nemperes eljárássá válik; a kérelem vizsgálata körében kizárólag formai vizsgálat zajlik, azaz az okirati bizonyítást mellőző ún. tiszta fizetési meghagyásos modellhez csatlakozik. Mindezek az új jellemzők egyértelműen a német fizetési meghagyásos eljárás (Mahnverfahren) elemeinek magyar szabályozásban való meghatározó jelenlétéről tanúskodnak.

Megállapíthatjuk emellett azt is, hogy míg a 2008. december 31.-ig hatályos állapot áttekintése körében egyetlen olyan sajátosságát tudtuk kimutatni az eljárásnak, amely nem illeszthető egyetlen európai megoldás körébe sem (értékhatar alkalmazása),

addig 2010. június 1.-vel a közjegyzői hatáskör egy újabb megkülönböztető jeggyel gazdagította eljárásunk jellemzőit.

2. A magyar elektronikus fizetési meghagyásos eljárás

A magyar elektronikus eljárás technikai hátterének kialakítása során két eltérő és egymást időben felváltó elképzeléssel találkozhatunk a vizsgálatok során. A 2008. évi XXX. törvény még az európai modellekkel teljes összhangban, a bíróságok szervezetrendszerében képzelte el az elektronikus rendszer kiépítését. Ekként mind a német, mind az osztrák megoldásnak megfelelően gondolkodott a jogalkotó. Annyi különbség azonban már ekkor észlelhető volt, hogy az osztrák egységes rendszer felé kíván elmozdulni, semmiképpen sem célja speciális – német mintájú – központi fizetési meghagyásos bíróságok kijelölése. A fenti jogszabály azonban mindössze három keretszabályt épített be a Pp. akkori XIX. fejezetébe, mellőzte a technikai szempontból lényeges részletszabályokat, amellyel mind a jogalkalmazókat, mind az állampolgárokat kétségek között hagyta.

A 2009. évi L. törvény előkészítő munkálataival 2009. tavaszától jelent meg az új elképzelés, mely szerint a Magyar Országos Közjegyzői Kamara által működtetett számítógépes rendszer igénybe vételével kell megvalósítani az elektronikus fizetési meghagyásos eljárásokat. Tehát egy már létező és működő infrastruktúrára esett a jogalkotó választása. Ez azonban együtt kellett hogy járjon a fizetési meghagyásos eljárás szabályainak teljes átalakításával, melyek közül a legjelentősebbek a bíróságok hatásköréből való kiemelés és a külön törvényi szabályozás volt. A hatásköri szabályok változásánál már jelzett alkotmányossági aggályok felmerülését is vállalva, a jogalkotó az európai modellektől, és a mintának tekintett német-osztrák megoldástól teljes egészében elkülönülő megoldást választott az elektronikus eljárás bevezetésének eléréséhez. Az elektronikus eljárás első jelei tehát a 2008. tavaszán megindult jogalkotási munkálatokhoz, a 2008. évi XXX. törvény megszületéséhez, és abban az elektronikus eljárási elemek megjelenéséhez köthetőek. A német és osztrák megoldástól eltérően, meglehetősen rövid idő elteltével 2010. június 1.-jével az elektronikus fizetési meghagyásos eljárás az ország egész területén biztosítottá vált.

A megvalósított elektronikus rendszer az osztrák minta nyomait viseli magán. Így a MOKK országosan egységes számítógépes rendszere az osztrák Datakom Gmbh. magyar megfelelőjének tekinthető: befogadja, előszűri a kérelmeket, és kiosztja

azokat az egyes közjegyzők felé (Ausztriában az egyes hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságokhoz). A második egyértelmű osztrák vonása a rendszernek az egyetlen, ún. központi nyomda üzemeltetés, melyben megvalósul az ország egész területén kibocsátott fizetési meghagyások kinyomtatása, borítékolás és postázása. A német rendszer az egyes központi fizetési meghagyásos bíróságokhoz rendeli a nyomdákat is.

Az elektronikus eljárás igénybevétele a magyar szabályozásban akként foglalható össze, hogy a legmodernebb technikai, internetes alapú megoldásokat alkalmazza, nem kíván különbséget tenni az egyszeri és tömeges kérelmet előterjesztők között a technikai feltételek által, valamint fenntartja a hagyományos (papír alapú és szóbeli) kérelmezési módokat is. A bemutatott német és osztrák elektronikus kérelmezési módok közül tehát a legmodernebbeket tekinti mintának, így a német Profi-Mahn, Online-Mahnverfahren, valamint a Barcode kérelmek jelennek meg a magyar rendszerben is.

Tehát egyértelműen internetes alapra helyeződik a kérelmezés technikai rendszere. A kérelmek a MOKK honlapjáról tölthetők le, és a kérelmező saját számítógépén tudja azokat kitölteni. A benyújtás módja tekintetében a megvalósult és működő rendszer alapján a kérelmező online is benyújthatja a kérelmét, de annak kinyomtatott változatát közvetlenül a közjegyzőnél is előterjesztheti, azaz teljes egészében a német rendszerben kialakított online-kérelmezés magyar leképeződéséről van szó. Az interneten keresztül, a MOKK-hoz történő benyújtás során a német rendszer elektronikus aláírási feltétele kap szerepet.

A jogalkotó eredeti elképzelése alapján a természetes személyek számára az osztrák megoldás Anschrift kódhoz kötött megoldását kívánták a magyar eljárásban biztosítani, mégpedig az ügyfélkapu rendszer fizetési meghagyásos eljárásba történő bevonásával. A 2010. évi LIX. törvénnyel azonban módosították e kérdésben a fizetési meghagyásos eljárás szabályanyagát, és 2010. június 29-től hatályon kívül helyezték az ügyfélkapun történő benyújtás lehetőségét.⁹³¹ Így a természetes személyek számára kizárólag a kérelmezés írásbeli és szóbeli formája maradt fenn.

A jogalkotó és a Magyar Országos Közjegyzői Kamara eredeti elképzelései tehát azt mutatják, hogy az elektronikus kérelmezés során a magyar eljárásban a legmodernebb német-osztrák megoldásokat kívánták követni. A közjegyzői fizetési meghagyásos eljárás működésének megkezdését követően azonban még a hatályba

lépés hónapjában nyilvánvalóvá vált, hogy az ügyfélkapu rendszere egyelőre nem alkalmas a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmek elektronikus benyújtásában való közreműködésre.

A magyar szabályozás is ismeri és alkalmazza a kötelező elektronikus kérelmezés intézményét, melyet mind a német, mind az osztrák rendszerben tapasztalhattunk. A technikai fejlődés nyomán mára már nem az az alapvető kérdésünk, hogy milyen mértékben okoz nehézséget egy jogi képviselő, illetve egy vállalkozás számára egy internet kapcsolattal rendelkező számítógép beszerzése, üzemeltetése – szemben a német rendszer kialakításkor az 1970-es években. Sokkal inkább az a kérdés, hogy az elektronikus rendszerre való áttérés és a korábbi hagyományos kérelmezés között megfelelő idő áll-e rendelkezésre a változásokra való felkészüléshez, az átállásra a kérelmezői oldalon. A 2009. évi L. törvény egy éves felkészülést biztosított, mely számszerűen kevésnek tekinthető a német és osztrák rendszer megoldásához képest. Érdeemes azonban közelebbről is megvizsgálni a fenti egy éves időszakot. Amennyiben ennek során figyelemmel vagyunk arra, hogy a fenti kérelmezői kör már ismerheti és alkalmazhatja az elektronikus aláírás, biztonsági kód intézményét a cégeljárásban, a nehézség számukra abban jelentkezhethet, hogy ezen ismert eszközöket a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmek kitöltését követően is alkalmazniuk kell.

Második mérlegelést érdemlő szempont, hogy minden egyes elektronikus eljárásnak megvannak a sajátos eljárási-technikai lépései. Ezért a felkészülési idő megfelelőségét nézetem szerint nem az alapján kell vizsgálnunk, hogy az elektronikus aláírás intézménye mennyiben okoz/okozott nehézséget a kérelmezők számára, sokkal inkább a fizetési meghagyásos online-kérelem specialitásaira való felkészülés lehetősége, a rendelkezésre álló idő lehet az állásfoglalás alapja. Így az egy éves felkészülési idő elégséges lehetett volna, amennyiben a MOKK rendszerének tesztelhetőségét megfelelő időben tudják biztosítani a kérelmezők számára. Ez azonban nem valósult meg kielégítő módon, a kiegészítő szabályok és az informatikai rendszer az utolsó pillanatban jelent meg, így a kötelező elektronikus kérelmezés esetében a 2010. június 1.-i kezdés nehézségekkel járt.

A számítógépes technikának biztosított szerepkör alapján a magyar elektronikus fizetési meghagyásos eljárás közös vonása a német és osztrák megoldással, hogy a kérelmezés elektronikus, illetve hagyományos módozatira tekintet nélkül,

⁹³¹ 2010. évi LIX. törvény 3. § (10) bek.

egységesen számítógépes programok segítségével történik a kérelmek vizsgálata. A vizsgálat terjedelme egyértelműen a német minta jelenlétéről tanúskodik, mivel kizárólag formai vizsgálat valósul meg, a közjegyző nem vizsgálhatja érdemben a kérelemben szereplő adatokat, tényeket. A fizetési meghagyás kibocsátása során lényegében a közjegyző a formai hiányosságok esetében utasíthatja el a kérelmet, formailag teljes, hiánytalan kérelem esetén intézkednie kell a meghagyás kibocsátásáról. A német vizsgálati szabályok mellett azonban osztrák elemként értékelhető, hogy a jogalkotó nem vállalta fel a meghagyások német mintájú automatikus kibocsátásának intézményét, azaz az emberi közreműködés nélküli rendszer megvalósítását. Beépítette a meghagyás kibocsátásának rendszerébe osztrák mintára az emberi tényezőt, a közjegyző parancsát. Ez a parancs azonban kizárólag szimbolikus szerepet kaphat a német vizsgálati módszer alkalmazása mellett, mivel a fentiekben is jelzett módon, a közjegyzőnek nincsen lehetősége érdemi kérelemvizsgálatra. Ekként a közjegyző, mint emberi tényező jelenléte mellett is azt mondhatjuk el, hogy a magyar elektronikus eljárás a meghagyás kibocsátása körében alkalmazott rendszere egyértelműen a német megoldást követik, az osztrák eljárás emberi tényezőre alapított eleme szimbolikus csupán. Tovább erősítheti ezen álláspontunkat az a szabályozás is, melyet a 2009. évi L. törvény a kibocsátási határidő elteltét követő MOKK rendszere általi automatikus kibocsátás körében rendel alkalmazni.

A magyar elektronikus eljárás költséghatékonyságának értékelése a szabályozás bevezetése óta eltelt rövid időre tekintettel nehézségekbe ütközik. Amely azonban már most is megállapítható, hogy a számítógépes rendszer üzemeltetése olyan terhet ró a MOKK-ra, melyet korábban költségvetési keretből a bíróságokon kellett fedezni. A MOKK a 2009. évi L. törvény rendelkezései szerint az eljárásból befolyt díjak meghatározott részét fordítja kiadásainak fedezésére, így az elektronikus rendszer elvileg önfenntartó jelleggel működik. Mivel azonban az elektronizáció nem tudja az eljárás valamennyi elemét, lépést lefedni, szükségképpen megjelennek a hagyományos kiadások is, melyek legnagyobb részét a postaköltség teszi ki. Az iratokat hivatalos küldeményként (ajánlva és tértivevénnyel) kell kézbesíteni, és a legegyszerűbb esetben (egy jogosult, egy kötelezett) is átlagosan 3 kézbesítésre kerül sor, ügyenként kb. 1500 forint lesz csak a MOKK oldalán felmerült postaköltség.⁹³²

⁹³² Ki kell emelni, hogy 2007-ben a fizetési meghagyásos eljárások 84%-ában az ügyérték nem haladta meg a 200 000 forintot, azaz az ügyek döntő többségében a MOKK oldalán felmerülő postaköltség a

A kérelmezői oldalon, kifejezetten a jogi képviselők oldalán jelentkezett a magyar elektronikus eljárásnak egy olyan kiadási eleme, melyet el is kerülhetett volna a technikai részletszabályok kidolgozása során a jogalkotó és a MOKK. Ez pedig az eljárási díj megfizetése körében jelent meg, mivel kizárólag dombornyomott bankkártyával tették lehetővé az elektronikus átutalásokat. Ilyen kártya híján a jogi képviselő nem tudta igénybe venni az elektronikus eljárást, nem tudott az ügyfél kérelmének megfelelően fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmet előterjeszteni 2010. június 1.-ét követően. Mivel a jogi képviselő munkájának egy jelentős szeletét veszített volna el ezen technikai hiányosság miatt, igényelt megfelelő kártyát a számláját vezető banktól. Mint ahogyan a költségek tárgyalása körében már jeleztük, ez nem minden esetben valósulhatott meg a saját bankjánál, így új bank választása, új számla nyitása vált szükségessé, amely - a rendszer által nem igazolható - költségeket eredményezett a jogi képviselő oldalán.

A magyar elektronikus fizetési meghagyásos eljárásról összképként a következő három leglényegesebb következtetést vonhatjuk le a német és osztrák eljárás vizsgálatának tükrében:

1. Az eljárás technikai hátterét egyértelműen az osztrák minta képezi;
2. A kérelmezés körében a német elemek kapnak szerepet, a német rendszer (elektronikus aláírás) jelenik meg a jogi képviselők, vállalkozások esetében. A természetes személyek számára az írásbeli kérelmezés, valamint a szóbeli kérelem előterjesztés, azaz a hagyományos kérelmezési technika biztosított;
3. A kérelmek feldolgozása, a meghagyások kibocsátása körében formailag ugyancsak mindkét vizsgált megoldás alkalmazásának lehetnénk tanúi, azonban a részletes szabályozás áttekintése nyomán egyértelműen a német – automatikusnak nevezett - fizetési meghagyás kibocsátás jellemzi a magyar elektronikus eljárást.

3. Az európai és a magyar fizetési meghagyásos eljárás

Az európai fizetési meghagyásos eljárás hagyományos és elektronizáció szempontú európai modellek körében történt elhelyezése képezte az alapját azon megállapításainknak, melyekkel jellemezni tudjuk az európai és a magyar eljárás kérelmezés, a közjegyző előtti igényérvényesítés, a kötelezett jogorvoslati lehetősége

fizetendő díj kb. 30%-át fogja kitenni. Éppen ezért gondoskodni kell arról is, hogy a nagyszámú féllel folyó eljárásokban (pl.: egyetemleges kötelezettek esetében) öt fő felett a minimális díj mértéke a felek számától függően növekedjék. 2009. évi L. törvény 42. §-ához fűzött indokolás

és a perré alakulás, jogerőre emelkedés körében tapasztalható azonos és eltérő sajátosságait.

A vizsgálat eredményeképpen a következő megállapítások megtételére nyílik lehetőségünk:

A jogosult szempontjából mind az európai, mind - 2010. június 1-jével a magyar eljárás kizárólag lejárt pénzkövetelések érvényesítésére biztosít lehetőséget. A magyar eljárásban bekövetkezett alkalmazási kör szűkítés ekként megteremtette az európai eljárás szabályozásával való azonosságot.

Nem következett be változás azonban két területen, amelyek jelentős különbségként értékelhetők a két eljárás alkalmazhatóságával kapcsolatban. Ezek közül az egyik az eljárás igénybevételenek európai eljárásban ismert teljes fakultativitása mellett létező magyar vegyes rendszer. A magyar eljárás 1 millió forintos értékhatár által továbbra is elkülöníti a "kötelező" és a jogosult választásán alapuló eljárás igénybevételét. Így amennyiben a jogosult az értékhatárt meg nem haladó pénzkövetelését olyan ügyben kívánja érvényesíteni, melynek nincsenek határokon átnyúló vonatkozásai, kénytelen lesz a magyar eljárást igénybe venni, peres eljárást sem indíthat. Második, fennmaradó különbség az ún. határokon átnyúló, külföldi követelések megítélése az eljárások szempontjából. Az európai intézmény igénybevételét az eljáró hatóság és bármelyik fél lakóhelyének különböző volta megalapozza, míg a magyar eljárás nem változott abban a tekintetben, hogy megköveteli a kötelezett belföldi idézhetőségét. Ezen különbség - amely a német jogot kivéve valamennyi vizsgált európai megoldás esetében fennáll - azonban nem értékelhető a jogosult hátrányára a pénzkövetelésének érvényesítése során, mivel az alkalmazási feltételek teljesülésétől függően az európai eljárás mellett Magyarországon biztosított egy megfelelő tagállami intézmény az igények érvényesítéséhez.

A jogosult mind az európai, mind a magyar eljárásban formanyomtatvány igénybevételevel kezdeményezheti az eljárás megindítását. Az európai formanyomtatvány magán viseli a német modell egyik legfőbb sajátosságát, a perré alakulásra vonatkozó jogosulti nyilatkozatot. Annak ellenére, hogy a magyar szabályozásban is jelentős német modellkövetést állapíthatunk meg, ezen kérelem elem még nem kapott szerepet a hatályos szabályozásban. Helyette a jogalkotó a jogosult perré alakítás körében megteremtett kötelezettségeinek teljesítésétől teszi függővé az ellentmondás folytán automatikusan megindult per tényleges lefolytatását.

A jogosult számára specialitásként jelentkezik ugyan az európai modellek alapján a magyar szabályozás eljáró hatóságra vonatkozó szabályozása, így egységesen, mind a magyar, mind az európai eljárásban a közjegyző jogosult eljárni. Az európai fizetési meghagyásról szóló rendelet azonban nem tekinti ezt problémának, mint ahogyan korábban hivatkoztunk rá, nem kizárólag a bírói eljárásokat kívánja elismerni. Az európai eljárás iránti kérelmét a jogosult bármelyik közjegyzőnél előterjesztheti, tehát a magyar eljárás hatásköri szabályai mellett az illetékességi előírások is vonatkoznak az európai eljárás alkalmazására. Jelentős különbségként jelentkezik azonban, hogy míg a magyar eljárás kérelmezése körében a hagyományos (papír alapú és szóbeli) kérelmek mellett az elektronikus kérelmezés is megjelenik, addig az európai fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmek kizárólag hagyományos úton nyújthatók be a közjegyzőhöz. Tehát a magyar jogalkotó jelen szabályozási állapot szerint kirekesztette az európai kérelmeket a MOKK elektronikus rendszeréből, az azt jellemző elektronikus ügyelosztásból, és az elektronikus feldolgozásból is.

Az európai és magyar eljárásban eljáró közjegyző szempontjából a meghagyás kibocsátás során azonosnak tekinthető a kérelmek vizsgálatának köre, mind a rendelet, mind a magyar törvény német mintájú formai vizsgálatot szabályoz. Ebből egyértelműen következne, hogy a közjegyzőnek nincsen lehetősége kérelemtől eltérő tartalommal kibocsátani a meghagyásokat. Az európai eljárásban azonban mégis van kifejezetten erre vonatkozó szabályozás. Megállapítottuk korábban, hogy nem hivatalból, nem automatikusan zajlik mindez, mégis olyan sajátosság, mely ellentétes a német modellt e tekintetben követő magyar eljárás megoldásával. Tehát amíg a magyar eljárásban a kérelem egészére kibocsátja a közjegyző a meghagyás, vagy elutasítja a kérelmet, addig az európai eljárás szabályainak alkalmazása során speciális egyeztetést indít a jogosult irányába, és annak eredményétől függően hozza meg a kibocsátásról, illetve az elutasításról szóló határozatát.

A fizetési meghagyások kibocsátására nyitva álló határidő tekintetében levonhatjuk azt a következtetést, hogy a magyar eljárás lényegében a 2009. és 2010. évi változásait megelőzően vallott azonos álláspontot az európai szabályozással, mindkettő esetében 30 napos határidővel találkozhattunk. A hatályos szabályozás szerint a magyar eljárásban - a német és osztrák elektronikus eljárási minta hatására - jelentősen lecsökkent a rendelkezésre álló idő. Ekként a német, osztrák fizetési

meghagyásos eljárás mellett a magyar szabályozáshoz képest is visszalépésnek tekinthető az európai eljárás 30 napos kibocsátási határideje.

A kötelezett szempontjából mindkét eljárás azonos álláspontot vall a jogorvoslat tekintetében, így annak elnevezése ellentmondás, és mind tartalmát, mind formáját illetően szabadságot biztosít a kötelezett számára. Eltérés azonban, hogy míg az európai eljárásban 30 nap, addig a magyar eljárás esetében 15 napon belül kell ezen jogorvoslati kérelmét előterjesztenie. A határidőben előterjesztett ellentmondás mindkét szabályozásban azonos joghatást vált ki, perré alakítja a fizetési meghagyásos eljárást. A peres eljárásra a tagállami jog, azaz a magyar polgári perrendtartás szabályai vonatkoznak.

Eltérés tapasztalható azonban abban a körben, hogy a közjegyző, perre hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság és a jogosult milyen módon veszi fel a kapcsolatot a perelőkészítés kapcsán. Mint ahogyan már korábban jeleztük, a magyar eljárásban a közjegyző hívja fel a jogosultat, aki a kötelezettségeket a bíróság felé teljesíti. Ezzel szemben az európai eljárásban - a jogszabályból levezethetetlen indokok alapján - a bíróság veszi fel a kapcsolatot a jogosulttal, és kéri tőle a perelőkészítést.

Tehát az európai és magyar fizetési meghagyásos eljárás azonos álláspontot vall az érvényesíthető követelések, a formanyomtatvány alkalmazás, a kérelmek formai vizsgálata, az ellentmondások tartalmi és formai szabadsága, valamint az ellentmondás folytán történő perré alakulás tekintetében. Ezen azonosságok közül az utóbbi kettő a változtatások előtt is jellemezte a két eljárást, míg az előbbiek a magyar intézmény újraszabályozása nyomán jelentek meg. Különbségként marad fenn a magyar változások ellenére az érvényesíthető pénzkövetelésekre vonatkozó értékhatár, és ezzel összefüggésben az eljárás teljes fakultatívitásának hiánya, valamint a magyar eljárás belföldi kötelezetthez kötődése.

Különbségek körét tovább bővítették a 2009. és 2010. évi változások, amikor átalakították az eljárás hatáskörre és illetékességre vonatkozó szabályait, és lecsökkentették a meghagyások kibocsátásának határidejét.

Felhasznált irodalom

BALBI, Celso E.: Injonction de payer: Le modèle italien, in: RECHBERGER, Walter H. - KODEK, Georg E. (szerk.): Orders for payment in the European Union, Civil Procedure in Europe 4. Kluwer Law International 2001. 171-189. o

BASCHANG, Rolf/THEOBALD, Udo: Das „perfectionierte“ Mahnverfahren, NJW 1974. 1985-1987. o.

BECKMANN, Udo: Mahnen per Diskette, NJW-CoR 1994. 312-314. o

BEER, Johannes: Das Mahnverfahren nach der Zivilverfahrens-Novelle 2002. Diplomarbeit Universität Linz

BEINGHAUS, Karin/THIELKE, Ulrike: Automation des Mahnverfahrens, Der Deutsche Rechtspfleger 1991. 296. o.

BELTZ, Karl-Heinrich: Unterschiede des Mahnverfahren im deutschen und französischen Recht, RIW 1992./7 536-539. o.

BOHATA, Peter/JUHÁSZ, Edit/GLATZ, H. Ferenc/RECHBERGER, Walter H./KLICKA, Thomas/RIJAVEC, Vesna/SCHÖBERL, Elisabeth/VOGLER, Daniela/UZELAC, Alan/ZOLL, Fryderyk: Beschleunigung des zivilgerichtlichen Verfahrens in Mittel- und Osteuropa, Schriftenreihe des Center of Legal Competence, Band 10. Wien-Graz 2004.

BOSINA, Josef/SCHNEIDER, Martin: Das neue Mahnverfahren und die ADV-Drittschuldneranfrage – Handbuch für die Praxis mit Mustern und Beispiele, Wien 1987.

BOSINA, Josef/SCHNEIDER, Martin: Die elektronische Klage, Wien 1990.

BRENN, Christoph: Europäischer Zivilprozess, Leitfaden für das grenzüberschreitende Verfahren in Österreich, Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung Wien 2005.

CAPPELLETTI, Mauro: Az eljárás mint társadalmi tömegjelenség, ELTE Polgári Eljárásjogi Füzetek II. Budapest 1972. 227-233. o.

CHRISTIAN, Alexander: ADVN-Codes, öAnwBl 2002. 248. o.

COESTER-WALTJEN, Dagmar: Mahnverfahren in Deutschland, in: RECHBERGER, Walter H. - KODEK, Georg E. (szerk.): Orders for payment in the European Union, Civil Procedure in Europe 4. Kluwer Law International 2001. 149-164. o.

DANZL, Karl-Heinz (Hrsg.): Kommentar zur Geschäftsordnung für die Gerichte I. und II. instanz (Geo.), CD-ROM (Wien 2005.) 110. § 23.

DELCASSO, Jean Paul Correa: La procédure d'injonction de payer en Espagne, in: RECHBERGER, Walter H. - KODEK, Georg E. (szerk.): Orders for payment in the European Union, Civil Procedure in Europe 4. Kluwer Law International 2001. 235-247. o.

DRESSEL, Jens/VIEFHUES, Wolfram: Gesetzgeberischer Handlungsbedarf für den elektronischen Rechtsverkehr – werden die wahren Probleme gelöst? K&R 2003. 434-440. o.

EBENBICHLER, Gerhard: Die französische Procédure d'injonction de payer (bzw. de faire) im Vergleich zum Mahnverfahren in Österreich, ZfRV 2006/2. 63-69. o.

FÁBIÁN Erika: Júniustól közjegyzők előtt a fizetési meghagyások - Jogi Fórum interjú Dr. Tóth Ádámmal, a MOKK elnökével, Jogi Fórum 2010. 05. 28. <http://www.jogiforum.hu/hirek/23136> (letöltés ideje: 2010. 09. 07.)

FASCHING, Hans W.: Rechtliches Gehör und Rationalisierung des zivilgerichtlichen Verfahrens in Österreich, in: HELDRICH, Andreas/UCHIDA, Takeyoshi (Hrsg.): Festschrift für Hideo Nakamura, Tokio 1996. 117-136. o.

FAZEKAS Sándor: A bírósági eljárás tehermentesítése és gyorsítása, Bírák Lapja 1-2/2004. 33-42. o.

FERRAND, Frédérique: La procédure d'injonction de payer en droit français, in: RECHBERGER, Walter H. - KODEK, Georg E. (szerk.): Orders for payment in the European Union, Civil Procedure in Europe 4. Kluwer Law International 2001. 131-148. o.

FLECK Zoltán (szerk.): Bíróságok mérlegen II. Pallas 2008.

FÖRSCHLER, Hermann: Kann das gerichtliche Mahnverfahren seine Aufgaben noch erfüllen? JZ 1969. 103-105. o.

FRANK, Martin: Das verfahrenseinleitende Schriftstück in Art. 27 Nr.2 EuGVÜ, LGVÜ und in Art. 6 Haager Unterhaltsübereinkommen 1973. Duncker und Humblot Berlin 1998.

FREITAS, José Lebre de: L'Injonction de Payer dans la loi Portugaise, in: RECHBERGER, Walter H. - KODEK, Georg E. (szerk.): Orders for payment in the European Union, Civil Procedure in Europe 4. Kluwer Law International 2001. 219-233. o.

FRÖHLINGSDORF, Josef/LINCKE, Karl H.: Das neue spanische Zivilprozessgesetz (LEC) Auswirkungen auf die wirtschaftsrechtliche Praxis, Recht der Internationalen Wirtschaft (RIW) 5/2001. 357-364. o.

FÜZI Zsófia: Az „ésszerű idő” követelménye az Emberi Jogok Bíróságának gyakorlatában és a polgári perrendtartásban, Collega 2003. április VII. évfolyam 2. szám 46-50. o.

GÁL Judit - VEZEKÉNYI Ursula: Cégjogi Kalauz 2009. HVGORAC Budapest, 2009.

GÁSPÁRDY László: A fizetési meghagyásos eljárás, Polgári nemperes eljárások, Novotni Kiadó Miskolc, 2001.

GÁSPÁRDY László: Aggályos alkotmányhűségű perjogi rendelkezések, Kontroll 01/2006. 88-94. o.

GÁSPÁRDY László: A magyar fizetési meghagyásos eljárás – nyugat-európai összevetésben, Jogtudományi Közlöny 1994. április 151-158. o.

GÁSPÁRDY László: A polgári per alternatívái de lege ferenda, in: Polgári eljárásjog a XXI. században, Tanulmányok Farkas József emlékére (Szerk: KENGYEL Miklós) Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Dialóg Campus Kiadó Pécs 2002. 29-33. o

GÁSPÁRDY László: Konfliktushelyzetek a polgári jogi viszonyokban, in: Gazdaság és Jogtudomány 1-2. 1979.

GÁSPÁRDY László: Polgári perjogunk és a harmadik évezred, Magyar Jog 1999/10. szám 577-579. o.

GILLES, Peter: Az állami igazságszolgáltatás alternatívái a Német Szövetségi Köztársaságban, Magyar Jog 1994/9. 556-574. o.

GILLES, Peter: Időszerű igazságszolgáltatási problémák és igazságszolgáltatási reformok Németországban - transznacionális összefüggésben, Magyar Jog 2001/10. szám 609-617. o.

GILLES, Peter: Polgári igazságszolgáltatás a Német Szövetségi Köztársaságban, Magyar Jog 1994/8. 501-505. o.

GOTTWALD, Thomas: Aktuelles zum IT-Einsatz in der österreichischen Justiz, in: SCHWEIGHOFER, Erich/LIEBWALD, Doris/KREUZBAUER, Günther/MENZEL, Thomas (Hrsg.): Informationstechnik in der juristischen Realität, Jahrbuch Rechtsinformatik, Wien 2004. 317-322. o.

GOTTWALD, Thomas/VIEFHUES, Wolfram: Elektronischer Rechtsverkehr in Österreich MMR 2004/12. 792-797. o.

GRÄVE, Karsten/LUKIES, Dietmar: Der Königsweg, NJW-CoR 1998.

GRUNSKY, Wolfgang: Das verfahrenseinleitende Schriftstück beim Mahnverfahren, IPRax 1996. 245-246. o.

GUNDLACH, Eva: Europäische Prozessangleichung Gegenstand-Struktur-Methode dargestellt am Beispiel des Mahnverfahrens, Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde der Juristischen Fakultät der Eberhar-Karls-Universität Tübingen, Köhler-Druck, Tübingen 2005.

GYEKICZKY Tamás (szerk.): Nagykomentár a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvényhez, 2010.

HABSCHEID, Walter: Der Rechtspfleger in der Gerichtsorganisation, in: SCHÜTZE, Rolf A. (Hrsg.), Einheit und Vielfalt des Rechts, Festschrift für Reinhold Geimer zum 65. Geburtstag, C. H. Beck Verlag, München (2002.) 210. o.

HAGEN, Johann J.: Modernisierung und Standardisierung von Zivilprozessen, in: KÖNIG, Bernhard (Hrsg.), Historiarum ignari semper sunt pueri, Festschrift Rainer Sprung, Wien 2001. 155-163. o.

HARSÁGI Viktória: Európai fizetési meghagyásos eljárás, in: KENGYEL Miklós - HARSÁGI Viktória: Európai polgári eljárásjog, Osiris Kiadó Budapest, 2009. 321-337. o

HAUG, Ulrich/PFARR, Heide M./STRUCK, Gerhard: Möglichkeiten der Beschleunigung des arbeitgerichtlichen Verfahrens, Duncker&Humblot Berlin, 1985.

HAUPT Egon: A polgári per gyors befejezésének eszközei a hatályos polgári eljárásjogi törvény alapján, Magyar Jog 2003/9. szám 546-552. o.

HELMREICH, Heinz: Erscheinungsformen des Mahverfahrens im deutschsprachigen Rechtskreis – unter besonderer Berücksichtigung des Mahnverfahrens in der Zivilprozessordnung und seiner Vorgängermodelle Köln, Berlin, Bonn, München, 1995.

HESS, Burkhard: Das automatische Mahnverfahren CR 1991. 245-250. o

HESS, Burkhard: Strukturfragen der europäischen Prozesangleichung, dargestellt am Beispiel des Europäischen Mahn- und Inkassoverfahrens, in: SCHÜTZE, ROLF A. (Hrsg.) Einheit und Vielfalt des Rechts, Festschrift für Reinhold Geimer zum 65. Geburtstag, München 2002 339-364. o.

HESS, Burkhard: Vereinfachte Verfahren und Mahnverfahren in Europa, in: STORME, Marcel (Hrsg.): Procedural Law in Europe – Towards harmonisation, Anwerpen/Apeldoorn 2003. 323-345. o.

HOLCH, Georg: Geändertes Mahnverfahren - neue Vordrucke, NJW 1991. 3177-3183 o.

HOLCH, Georg: Mahnverfahren zwischen Schuldnerschutz und Entlastungsfunktion, Zeitschrift für Rechtspolitik 1981. Dezember (Heft 12.) 281-285. o.

HUHN, Dieter: Probleme der Automation im gerichtlichen Mahnverfahren, In: ANDRÉ, Achim (Hrsg.), Automation in Gerichts- und Verwaltungsverfahren, Berlin 1980. 40-62. o.

KALMUS, Gerhard: Das Mahnverfahren ab 1.1.1986. ÖJZ 1985. 705-710. o.

KALMUS, Gerhard: Das obligatorische Mahnverfahren ab 1. Jänner 1986 mit automationsunterstützter Datenverarbeitung, Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung Wien 1986.

KAPA Mátyás: Bírósági végrehajtás, in: VARGA ISTVÁN (szerk.): Polgári nemperes eljárások joga ELTE Eötvös Kiadó Budapest, 2010. 89-331. o.

KELLER, Rolf: Die Automation des Mahnverfahrens – Schwerpunkte einer Projektentwicklung NJW 1981. 1184-1188. o

KENGYEL Miklós: A polgári bírászkodás hétköznapijai, Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó Budapest, 1990.

KENGYEL Miklós: A polgári eljárásjog az ezredfordulón, Magyar Jog 2000/12. szám 711-724. o

KENGYEL Miklós (szerk.): Az elektronikus polgári eljárás az osztrák és a magyar igazságszolgáltatásban (Konferenciakötet), Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Dialóg Campus Kiadó Pécs, 2008.

KENGYEL Miklós - HARSÁGI Viktória: Európai polgári eljárásjog, Osiris Kiadó Budapest, 2009.

KENGYEL Miklós: Magyar polgári eljárásjog, Osiris Kiadó Budapest 2008.

KISS Daisy: A polgári per titkai, Kérdések és válaszok a Polgári perrendtartás Általános részéből, HVG-ORAC Lap és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2006.

KISS Daisy: És mégis, kinek az érdeke? Jegyzetek a Polgári perrendtartás egy újabb módosításához in: Ügyvédek Lapja L. évf. 3. szám 2011.május-június 30-36. o.

KODEK, Georg E.: Das Mahnverfahren in Österreich, in: RECHBERGER, Walter H. - KODEK, Georg E. (szerk.): Orders for payment in the European Union, Civil Procedure in Europe 4. Kluwer Law International 2001. 75-90. o.

KODEK, Georg E.: Der Zivilprozess und neue Formen der Informationstechnik, ZJP 111. (2002/4.) 445-490. o.

KODEK, Georg E.: Zum Prüfungsumfang im Mahnverfahren, Österreichische Richterzeitung (RZ) 1998. 238-246. o.

KOMÁROMI Zoltán az Alkotmány 45. §-ához fűzött véleménye, in.: A Mi Alkotmányunk, Vélemények és elemzések Magyarország Alkotmányáról Complex Kiadó Budapest, 2006. 327-328. oldal

KORMANN, Johannes Maximilian: Das neue Europäische Mahnverfahren im Vergleich zu den Mahnverfahren in Deutschland und Österreich, Jenaer Wissenschaftliche Verlagsgesellschaft (JWV) 2007.

KOVÁCS Marcell: A polgári perrendtartás magyarázata, Második kiadás, nyolcadik füzet Budapest, 1929.

KULCSÁR Kálmán: A jog szerepe a viták rendezésében, in: Gazdaság – Társadalom- Jog Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó Budapest 1982. 191-223. o.

LECHNER, Herbert: Das gerichtliche Mahnverfahren, Dissertation Universität Augsburg 1991.

LUHMANN, Niklas: Legitimation durch Verfahren, Neuwid-Berlin 1969.

MAGYARY Géza: Magyar polgári perjog, Budapest, 1939.

MANIAK, Kathrin: Die Verjährungsunterbrechung durch Zustellung eines Mahnbescheids im Mahnverfahren 2000.

MAYER, Herbert: Die Automation des gerichtlichen Mahnverfahrens NJW 1983/3. 92-95. o.

MAYR, Peter G.: Stellung und Aufgaben des Rechtspflegers in Österreich, Entwicklung und Bedeutung ein Institution der Gerichtsbarkeit, Der Deutsche Rechtspfleger 1991. 397-400. o.

MELLAERT, Georg E. Van: Orders for Payment in the Belgian Law, in: RECHBERGER, Walter H. - KODEK, Georg E. (szerk.): Orders for payment in the European Union, Civil Procedure in Europe 4. Kluwer Law International 2001. 91-101. o.

MIRAS, Antonio: Die Entwicklung des spanischen Zivilprozessrechts, Von den Anfängen bis zur Gegenwart, J.C.B. Mohr (Paul Siebeck) Tübingen 1994.

MÜNZBERG, Wolfgang: Die materielle Rechtskraft der Vollstreckungsbescheide, Juristen-Zeitung 1987. 477. o.

NAGY Adrienn: Kritikai megjegyzések a fizetési meghagyásos eljárás reformjáról, in: CSÖNDES Mónika-NEMESSÁNYI Zoltán (szerk.): Merre tart a magyar civilisztikai jogalkotás a XXI. század elején? Tanulmánykötet Pécs, 2010. 205-214. o.

NAGY Csilla: Űrlapok, pontrendszer embernep - A fizetési meghagyásos eljárás kiegészítő szabályairól, Jogi Fórum 2010. 05. 21. <http://www.jogiforum.hu/hirek/23103> (letöltés ideje: 2010. 09. 07.)

NÉMETH János: Fizetési meghagyásos eljárás, in: SZILBEREKY Jenő-NÉVAI László (szerk.): A polgári perrendtartás magyarázata II. kötet Budapest, 1976. 1465-1500. o.

NÉMETH János – KISS Daisy (szerk.): A bírósági nemperes eljárások magyarázata, A polgári nemperes eljárások magyarázata 1., KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest 2002.

NÉMETH János – KISS Daisy (szerk.): A polgári perrendtartás magyarázata 2. Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest 2007.

NÉMETH János: Az átmeneti időszak igazságszolgáltatásának jelenlegi helyzete a közép- és kelet európai országokban, Magyar Jog 1998/3. szám 129-141. o.

NIKOLOPOULOS, G.: Order for Payment in Greece, in: RECHBERGER, Walter H. - KODEK, Georg E. (szerk.): Orders for payment in the European Union, Civil Procedure in Europe 4. Kluwer Law International 2001. 165-170. o.

PIEKENBROCK, Andreas: Der italienische Zivilprozess im europäischen Umfeld, Duncker und Humblot Berlin 1998.

PÓCZA Róbert: A polgári eljárást gyorsító szabályok érvényesülése a gyakorlatban, Magyar Jog 2006/3. szám 153-161. o.

POKOL Béla: A jog elkerülésének útjai. Mediáció, egyezségkötés
<http://jesz.ajk.elte.hu/POKOL9.html>

PRÜTTING, Hanns: Auf dem Weg zu einer Europäischen Zivilprozessordnung – Dargestellt am Beispiel des Mahnverfahrens, in: PRÜTTING, Hanns (Hrsg.): Festschrift für Gottfried Baumgärtel zum 70. Geburtstag, Köln/Berlin/Bonn/München 1990. 457-469. o.

RECHBERGER, Walter H.: Ein Plädoyer für ein europäisches Mahnverfahren, in: HOFFMANN, Klaus/WEISSMANN, Georg (Hrsg.): Ambiente eines Juristenlebens – Festschrift für Otto Oberhammer zum 65. Geburtstag Wien 1999. 151-171. o

RECHBERGER, Walter H.: Europäisches Zivilprozessrecht – ein Blick in die Zukunft, in: Bundesministerium für Justiz (Hrsg.), Vorarlberger Tage 1996 – Die Relevanz von EU-Recht und internationaler Übereinkommen für die Rechtssprechung Wien, 1997. 215-238. o

RECHBERGER, Walter H. - KODEK, Georg E.: Das Mahnverfahren in den Mitgliedstaaten der EU - Generalbericht, in: RECHBERGER, Walter H. - KODEK,

Georg E. (szerk.): Orders for payment in the European Union, Civil Procedure in Europe 4. Kluwer Law International 2001. 1-27. o.

RECHBERGER, Walter H./KODEK, Georg E.: Überlegungen zu einem europäischen Mahnverfahren. in: RECHBERGER, Walter H. - KODEK, Georg E. (szerk.): Orders for payment in the European Union, Civil Procedure in Europe 4. Kluwer Law International 2001. 29-73. o.

RECHBERGER, Walter H./MCGUIRE, Mary-Rose: Die elektronische Urkunde und das Beweismittelsystem der ZPO, in: RECHBERGER, Walter H. (Hrsg.) Die elektronische Revolution im Rechtsverkehr – Möglichkeiten und Grenzen, Wien 2006.

REDEKER, Helmut: Mahnverfahren nur elektronisch? Bitte nicht!, AnwBl 2006, 448. o.

ROTTLEUTHNER, Hubert: Alternativen im gerichtlichen Verfahren, in: BLANKENBURG/GOTTWALD/STREMPEL (Hrsg.): Alternativen in Ziviljustiz, Bundesanzeiger Bonn, 1982. 146-148. o.

ROTTLEUTHNER, Hubert: Probleme der Beobachtung von Arbeitsgerichtsverfahren, in: Interaktion von Gericht Baden-Baden 1978.

RÜSSMANN, Helmut: Herausforderung Informationsgesellschaft: Die Anwendung moderner Technologien im Zivilprozess und anderen Verfahren, in: RECHBERGER, Walter H./ KLICKA Thomas (Hrsg.): Procedural Law on the Threshold of a New Millenium, Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung Wien 2002. 205-259. o.

SALTEN, Uwe/RIESENBERG, Antje/JURKSCH, Volker: Das automatisierte gerichtliche Mahnverfahren, Heidelberg 1996.

SALTEN, Uwe/GRÄVE, Karsten: Gerichtliches Mahnverfahren und Zwangsvollstreckung, 3. Auflage Köln 2007.

SALTEN, Uwe/Gräve, Karsten: Gerichtliches Mahnverfahren und Zwangsvollstreckung, 4. aktualisierte Auflage Köln, Oktober 2009.

SALTEN, Uwe: Modernes Mahnverfahren – Datenträgeraustausch DFÜ, Beleglesung, NJW-CoR 1996. 312-321. o.

SÁRI János - SOMODY Bernadette: Alapjogok Alkotmánytan II. Osiris Kiadó Budapest, 2008.

SÁRFFY Andor: A peráradat csökkentése a perenkívüli eljárás fejlesztése útján, Magyar Jogászegylet Könyvtára Budapest 1930.

SCHMIDT, Jürgen: Elektronische Datenverarbeitung im Mahnverfahren, München VVF 1990.

SCHNEIDER, Martin: Elektronischer Rechtsverkehr aufgrund der Erweiterten Wertgrenzen-Novelle 1989. öAnwBl. 1989. 451-455. o

SCHNEIDER, Martin: „Netzwerk Justiz”: Elektronischer Rechtsverkehr im Justizbereich, EDV & Recht 1989. 110-113. o

SCHNEIDER, Martin: Neun Monate ADV-Mahnverfahren; ADV-Drittschuldneranfrage ab 1.9.1986. öAnwBl. 1986. 561-567. o

SCHNEIDER, Martin/FRANK, Peter/KIRSCHBICHLER, Ursula/MORAVEC, Wolfgang/ROTH, Peter: Der Elektronische Rechtsverkehr mit den Gerichten (ERV), Wien 1999.

SCHOLLMEYER, Eberhard: Europäisches Mahnverfahren, IPRax 2002/6. 478-484. o.

SCHÖNAUER, Günter Wilfried: Das ADV-Mahnverfahren im Zivilprozess, Graz 1997.

SEIDEL, Ulrich/BRÄNDLE, Wolfgang: Das automatische Mahnverfahren: Weiterentwicklung und Rationalisierungschancen, Köln 1989.

SELBMANN, Ralf H.: Das Mahnverfahren Aussergerichtlicher und gerichtlicher Forderungseinzug und konventionelles und automatisiertes Mahnverfahren, Haufe Mediengruppe Freiburg-Berlin-München-Würzburg-Zürich, 2001.

SUJECKI, Bartosz: Erste Überlegungen zum Europäischen elektronischen Mahnverfahren MMR 2005. 213-217. o.

SUJECKI, Bartosz: Das elektronische Mahnverfahren, Eine rechtsvergleichende und europarechtliche Untersuchung, Mohr Siebeck Tübingen 2008.

SUJECKI, Bartosz: Das Mahnverfahren. Mit elektronischen und europäischen Mahnverfahren C.F. Müller Verlag Heidelberg, 2007.

SUJECKI, Bartosz: Das Europäische Mahnverfahren, NJW 2007. 1622-1625. o.

SUJECKI, Bartosz: Europäisches Mahnverfahren – Geänderter Verordnungsvorschlag, EuZW 2006. 330-333. o.

SUJECKI, Bartosz: Europäisches Mahnverfahren, ZEuP 2006. 137. o.

SUJECKI, Bartosz: Europäisches Mahnverfahren nach dem Verordnungsvorschlag der Europäischen Kommission, EuZW 2/2005. 45-48 o.

SUJECKI, Bartosz: Europäisches Mahnverfahren: Die Notwendigkeit einer ausschließlichen Gerichtsstandsregelung – Erwiderung auf Einhaus, EuZW 12/2005. 358-359. o.

SUJECKI, Bartosz: Die Probleme der elektronischen Durchführung des Europäischen Mahnverfahrens, in: SCHWEIGHOFER, Erich/LIEBWALD, Doris/AUGENEDER, Silvia/MENZEL, Thomas (Hrsg.): Effizienz von e-Lösung in Staat und Gesellschaft

– Aktuelle Fragen der Rechtsinformatik – Tagungsband des 8. Internationalen
Rechtsinformatik Symposium IRIS 2005.
Stuttgart/München/Hannover/Berlin/Weimar/Dresden 2005. 307-314. o.

SUJECKI, Bartosz: Initial Steps Towards an Electronic European Enforcement
Order for Payment Procedure, CRi 2006. 113. o.

SUJECKI, Bartosz: Mahnverfahren – Mit elektronischem und europäischem
Mahnverfahren – Tipps und Taktik, Heidelberg/München/Landsberg/Berlin 2007.

SZABÓ Imre (szerk.): A Polgári Perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény
magyarázata III. Kötet

SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárás, in: VARGA ISTVÁN
(szerk.): Polgári nemperes eljárások joga ELTE Eötvös Kiadó Budapest, 2010. 844-
944. o.

SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A fizetési meghagyásos eljárásról: joghatóság,
illetékesség, ügyelosztás, Notarius Hungaricus I. évf. 4. szám 2009. október-
november 19-21. o

SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf előadása a közjegyzői fizetési meghagyásos eljárásról,
Hajdú-Bihar Megyei Ügyvédi Kamara szervezésében tartott tájékoztató, Debrecen
2010. június 14.

SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: Az automatizált fizetési meghagyásos eljárás
Németországban és Ausztriában, Notarius Hungaricus I. évf. 3. szám 2009.
augusztus-szeptember 16-19. o.

SZŰCS József: Igazságszolgáltatás, vagy gyors perbefejezés, Bírák Lapja 1-2/1996.
205-212. o.

TÓVÁRI Tamás: Fizetési meghagyásos eljárásunk néhány kérdése a német ZPO
tükreben, in: Studia Collegii Bibó 2001. 295-307. o.

TSCHÜTSCHER, Birgit/WEBER, Martin: Die Verordnung zur Einführung eines Europäischen Mahnverfahrens, ÖJZ 2007/27. 303-315. o.

TURBULY Lilla: Az ésszerű idő a polgári perben, Bírák Lapja 1/2003. 41-47. o.

YESSIOU-FALTSI, Pelayia: Civil Procedure in Hellas, Kluwer Law Internationale The Haag, London, Boston 1995.

UDVARY Sándor: A közjegyzői fizetési meghagyás és a bíróságok igazságszolgáltatási monopóliuma in.: Szécsi Gábor (szerk.): De iuris peritorum meritis 7. Studia in honorem Endre Tanka 97-105. o.

VARGA István: A határon átnyúló igényérvényesítés új európai alternatívái in.: A polgári eljárásjogi szabályok átalakulása az Európai Unió jogában, A Magyar Országos Közjegyzői Kamara Negyedik Műhelykonferenciája Budapest 2009. április 2. MOKK Budapest 2009. 37-48. o.

VIEFHUES, Wolfram: Elektronischer Rechtsverkehr – rechtliche Aspekte und organisatorische Auswirkungen CR 2001. 556-563. o.

VIEFHUES, Wolfram /HOFFMANN, Helmut: ERVG: Gesetz zur Verhinderung des elektronischen Rechtsverkehrs? - Praktische Auswirkungen des Diskussionsentwurfs und Anpassungsbedarf an die Regelungen bei den Gerichten der Europäischen Gemeinschaften MultiMedia und Recht (MMR) 2/2003. 71-76. o.

VIEFHUES, Wolfram/VOLESKY, Karl-Heinz: Elektronischer Rechtsverkehr – wird die Chance genutzt? K&R 2003. 59-64. o.

VITÁNYI István felszólalása Forrás:
http://www.parlament.hu/naplo/146/n146_065.htm

VOLZ, Gerhard W.: Reform des spanischen Zivilprozessrechtes, EuZW 1999. 259. o

WAGNER, Rolf: Eljárásjogi problémák a külföldi fizetési meghagyásos eljárásban, Magyar Jog 1996/4. szám 246-248. o.

ZUCKERMAN, Adrian (szerk.): Civil justice in Crisis, Comparative perspectives of Civil Procedure, Oxford University Press 1999.

Tagállami joganyagok és az Európai Unió joganyaga:

Gesetz zur Vereinfachung und Beschleunigung gerichtlicher Verfahren (Vereinfachungsnovelle) 3. Dezember 1976. BGBl 3281

Die maschinelle Bearbeitung der gerichtlichen Mahnverfahren (§§688 ff. ZPO) Eine Informationsschrift und Anwendungshilfe, Herausgeben von den Justizverwaltung der Bundesländer 03/2009.

1393/2007/EK rendelet a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről

805/2004/EK rendelet a nem vitatott követelésekre vonatkozó európai végrehajtható okirat létrehozásáról

Rapprochement du droit judiciaire de l'Union Européenne - Approximation of judiciary law in the European Union, Dordrecht/ Boston /London 1995. 11.1.

COM (2002) 746. (2002. 12. 20.) Zöld Könyv az egységes európai fizetési meghagyásos eljárásról, és a kis értékű követelések elbírálására irányuló eljárások egyszerűsítéséről és gyorsításáról (Grünbuch über ein europäisches Mahnverfahren und über Massnahmen zur einfacheren und Schnelleren Beilegung von Streitigkeiten mit geringem Streitwert COM (2002) 746. Büssel 20.12.2002.)

Stellungnahme des Europäischen Wirtschafts- und Sozialausschusses zum „Grünbuch über ein europäisches Mahnverfahren und über Massnahmen zur einfacheren und

Schnelleren Beilegung von Streitigkeiten mit geringem Streitwert” (COM (2002) 746.) vom 18.6.2003. ABl. EG 2003 C220/5. (továbbiakban: Európai Gazdasági- és Szociális Bizottság Állásfoglalása)

COM (2006) 57. (2006. 02. 07.) Módosított javaslat: Az Európai Parlament és a Tanács Rendelete az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásáról

Az Európai Parlament és a Tanács 1896/2006/EK rendelete az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásáról

Magyar bírósági határozatok

BH1974. 306.

BH1975. 320.

BH1975. 474.

BH1977. 114.

BH 1980. 23.

BH1981. 324.

BH1991. 8.

BH1994. 378.

BH1999. 32.

EBH2000. 316.

BH2004. 115.

BH2004. 190.

BDT1999. 83.

A szerző témában megjelent publikációi

A fizetési meghagyás Európában in: Collega (Accursius Jogászegylet folyóirata) 2003. március VII. évf. 1. szám 45-49. o.

Az európai fizetési meghagyásos eljárás alkalmazási területe - kérdések és gondolatok in: Miskolci Egyetem Doktoranduszok Fóruma, Miskolc 2003. november 6. Novotni Alapítvány Miskolc, 2004. 224-228. o.

Az európai fizetési meghagyás - előzmények és alkalmazási terület in: Magyar Jog 2004. (51. évf.) 4. szám 252-256. o.

A kötelezett védekezési lehetőségei az európai fizetési meghagyásos eljárásban in.: Miskolci Egyetem Doktoranduszok Fóruma, Miskolc 2004. november 4. Állam- és Jogtudományi Kar Szekciókiadványa 172-176. o.

Az európai fizetési meghagyás a XXI. században - Rendelet-javaslat az európai fizetési meghagyásos eljárás bevezetéséről in: Magyar Jog 2005. (52. évf.) 3. szám 171-179. o.

Az európai fizetési meghagyás, mint az Európai Unió jogharmonizációs törekvéseinek egyik területe in.: Collega (Accursius Jogászegylet folyóirata) 2005. április IX. évfolyam 2. szám pp. 158-161. o.

Az európai és a magyar fizetési meghagyásos eljárás, Kontroll Jogtudományi Folyóirat 01/2006. 44-57. o.

A polgári per elkerülésének lehetőségei, különös tekintettel a nemperes eljárásokra in.: Collega (Accursius Jogászegylet folyóirata) 2006. X. évfolyam 2-3. szám 149-152. o.

Európai fizetési meghagyásos eljárás - az uniós szabályozás a változások tükrében, in: HARSÁGI Viktória - WOPERA Zsuzsa (szerk.): Az igazságszolgáltatás kihívásai

a XXI: században Tanulmánykötet Gáspárdy László professzor emlékére
HVGORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 2007. 239-250. o.

Fizetési meghagyásos eljárások Európában - különös tekintettel az érvényesíthető követelések körére in.: Profectus in litteris I. Válogatott előadások a debreceni állam- és jogtudományi doktorandusz-konferenciáról 2009. május 29. 67-75. o.

Fizetési meghagyásos eljárás XIX. fejezet in: OSZTOVITS András (szerk.): A polgári perrendtartás magyarázata. OPTEN on-line Kommentár 2010.

A bírósághoz fordulás joga és a közjegyzői fizetési meghagyásos eljárás in: De iurisprudentia et iure publico Jog- és Politikatudományi Folyóirat (DIEIP) V. évf. 2011/2. szám (elektronikus folyóirat)

Az új magyar Polgári perrendtartás és a fizetési meghagyásos eljárás in: Miskolci konferenciák 2010. Kodifikációs tanulmányok a polgári jog és a polgári eljárásjog témakörében Novotni Alapítvány Miskolc 2011. 292-299. o.

Összefoglalás

A fizetési meghagyásos eljárást a XIX. század végén vezették be a magyar polgári eljárásjogba, és még a XXI. század polgári eljárásjogában is érdeklődésre számot tartó intézménynek tekinthetjük.

Az eljárás több mint egy évszázados magyarországi léte alatt történtek változások az intézmény szabályozásában, melyek illeszkedtek a kor társadalmi, gazdasági és politikai viszonyaihoz. A XX. század utolsó évtizedeiben, valamint az elmúlt 10 évben új kihívások jelentek meg az intézmény szabályozása körében, nevesül az európai uniós fizetési meghagyásos eljárás létrehozatala, valamint az eljárás elektronikus lefolytatásnak technikai lehetősége.

A magyar jogalkotó ezért lépéseket tett arra 2008.-ban és 2009.-ben, hogy fizetési meghagyásos eljárásunk megfeleljen az új kihívásoknak. Ennek nyomán a fizetési meghagyásos eljárás átfogó újraszabályozásának lehettünk tanúi ezekben az években. A dolgozat az eljárás szabályanyagának áttekintése nyomán a következő kérdések vizsgálatára kíván vállalkozni:

1. A fizetési meghagyásos eljárásunk hogyan viszonyul az európai államokban ismert és alkalmazott fizetési meghagyásos eljárások megoldásaihoz? Következett-e be mintaváltás a szabályozás változásainak köszönhetően?
2. A magyar eljárás szabályai körében is megjelenő elektronikus elemek tekintetében alapja van-e a Magyar Országos Közjegyzői kamara azon hivatkozásának, mely szerint a német-osztrák elektronikus fizetési meghagyásos eljárási modell megvalósítására került sor hazánkban?
3. Milyen azonosságok és eltérések mutathatóak ki a közjegyző előtti igényérvényesítés során a nemzeti és az európai uniós intézmény szabályaiban?

A fenti kérdések megválaszolhatósága érdekében a dolgozat I. fejezete a fizetési meghagyásos eljárást a polgári eljárásjog rendszerében kívánja elhelyezni, majd a II. fejezetben az európai megoldások áttekintését végzi el. Ennek során az eljárások hagyományos elemei alapján európai modelleket állapít meg. Ezt követi a dolgozat III. fejezetében az elektronikus eljárási jellemzők német és osztrák eljárásban megjelenő elemeinek bemutatása. Ekként a dolgozat első része mind a hagyományos eljárási elemek, mind az elektronikus eljárási jellemzők tekintetében tartalmazza a

magyar eljárás vizsgálatának alapjául szolgáló szempontokat, megoldásokat, melyek alapján a IV: fejezetben megtörténik a magyar eljárás értékelése.

A dolgozat V. fejezete az európai és a magyar eljárás egymáshoz való viszonyára koncentrálni kívánja megválaszolni, hogy milyen azonosságok és eltérések mutathatóak ki a közjegyző előtti igényérvényesítés során a nemzeti és az európai uniós intézmény szabályaiban.

A kutatás eredményei ekként a következők:

Az eljárás új jellemzői egyértelműen a német fizetési meghagyásos eljárás (Mahnverfahren) elemeinek magyar szabályozásban való meghatározó jelenlétéről tanúskodnak. Ezen megállapítás alapjául szolgálnak: kizárólag pénzkövetelések esetén vehető igénybe; az eljáró hatóság (közjegyző) illetékessége elválzik a peres eljárás illetékességi szabályaitól; önálló, pertől független nemperes eljárássá válik; a kérelem vizsgálata körében kizárólag formai vizsgálat zajlik, azaz az okirati bizonyítást mellőző ún. tiszta fizetési meghagyásos modellhez csatlakozik. Megállapíthatjuk emellett azt is, hogy a közjegyzői hatáskör - a kötelező igénybevitel értékhatára mellett - egy újabb megkülönböztető jeggyel gazdagította eljárásunk jellemzőit.

A magyar elektronikus fizetési meghagyásos eljárásról a német és osztrák eljárás vizsgálatának tükrében megállapíthatjuk, hogy az eljárás technikai hátterét egyértelműen az osztrák minta képezi. A kérelmezés körében a megvalósult rendszer a német elemeknek biztosít szerepet. A kérelmek feldolgozása, a meghagyások kibocsátása körében formailag ugyancsak mindkét vizsgált megoldás alkalmazásának lehetnénk tanúi, azonban a részletes szabályozás áttekintése nyomán egyértelműen a német – automatikusnak nevezett - fizetési meghagyás kibocsátás jellemzi a magyar elektronikus eljárást.

Az európai és magyar fizetési meghagyásos eljárás azonos álláspontot vall az érvényesíthető követelések, a formanyomtatvány alkalmazás, a kérelmek formai vizsgálata, az ellentmondások tartalmi és formai szabadsága, valamint az ellentmondás folytán történő perré alakulás tekintetében. Különbséggént marad fenn a magyar változások ellenére az érvényesíthető pénzkövetelésekre vonatkozó értékhatár, és ezzel összefüggésben az eljárás teljes fakultativitásának hiánya, valamint a magyar eljárás belföldi kötelezettséghez kötődése.

Különbségek körét tovább bővítették az eljárás hatáskörre és illetékességre vonatkozó szabályai, és a lecsökkentett kibocsátási határidő.

Zusammenfassung

Das Mahnverfahren wurde in dem ungarischen Zivilverfahrensrecht am Ende der XIX. Jahrhundert eingeführt. Die mehr als 100 Jahre des Verfahrens bringt Veränderungen, die passen um den socialen, wirtschaftlichen und politischen Bedingungen.

Am Ende der XX. Jahrhundert und in den letzten Jahrzehnten gibt es aber neue Herausforderungen, so das europäisches Mahnverfahren und das elektronische Verfahrenslösungen, die drängen die Interesse für das Verfahren auf. Der ungarische Gesetzgeber wollte im Jahren 2008. und 2009. diese neue Anforderungen im ungarischen Mahnverfahren auch realisieren. Deshalb hat er die Reihe von Punkten die Regeln geändert.

Diese Dissertation will die Veränderungen des ungarischen Mahnverfahrens vorstellen, um die folgende Fragen zu antworten:

1. Wie passt das ungarische Mahnverfahren zu den europäischen Mahnverfahrensmodellen? Gab es Modelländerung im Folge den letzten Veränderungen?
2. Folgt das ungarische elektronische Mahnverfahren tatsächlich die deutsche und österreichische elektronische Vefahren? Welche Regeln stammen von deutsche, welche von österreichische Modell?
3. Wie findet das europäische und ungarische Mahnverfahren vor dem ungarischen Notar statt? Die gleiche oder die unterschiedliche Regeln spielen die Rolle im Verfahren?

Diese Fragen zu antworten, die Dissertation besteht die folgende Kapiteln: Im ersten Kapitel wurde das Mahnverfahren unter den Instituten des Zivilverfahrens definiert. Der II. Kapitel untersucht die traditionelle europäische Mahnverfahrensmodellen. Der III. Kapitel forscht das deutsche und österreichische elektronische Mahnverfahren, und untersucht die gleiche und unterschiedliche Kennzeichnungen den Verfahren. Auf den Ergebnissen den II. und III. Kapiteln wird im IV. Kapitel das ungarische Mahnverfahren unter den traditionellen und elektronischen Modellen definiert. Es gibt die Gelegenheit auch, die Veränderungen des ungarischen Verfahrens zu werten. In dem letzten, V. Kapitel wird das europäische Verfahren

untersucht, um zu sehen, welche europäischen Modellen spielen die Rolle in der Verordnung, und das ungarische Verfahren gleiche oder unterschiedliche Lösung bietet in der gleiche Verfahrenselement.

Die Ergebnissen der Forschung sind die folgende:

Die Veränderungen des ungarischen Mahnverfahrens bringen unsere Verfahren in der Nähe dem deutschen Mahnverfahren. Die meisten Beweisen sind: die Begrenzung der Anwendungsbereich des Verfahrens zu Geldforderungen, die Trennung der Zuständigkeit des Notars und den Gerichten, im Kreis der Prüfung des Antrages besteht ein Vorliegen der Verfahrensvoraussetzungen, also die reine Mahnverfahrensmodell herrscht. Im ungarischen Mahnverfahren erscheint eine neue spezifität: neben der zwingenden Wertgrenze und in Anspruch nahme, jetzt die Zuständigkeit dem Notar auch eine unterscheidende Charakter des ungarischen Verfahrens ist.

Das ungarische elektronische Mahnverfahren folg mit seinen Regeln das deutsche und auch das österreichische elektronische Mahverfahren. Der ungarische Gesetzgeber folg mit der technischen Hintergrund und mit der Prüfung der formalen Verfahrensvoraussetzungen die österreichische Lösung. Im Kreis den Anträge können wir die Elementen der deutschen Modell finden. So die elektronische Unterschrift spielt die Rolle im ungarischen Verfahren.

Die gleiche Lösung finden wir in dem europäischen und ungarischen Mahnverfahren in den folgende Verfahrenselementen: die Geldforderung, als Anwendungsvoraussetzung; die gesetzliche Formvorschrift (Antragsvordrucke); formale Prüfung den Anträge; formale und inhaltliche Freiheit der Widerspruch.

Die Unterschiede unter dem europäischen und ungarischen Mahnverfahren waren die Wertgrenze, was eine zwingende Verfahrenseinleitung darstellt, der inländische Antragsgegner, als Voraussetzung für das Verfahren. Als Unterschiede können wir sprechen über die Zuständigkeitsregelungen, und die kurze Zeitraum der Erlass des Mahnbescheids. Beide Regelungen zählen für neue Elementen des ungarischen Mahnverfahrens.